
1996

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO

Venäjää, Baltian maita ja muita siirtymätalouksia
koskevia keskeisiä taloustapahtumia vuonna 1996

SUOMEN PANKKI • BANK OF FINLAND
Idäntalouksien yksikkö • Unit for Eastern European Economies

1996

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO

Venäjää, Baltian maita ja muita siirtymätalouksia
koskevia keskeisiä taloustapahtumia vuonna 1996

SUOMEN PANKKI • BANK OF FINLAND
Idäntalouksien yksikkö • Unit for Eastern European Economies

Idäntalouksien yksikkö

Pekonen Kari p. 183 2271
• yksikön päällikkö

Korhonen Iikka p. 183 2272
• Venäjän rahoitusjärjestelmä
• Baltia

Korhonen Vesa p. 183 2834
• Venäjän talouden kehitys ja talouspolitiikka
• Venäjän ulkoiset taloussuhteet
• EU:n idänsuhteet

Pautola Niina p. 183 2288
• Baltia
• EU:n idänsuhteet

Rautava Jouko p. 183 2280
• Venäjän talouden kehitys ja talouspolitiikka
• Venäjän rahoitusjärjestelmä
• Venäjän talouden rakennemuutos

Sutela Pekka p. 183 2297
• Venäjän talouden kehitys ja talouspolitiikka
• Venäjän ulkomaiset taloussuhteet
• Baltia

Tekoniemi Merja p. 183 2279
• Venäjän talouden kehitys ja talouspolitiikka
• lähialueet
• Venäjän rahoitusjärjestelmä

Tietopalvelut

Harell Timo • lehtiseuranta p. 183 2291
Määttä Päivi • kirjasto, tiedonhaut p. 183 2820
Saajasto Tiina • tilastot, tietokannat p. 183 2287

Yksikön sihteeri

Päivi Pellikka • sihteerin tehtävät p. 183 2268

Yksikön julkaisut

- Idäntalouksien viikko (suomenkielinen kooste kuluneen viikon tapahtumista, ilmestyy perjantaisin). Saatavana myös nidottuina vuosikertoina
- Idäntalouksien katsauksia
- Kirjat

Idäntalouksien katsauksien artikkeleista ja yksikön julkaisemista kirjoista on luettelo tämän julkaisun lopussa. Idäntalouksien yksikön julkaisut ovat maksuttomia.

Tilaus Päivi Pellikka
Suomen Pankki, PL 160, 00101 Helsinki
Puh. 183 2268 (*1831)
Fax 183 2294
E-mail: x.400 G=Paivi;S=Pellikka;P=bofnet;A=mailnet;C=fi
Internet Paivi.Pellikka@bof.fi

www <http://www.bof.fi/env/fin/it/itfi.stm>
<http://www.bof.fi/env/fin/it/itavko/itavko.stm> <= Idäntalouksien viikko -julkaisun osoite

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 1

**Venäjän vienti on kasvanut edelleen nopeasti, mutta tuonnin kasvu lännes-
tä on vaimentunut.** Venäjän tilastokomitean mukaan Venäjän vienti kasvoi
tammi-lokakuussa 1995 dollareina mitattuna yli 20 % edellisen vuoden tammi-
lokakuusta. Kokonaistuonnin arvo lisääntyi 15 %. Venäjän kauppataase osoitti
lähes 19 mrd. dollarin ylijäämää IVY:n ulkopuolisten maiden kanssa ja 1.4 mrd.
dollarin alijäämää IVY-maiden kanssa. Lukuihin sisältyvät tilastoviranomaisten
arviot yksityishenkilöiden harjoittamasta ulkomaankaupasta.

Vienti IVY:n ulkopuolisiin maihin oli tammi-lokakuussa yli 53 mrd. USD ja
lisääntyi 30 %. Tuonti näistä maista oli arvoltaan runsaat 33 mrd. USD ja kasvoi
14 %. Venäjän ulkomaankaupan tilastoinnissa käytetyn US-dollarin kurssi
kuitenkin laski vuonna 1995 suhteessa eurooppalaisiin valuuttoihin. ECU:issa
mitattuna Venäjän vienti IVY:n ulkopuolelle lisääntyi siten vajaat 20 % ja tuonti
puolestaan kasvoi alle 4 %.

Venäjän vienti muihin IVY-maihin väheni dollariarvoltaan 5 % tammi-loka-
kuussa ja tuonti niistä kasvoi lähes 20 %. IVY-maiden osuus koko viennistä
pieneni 18 prosenttiin ja niiden osuus Venäjän koko tuonnista nousi hieman, 28
prosenttiin. Venäjän energiatoimitukset IVY-maille ovat vähentyneet tuntuvasti,
kun taas energian vienti muihin maihin on edelleen lisääntynyt.

Venäjän vaalien viralliset tulokset. 17. joulukuuta pidettyjen parlamenttivaali-
en lopullinen paikkajako on seuraava: Venäjän kommunistinen puolue 157,
Viktor Tsherdomyrdinin Kotimme on Venäjä 55, Vladimir Zhirinovskin
Liberaalidemokraattinen puolue 51, Grigori Javlinskin Jabloko 45, Agraari-
puolue 20, Venäjän demokraattinen valinta 9, Valta kansalle 9, Venäläisyyh-
teisöjen kongressi 5 ja Venäjän naiset 3. Muiden puolueiden edustajat saivat
yhteensä 19 edustajaa, ja riippumattomina parlamenttiin valittiin 77 edustajaa.

Venäjän kuukausi-inflaatio 3.2% joulukuussa. Kuluttajahintaindeksi nousi
3.2% marraskuusta joulukuuhun. Vuositasolla inflaatio oli 131%. Joulukuun
inflaatio oli Venäjän alhaisin talousuudistusten alkamisen jälkeen.

Sergei Aleksashenko Venäjän keskuspankin varapääjohtajaksi. Alek-
sashenko on aiemmin toiminut mm. apulaisvaltiovarainministerinä. Mainitta-
koon myös, että hän toimi vierailevana tutkijana Suomen Pankin Idäntalouksien
yksikössä kuusi kuukautta vuoden 1992 alusta.

Venäjän hallitus sai 6000 miljardia ruplaa yksityistämisestä 1995. Tämä
summa (noin 1.3 miljardia dollaria) on 3300 miljardia ruplaa vähemmän kuin
viime vuodelle oli budjetoitu. Lisäksi suurin osa tästä summasta, 4700 miljardia
ruplaa (noin miljardi dollaria), tuli ohjelmasta, jossa hallitus lainasi sijoittajille
rahaa omistamiaan osakkeita vastaan. Koska hallitus voi halutessaan maksaa
lainan takaisin ja lunastaa osakkeet itselleen, ei ohjelmaa voida välttämättä pitää
edes yksityistämisenä.

16% Venäjän suurimmasta öljy-yhtiöstä myytiin. Venäläinen sijoitusyhtiö Nikoil voitti 16% osuuden Venäjän suurimmasta öljy-yhtiöstä, Lukoilista. Nikoil voitti osuuden lupaamalla sijoittaa yhtiöön 800 miljardia ruplaa (noin 170 miljoonaa dollaria). Venäjällä epäillään kuitenkin yleisesti, että Lukoil itse omistaa Nikoilin välikäsien kautta, eli yhtiö osti kaupassa itseään. Tämä luonnollisesti lisää Lukoilin toimivan johdon määräysvaltaa. Lisäksi Lukoil ja Imperial Bank saivat joulukuussa haltuunsa 5% Lukoilin osakkeista lainaamalla rahaa valtiolle.

Ukraina ja Venäjä kiistelevät öljytoimituksista. Ukraina ja Venäjä syyttävät toisiaan Länsi-Eurooppaan menevien raakaöljytoimitusten pysähtymisestä. Ukrainalaisten viranomaisten mukaan Venäjän energiaministeriö ei salli venäläisten öljy-yhtiöiden toimittaa öljyä putkeen, mutta venäläisten mukaan katkon on aiheuttanut ukrainalaisten yksipuolinen päätös nostaa tullimaksuja. Katkon takia öljytoimitukset Tsekin tasavaltaan ja Slovakiaan ovat pysähtyneet. Venäjä aloitti kuitenkin toimitukset Unkariin torstaina. Öljytoimitukset keskeytyivät samalla tavalla vuoden 1995 alussa. Osapuolten on määrä neuvotella asiasta lähipäivinä.

Liettuan parlamentti päätti suljettujen pankkien uudelleenavaamisesta. Liettuan parlamentin päätöksen mukaan kahden suljetun pankin, Innovation Bankin ja Litimpeks Bankin, toiminta aloitetaan uudelleen. Päätöksen mukaan valtio takaa pankkien talletukset. Toisaalta pankkien osakkeenomistajat saattavat menettää omistuksensa. Liettuan kaksi suurinta pankkia suljettiin juuri ennen joulua, ja niiden johtajat pidätettiin, kun heitä epäiltiin suurista kavalluksista pankeissa. Tällä hetkellä näyttää siltä, että pankkikriisi ei ole leviämässä talletuspakona muihin pankkeihin; niissä talletusten määrä on pysynyt osapuolleen ennallaan.

Latvian budjetin loppusumma noin 975 miljoonaa latia. Latvian valtiovarainministeri Aivars Kreitussin mukaan valtion ja kuntien konsolidoidun budjetin loppusumma on noin 975 miljoonaa latia (noin 7.9 miljardia markkaa). Arvio budjetin alijäämästä vaihtelee 61 ja 87 miljoonan latin välillä. Kreituss ennustaa, että Latvian parlamentti hyväksyy budjetin helmikuun puolivälissä.

Latviassa yksityistettiin 230 yhtiötä 1995. 230 yksityistetystä yhtiöstä maksettiin yhteensä 37.3 miljoonaa latia (300 miljoonaa markkaa). Käteisenä yhtiöistä maksettiin 15.5 miljoonaa latia ja loput 21.8 miljoonaa yksityistämiskuponkeina. Latvian yksityistämismviraston mukaan yksityistettävien yrityksiin uudet omistajat ovat sitoutuneet investoimaan yrityksiin 18.3 miljoonaa latia. Baltian maista yksityistäminen on edennyt hitaimmin juuri Latviassa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 2

Jevgeni Primakov Venäjän ulkoministeriksi. Presidentti Boris Jeltsin nimitti tiistaina 9. tammikuuta Venäjän uudeksi ulkoministeriksi ulkoisen tiedustelupalvelun päällikön Jevgeni **Primakovin**. Primakov seuraa tehtävässä viime viikolla eronnutta Andrei **Kozyrevia**, joka valittiin joulukuun vaaleissa kansanedustajaksi Venäjän duumaan.

Primakovin, 66, taloustieteen tohtorin ja Lähi-idän tuntijan, valinta ulkoministeriksi oli yllätys. Primakov toimi Brezhnevin aikana mm. Pravdan erikoistoimittajana Lähi-idässä ja kansainvälisten asioiden instituutin IMEMOn johtajana. Gorbatschovin aikana hän oli presidentin läheinen ulkopoliittinen avustaja. Hän ehti toimia myös korkeimman neuvoston liittoneuvoston puheenjohtajana ja lyhyen aikaa KGB:n varapäällikkönä.

Asiantuntijat arvelevat Venäjän ulkopoliitiikan muuttuvan Primakovin myötä enemmän aikaisempaa joustamattomaksi, vaikka presidentti Jeltsin on vakuutellut ulkopoliittisen linjan muuttumattomuutta. Andrei Kozyrevia oli parlamentissa jo pitkään moitittu liiallisesta länsimielisyydestä. Primakovin seuraajaksi ulkoisen tiedustelupalvelun päälliköksi nimitettiin hänen varamiehensä Vjatsheslav **Trubnikov**.

Tshetshenian tilanne on kärjistymässä uudelleen. Tshetshenian kriisi, Venäjän viime vuoden näkyvin sisäpoliittinen ongelma ja presidentti Boris **Jeltsinin** henkilökohtaisen suosionlaskun suurin aiheuttaja, on jälleen kiristymässä. Tshetshenikapinalliset tekivät tiistaina uuden ihmishuhreja vaatineen panttivankiskun tasavaltansa ulkopuolelle, tällä kertaa dagestanilaiseen Kizljarin kaupunkiin. Kaappaajat vaativat jälleen venäläisjoukkojen vetämistä Tshetsheniasta.

Moskovan Tshetsheniassa puolipakolla järjestämät duuman vaalit, moskovalaismielisen Doku **Zavgajevin** valituttaminen tasavallan päämieheksi ja tämän joulukuussa Moskovan kanssa solmima sopimus Venäjän federaation ja Tshetshenian tasavallan välisistä suhteista eivät ole rauhoittaneet tilannetta.

Presidentti Jeltsin esti vetollaan lain Venäjän keskuspankin liikepankkiomistuksista. Parlamentti hyväksyi viime vuoden lopulla lain, jonka mukaan keskuspankki saa omistaa osuuksia liikepankeista vuoteen 2000 saakka (kts. Idäntalouksien viikko 51/95). Keskuspankki omistaa tällä hetkellä 51% Venäjän suurimmasta pankista, Sberbankista, ja 96.8% maan toiseksi suurimmasta pankista, Vneshtorgbankista. Presidentti **Jeltsin** on kuitenkin käyttänyt vetoaan, eikä laki näin ollen tule voimaan. Voimassaolevan lain mukaan keskuspankin olisi pitänyt luopua liikepankkiomistuksistaan tämän vuoden alussa. Jeltsinin mukaan Sberbankin yksityistäminen vaatii erillisen lain.

Venäjän keskuspankki peruutti luvan 315 pankilta 1995. Viime vuonna Venäjän keskuspankki peruutti luvan 315 pankilta, eli 12 prosentilta kaikista Venäjän pankeista. Tällä hetkellä keskuspankki harkitsee vielä 96 pankin luvan peruuttamista. Lupia peruttiin erityisesti elokuun likviditeettikriisin jälkeen. Eräs yleinen syy pankkiluvan menettämiseen oli lainojen myöntäminen pankin omistajille hyvin alhaisella korolla. Keskuspankin edustajien mukaan sen tutkimista pankeista 80 prosentissa havaittiin lainrikkomuksia. Venäjällä on edelleen noin 2500 pankkia, mutta suurin osa niistä on hyvin pieniä.

Venäjän osakemarkkinoilla laskua 1995. Viime vuosi ei välttämättä ollut hyvä aika sijoittaa venäläisiin osakkeisiin. Vuoden alkukuukausina osakemarkkinat romahtivat lähes 40% toipuakseen kesällä lähellä vuoden alun tasoa. Varsin pian ruplan kurssin kiinnittämisen jälkeen osakkeiden hinnat lähtivät taas laskuun, ja vuoden lopussa ne olivat keskimäärin noin 30% halvempia kuin vuoden alussa. Syitä laskuun on useita: Korkea korkotaso pienentää kaikkien muiden sijoitusmuotojen houkuttelevuutta, venäläisten yritysten tuottama tilinpäätösinformaatio ei välttämättä ole kovinkaan luotettavaa ja lisäksi poliittinen epävarmuus lisääntyi duuman vaalien yhteydessä. Lisäksi tapa, jolla useita yhtiöitä on yksityistetty suoraan toimivan johdon käsiin, on omiaan herättämään epäluottamusta ainakin ulkomaalaisten sijoittajien keskuudessa. Nähtäväksi jää, miten nämä tekijät vaikuttavat osakemarkkinoihin tänä vuonna. Mikäli inflaatio jää alhaiseksi, korot todennäköisesti laskevat. Ainakin osa venäläisistä yrityksistä nähtävästi pyrkii antamaan entistä laajempaa ja luotettavampaa informaatiota toiminnastaan, ja ainakin osaksi näitä pyrkimyksiä siivittää halu päästä kansainvälisille pääomamarkkinoille. Lisäksi itse kaupankäynti helpottui vuoden 1995 aikana, eikä osakkeiden rekisteröinnisäkään ilmeisesti ole enää ongelmia suurimpien yritysten kohdalla. Toisaalta poliittinen epävarmuus kasvaa presidentinvaalien lähestyessä, koska Venäjällä presidentin valta on selvästi suurempi kuin duuman. Talouspolitiikan tuleva suunta on siis epävarma.

Viron keskuspankki noteeraa lyhyitä markkinakorkoja. Viron keskuspankki alkoi noteerata talibor- ja talibid-korkoja (Tallinn Interbank Offered Rate ja Tallinn Interbank Bid Rate) keskiviikkona 10.1. Noteeraukset perustuvat viiden suurimman pankin tarjouksiin rahamarkkinoilla viikon, kuukauden ja kolmen kuukauden maturiteeteissa. Keskiviikkona viikon talibor oli 4.98%, kuukauden 6.03% ja kolmen kuukauden 8.50%.

Liettuan keskuspankin pääjohtaja eroaa. Liettuan keskuspankin pääjohtaja Kazys Ratkevicius jätti eroanomuksensa maanantaina 8.1. Eron takana on Liettuan pankkikriisi. Kaksi suurinta pankkia on suljettu toistaiseksi, ja niiden johtoa epäillään kavalluksista.

Pankkikriisistä on tullut myös poliittinen kriisi. Oppositio on vaatinut äänestä pääministeri Adolfas Slezeviciuksen eroa ja syyttänyt hänen hallitustaan pankkikriisistä. Parlamentin asettaman komitean mukaan keskuspankin ja hallituksen toiminta aiheutti pankkikriisin, ei suljettujen pankkien johdon toiminta. Sekä pääministeri että keskuspankin eroava pääjohtaja kiistävät syytökset. Hallituksen mukaan suljettujen pankkien erityistilintarkastukset päättyvät 20. tammikuuta, ja helmikuun alussa tiedetään, mihin toimenpiteisiin ryhdytään pankkien toiminnan jatkamiseksi. Hallituksen lupauksien mukaan tallettajien rahat eivät ole vaarassa.

Liettuassa Baltian maiden nopein inflaatio 1995. Liettuassa kuluttajahintojen nousu oli 35.7% vuonna 1995. Virossa inflaatio oli 28.9% ja Latviassa ainoastaan 23.1%. Kaikissa maissa inflaation odotetaan hidastuvan 1996. Tämä olisi todennäköisesti tarpeellista maiden kiinteiden valuuttakurssien sekä Viron ja Liettuan currency board -järjestelmien takia: Mikäli valuutoista tulee korkean inflaation takia yliarvostettuja, tapahtuu sopeutuminen valuuttavarannon ja siten kierrossa olevan rahan määrän pienentymisen kautta. Tämä voi puolestaan aiheuttaa varsin korkeat reaalikorot, joilla saattaa olla varsin ikäviä seurauksia tuotannolle.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 3

Venäjän valtionbudjetti tälle vuodelle on julkistettu. Federaation budjetti, joka hyväksyttiin edellisistä vuosista poiketen jo ennen budjettivuoden alkua, tähtää siihen, että vuonna 1995 aloitettua tiukennettua finanssipolitiikkaa jatketaan. Vajetavoitteeksi on alkaneena vuonna vahvistettu vajeat 4 % BKT:sta, kun tavoite viime vuonna oli noin 5 % BKT:sta. Vuonna 1995 toteutunut vaje oli joulukuussa tehdyn tarkistetun arvion perusteella runsaat 3 % BKT:sta. Tänä vuonna vajeesta lähes kaksi kolmasosaa pyritään rahoittamaan kotimaasta. Loppu katetaan ulkomailta, mikä edellyttää 6-7 miljardin dollarin lainanottoa.

Budjettilaskelmien ja niihin liittyvän talousennusteen mukaan federaation budjettitulojen osuus BKT:sta kasvaisi 15 prosenttiin ja budjettimenojen osuus nousisi 19 prosenttiin. Mikäli inflaatio toteutuisi talousennusteen mukaisesti, budjettitulot ja -menot kasvaisivat reaalisesti hieman, kun alustavan arvion mukaan reaaliset budjettitulot vähenivät vuonna 1995 toistakymmentä prosenttia ja reaaliset menot vähenivät taloutta vakautettaessa noin kolmanneksella. Tänä vuonna valtion velanhoitomenojen osuus budjetin kokonaisuudesta kuitenkin kasvaa paljon (13 prosenttiin). Tämä koskee erityisesti kotimaisen velan hoitoa. Muihin budjettimenojen pääeriin ei näin ollen ole luvassa reaalikasvua lukuun ottamatta oikeuslaitosta ja valtion turvaorganisaatioita.

Budjettituloissa välillisen verotuksen osuuden on määrä kasvaa tänä vuonna paljon, yli 50 prosenttiin: yli kolmannes kertyy arvonlisäverosta ja valmisteverojen osuus kaksinkertaistuu 13 prosenttiin. Näiden lisäksi tuonti- ja vientituloista on määrä kertyä runsaat 10 % budjettituloista. Budjettilaskelma ei heijasta Venäjän aiempaa tavoitetta luopua vientituloista melko pian. Yrityksiltä perittävän voittoveron osuus budjettituloista pienenee 16 prosenttiin. Valtion omaisuuden yksityistämisestä odotetaan kertyvän alle 4 % budjettituloista.

Budjetissa valtion kotimaiselle velalle asetettu yläraja on noin 15 prosenttia tälle vuodelle ennustetusta BKT:sta. Valtion ulkomaisen velan on määrä säilyä melko tavalla ennallaan ja olla tämän vuoden lopussa korkeintaan 124 miljardia dollaria, mikä ruplan nykykurssilla merkitsisi 25 prosenttia ennustetusta BKT:sta.

Uudistusmielisiä pois Venäjän hallituksesta. Venäjän 1. varapääministeri Anatoli Tshubais, 40, erosi tehtävistään tiistaina 16. tammikuuta, koska oli omien sanojensa mukaan menettänyt presidentin luottamuksen. Tshubaisin tehtävänä hallituksessa oli johtaa Venäjän talousuudistusta ja maailmanhistoriassa ainutkertaisen laajaa valtionomaisuuden yksityistämistä. Häntä oli viime aikoina toistuvasti arvosteltu mm. liian kireästä rahapolitiikasta, valtionsektorin suurista palkanmaksuviiveistä, köyhyyden lisääntymisestä ja syksyllä 1995 toteutetusta "osakkeita lainaa vastaan" -ohjelmasta. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan Tshubais uhrattiin Boris Jeltsinin tien tasoittamiseksi ensi kesän presidentinvaaleihin. Asiantuntijat pohtivat myös, vaikuttaako Tshubaisin ero Venäjän uudistuslinjaan ja sitä kautta Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa käytäviin neuvotteluihin yhteensä 9 mrd. dollarin luotoista.

Tshubais oli hallituksessa viimeinen vuonna 1991 valokeiloihin nousseesta Jegor Gaidarin johtamasta uudistajien ryhmästä. Myös valtionomaisuuskomitean puheenjohtaja (yksityistämismministeri) Sergei Beljajev ja salkuton ministeri Nikolai Travkin erosivat hallituksesta tultuaan valituiksi Venäjän duumaan. Jo aiemmin tehtävänsä olivat jättäneet ulkoministeri Andrei Kozyrev sekä presidentin uudistusmielinen virastopäällikkö Sergei Filatov.

Venäjän bruttokansantuote supistui 4% 1995. Valtion tilastokomitean mukaan Venäjän bruttokansantuotteen volyymi supistui 4% vuonna 1995 edellisestä vuodesta. On kuitenkin otettava huomioon, että viralliset tilastot ilmeisesti aliarvioivat bruttokansantuotteen kehitystä, koska niin suuri osa yksityisestä taloudellisesta toiminnasta jää tilastojen ulkopuolelle. Tänä vuonna BKT:n ennakoivaan jo kasvavan.

Venäjän tuotannonjakosopimuslaki tuli voimaan 11. tammikuuta. Presidentti Boris Jeltsinin 30.12. hyväksymää lakia oli käsitelty Venäjän lainsäädäntöelimissä melkein vuoden. Lain tarkoittamalla tuotannonjakosopimuksella Venäjän federaatio myöntää investoijalle korvausta vastaan määrääjäksi yksinoikeuden tietyn alueen mineraalivarojen etsintään ja hyödyntämiseen. Investoija sitoutuu suorittamaan sopimuksen mukaiset tehtävänsä omalla kustannuksellaan ja riskillään. Investoijat valitaan tarjouskilpailun tai huutokaupan kautta. Tuotettujen tuotteiden jakamisperusteet valtion ja investoijan kesken määrätään sopimuksessa.

Asiantuntijat ovat arvostelleet lain vesittämistä sen alkuperäisestä muodosta Sergei Glazjevin ja Juri Boldyrevin haluamaan muotoon. Asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota varsinkin sopimusten muuttamista koskeviin ns. force majeure -ehtoihin sekä parlamentin liittoneuvoston oikeuteen puuttua jokaiseen yksittäiseen luvan myöntämiseen. Asiantuntijat pelkäävät, että laki jää kuolleena syntyneeksi, eikä tuo Venäjälle odotettuja miljardi-investointeja.

Venäjälle uusi osakeyhtiölaki. Presidentti Jeltsin allekirjoitti Venäjän osakeyhtiölain 26. joulukuuta ja se tuli voimaan 1.1.96. Laki koskee myös jo olemassa olevia yhtiöitä. Laki mm. määrää avoimen osakeyhtiön minimiperuspääomaksi tuhat kertaa voimassa olevan minimipalkan, joka tällä hetkellä on 63 250 ruplaa (13.50 USD). Minimiperuspääoma on siis noin 13500 dollaria.

Venäjän kauppataase 22.7 miljardia dollaria ylijäämäinen 1995. Venäjän kauppataase muiden kuin IVY-maiden kanssa oli 22.7 miljardia dollaria ylijäämäinen 1995. Ylijäämä kasvoi vuodesta 1994, jolloin se oli 14.7 miljardia dollaria. Kauppataaseen odotetaan pysyvän selvästi ylijäämäisenä myös tänä vuonna.

Pervomaiskojen kaappausdraama päättyi verilöylyyn. Tammikuun 9. päivänä Kizljarrissa alkanut kaappausdraama päättyi presidentti Jeltsinin ilmoituksen mukaan torstaina 18. tammikuuta Venäjän armeijan kolmen vuorokauden avoimeen hyökkäykseen, useimpien kaappareiden tuhoamiseen ja 82 panttivangin vapauttamiseen; 18 panttivankia on kateissa. Kampanjaansa kesäkuun presidentinvaaleihin aloitteleva Jeltsin halusi näyttää voimaansa ja hälventää äänestäjien pelkoa uusista terrori-iskuista. Venäjän yli vuoden kestänyt sotaretki Tshetsheniaan on enemmän kuin mikään muu murentanut presidentin suosiota. Useimmat uuden duuman puolueet ovat arvostelleet presidenttiä Pohjois-Kaukasuksen verisistä tapahtumista. Myös USA, Saksa ja Euroopan unioni ovat moittineet Venäjän käyttämiä menetelmiä.

Venäjän uusi duuma kokoontui. Venäjän uusi duuma kokoontui avajaisistuntoonsa tiistaina 16. tammikuuta. Duuman suurin puolue on Kommunistinen puolue. Duuman uudeksi puheenjohtajaksi valittiin kolmannella äänestyskierroksella edellisen duuman varapuheenjohtaja, kommunistien Gennadi Seleznev.

Ukrainan bruttokansantuote supistui 13% 1995. Ukrainan talousministerin, Vasili Gureevin mukaan Ukrainan BKT supistui 1995 13%. Vuonna 1994 BKT supistui 23%.

Viron osakemarkkinat kaikkien aikojen huipussaan 16.1. Viron Arvopaperikeskuksen osakeindeksi saavutti kaikkien aikojen huippunsa tiistaina 16.1. Indeksiksi oli tuolloin 140.96 pistettä (100=1.7.1995). Torstaina 18.1. indeksin pisteluku oli 139.29. Virossa ei vielä ole varsinaista pörssiä, mutta muutamalla osakkeella käydään suhteellisen vilkasta kauppaa Viron Arvopaperikeskuksen kautta. Osakekauppa on täysin elektronista. Viron vaihdetuin osake on Hansapank, jolla käydään kauppaa myös Helsingin pörssin meklarilistalla.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 4

Venäjä kohti Euroopan neuvoston jäsenyyttä. Euroopan neuvoston yleisistunto päätti 25. tammikuuta äänin 164 - 35 suosittaa Venäjän jäsenhakemuksen hyväksymistä. Lopullinen hyväksymispäätös tehdään neuvoston ministerikomiteassa helmikuussa. Ministerikomitean päätöksen tulee olla yksimielinen. Varsinkin Viro, Latvia ja Tshekki ovat esittäneet kriittisiä näkemyksiä Venäjän demokratiakehityksestä ja ihmisoikeuksien noudattamisesta. Jos ministerikomitea hyväksyy hakemuksen, Venäjästä tulee neuvoston 39. jäsen. Viime vuonna Venäjän jäsenhakemus jäädytettiin seitsemäksi kuukaudeksi Tshetshenian sodan vuoksi. Presidentti Boris **Jeltsin** mukaan Venäjän jättäminen Euroopan neuvoston ulkopuolelle tukisi Venäjän demokraattisten uudistusten ja presidentti Jeltsinin vastustajia.

Euroopan neuvoston jäsenmaat ovat aiempaa taipuvaisempia ajattelemaan, että Venäjän kehitystä demokraattiseksi oikeusvaltioksi on helpointa tukea, kun Venäjä on neuvoston jäsen. Venäjän jäsenyyttä on puolusteltu sillä, että presidentti Jeltsin on jo luvannut ryhtyä poliittisen ratkaisun etsimiseen Tshetshenian konfliktissa ja että Venäjän duuman joulukuiset vaalit olivat vapaat ja demokraattiset. Jäsenmaissa on myös haluttu ymmärtää, että Venäjän demokratia- ja ihmisoikeusongelmat ovat suurempia kuin muiden Keski- ja Itä-Euroopan maiden. Niin kauan kun Venäjän ja EU:n kumppanuussopimus on ratifioimatta, Venäjän ja Naton suhteet ratkaisematta ja ETYJ:n uusiutuminen hamassa tulevaisuudessa, Euroopan neuvosto on ainoa foorumi, jolla Venäjä saadaan nopeasti mukaan eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Venäjä pyrkii rohkaisemaan ulkomaisia investoijia. Venäjän pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** korosti 22. tammikuuta puheessaan Venäjän ulkoisten investointien neuvottelukunnassa, että Venäjän tiukka rahapolitiikka jatkuu vuonna 1996, eikä talouspolitiikkaan ole odotettavissa linjanmuutoksia liberaalin varapääministerin Anatoli **Tshubaisin** eron jälkeen. Tshernomyrdinin mukaan Venäjän investoinnit kasvavat 1996 reaalisesti 4 %. Ulkomaisten investointien osuus kaikista investoinneista pyritään 1996 kasvattamaan 5 %:iin ja viiden vuoden kuluessa 10 %:iin. Venäjä aikoo parantaa investointi-ilmapiiriään korjaamalla lainsäädäntöään, lisäämällä ulkomaalaisten mahdollisuuksia toimia Venäjän arvopaperimarkkinoilla ja tekemällä tarkennuksia yksityistämispolitiikkaansa.

Presidentti Boris **Jeltsin** on myös vakuuttanut talouspoliittisen linjan jatkumista ja kehottanut ulkomaisia investoijia luottamaan Venäjään. Presidentti antoi asetuksen, jolla Venäjän valtion maksimiosuutta yhteisprojekteissa ulkomaalaisten kanssa voidaan korottaa jopa 50 %:iin asti. Suurin 50 % osuus tulee kyseeseen maailman mitassa ainutlaatuisten tuotteiden valmistuksessa. 40 %:n investointiosuuttaan valtio tarjoaa vientiin tarkoitetuille teollisuustuotteille. Kallista tuontia korvaavien tuotteiden kohdalla valtion osuus voi olla 30 % ja kotimaan markkinoille tarkoitetuilla tuotteilla 20 %.

Ulkomaisten investoijien huolta ovat viime päivinä lisänneet mm. vanhoillisena pidetyn 1. varapääministerin Oleg **Soskovetsin** lausunnot siitä, että Venäjän hallituksen talousuudistusohjelmaa pitäisi korjata ja että Venäjä on tehnyt virheen pyrkiessään soveltamaan läntisiä markkinatalousoppeja. Investoijien huolta ei ole omiaan hälventämään myöskään vanhan "teollisuusmiehen", Lada-autotehtaan pääjohtajan Vladimir **Kadannikovin** nimitys Tshubaisin seuraajaksi talousuudistusta koordinoivaksi 1. varapääministeriksi.

YK:n alaisen Euroopan talouskomission mukaan vuoteen 1995 mennessä ulkomaat olivat investoineet Venäjälle yhteensä 3.3 mrd. USD, lähinnä energia- ja polttoainesektorille, kauppaan, rahoitus- ja konsulttipalveluihin sekä elintarviketeollisuuteen ja -kauppaan. Suurimmat investoijat ovat Sveitsi ja USA.

Venäjä avaa sijoitustodistusmarkkinansa ulkomaalaisille. Venäjän keskuspankki on ilmoittanut ehdot, joilla ulkomaalaiset sijoittajat saavat osallistua Venäjän valtion sijoitustodistusten markkinoille. Ulkomaalaiset sijoittajat ovat jo pitkään halunneet mukaan markkinoille, joilla on voinut saada yli 100 % tuottoja dollareillakin mitattuna. Tällä hetkellä näyttää siltä, että ulkomaalaisten osallistuminen markkinoille on mahdollista jo helmikuussa. Venäjän keskuspankki on kuitenkin määrittänyt ehdot ulkomaalaisten osallistumiselle siten, etteivät he voi saada yllämainitun kaltaisia tuottoja. Ulkomaalaiset voisivat osallistua sijoitustodistushuutokauppoihin tekemällä dollarisijoituksen, jonka tuotoksi tulisi todennäköisesti noin 10 %. Keskuspankki ottaa kantaakseen sijoituksen valuuttariskin, mutta samalla odotettu tuotto pienenee. Nähtäväksi jää, tyydyttäväkö tällainen järjestely sijoittajia, jotka ovat halunneet Venäjän markkinoille nimenomaan korkeiden tuottojen takia.

Aleksander Kazakov vetämään Venäjän yksityistämistä. Presidentti Jeltsin nimitti 24.1. Aleksander Kazakovin Venäjän yksityistämistä johtavan valtionomaisuuskomitean puheenjohtajaksi (yksityistämismministeriksi). Komitean entinen puheenjohtaja Sergei Beljajev valittiin joulukuun vaaleissa kansanedustajaksi duumaan.

IVY-maiden päämiesten huippukokous pidettiin 19. tammikuuta Moskovassa. Kokouksessa olivat näkyvimmin esillä turvallisuuskysymykset. Venäjän presidentin Boris Jeltsinin mukaan IVY-maiden johtajat sopivat kehittävänsä terrorismin ja aseellisten konfliktien vastaista toimintaa. Lisäksi kokous jatkoi IVY-maiden rauhanturvajoukkojen mandaattia toimia Tadžikistanissa maan hallituksen tukena. Näiden joukkojen vahvuus Tadžikistanissa on noin 25 000 henkilöä. Jeltsin vetosi kokouksessa IVY-maiden turvallisuusyhteistyön kehittämisen puolesta vastapainona sille, että Yhdysvallat ja NATO lisäävät jatkuvasti sotilaallista potentiaaliaan. IVY-maiden johtajat valitsivat presidentti Jeltsinin huippukokouksen puheenjohtajaksi myös seuraavan puolen vuoden ajaksi.

Kokouksessa ei tiettävästi tehty uusia päätöksiä konkreettisesta talousyhteistyöstä. Talousalan hankkeista merkittävimmissä on tarkoitus kehittää Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin nykyisiä, yhä enemmän keskinäiseen tullivapauteen pohjautuvia kauppasuhteita tulliliitoksi. Uzbekistan, Tadžikistan ja Kirgisia ovat ilmaisseet halukkuutensa liittyä hankkeeseen. Muista maista Ukraina, Moldova ja Turkmenistan suhtautuvat torjuvasti IVY:n piirissä esitettyihin ylikansallisiin talousintegraatioajatuksiin.

Liettuan keskuspankin pääjohtaja erotettiin. Liettuan presidentti Algirdas Brazauskas kehotti maanantaina 22.1. parlamenttia erottamaan keskuspankin pääjohtajan Kazys Ratkeviciuksen. Ratkevicius oli jättänyt eroanomuksensa jo 8.1., ja parlamentti myönsi eron tiistaina 23. tammikuuta. Keskuspankin väliaikaiseksi pääjohtajaksi nimitettiin Jonas Niaura. Presidentti on vaatinut myös pääministeri Adolfas Slezeviciuksen eroa maan pankkikriisin takia.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 5

Jeltsin antoi asetukset yritysten verorästien uudelleenjärjestelystä ja valtion palkanmaksuviiveiden poistamisesta. Ensimmäinen 19.1. annetuista asetuksista koskee yritysten maksamattomia veroja. Asiantuntijoiden mukaan yritysten verorästejä oli vuoden 1995 lopussa lähes 50 000 mrd. ruplaa, ja 40 % yrityksistä laiminlöi kokonaan verojen maksun. Asetuksella yrityksille annetaan mahdollisuus hakeutua verorästisaneeraukseen. Jos saneeraukseen kelpuutettu yritys maksaa juoksevat veronsa ajallaan, se saa puolelle rästeistään 2.5 vuoden maksuajan. Ensimmäisen puolikkaan maksamisesta nuhteettomasti selvinnyt yritys saa lopuille rästeilleen 5 vuoden maksuajan.

Toinen asetus käsittelee valtionyhtiöiden palkanmaksuviiveiden poistamista. Asetuksella kielletään valtionyhtiöitä käyttämästä tai tallettamasta vapaita varojaan, jos se voi johtaa palkanmaksun viivästymiseen. Sääntöä rikkovia johtajia ja heitä suojelevia virkamiehiä uhataan tehtävistä erottamisella. Presidentti edellyttää asetuksessaan sellaisen järjestelmän luomista, jolla palkat taloussektorin virkamiehille maksettaisiin vasta muiden palkkojen maksamisen jälkeen.

Yritysten maksamattomia veroja ja valtion palkanmaksuviiveitä selvitteli viime vuonna varapääministeri Anatoli Tshubaisin johtama maksurästikomissio.

Jeltsin määräsi eläkkeisiin maksettavan lisän korotettavaksi 75 000 ruplaan. Presidentti Jeltsin määräsi asetuksellaan 25.1. eläkkeisiin kuukausittain maksettavan lisän korotettavaksi helmikuun alusta 50 000 ruplasta (USD 10.50) 75 000 ruplaan (USD 16). Korotus aiheuttaa vuonna 1996 yhteensä 11 300 mrd. ruplan lisämenot, josta 10 300 mrd. ruplaa katetaan Venäjän eläkerahastosta ja 1 000 mrd. ruplaa federaation budjetista.

Venäjän minimieläke nousi 1.1.96 alkaen 63 250 ruplaan ja on nyt lisineen yhteensä 138 250 ruplaa/kk (USD 30). Keskimääräinen eläke lisineen on tällä hetkellä 265 000 ruplaa kuukaudessa.

Venäjän eläkerahasto oli suurissa maksuvaikeuksissa 1995 viimeisellä neljänneksellä, jolloin Venäjän sosiaaliturvarahasto ja työllisyysvirasto määrättiin lailla antamaan eläkerahastolle yhteensä 1 500 mrd. ruplan 6 kk:n laina. Lokakuussa 1995 Venäjän keskuspankki velvoitettiin lailla myöntämään eläkerahastolle 3 000 mrd. ruplan koroton 6 kk:n luotto, joka rahoitettiin valuuttavarannosta.

Venäjän mukaan IMF-laina jo käytännössä sovittu. Venäjän keskuspankin edustajien mukaan Venäjä on päässyt käytännössä sopimukseen IMF:n kanssa uudesta 9 miljardin dollarin lainasta. Keskuspankin edustajien mukaan neuvotteluissa oli sovittu toimenpiteistä ja talouspolitiikasta, joiden avulla inflaatio alenee edelleen ja institutionaaliset uudistukset Venäjällä etenevät markkinatalouden suuntaan. Näiden toimenpiteiden avulla talouden uskotaan kääntyvän nousuun tänä vuonna. IMF:n edustajat eivät ole kommentoineet uutista, mutta lisälainan myöntämisellä on ainakin presidentti Clintonin tuki. Venäjän keskuspankin edustajien mukaan lainan ja siihen liittyvän talousohjelman yksityiskohdat on tarkoitus neuvotella parin seuraavan viikon aikana. On kuitenkin epävarmaa, miten Venäjän korkein poliittinen johto suhtautuu ohjelmapakettiin.

Venäjän hiilikaivostyöläiset lakossa. Lähes puoli miljoonaa Venäjän hiilikaivostyöläistä aloitti torstaina koko maata koskevan lakon. Lakkolaiset vaativat hallitusta maksamaan rästissä olevat palkat sekä myöntämään lisää tukea hiilikaivosteollisuudelle.

Presidentti Jeltsin määräsi jo perjantaina 26.1. hiilikaivostyöläisille maksettavaksi 600 mrd. ruplaa palkkarästejä. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt lakkolaisia, sillä heidän mukaansa rästejä on kertynyt jo 1 000 mrd. ruplaa (USD 212 milj.). Jeltsin määräsi myös hallituksen maksamaan kuluvan vuoden aikana kaivoksille tukea 10 400 mrd. ruplaa. Vielä ei ole tiedossa, miten summat tulevat vaikuttamaan Venäjän budjettiin.

Venäjän kuukausi-inflaatio 4.1% tammikuussa. Kuluttajahinnat nousivat tammikuussa 4.1% joulukuun hintatasoon nähden. Näin kuukausi-inflaatio nousi hieman joulukuusta, jolloin se oli 3.2%. Toisaalta vuotuinen inflaatio hidastui joulukuun 131 prosentista tammikuun 104 prosenttiin.

Rupla heikentynyt tammikuussa, korot alas. Rupla on heikentynyt uuden valuuttaputken käyttöönoton jälkeen pari prosenttia dollaria vastaan. Tammikuun alusta ruplan vaihteluväli on ollut 4550-5150 RUR/USD, ja tämä vaihteluväli on voimassa kesäkuun loppuun asti. Torstaina 2. helmikuuta ruplan kurssi oli 4731 RUR/USD. Rupla on heikentynyt rauhallisesti, ja useimpien tarkkailijoiden mukaan ruplan asteittainen heikentyminen on Venäjän keskuspankin politiikan mukaista. Näin estetään reaalisena valuuttakurssin liian suuri vahvistuminen.

Korot ovat viime viikkojen aikana laskeneet jonkin verran Venäjällä. Kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa 31.1. koroksi tuli 78.9 prosenttia, kun edellisessä huutokaupassa joulukuun puolivälissä kuuden kuukauden korko oli 103.9%. Hallitus lainasi huutokaupassa 4800 miljardia ruplaa (noin miljardi dollaria) markkinoilta.

Viron kauppataaseen alijäämä 9.2 miljardia kruunua 1995. Viron vienti ulkomaille oli 1995 lähes 22 miljardia kruunua ja tuonti 31.2 miljardia kruunua. Vuodesta 1994 viennin arvo kasvoi 27% ja tuonnin arvo 42%. Viron tärkein kauppakumppani sekä viennissä että tuonnissa oli Suomi; Viron viennistä 22.8% suuntautui Suomeen ja tuonnista 38.6% tuli täältä. Toiseksi tärkein kauppakumppani oli Venäjä. Viron tärkein vientituotteiden ryhmä oli elintarvikkeet (15% viennin arvosta) ja toiseksi tärkein puu- ja paperiteollisuuden tuotteet (12% viennin arvosta). Tuonnissa suurin erä oli koneet ja laitteet (22.3% koko tuonnista) ja toiseksi suurin elintarvikkeet (13.4% koko tuonnista).

Liettuan presidentti määräsi pääministerin eroamaan, parlamentti äänestää asiasta ensi viikolla. Liettuan presidentti Algirdas Brazauskas määräsi pääministeri Adolfas Slezeviciusin jättämään paikkansa 29.1. Pääministeri on kuitenkin ilmoittanut, ettei aio erota. Pääministerin erottamiseen vaaditaan 70 ääntä 139 kansanedustajan parlamentissa, ja parlamentti äänestää pääministerin kohtalosta 8.2. Liettuan suurin puolue, Demokraattinen Työväenpuolue, on ilmoittanut vastustavansa erottamista. Liettuan poliittinen kriisi on seurausta joulukuussa alkaneesta pankkikriisistä. Presidentti on ollut tyytymätön sekä keskuspankin että hallituksen toimintaan ennen pankkikriisiä ja sen jälkeen. Keskuspankia on syytetty liian löysästä pankkivalvonnasta ja hallitusta liian suuresta innosta sulkea vaikeuksiin joutuneet pankit. Toisaalta esimerkiksi IMF on kehoittanut Liettuan hallituksen päättäväisiä toimia pankkikriisin alkuvaiheessa.

Liettuassa suunnitelma kolmen suljetun liikepankin avaamisesta. Maailmanpankin ja Liettuan hallituksen edustajat ovat laatineet suunnitelman kolmen suljetun liikepankin avaamisesta. Joulukuussa suljetut Liettuan suurimmat liikepankit, Innovation Bank ja Litimpeks Bank, aiotaan fuusoida kesäkuun loppuun mennessä. Lisäksi syntyvään suurpankkiin aiotaan yhdistää vielä pienempi Vakaru Bank. Syntyvä suurpankki olisi todennäköisesti ensin valtion hallussa, mutta sille aiotaan löytää mahdollisimman pian yksityiset omistajat. Mikäli jokin suljetuista pankeista kuitenkin löytää sijoittajia, jotka ovat halukkaita ostamaan pankin ja uudistamaan sen toiminnat, tätä pankkia ei fuusoida uuteen suurpankkiin. Maailmanpankin laskelmien mukaan näiden pankkien uudelleenjärjestely ja talletusten palauttaminen tulevat maksamaan noin 1.3 miljardia litia (hieman yli 300 miljoonaa dollaria). Suunnitelmasta ei kuitenkaan vielä ole poliittista yksimielisyyttä Liettuassa, ja presidentti Algirdas Brazauskas vastustaa sitä. Hänen mukaansa pankeille pitäisi antaa tilaisuus järjestää itse oma toimintansa uudelleen.

Valko-Venäjä sitoi valuuttansa dollariin. Valko-Venäjän rupla sidottiin US dollariin useita päiviä kestäneen dollarihysterian jälkeen, jonka kuluessa rupla menetti arvostaan lähes 50%. Kurssin vaihteluväli on heinäkuuhun asti 11 300 - 13 100 ruplaa/USD. Samalla tuli voimaan määräys erityisestä valuutanostoverosta, jonka tuotto käytetään viennin tukemiseen, sekä määräys, jonka mukaan puolet valuuttamääräisestä tulosta on myytävä valuuttapörssissä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 6

Venäjän presidentinvaalit pidetään 16. kesäkuuta. Vaalien ehdokasasettelu ja ehdokkaiden vaalikampanjat ovat alkaneet. Ehdokkaaksi pyrkivä tarvitsee tuekseen miljoonan kannattajan nimet. Kannatuksen pitää jakautua vähintään 15:lle Venäjän eri alueelle siten, että enintään 7 % eli 70 000 kannattajaa saa olla yhdeltä alueelta. Nimien on oltava kerättyinä 16. huhtikuuta mennessä.

Venäjän joulukuussa 1993 hyväksytyn perustuslain mukaan presidentin virkakausi kestää 4 vuotta. Perustuslaki ja maan perinne antavat presidentille erittäin paljon valtaa. Halukkaita Venäjän uudeksi presidentiksi onkin tähän mennessä ilmoittautunut jo kymmeniä, mm. Gennadi **Zjuganov**, Vladimir **Zhirinovski**, Grigori **Javlinski**, Aleksander **Lebed** ja Boris **Fjodorov**. Myös hajonneen Neuvostoliiton viimeinen presidentti Mihail **Gorbatshev** on kertonut harkitsevansa ehdolle asettumista.

Istuva presidentti Boris **Jeltsin**, 65, on kertonut ilmoittavansa ehdokkaaksi asettumisestaan helmikuun puolivälissä. Tosin presidentin viimeaikaiset toimet rauhan palauttamiseksi Tshetsheniaan, aloite presidentin ja duuman suhteiden parantamiseksi sekä päätökset julkisista menoista on tulkittu vaalikampanjan aloittamiseksi. Samoin ilmoituksen jättäminen näin myöhäiseen vaiheeseen voi merkitä vain Jeltsinin mukaantuloa. Aika ei enää riitä pätevän seuraajaehdokkaan löytämiseen, ehkä pääministeri Viktor **Tshernomyrdiniä** lukuun ottamatta.

Venäjän viimeaikaisista budjettipäätöksistä ja talouden vakautuspolitiikasta käydään keskustelua. Venäjällä presidentti **Jeltsin** ja hallitus ovat viime viikkoina tehneet julkisia menoja ja tuloja koskevia päätöksiä, joilla lievitetään eri äänestäjäpiirien oloja. Päätösten kohteina ovat olleet valtion palkkarästien maksaminen, yritysten verovelkojen lykkääminen, eläketurvan ja opintorahojen korotus, lakkoilleen hiiliteollisuuden tuki, tilaukset sotateollisuudelta ja Tshetshenian jälleenrakentaminen. Osa näistä merkitsee lisää julkisia menoja, osa menoista sisältyy hyväksytyn budjetin menoeriin ja osa toteutetaan budjettierien välisinä siirtoina. Duuman budjettivaliokunnan puheenjohtaja Mihail **Zadornov** on varoittanut menopäätösten olevan vastoin budjettiraamia. Finanssiministeri Vladimir **Panskov**, presidentin taloudellinen pääneuvonantaja Aleksander **Livshits** ja hiljattain ensimmäisen varapääministerin paikalta erotettu Anatoli **Tshubais** ovat puolestaan todenneet Tshetsheniaa ja hiiliteollisuutta koskevien menojen koko lailla sisältyvän budjettiin. Eräät läntiset arvioijat ovat todenneet päätösten voivan lisätä tämän vuoden menoja summalla, joka vastaisi 2 - 3 prosenttia tälle vuodelle ennakoidusta BKT:sta. Duuman joulukuussa hyväksymässä federaation budjetissa vajeeksi on ennakoitu vajaat 4 % BKT:sta.

Aiempien vuosien tapaan budjettivajeella on keskeinen rooli, kun Venäjä ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF käyvät keskusteluja Venäjän talouden vakautusohjelmasta ja siihen liittyvästä IMF:n tukiluotosta. Neuvotteilla olevasta kolmivuotisesta ohjelmasta on Venäjän keskuspankin ilmoituksen mukaan sovittu käytännöllisesti katsoen kaikki vuotta 1996 koskevat kohdat ja talousministeri Jevgeni **Jasin** on arvioinut teknisten neuvottelujen suurimmaksi osaksi valmiiden tulosten edellyttävän poliittista päätöstä. Venäjän finanssiministeriössä työskentelevä länsimainen ekonomisti on esittänyt nyt neuvotellun ohjelman poikkeavan Venäjän edellisistä IMF-ohjelmista, joissa budjettimenoja on ollut määrä pitää tiukalla etenkin vuoden ensipuoliskon aikana. Keskuspankin pääjohtaja Sergei **Dubininin** mukaan IMF:n valtuuskunta palaa Moskovaan ensi viikolla jatkamaan työskentelyä ja IMF:n pääjohtajan Michel **Camdessus'n** odotetaan vierailevan Moskovassa seuraavalla viikolla.

Venäjällä ulkomaalaiset saivat osallistua valtion sijoitustodistusten huutokauppoihin uusin säännöin. Ulkomaalaisten mahdollisuudet osallistua 7.2. pidettyihin huutokauppoihin uusin ehdoin olivat epäselvät viime hetkeen saakka. Venäjän keskuspankin ja finanssiministeriön mukaan asiaa vaikeuttivat lähinnä ulkomailta sijoitettavien varojen siirtoon liittyvät ongelmat, jotka saatiin kuitenkin ratkaistua. Ulkomaalaisille keskiviikon huutokaupoissa varattu ja myös kaupaksi käynyt osuus oli 120 mrd. ruplaa (USD 25 milj.) tarjolla olleista 8 500 mrd. ruplan (USD 1.8 mrd.) sijoitustodistuseristä.

Ulkomaalaiset ovat aiemminkin voineet hankkia korkeintaan 10 % sijoitustodistusten kustakin liikkeellelaskuerästä, mutta tuottojen kotiuttaminen ei ole ollut sallittua. Uuden käytännön mukaan sijoitustodistusten korkea tuotto Venäjällä muuntuu ulkomaisen sijoittajan saamaksi tavanomaisemmaksi tuotoksi siten, että keskuspankki perii komission mm. kantamastaan valuuttakurssiriskistä. Ulkomaalaisen on tehtävä valuuttamääräinen sijoituksensa keskuspankin nimeämiin pankkeihin, jollaisiksi on toistaiseksi valittu kaksi keskuspankin enemmistöomistuksessa olevaa Länsi-Euroopassa sijaitsevaa pankkia. Tällä erää ulkomaalaiset saavat osallistua vain sijoitustodistusten ensimarkkinoille ja heidän ostokiintiönsä vuoden ensineljänneksen osalta on tarkoitus pitää 500 miljoonassa dollarissa. Ainakin käytännössä osallistumisoikeus koskee lähinnä sijoittajia IVY:n ulkopuolisista maista ja keskuspankki harkitseekin sijoitustodistusmarkkinoiden avaamista IVY-maiden sijoittajille.

Andrei Kazmin Venäjän säästöpankin (Sberbank) pääjohtajaksi. Andrei Kazmin, 37, toimi ennen nimittämistään Venäjän pankki- ja arvopaperimarkkinoista vastaavana varafinanssiministerinä. Ekonomistin koulutuksen saanut Kazmin saa johdettavakseen Venäjän suurimman liikepankin, josta Venäjän keskuspankki omistaa yli 70 %. Sberbank on viimeisen vuoden aikana menestynyt hyvin Venäjän talletusmarkkinoilla. Sen yleisötalletusten kanta 1.1.96 oli 46 100 mrd. ruplaa (USD 10 mrd.) eli n. 66 % kaikkien liikepankkien yleisötalletuksista. Vuotta aiemmin vastaavat luvut olivat 17 600 mrd. ruplaa ja 62 %.

Venäjän finanssi- ja rahapoliittinen komissio myönsi tammikuun lopulla Sberbankille valtion budjettitilien pääpitäjän statuksen. Aiemmin budjettitilejä pitäviä pankkeja on ollut kymmeniä.

Liettuan parlamentti erotti pääministeri Adolfas Šleževiciusin. Parlamentti päätyi erottamisen kannalle äänin 94 - 26. Presidentti Algirdas Brazauskas torjui ennenaikaiset parlamenttivaalit ja nimitti varapääministeri Mindaugas Stankeviciusin johtamaan hallitusta toistaiseksi. Parlamenttivaalit Liettuassa on määrä pitää ensi lokakuussa.

IVY:n maksuliiton muodostamisvaikeudet jatkuvat. IVY:n finanssikomitea käsittelee kokouksessaan Moskovassa 8. helmikuuta jäsenmaiden rahoitus- ja pankkitoiminnan koordinoimista. Maiden välisen maksuliiton luominen ei ole olemassa olevasta sopimuksesta huolimatta edennyt ollenkaan. IVY-maiden valtionjohtajat allekirjoittivat IVY:n maksuliiton solmimista koskevan sopimuksen lokakuussa 1994. Sopimus syntyi suuremmista kivuista, koska se merkitsi samalla lopullista luopumista monien maiden vastustamasta ruplavyöhykeajatuksista. Sopimuksella oli tarkoitus muodostaa monenkeskinen maksujärjestelmä eli tehdä mahdolliseksi kansallisten valuuttojen käyttö juoksevilla maksuissa, luoda jäsenmaihiin likvidit kansalliset valuuttamarkkinat, poistaa hallinnolliset rajoitukset maksuvaluutan valinnasta, sallia IVY-maiden pankkien toiminta toistensa kansallisilla valuuttamarkkinoilla ja luoda tarvittavat tasausrahastot. Aikaiseksi on kuitenkin saatu vain sekajärjestelmä, jossa pääosin käytetään barter-kauppaa (osuus n. 70 %) ja lisäksi yritys- ja pankkitasolla toimivaa clearingia sekä vaihdettavia valuuttoja. Barter-kauppaa käytetään pääasiassa Venäjän energiatoimituksissa muille IVY-maille. Venäjä hyväksyy maksuksi tavaroitoimitukset, jotta sen saatavat eivät kasvaisi kohtuuttomiksi. Tästä huolimatta IVY-maat olivat 1.1.96 velkaa Venäjän toimittamasta energiasta yhteensä lähes 15 000 mrd. ruplaa (USD 3.2 mrd.).

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 7

Venäjä hyväksyttiin Euroopan neuvostoon. Euroopan neuvoston ministerikomitea teki 8. helmikuuta lopullisen päätöksen Venäjän hyväksymisestä neuvoston jäseneksi. Neuvoston yleisistunto oli tammikuussa suosittanut Venäjän jäsenhakemuksen hyväksymistä.

Venäjän sisäministeri Anatoli Kulikov haluaisi kansallistaa suuryrityksiä ja pankkeja. Kulikov teki ehdotuksensa Venäjän turvallisuusneuvoston kokouksessa perjantaina 9. helmikuuta. Kansallistaminen olisi Kulikovin mukaan oivallinen keino hankkia lisää rahaa kriisissä olevan armeijan ja miliisin toimintaan; yritysten voitot saataisiin näin valtion käyttöön. Kulikovin kansallistamislistalla ovat Venäjän kaasumonopoli Gazprom, öljy-yhtiöt Lukoil ja Jukos, autotehtaat ZIL, KamAZ ja AvtoVAZ sekä viisi liikepankkia: Promstroibank, Agroprombank, Mosbusinessbank, Most-bank ja Imperial. Valtion kassan täyttämiseksi Kulikov ehdotti myös, että 1) lasketaan liikkeeseen valtion velkapapereita, joiden takeena olisivat noin 9 mrd. dollarin saatavat entisiltä neuvostotasavalloilta, 2) ruplan kurssin vaihteluväliä laajennetaan, jolloin vapautuu osa ruplan tukena olevasta kulta- ja valuuttavarannosta, 3) tehostetaan viennin valvontaa ja verojen keruuta, 4) Tshetshenian avustusohjelmaa lykätään ja 5) Ingusian vapaakauppa-alue Kaukasuksella suljetaan.

Venäjän keskuspankki ja yritysmaailma torjuivat Kulikovin ehdotukset tuoreeltaan. Edellisen kerran laajaa huomiota kansallistamispuheillaan herätti Venäjän silloinen yksityistämismministeri Vladimir Polevanov viime vuoden tammikuussa.

Venäjä kansainvälisille pääomamarkkinoille. Venäjän viranomaisten mukaan Venäjä on lainaamassa ainakin 500 miljoonaa dollaria kansainvälisiltä pääomamarkkinoilta. Venäjä tarvitsee lainaa budjettivajeensa täyttämiseen. Tällä hetkellä on kuitenkin epävarmaa, miten joukkovelkakirjalaina otetaan markkinoilla vastaan. Toisaalta voimakkaat huhut uudesta lainasopimuksesta IMF:n kanssa saattavat sijoittajien mielestä pienentää Venäjä-riskiä, mutta tulevat presidentinvaalit varmasti lisäävät poliittista epävarmuutta. Joiden analyttikkojen mukaan ilmoitus uudesta lainasta todistaa Venäjän johdon sitoutumista talousuudistuksiin, ja tämän takia Vneshekonombankin vanhojen lainojen hinnat nousivat markkinoilla.

Venäjän uusi pankkilaki hyväksyttiin. Uusi laki tuli voimaan julkistamispäivänään 10. helmikuuta. Edellinen pankkilaki oli hyväksytty jo vuonna 1990, jolloin Venäjän nykyistä pankkijärjestelmää ei käytännössä ollut olemassa. Uudessa laissa määritellään ensimmäisen kerran ne pankkitoimet, joiden hoitamiseen vaaditaan keskuspankin myöntämä toimilupa. Pankkisalaisuusmääräykset tiukenevat, minkä myötä poistuu mm. nykyinen käytäntö että veropoliisi on saanut automaattisesti pankeilta tiedot yksityishenkilöiden yli 10 000 dollarin siirroista. Uusi laki selventää pankkien toimintaa arvopaperimarkkinoilla sekä määrittää ulkomaalaisten omistamien pankkien aseman. Laissa on myös talletuspankkijärjestelmän kannalta tärkeä määräys, joka velvoittaa Venäjän hallituksen valmistelemaan 3 kuukauden kuluessa lain pankkitalletusten turvasta.

- *****
Venäjän keskuspankki laski jälleenaikaiskorkoaan 120 prosenttiin. Keskuspankki laski korkoa helmikuun 9. 160 prosentista 120 prosenttiin. Koronlaskusta huolimatta rahapolitiikka jatkuu varsin tiukkana. Jälleenaikaiskorkoa ei sellaisenaan käytetä Venäjän rahoitusmarkkinoilla, mutta useat muut korot on sidottu siihen.
- *****
Markkinakorot laskevat Venäjällä. Koroksi 14.2. pidetyssä valtion kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa tuli 65%. Tammikuun lopussa pidetyssä huutokaupassa kuuden kuukauden korko oli 79%. Tämänkertainen huutokauppa oli sikäli merkityksellinen, että nyt myytiin ensimmäistä kertaa sijoitustodistuksia, jotka erääntyvät kesäkuun presidentinvaalien jälkeen. Aina-kaan tällä hetkellä vaalien luoma poliittinen epävarmuus ei näytä nostavan korkoja. Huutokaupassa sijoitustodistuksia myytiin 3900 miljardin ruplan edestä (noin 820 miljoonaa dollaria).
- *****
Keskipalkka Venäjällä 655500 ruplaa tammikuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan keskipalkka Venäjällä oli tammikuussa 655500 ruplaa, eli noin 140 dollaria.
- *****
Venäjän työttömyysaste 8.4% tammikuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan työttömyysaste oli tammikuussa 8.4%, eli työttöminä oli 6.1 miljoonaa ihmistä.
- *****
Viron inflaatio 29%, Latvian 24% ja Liettuan 32% tammikuussa. Viron kuluttajahintaindeksi nousi tammikuussa 28.8% edellisen vuoden tammikuusta. Joulukuusta 1995 hinnat nousivat 3.5%. Inflaatiota nosti edelleen julkisen vallan asettamien hintojen nousu, joka oli vuositasolla 45%. Vuosi-inflaatio oli 29% myös joulukuussa 1995. Liettuassa hinnat nousivat vuositasolla 32.4% ja 3.2% joulukuusta. Latviassa vuosi-inflaatio oli 24.2% ja kuukausi-inflaatio 3.5%.
- *****
Latvian parlamentti aloitti vuoden 1996 budjetin viimeisen käsittelyn. Latvian parlamentti aloitti torstaina 15.2. vuoden 1996 budjetin viimeisen käsittelyn. Tuloja vuodelle 1996 on budjetoitu 398.5 miljoonaa latvia (noin 800 miljoonaa dollaria) ja menoja 458 miljoonaa latvia (hieman yli 900 miljoonaa dollaria). Budjetin läpimeno parlamentissa on jo käytännössä varmaa, koska hallituskoalition puolueilla on 70 parlamentin 100 paikasta, ja niiden parlamenttiryhmät ovat jo sopineet kannattavansa budjettia. IMF:n edustajat ovat kritisoineet Latviasta liian suuresta budjettivajeesta, mutta Latvian parlamentti ei halua toteuttaa IMF:n ehdottamia menojen leikkauksia ja verojen nostoja.
- *****
Stankevicius Liettuan uudeksi pääministeriksi ja Sarkinas keskuspankin pääjohtajaksi. Aiemmin kunnallisten asioiden ministeriötä johtanut Mindaugas Stankevicius on valittu Liettuan uudeksi pääministeriksi. Edellinen pääministeri Adolfas Slezevicius erotettiin, koska presidentti ja parlamentin enemmistö olivat tyytymättömiä hallituksen toimiin sekä ennen viime joulukuun pankkikriisiä että sen jälkeen. Jo aiemmin erotetun keskuspankin pääjohtajan Kazys Ratkeviciuksen paikalle on nimitetty entinen valtiovarainministeri Reinoldijus Sarkinas.
- *****
Liettuan suljettujen pankkien tallettajille aletaan maksaa korvauksia. Liettuan talousministeriön ilmoituksen mukaan joulukuussa suljettujen liikepankkien, Innovation Bankin ja Litimpeks Bankin, talletuksia aletaan palauttaa ensi viikolla. Talletukset palautetaan kahdessa vaiheessa, ja ensimmäisessä vaiheessa tallettajalle maksetaan korkeintaan 1000 litiä. Talletukset maksetaan Liettuan säästöpankin kautta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 8

Venäjä sai 10.2 miljardin lainan Kansainväliseltä valuuttarahastolta. IMF:n ja Venäjän väliset lainaneuvottelut saatiin päätökseen torstaina 22.2. Neuvotteluissa sovittiin, että Venäjä saa IMF:ltä kolmen vuoden aikana lainaa yhteensä 10.2 miljardia dollaria. Tämän vuoden aikana Venäjä saa käyttöönsä noin neljä miljardia dollaria, mikäli sen talouspolitiikka on sovittu kaltaista. Venäjä on sitoutunut alentamaan kuukausi-inflaation yhteen prosenttiin tämän vuoden loppuun mennessä (tammikuussa inflaatio oli 4.1% ja Venäjän tilastokomitea ennustaa helmikuun inflaation olevan hieman yli 3%), pitämään tämän vuoden budjettivajeensa neljässä prosentissa bruttokansantuotteesta ja poistamaan öljyn ja kaasun vientimaksut (Venäjä saattaa korvata vientimaksut näihin tuotteisiin kohdistuvilla veroilla). Ensi vuonna inflaation pitäisi alentua edelleen ja budjettivajeen laskea kolmeen prosenttiin bruttokansantuotteesta, ja vuonna 1998 budjettivajeen pitäisi olla enää kaksi prosenttia BKT:sta.

Lainan saamista pidetään yleisesti voittona Boris Jeltsinille, ja se saattaa jopa auttaa häntä tulevissa presidentinvaaleissa. Lisäksi lainasopimus asettaa talouspolitiikalle varsin tiukat raamit, joiden noudattaminen rajoittaa tulevan presidentin mahdollisuuksia muuttaa nykyisen politiikan suuntaa merkittävästi.

Pääomamarkkinoilla lainasopimus otettiin suopeasti vastaan, vaikka sitä oli osattu odottaakin. Rupla ja korot pysyivät suhteellisen vakaina, mutta osakkeiden hinnat nousivat. Lisäksi Venäjän velkاپapereiden hinta nousi Lontoossa 36 prosenttiin nimellisarvosta.

Verojenkeruu tehostui Venäjällä. Veroviranomaisten mukaan Venäjä keräsi vuonna 1995 veroja 152000 miljardia ruplaa (lähes 32 miljardia dollaria), eli 9.1% bruttokansantuotteesta. Veroja kerättiin enemmän kuin vuonna 1994, jolloin niiden osuus bruttokansantuotteesta oli 7.9%. Veroviranomaiset uskovat, että he pystyvät tänäkin vuonna keräämään budjetoidun verosumman, joka on 246000 miljardia ruplaa. Verojenkeruun tehokkuus oli yksi tärkeä kysymys Venäjän ja Kansainvälisen valuuttarahaston välisissä lainaneuvoittelussa, koska finanssipolitiikan tehokkuus riippuu varsin paljon verojenkeruun onnistumisesta.

Venäjällä korot laskevat edelleen. Venäjä laski liikkeeseen kuuden kuukauden sijoitustodistuksia 21.2. pidetyssä huutokaupassa. Kuuden kuukauden koroksi tuli 59%, kun korko oli viikkoa aikasemmin 65%. Tämä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokauppa oli siinä mielessä merkityksellinen, että ulkomaalaiset sijoittajat osallistuivat siihen ensimmäistä kertaa. Keskuspankin määräysten mukaan he olisivat saaneet ostaa korkeintaan 35% sijoitustodistusten koko määrästä, mutta keskuspankin edustajan mukaan he ostivat sijoitustodistusten koko määrästä, 6900 miljardista ruplasta (noin 1.4 miljardia dollaria), hieman alle 30% eli noin 1900 miljardia ruplaa (noin 400 miljoonaa dollaria). Venäjän keskuspankin suunnitelmana on saada sijoitustodistusten myynnillä ulkomaalaisille yli miljardi dollaria tämän kevään aikana.

Venäjän hallitus laski keskiviikkona liikkeeseen myös kahden vuoden joukovelkakirjalainoja, joiden koroksi tuli 72%. Kahden vuoden jvk-lainoja laskettiin liikkeeseen 1900 miljardin ruplan arvosta.

Jeltsin erotti korkeita virkamiehiä palkkarästien takia. Presidentti Boris Jeltsin erotti tällä viikolla viisi korkeaa virkamiestä suurten palkka- ja eläkerästien takia. Venäjän tilastokomitean mukaan maksamattomien palkkojen yhteismäärä on 20400 miljardia ruplaa (noin 4.3 miljardia dollaria). Useimpien tarkkailijoiden mielestä virkamiesten erottamisella ei ehkä pienennetä juurikaan suuria palkkarästejä, vaan kyseessä on ennemminkin Jeltsinin presidenttikampanjan lähtölaukaus.

Liettuan hallitus laskee liikkeeseen sijoitustodistuksia maksaakseen suljettujen pankkien talletukset takaisin. Liettuan parlamentti päätti, että Litimpeks Bankin ja Innovation Bankin talletukset korvataan siten, että ensin suurelle osalle tallettajista maksetaan 1000 litia (noin \$250). Liettuan valtiovarainministeriön mukaan valtio laskee liikkeeseen yhteensä 50 miljoonan litin (noin 12.5 miljoonaa dollaria) edestä sijoitustodistuksia tätä tarkoitusta varten. Samaan aikaan Liettuan viranomaiset jatkavat valmisteluja suljettujen pankkien yhdistämiseksi ja avaamiseksi.

Latvian parlamentti hyväksyi lopullisesti vuoden 1996 budjetin. Budjetin loppusumma on 459 miljoonaa latia (844 miljoonaa dollaria), josta on suunniteltu katettavaksi 400 miljoonaa latia (735 miljoonaa dollaria) valtion tuloilla. Budjettivaje on siis 59 miljoonaa latia (108 miljoonaa dollaria). Monien tarkkailijoiden mielestä budjetti on ylioptimistinen, ja Latvian valtiontalouden vaje on tänä vuonna suurempi kuin on budjetoitu (kts. Idäntalouksien viikko 7).

IVY-maiden bruttokansantuotteet supistuivat 5% vuonna 1995. IVY:n tilastokomitean mukaan maiden bruttokansantuotteet supistuivat 5% vuonna 1995 ja 15% vuonna 1994. Komitean mukaan elpymistä on jo näkyvissä joillakin teollisuusaloilla, asuinrakentamisessa ja ulkomaankaupassa. Parhaiten tässä suhteessa IVY-maista menestyi Armenia, jossa BKT kasvoi jo toista vuotta hieman yli 5%. Tuotanto supistui vuonna 1995 edelleen voimakkaasti Azerbaidzanissa (BKT:n muutos -17.2%), Tadzikistanissa (-12.4%) ja Ukrainassa (-12%). Georgian tilannetta IVY:n tilastokomitea ei arvioi, mutta siellä tuotanto on todennäköisesti pienentynyt vielä enemmän kuin edellä mainituissa maissa. Investointien volyyymi pienentyi monessa maassa dramaattisesti: Valko-Venäjällä investoinnit supistuivat tilastojen mukaan 27% ja Ukrainassa 35%.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 9

Presidentti Boris Jeltsin piti kansankunnan tilaa käsittelevän puheen 23. helmikuuta. Puheessaan Jeltsin vaati hallitusta helpottamaan niitä sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia, joita talousuudistukset ovat kansalaisille aiheuttaneet. Samalla hän otti etäisyyttä nykyiseen hallitukseen uhkaamalla erottaa sen, ellei hallitus ota paremmin huomioon kansalaisten vaikeuksia. Jeltsin ei esittänyt konkreettisia toimia kansalaisten tilanteen helpottamiseksi ja talouspolitiikkaa koskevassa osassa hän politiikan 'pehmentämistä' koskevien painotusten vastapainoksi korosti vakauspolitiikan tärkeyttä. Jeltsin mainitsi inflaatiotavoitteen vuodelle 1996 olevan vuositasolla 25 %, mitä on pidettävä erittäin kunnianhimoisena tavoitteena, sillä viime vuonna inflaatio oli vielä 130 %. Tshetshenian ongelmien ratkaisemiseksi Jeltsin ilmoitti olevansa valmis kompromisseihin, mutta kieltäytyi kategorisesti neuvotteluista 'roistojen' kanssa, jolla hän viittasi Tshetshenian kapinajohtaja Dzhohar Dudajeviin. Ulkopoliitikassa tärkeimmäksi kysymykseksi Jeltsin nosti NATO:n mahdollisen laajenemisen itään, mitä Venäjä on tiukasti vastustanut.

Presidentti ja presidenttiehdokas Jeltsinin puheessa heijastui jo selvästi kesäkuun 16. päivänä pidettävät presidentinvaalit. Jeltsinin mukaan presidentin tärkein tehtävä on vahvistaa vapautta ja demokratiaa Venäjällä ja tässä suhteessa tulevat vaalit voivat olla Venäjän kehityksen kannalta ratkaisevat. Tämä viittaus liittyi kommunistien johtajaan ja presidenttiehdokkaaseen Gennadi Zjuganoviin, jolla mielipidemittausten mukaan on selvästi suurin kannatus. Viimeisimmän mielipidetiedustelun mukaan Zjuganovia kannatti 24 % kyselyyn vastanneista, Vladimir Zhirinovskia 12 %, Jeltsiniä 11 %, Grigori Javlinskia 9 % ja Aleksander Lebediä 8 %.

Venäjän kuukausi-inflaatio 2.8% helmikuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat nousivat helmikuussa 2.8% tammikuusta. Tämä on alhaisin inflaatio talousuudistusten alkamisen jälkeen. Inflaatio on kuitenkin edelleen korkeampi kuin vuoden 1996 budjetissa käytetty 1.9%, vaikka se laskikin tammikuun 4.1 prosentista. Vuositasolla inflaatio oli 89%.

Venäjän valtiontalouden alijäämä 2.9% BKT:sta 1995. Venäjän tilastokomitean mukaan alijäämä katettiin laskemalla liikkeeseen valtion velkapapereita kotimaisilla markkinoilla ja ulkomaisilla luotoilla. IMF:n uuden luoton ehdoissa tämän vuoden alijäämäksi on sovittu 3.9% bruttokansantuotteesta.

Korot laskevat Venäjällä ja rupla heikentyy. Kolmen kuukauden korko laski 28. helmikuuta pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa 52 prosenttiin. Edellisessä, 7.2. järjestetyssä huutokaupassa korko oli vielä 63%. Huutokaupassa myytiin 1040 miljardin ruplan (noin 215 miljoonan dollarin) edestä sijoitustodistuksia. Korkojen lasku saattaa tietää vaikeuksia pankeille, joille valtion sijoitustodistusten korkeat korot ovat taanneet hyvät ja suhteellisen vähäriskiset tuotot.

Ruplan heikentyminen on jatkunut. Vuoden alussa ruplan dollarikurssi oli 4640, ja torstaina 29.2. kurssi oli 4818. Rupla on siis heikentynyt kahden kuukauden aikana noin neljä prosenttia dollaria vastaan.

Venäjän keskuspankille uusi rahapolitiikan instrumentti. Venäjän keskuspankki on ottanut käyttöön pankkien talletushuutokaupat. Perjantaina 22.2. pidetyssä ensimmäisessä huutokaupassa keskuspankki otti talletuksia vastaan kolmeksi päiväksi 7.5 prosentin korolla. Pienin erä, jolla pankki saa osallistua huutokauppaan, on 50 miljardia ruplaa (noin 10 miljoonaa dollaria). Huutokauppoja aiotaan pitää vastaisuudessa kuukausittain.

Kolmannes venäläisistä yrityksistä tappiollisia 1995. Venäjän tilastokomitean mukaan kolmannes kaikista venäläisistä yrityksistä oli tappiollisia vuonna 1995. Erityisen huonosti meni maatalousyrityksillä ja hiilikaivoksilla, joista noin puolet oli tappiollisia. On kuitenkin epäselvää, miten arvio on tehty, koska varsin kehittymätön kirjanpitoikäytäntö estää luotettavan kuvan saamisen yritysten tilasta.

Venäjän maatalous vaikeuksissa. Vuonna 1995 Venäjän maataloustuotanto supistui 8 prosenttia. Viljasato 63.5 milj. tonnia oli huonoin 30 vuoteen. Joulukuun parlamenttivaaleissa Agraaripuolue kärsi murskatappion ja sai duunaan vain 20 edustajaa (vähennystä 35 edustajaa). Tammikuussa presidentti Jeltsin erotti maatalousministeri Aleksander **Nazartshukin**. Hänelle ei ole nimitetty seuraajaa, vaan vt. ministerinä toimii varapääministeri Aleksander **Zaverjuha**. Venäjältä puuttuu selkeä maanomistuslainsäädäntö ja yksityistilojen muodostuminen on edennyt hitaasti: tiloja on tällä hetkellä n. 280 tuhatta, niiden yhteispinta-ala on n. 12 milj. hehtaaria ja vain 7 - 8 prosenttia maatalousväestöstä toimii yksityistiloilla.

Venäjä ja Valko-Venäjä kuittasivat keskinäisiä velkojaan. Valko-Venäjän presidentin Aleksander **Lukashenkon** äskettäisellä virallisella Moskovan-vierailulla maat sopivat, että Venäjä kuittaa Valko-Venäjän yli 500 miljoonan dollarin energiavelan maksetuksi Valko-Venäjän neuvostoajalta peräisin olevia strategisia ydinohjuksia vastaan. Lisäksi maat sopivat lisäävänsä ase- ja miliisivoimiensa yhteistyötä. Valko-Venäjän ulkomaankaupan edistämiseksi Venäjä tarjoaa naapurilleen mahdollisuuden käyttää Venäjälle kuuluvaa Kaliningradin satamaa. Presidentti Boris **Jeltsin** korosti maiden välisen integraation olevan elävän elämän sanelemaa, eikä tähtäävän uuden Neuvostoliiton muodostamiseen.

Viron kauppataseen vaje 710 miljoonaa kruunua tammikuussa. Viron tullin mukaan vienti oli tammikuussa 1.78 miljardia kruunua (noin 0.69 miljardia markkaa) ja tuonti 2.94 miljardia kruunua (noin 1.14 miljardia markkaa). Vuoden 1995 tammikuussa kauppataseen alijäämä oli noin 470 miljoonaa kruunua.

Liettuassa uusi hallitus. Liettuan presidentti Algirdas **Brazauskas** hyväksyi perjantaina 23.2. uuden hallituksen. Hallituksen rungon muodostavat kuitenkin edellisen hallituksen ministerit; 17 ministeristä ainoastaan 5 on uusia. Demokraattinen työväenpuolue jatkaa hallitusvastuussa, ja pääministeriksi on jo aiemmin nimitetty Mindaugas **Stankevicius**. Edellinen pääministeri Adolfas **Slezevicius** erotettiin helmikuun alussa pankkikriisin takia. Uuden pääministerin mukaan hallitus aikoo erityisesti keskittyä ulkomaisten investointien lisäämiseen Liettuassa.

Liettuan työttömyysaste 7.9% helmikuussa. Työttömyysaste on noussut tasaisesti vuoden 1995 alusta lähtien (tammikuussa 1995 se oli 5.2%), kun yksityistetyt yritykset ovat tehostaneet toimintaansa, ja kun maataloutta, joka ennemmin oli suuri työnantaja, on yksityistetty.

Ulkomaiset investoinnit Ukrainaun 282 miljoonaa dollaria 1995. Ukrainan ulkomaankauppaministeriön mukaan Ukrainaun sijoittivat eniten yhdysvaltalaiset (75 miljoonaa dollaria) ja toiseksi eniten saksalaiset (28 miljoonaa dollaria). Ottaen huomioon Ukrainan koon (noin 52 miljoonaa asukasta) 282 miljoonan ulkomaiset investoinnit ovat varsin vähän, ja kuvastanevat omalta osaltaan maan talousuudistusten hitautta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 10

Venäjällä esitetyt lausunnot tuontitullien nostamisesta ja kotimaisen tuotannon suojelusta aiheuttavat hämmennystä. Venäjän viranomaiset ja poliitikot ovat viime viikkoina esittäneet osin ristiriitaisia lausuntoja maan tullipolitiikasta ja lausuntojen erilaiset tulkinnat ovat vielä lisänneet epävarmuutta. Eräiden tietojen mukaan joidenkin tavaroiden tulleja aiotaan nostaa vuoden 1996 ensimmäisellä puoliskolla niin, että keskimääräinen tullitaso säilyy kuitenkin nykyisessä 15 prosentissa. Finanssiministeri Vladimir Pankovin mukaan mm. alkoholin ja autojen tuontitulleja korotetaan 20 prosentilla valtion budjettivajeen paikkaamiseksi. Äärimmäisten julkisuudessa esiintyneiden tulkintojen mukaan lisätulli olisi jopa 20 % ja koskisi koko tuontia, mikä ei voine pitää paikkaansa.

Tulleja koskevan keskustelun lisäksi on viime viikkoina esitetty myös tekstiilituonnin rajoittamista tiukoilla kiintiöillä sekä kananlihan tuonnin rajoittamista Yhdysvalloista. Tuonnin rajoittamista on perusteltu EU:n myöntämien kiintiöiden pienuudella ja amerikkalaisen kananlihan huonolla laadulla, vaikka esimerkiksi EU:hun Venäjä on vienyt vain kolmanneksen kiintiönsä arvosta. Kuluneella viikolla keskuspankin pääjohtaja Sergei Dubinin puolestaan sanoi, että ulkomaisille pankeille pitäisi asettaa määräaikaista rajoitusta kotimaisten pankkien suojelemiseksi, mutta tiedossa ei ole, onko hallitus jo suunnittelemassa lisärajoituksia.

On vaikea sanoa, liittyvätkö kotimaisen tuotannon suojelua painottavat puheet puhtaasti tuleviin presidentinvaaleihin, heijastavatko ne todellisuudessa lisääntyneitä paineita lisätä protektionismia vai onko tuontitullien nostovaatimusten takana todellinen tarve löytää lisärahoitusta budjettiin. EU:n edustajat ovat kuitenkin huolestuneet tullien korottamista koskevista puheista ja muistuttaneet Venäjää siitä, että voimassa olevat sopimukset kieltävät tullien korotukset ilman keskinäistä konsultointia ja vaarantavat edessä olevat EU:n ja Venäjän väliset vapaakauppasopimusneuvottelut sekä Venäjän Maailman kauppajärjestön (WTO) jäsenyyttä koskevat neuvottelut. Myös Venäjän Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa neuvottelema talousohjelma, mikäli Venäjä aikoo sitä noudattaa, sulkee pois mahdollisuuden radikaaleihin protektionistisiin toimenpiteisiin.

Tshetshenian sota ei anna rauhaa kesäkuun vaaleihin valmistautuvalle Jeltsinille. Tshetshenian sodasta on tullut Boris Jeltsinin vaalikampanjan riippakivi. Pervomaiskojen verilöylyn jälkeen Venäjän demokraattinen valinta -puolueen johtaja Jegor Gaidar, mediavaikuttaja Otto Latsis, ihmisoikeusaktivisti Sergei Kovaljov ja tiedemies Sergei Aleksejev ilmoittivat näkyvästi eroavansa Jeltsinin johtamasta presidentinneuvostosta. Myöhemmin taistelut laajenivat ensimmäistä kertaa naapuritasavallan Ingushian alueelle. Kolme viikkoa sitten venäläissotilaat räjäyttivät presidentinpalatsin rauniot Groznyssa. Räjäytyksen symbolista merkitystä on verrattu Kristus Vapahtajan kirkon räjäyttämiseen Moskovassa 1931. Viikkoa myöhemmin Jeltsin vaati Dudajevin ja muiden terroristeiksi nimittämiensä tshetsheenijohtajien ampumista. Vaalikampanjaansa aloittaessaan Jeltsin ilmoitti pyrkivänsä rauhan palauttamiseen Tshetsheniaan. Hän ei kuitenkaan ole ollut suostuvainen tshetsheenien vaatimaan federaation joukkojen poisvetämiseen. Keski viikkona 6. maaliskuuta tshetsheenit aloittivat laajan hyökkäyksen pääkaupunki Grozнын takaisinvaltaamiseksi.

Venäjälle suuria lainoja Ranskan valtiolta ja saksalaisilta pankeilta. Ranska lainaa yhteensä kaksi miljardia frangia (noin 1.8 miljardia Suomen markkaa) ja saksalaiset pankit neljä miljardia Saksan markkaa (noin 12.4 miljardia Suomen markkaa). Saksan hallitus takaa saksalaisten pankkien myöntämät lainat. Saksalaisten pankkilähteiden mukaan useissa muissa Länsi-Euroopan maissa valmistellaan vastaavia lainapaketteja Venäjän talousuudistusten tukemiseksi. Venäjä on suunnitellut lainanottoa kansainvälisiltä joukko-velkakirjalainamarkkinoilta jo jonkin aikaa, mutta näiden lainojen uskotaan ainakin lykkäävän venäläisten jvk-lainojen liikkeellelaskua.

Venäjän hallitus hyväksyi vienninedistämisohjelman. Venäjän hallitus hyväksyi 8. helmikuuta vuoteen 2005 ulottuvan vienninedistämisohjelman. Ohjelma korostaa valtion osuutta viennin edistämässä, mm. viennin rahoituksen ja takuiden järjestäjänä. Ohjelman tekijöiden mukaan ruplan kurssin vaihtelurajojen käyttöönotto on heikentänyt vientiyrittysten toimintaedellytyksiä ja kansainvälinen kilpailu on nopeasti kiristymässä. Uusi ohjelma perustuu Venäjän energiavarojen hyödyntämiseen, entistä pidemmälle jalostettujen tuotteiden vientiin ja yhteistyön tiivistämiseen IVY-maiden kanssa. Viennin kasvua haetaan energiantuotannon, perusteellisuuden ja kuljetusalan kehittämisestä Itä-Euroopan ja kolmannen maailman maissa, asekaupasta sekä Venäjän oman öljyn- ja kaasuntuotannon kehittämisestä tuotannonjakosopimusten avulla.

Vienti on Venäjän taloudessa muodostunut entistä keskeisemmäksi ja tuottaa tällä hetkellä noin viidenneksen maan bruttokansantuotteesta. Vuodesta 1990 vuoteen 1995 Venäjän viennin arvo supistui 88.5 mrd. dollarista 78 mrd. dollariin. Jyrkintä supistuminen on ollut koneenrakennustuotteiden viennissä. Viennin vaikeuksia ovat edesauttaneet Neuvostoliiton hajoaminen ja sitä seurannut tuotannollisen yhteistoiminnan katkeaminen entisten neuvostotasavaltojen kanssa, korkean teknologian tuotannon romahtaminen sekä monien vanhojen markkina-alueiden (mm. Itä-Euroopan) menettäminen.

Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden osuus Itä-Euroopan ja IVY-maiden saamasta rahoituksesta ja avusta on ollut noin 60 %. EU:n itäpolitiikasta vastaavan komission kokoaman vuodet 1990-94 kattavan selvityksen mukaan itäisen Keski-Euroopan maiden (pl. IVY) saamasta kokonaisrahoituksesta 55 mrd. ecua tuli kahdenvälisen sopimusten perusteella ja 20 mrd. ecua kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta. Kahdenvälisestä rahoituksesta lahja-avun osuus oli 22 mrd. ecua (40 %). Vastaavana aikana IVY-maiden saama kokonaisapu oli 98 mrd. ecua. Komission mukaan EU ja sen jäsenmaat ovat olleet lähes jokaisella kauppaa, makrotaloudelliseen apuun ja rahoitukseen liittyvällä sektorilla siirtymätalouksien suurimpia, pitkäaikaisimpia ja johdonmukaisimpia tukijoita.

Venäjällä toimi 2285 pankkia helmikuun alussa. Venäjän keskuspankin mukaan Venäjällä toimi 2285 pankkia ja muuta luottolaitosta helmikuun alussa. Lisäksi 313 pankkia oli rekisteröity, mutta niiden toiminta oli loppunut toimiluvan peruuttamiseen. Hieman yli tuhannella pankilla oli lupa valuuttaoperaatioihin.

Venäjän keskuspankki höllentää valuuttamääräyksiä. Keskuspankki purkaa useita valuutanvaihtoon liittyviä rajoituksia erityisesti tuontikaupan osalta. Lisäksi venäläisten sallitaan ostaa kiinteistöjä ja maata ulkomailta ilman keskuspankin lupaa. Uudet määräykset tulevat voimaan, kun oikeusministeriö on ne vahvistanut.

Viktor Geraschenko International Moscow Bankin (IMB) pääjohtajaksi. Pitkän linjan pankkiammatilainen Viktor Geraschenko johti aikanaan Neuvostoliiton valtionpankkia Gosbankia kahdessakin eri vaiheessa. Venäjän keskuspankin pääjohtajana Geraschenko toimi vuodesta 1992. Presidentti Boris Jeltsin erotti hänet lokakuussa 1994 sen jälkeen, kun rupla oli menettänyt yhden päivän aikana neljänneksen arvostaan. IMB:n pääjohtajana Geraschenko seuraa Vladislav Sudakovia. IMB on pääoman mukaan laskettuna Venäjän 15. suurin pankki, jonka yhtenä pääosakkaana on Merita Pankki.

Hansapank laajentaa toimintaansa Latviaan. Virolainen Hansapank laajentaa toimintaansa Latviaan ostamalla kokonaan Deutsche-Lettische Bankin, joka on aiemmin ollut osittain saksalaisessa omistuksessa. Ostettavan pankin taseen loppusumma on hieman yli 60 miljoonaa dollaria, ja siitä on tarkoitus tehdä aluksi Hansapankin tytäryhtiön. Myöhemmin pankki muutetaan ehkä Hansapankin sivukonttoriksi.

Viron osakemarkkinat uuteen ennätykseen. Viron osakemarkkinoiden hintakehitystä kuvaava indeksi nousi torstaina 7.3. kaikkien aikojen huippuunsa. Indeksien pisteluku oli 190.55 (1.7.1995=100). Vuoden alusta indeksiin sisältyvien osakkeiden hinnat ovat nousseet keskimäärin 35%.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 11

Jeltsinin asetusta maan myynnin sallimisesta arvostellaan. Presidentti Jeltsinin antaman asetuksen mukaan maan myynti ja osto sekä sen käyttäminen lainan vakuutena olisi sallittu ainakin maanviljelijöille. Venäjän vuodelta 1993 peräisin olevan perustuslain mukaan yksityinen maanomistus on sallittua, mutta perustuslaissa ei puhuta maan myymisestä tai ostamisesta mitään. Apulaispääministeri Aleksander Zaverjuha pitää asetusta hyvänä alkuna, mutta se ei ole hänen mielestään tarpeeksi yksityiskohtainen ja konkreettinen, vaan pikemminkin muistutus ihmisille siitä, että yksityinen maanomistus on sallittua.

Duuma puolestaan tuomitsi lain sillä perusteella, että perustuslain mukaan maan omistukseen ja käyttöön liittyvät määräykset on annettava lain muodossa. Duuma hyväksyi julkilausuman, jonka mukaan Jeltsinin asetuksen mukaan tehtyjen maakauppojen laillisuus voidaan kiistää ja ne voidaan viedä oikeuteen. Useiden asiantuntijoiden mukaan maan omistukseen liittyvien kysymysten epäselvyys on varsin tehokkaasti estänyt sekä ulkomaisia investointeja Venäjälle että Venäjän maatalouden rakennemuutoksen etenemisen. Venäjän maataloutta tulisi tehostaa selvästi, jotta se olisi omavaraisempi esimerkiksi viljan suhteen, mutta nykyisessä järjestelmässä, jossa kolhoosien työntekijät omistavat suurimman osan maataloista, merkittäviin parannuksiin ei uskota päästävän.

Venäjän presidentinvaaleihin aikaa kolme kuukautta. Venäjän presidenttiehdokkaiden kannattajaryhmien ilmoittautumisaika keskusvaalilautakuntaan päättyi maaliskuun alussa. Määräajassa rekisteröitiin 94 kannattajaryhmää, joilla on yhteensä 78 ehdokasta. Eräät asiantuntijat ovat pitäneet näin suurta ehdokkaiden määrää lähinnä farssina ja maan tärkeimpien vaalien halventamisena. Menestykseen vaaleissa voivat kuitenkin ennakoarvailujen mukaan yltyä vain Boris Jeltsin, 65, (sitoutumaton), Gennadi Zjuganov, 51, (kommunistit), Vladimir Zhirinovski, 49, (liberaalidemokraatit), Grigori Javlinski, 43, (Jabloko) ja ehkä Aleksander Lebed, 45, (sitoutumaton). Venäjän riippumaton yhteiskunnallisten ja kansallisten ongelmien tutkimuslaitos teki helmikuussa koko maan kattavan kyselyn ja sen mukaan suurimman kannatuksen sai Zjuganov 16 %. Javlinski sai 13 %, Lebed ja Jeltsin kumpikin 10 % ja Zhirinovski 9 %. Myös pääministeri Viktor Tshernomyrdin sai 9 % kannatuksen, vaikkei ole edes ilmoittanut asettuvansa ehdolle.

Ulkomaalaiset sijoittajat Venäjän sijoitustodistusmarkkinoilla. Ulkomaalaisten sijoittajien pääsyä Venäjän valtion sijoitustodistusmarkkinoille helpotettiin helmikuun loppupuolella, ja tämän jälkeen ulkomaalaiset sijoittajat ovat investoineet noin 900 miljoonaa dollaria Venäjän valtion kolmen ja kuuden kuukauden sijoitustodistuksiin. Ulkomaalaiset sijoittajat osallistuvat sijoitustodistusten huutokauppoihin siten, että he tekevät samalla Venäjän kanssa valuutanvaihtosopimuksen, joka rajaa ulkomaalaisten sijoittajien saaman koron noin 20 prosenttiin. Tällöin tietysti valuuttakurssiriskiäkään ei ole, eli sijoittajat saavat käytännössä kolmen kuukauden dollarisijoitukselle noin 20 prosentin vuotuisen tuoton. Mikäli ruplan nykyinen vaihteluväli pysyy voimassa kesäkuun loppuun, venäläiset pankit saavat vastaavasti sijoitustodistuksista dollareissa noin 70 prosentin tuoton.

Kun ulkomaalaiset sijoittajat päästettiin Venäjän sijoitustodistusmarkkinoille, korot alenivat selvästi. Tällä viikolla pidetyissä sijoitustodistusten ja jvk-lainojen huutokauppoissa korot ovat kuitenkin nousseet. Kuuden kuukauden koroksi tuli 13.3. pidetyssä huutokaupassa 91% (viikko sitten 67%) ja kahden vuoden koroksi 123% (kaksi viikkoa sitten 69%).

Venäjän vaihtotase muiden kuin IVY-maiden kanssa 10 miljardia dollaria ylijäämäinen vuoden 1995 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana. Vaihtotaseen ylijäämä muiden kuin IVY-maiden kanssa kuitenkin pieneni kolmannella neljänneksellä 1.1 miljardiin dollariin toisen neljänneksen 3.9 miljardista dollarista. Venäjän kauppatase on vahvasti ylijäämäinen. Kolmannella neljänneksellä kauppataseen ylijäämä oli 5.5 miljardia dollaria, ja vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana ylijäämä oli 17.3 miljardia dollaria. Jos lukuihin lasketaan mukaan myös IVY-maat, oli vaihtotaseen ylijäämä vain 0.3 miljardia dollaria kolmannella neljänneksellä ja 3.8 toisella.

Pankkien lukumäärän Venäjällä odotetaan laskevan rajusti. Euroopan unionin rahoittaman Venäjän pankkijärjestelmää koskevan selvityksen tekijöiden mukaan lähi-vuosina Venäjän markkinoilta katoaa 1500-1600 liikepankkia. Jäljelle jäävien pankkien uskotaan kuitenkin olevan nykyisiä pankkeja vahvempia ja tehokkaampia.

Pankkien lukumäärä kasvoi nopeasti aina vuoteen 1995 asti. Toistaiseksi pankeilla on mennyt suhteellisen hyvin, sillä korkea inflaatio ja epävakaa rupla ovat edesauttaneet korko- ja valuuttakurssivoitoilla eläneitä pankkeja. Inflaation laskun myötä pankkien tuloksenteko on kuitenkin vaikeutunut. Monien pankkien vaikeuksia lisää se, että niiden omistajayritykset pyrkivät vaikuttamaan pankin lainapolitiikkaan. Keskuspankin tekemän selvityksen mukaan sen tutkimista pankeista 80 prosentissa havaittiin lainrikkomuksia ja eräs yleinen syy toimiluvan menettämiseen on ollut lainojen myöntäminen pankin omistajille hyvin matalalla korolla. Pankkien lukumäärä on jo kääntynyt laskuun, sillä viime vuoden aikana keskuspankki perui yli 300 pankin toimiluvan. Tällä hetkellä Venäjällä on vajaat 2300 toimivaa liikepankkia, joista joidenkin arvioiden mukaan 600 on käytännössä vararikossa.

Kuluneella viikolla Venäjällä on puhuttu uuden pankkeja koskevan likviditeetikriisin syntymisestä, mikä joidenkin mukaan voisi pienten pankkien lisäksi horjuttaa myös isompia pankkeja. Yksimielisyyttä ei kuitenkaan ole siitä, johtuuko kireys rahamarkkinoilla kausiluontoisista tekijöistä, vai onko taustalla samoja piirteitä, jotka johtivat likviditeetikriisiin elokuussa 1995. Epäluottamus pankkijärjestelmään näkyy myös siinä, että valtion säästöpankin (Sberbank) osuus säästöistä oli tammikuussa noussut jo 70 prosenttiin. Sberbank on ainoa pankki, jolla käytännössä on valtion takuu talletuksille.

Venäjän valtion palkkarästit. Venäjän valtion palkkarästit ovat nousseet ehkä korostetustikin esiin, kun Boris Jeltsin tammikuussa vaalikampanjaansa valmistautuessaan otti ne näkyvästi vaaliaseekseen. Venäjän finanssiministeriön mukaan valtion palkkarästejä oli helmikuussa yhteensä 12 600 mrd. ruplaa, josta keskusbudjetin osuus oli 7 900 mrd. ja aluebudjettien 4 700 mrd. Keskusbudjetin palkkarästit olivat armeijalle 5 500 mrd., miliisille 1 600 mrd., sosiaalisektorille 500 mrd. ja valtionhallinnolle 300 mrd. Valtion palkkarästit muodostivat kuitenkin vain noin puolet Venäjän kaikista palkkarästeistä ja vain murto-osan maan kaikista sisäisistä maksurästeistä, joista lähes puolet edelleenkin oli yritysten maksamattomia laskuja. Finanssiministeriö aikoo presidentin ja hallituksen patistamana selvittää budjettiveloistaan tehostamalla verojen keruuta, laskemalla liikkeeseen lisää valtion velkapapereita ja lykkäämällä investointeja.

Benelux-maat vastustavat Euroopan unionin laajentumista, ellei talous- ja rahaunioni (EMU) toteudu. Helmikuussa pitämässään tapaamisessa Belgian, Hollannin ja Luxemburgin johtajat vahvistivat selkeästi vastustavansa EU:n laajenemista kattamaan Kyproksen, Maltan ja itäisen Keski-Euroopan siirtymätaloudet, ellei EMU toteudu aikataulun mukaisesti vuoden 1999 alkuun mennessä. Benelux-maiden johtajien mukaan he eivät halua uusia jäseniä, ellei EU ota uusia askelia taloudellisen ja poliittisen integraation suuntaan, sillä he eivät halua EU:n palaavan muistuttamaan vapaakauppa-alueetta ilman syvempiä tavoitteita.

Inflaatio aleni Baltian maissa helmikuussa. Helmikuussa kuukausi-inflaatio oli Virossa 3.3% (tammikuussa 3.5%), Latviassa 1.8% (3.5%) ja Liettuaassa 2.4% (3.2%). Vuositasolla inflaatio oli korkein Liettuaassa, 30.4%. Virossa vuosi-inflaatio oli 29.4% ja Latviassa 21.5%. Liettuaassa ja Latviassa vuosi-inflaatio on laskemassa viime vuoden lopun tasolta, mutta Virossa inflaatiiovauhti on käytännössä muuttumaton.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 12

Venäjän duuman mielestä Neuvostoliiton lakkauttaminen tapahtui laittomasti. Venäjän duuma teki 15. maaliskuuta laajaa hämmennystä herättäneen päätöksen, jonka mukaan se pitää Neuvostoliiton hajottamista vuoden 1991 lopussa laittomana. Päätös syntyi kommunistien, liberaalidemokraattien, agraarien ja Kansanvalta-ryhmittymän äänin 250 - 98. Presidentti **Jeltsin** piti päätöstä skandaalina ja sanoi, että sillä voi olla arvaamattomia seurauksia. Kiovassa vieraileva USA:n ulkoministeri **Christopher** luonnehti päätöstä vastuuttomaksi. Kiusalliseen asemaan saatetut muiden IVY-maiden johtajat tuomitsivat duuman päätöksen tuoreeltaan, ja Venäjän parlamentin ylähuone liittoneuvosto päätti äänin 116 - 10 vaatia duumaa luopumaan päätöksestään.

Venäjän federaatio, Ukraina ja Valko-Venäjä sopivat Itsenäisten valtioiden yhteisön IVY:n muodostamisesta ja Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton lakkauttamisesta 8.12.1991 sen jälkeen, kun Baltian tasavallat ja Ukraina olivat jo julistautuneet itsenäisiksi. Neljä päivää myöhemmin 12.12.1991 Venäjän federaation korkein neuvosto hyväksyi lainvoimaisen päätöksen, jolla mitätöitiin Neuvostoliiton perustamissopimus vuodelta 1922. Juuri tämän päätöksen Venäjän nykyinen duuma haluaisi saada kumotuksi. Venäjän perustuslain mukaan duumalla ei kuitenkaan ole oikeutta kumota lakeja.

Duuman päätös aiheutti ensimmäisen vakavan konfliktin presidentin ja nykyisen duuman välille ja sen pelätään johtavan pahimmassa tapauksessa kesäkuun presidentinvaalien lykkääntymiseen.

Venäjän BKT supistuu edelleen. Valtion tilastokomitean mukaan teollisuustuotanto supistui helmikuussa vuositasolla 4% ja BKT 3%. On kuitenkin otettava huomioon, että viralliset tilastot eivät todennäköisesti rekisteröi läheskään kaikkea uutta yksityistä taloudellista toimintaa, ja näin ollen liioittelevat tuotannon supistumista. Talouden rakennemuutoksesta kertoo kuitenkin myös helmikuun työttömyystilasto, jonka mukaan työttömyysaste Venäjällä oli 8.5%. Työttömiä oli tilaston mukaan 6.2 miljoonaa. Helmikuussa 1995 työttömyysaste oli 5.7%.

Venäjän valuuttavaranto muuttumaton syyskuusta. Venäjän keskuspankin valuuttavaranto on pysynyt ennallaan noin 13 miljardissa dollarissa jo syyskuusta lähtien. Rupla on heikentynyt tasaisesti jo monta kuukautta, ja on nyt likimain keskellä sille asetettua vaihteluväliä 4550-5150 RUR/USD. Torstaina 21.3. ruplan dollarikurssi oli 4851.

Korot jatkavat nousuaan Venäjällä. Keskiviikkona 20.3. pidetyissä sijoitusto-distusten huutokaupoissa kolmen kuukauden koroksi tuli 91% ja kuuden kuukauden koroksi 115%. Viikko sitten kuuden kuukauden korko oli 91% ja kaksi viikko sitten kolmen kuukauden korko 61%. Yhteensä Venäjän valtio lainasi keskiviikkona markkinoilta 10900 miljardia ruplaa, eli hieman yli 2 miljardia dollaria. Joidenkin tarkkailijoiden mukaan korkojen nousun takana ovat lähestyvät presidentinvaalit, mutta toisten mukaan syynä on pankkijärjestelmän kireä likviditeetti.

Ukraina valmistelee uutta perustuslakia. Ukrainan parlamentti ryhtyi keski-
viikkona 20. maaliskuuta käsittelemään maan uutta perustuslakia. Ukraina on
viimeinen entinen neuvostotasavalta, joka ei vielä ole hyväksynyt uutta neuvos-
toajan jälkeistä perustuslakia. Presidentti Leonid **Kutshma** piti perustuslakiehd-
dotusta kirjaimeltaan ja hengeltään täysin eurooppalaisena. Ukrainan vanhoillis-
ta, sosialistienemmistöistä parlamenttia ja varsinkin sen puheenjohtajaa Aleksan-
der **Morozia** kuitenkin hiertävät monet ehdotuksen kohdat, mm. presidentin
vahva asema, parlamentin kaksikamarisuus, kielikysymykset ja neuvostoaikana
saavutettujen sosiaalisten oikeuksien säilyttäminen. Oman värinsä perustuslain
käsitteilyyn tuo kiista venäläisenemmistöisen Krimin niemimaan statuksesta.

Viron vaihtotaseen alijäämä 2.1 miljardia kruunua 1995. Vaihtotaseen
alijäämä oli noin 5% BKT:sta. Suurin syy vaihtotaseen alijäämään oli kauppata-
seen 7.9 miljardin kruunun alijäämä. Viroon suuntautuvat sijoitukset olivat
kuitenkin niin suuria, että ne kattoivat vaihtotaseen alijäämän kokonaan ja lisäksi
keskuspankin valuuttavaranto kasvoi 1.2 miljardia kruunua. Suorat sijoitukset
Viroon olivat 2.3 miljardia kruunua.

Latvialaiset pankit neuvottelevat fuusioista. Latvian keskuspankin pääjohtajan
Einars Repsen mukaan 15 latvialaista pankkia neuvottelee parhaillaan fuusioista.
Fuusioneuvottelut johtuvat siitä, että Latvian keskuspankin päätöksien mukaan
pankilla pitää olla vähintään miljoonan latin (noin 8.5 miljoonaa markan) verran
osakepääomaa huhtikuun ensimmäisenä päivänä. Monet latvialaiset pankit eivät
tällä hetkellä täytä tätä vaatimusta. Repsen mukaan viidestätoista pankista
muodostuu todennäköisesti 8-9 suurempaa pankkia.

Liettuan pankkikriisin jälkihoito jatkuu. Yksi viime vuoden joulukuussa
suljetuista liettualaisista pankeista, Innovation Bank, aikoo jatkaa toimiintaansa
uudelleenjärjestelyjen jälkeen. Pankin osakepääoma alennettaisiin ensin kym-
menesosaan entisestä, ja sitten pankkiin sijoitettaisiin uutta pääomaa. Uutta
pääomaa saataisiin suunnitelman mukaan vanhoilta osakkeenomistajilta, talletta-
jilta sekä valtiolta. Lisäksi Maailmanpankki on luvannut avustaa Liettuan pank-
kien uudelleenjärjestelyä 50 miljoonalla dollarilla. Innovation Bankin (kuten
myös kahden muun suljetun liettualaisen pankin) kohtalon pitäisi selvitä huhti-
kuun alkupuolella.

Työttömyys kasvaa kaikissa Baltian maissa. Helmikuussa työttömyysaste oli
Virossa 4.8% (tammikuussa 4.7%), Latviassa 6.8% (6.6%) ja Liettuassa 8.2%
(7.9%). Työttömyys on noussut kaikissa Baltian maissa talouden elpymisestä
huolimatta, kun yritykset ovat tehostaneet toimintaansa vähentämällä henkilö-
kuntaansa. Lisäksi varsinkin Liettuassa maatalouden työvoima on vähentynyt
selvästi.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 13

IMF teki lopullisen päätöksen Venäjän suurlainasta ja kehottaa Pariisin klubia päättämään Venäjän lainojen uudelleenjärjestelystä nopeasti. IMF lainaa Venäjälle noin 10.1 miljardia dollaria kolmen vuoden aikana. Ensimmäisen vuoden aikana Venäjälle maksetaan noin 4.1 miljardia dollaria. Lainasumman maksu on sidottu siihen, että Venäjä noudattaa suhteellisen tiukkaa talousohjelmaa, johon kuuluu mm. inflaation painaminen alas, yksityistämisen nopeuttaminen ja ulkomaankaupan esteiden poistaminen. IMF seuraa ohjelman toteutumista kuukausittain. Keskiiviikkona IMF:n pääjohtaja Michel **Camdessus** totesi, että jos kesäkuun presidentinvaalit merkitsisivät muutosta talouspolitiikassa, IMF harkitsisi lainan keskeyttämistä.

Lainan lopullisen hyväksymisen yhteydessä IMF kehotti Pariisin klubia ja Venäjää sopimaan nopeasti Venäjän lainojen uudelleenjärjestelystä. Pariisin klubin muodostavat velkojavaltiot ja Neuvostoliiton ulkomaanvelat perinyt Venäjä ovat jo pitkään neuvotelleet tämän velan uudelleenjärjestelystä. Tällä hetkellä huhutaan, että tulevan sopimuksen mukaan noin 38 miljardin lainapäätöksen uudeksi takaisinmaksuajaksi tulisi 25 vuotta. Samalla Venäjä haluaa päästä jäseneksi Pariisin klubiin, jotta se pääsisi neuvottelemaan niiden kehitysmaiden kanssa, jotka vuorostaan ovat Venäjälle velkaa. Nämä velat syntyivät myös Neuvostoliiton aikana, jolloin NL myönsi halpoja luottoja mm. Nicaragualle, Kenialle ja Etiopialle.

Venäjällä uusi suunnitelma yksityistämisestä. Varapääministeri Alexander **Kazakovin** mukaan Venäjä pyrkii tänä vuonna keskittymään yksityistämisessä suuriin yrityksiin, ja myymään 10-15 suuryritystä. Yksityistettäviä suuryrityksiä olisi suunnitelman mukaan mm. öljy-yhtiö Rosneft ja puhelinyhtiö Svyazinvest. Kazakovin mukaan Venäjä pystyy keräämään budjetoidut 12000 miljardia ruplaa valtionomaisuuden yksityistämisestä, jos Boris **Jeltsin** saa toisen kauden presidenttinä ja jatkaa nykyistä talouspolitiikkaansa.

Korot entistä korkeammalle Venäjällä. Tämän viikon aikana pidetyssä puolenkuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 111%. Viiden kuukauden sijoitustodistusten korko oli 126%, kun kuuden kuukauden korko oli viikko sitten 115%. Tällä viikolla valtio lainasi sijoitustodistuksilla rahaa 3000 miljardia ruplaa (noin 620 miljoonaa dollaria). Venäjä on viime viikkojen aikana lisännyt lainanottoaan maksaakseen valtion palkkarästit. Tämä on nostanut korkoja selvästi. Korot ovat nousseet myös muualla kuin valtion sijoitustodistusmarkkinoilla: Esimerkiksi Pietarin kaupungin sijoitustodistushuutokaupassa 28. maaliskuuta 12 kuukauden koroksi tuli 195%. Hermostuneisuutta markkinoilla on lisännyt se, että jo ilmoitettu huutokauppa, jossa Merrill Lynchin piti ostaa asiakkaidensa lukuun puolen miljardin dollarin arvosta sijoitustodistuksia, peruutettiin. Lisäksi lähestyvät presidentinvaalit luovat epävarmuutta.

Keskipalkka Venäjällä 666000 ruplaa helmikuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan keskipalkka Venäjällä oli helmikuussa 666000 ruplaa, eli noin 140 dollaria. Keskipalkka nousi vuoden 1995 helmikuusta 95%, ja samaan aikaan inflaatio oli 89%.

Viron kauppataseen alijäämä 1041 miljoonaa kruunua helmikuussa. Vienti oli helmikuussa 1714 miljoonaa kruunua ja tuonti 2755 miljoonaa kruunua. Vuoden 1995 helmikuusta viennin arvo kasvoi 10% ja tuonnin lähes 30%. Suuri osa tuonnin kasvusta johtui kuitenkin yhdestä suuresta lentokonetoimituksesta, joka sattui helmikuulle. Suomi oli Viron suurin kauppakumppani sekä viennissä että tuonnissa. Viron viennistä 19% suuntautui Suomeen (toiseksi suurin vientimaa oli Venäjä, 17%) ja tuonnista 33% tuli täältä (toiseksi suurin tuontimaa oli helmikuussa USA, 15%, nimenomaan lentokonetoimituksen takia).

Keskipalkat nousivat Baltian maissa vuonna 1995. Vuoden 1995 lopussa kuukausikeskipalkka oli Virossa 2697 kruunua (noin 235 dollaria), Latviassa 114 latia (noin 210 dollaria) ja Liettuassa 653 litiä (noin 165 dollaria). Vuodessa nimellispalkka paikallisessa valuutassa on noussut Virossa 29%, Latviassa 10% ja Liettuassa 39%.

Presidentti Lukashenkon liittovaltiopuheet aiheuttivat hämmennystä. Valko-Venäjän presidentti Aleksander Lukashenko ilmoitti 23. maaliskuuta, että Valko-Venäjä ja Venäjä allekirjoittavat huhtikuun alussa sopimuksen "todellisesta liittovaltiosta ja ylikansallisten elinten perustamisesta". Ilmoitus synnytti seuraavana päivänä pääkaupungissa Minskissä suurimman mielenosoituksen sitten vuoden 1991. Presidentti Boris Jeltsin torjui ajatuksen yhteisestä valtiosta. Hänen mukaansa Venäjän ja Valko-Venäjän on tarkoitus tehdä 2. huhtikuuta sopimus integraation syventämisestä. Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa tulliliitossa oleva Kazakstan ja liittoon pyrkivä Kirgisia ovat hämmästellleet Lukashenkon puheita poliittisen liiton syventämisestä. Lukashenko lievensi myöhemmin lausuntoaan todeten, että vie jonkin aikaa ennen kuin päästään keskusteluihin yhteisestä valuutasta, yhteisestä budjetista tai yhteisestä perustuslaista.

Kymmenen miljoonan asukkaan Valko-Venäjä, joka joulukuussa 1991 oli Venäjän ja Ukrainan kanssa tekemässä sopimusta Neuvostoliiton lakkauttamisesta, ei varsinaisesti koskaan tavoitellutkaan itsenäisyyttä. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Valko-Venäjän taloudellinen kehitys on ollut huomattavan hidasta ja maa onkin pyrkinyt uudestaan tiivistämään suhteitaan Venäjään, jonka energiatoimituksista se on täysin riippuvainen. Venäjälle läntinen naapuri on sotilaspoliittisesti ja ulkomaankaupan kannalta tärkeä alue. Eräiden laskelmien mukaan jopa 70 % Venäjän ulkomaankaupasta Eurooppaan kulkee Valko-Venäjän kautta. Venäjä on periaatteessa valmis syventämään integraatiota, kunhan sen kustannukset pysyvät kohtuullisina, eikä siitä aiheudu haittaa maan omille uudistusprosesseille. Eräiden asiantuntijoiden mukaan integraation syventämispuheet liittyvät Venäjän lähestyviin presidentinvaaleihin.

Kansainvälinen valuuttarahasto lykkäsi helmikuussa 250 miljoonan dollarin lainaeränsä maksamista Valko-Venäjälle lähinnä valtionomaisuuden yksityistämistä, valuuttamääräyksiä ja Valko-Venäjän ruplan kiinteätä dollarikurssia koskeneiden erimielisyyksien vuoksi.

Valko-Venäjä solmi väliaikaisen kauppasopimuksen EU:n kanssa. Valko-Venäjä solmi maanantaina 25.3. väliaikaisen kauppasopimuksen Euroopan unionin kanssa. Asiasta kertonut Valko-Venäjän pääministeri Mihail Tshigir totesi Valko-Venäjän pystyvän maksamaan energialaskunsa Venäjälle sitä paremmin, mitä tasapainoisemmat maan länsisuhteet ovat.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 14

Venäjä saattaa hylätä heinäkuussa kiinteän valuuttakurssiputken. Venäjän keskuspankin pääjohtajan Sergei Dubininin mukaan Venäjä saattaa ottaa nykyisen kiinteän valuuttakurssiputken (4 550 - 5 150 RUR/USD) jälkeen käyttöön crawling peg -järjestelmän, jossa valuuttaputken keskipurssi muuttuisi ennalta ilmoitetun aikataulun mukaan. Keskipurssin muutoksiin vaikuttaisi Dubininin mukaan Venäjän inflaatio, ja valuutan vaihteluväli keskipurssin ympärillä olisi 1.5 - 2 prosenttia. Nykyisen valuuttakurssiputken voimassaoloaika loppuu kesäkuun lopussa. Keski- ja Itä-Euroopan maista Puolalla ja Unkarilla on tällä hetkellä käytössä crawling peg -järjestelmä.

Venäjän pitäisi poistaa vientitullit muilta tuotteilta paitsi öljyltä ja kaasulta. Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa solmimansa lainasopimuksen mukaisesti Venäjän piti poistaa huhtikuun alussa vientitullinsa lähes kaikilta tuotteilta. Vientitullien poistaminen ei kuitenkaan ole edennyt aikataulussa. Tulliviranomaisten mukaan uusien määräyksien antaminen on viivästynyt, mutta mitään syytä viivästyksen ei ole kerrottu. Viranomaiset ovat luvanneet, että viejät, jotka joutuvat maksamaan ylimääräisiä vientitulleja viivästyksen takia, saavat maksunsa myöhemmin takaisin.

Venäjä aikoo säilyttää öljyn ja kaasun vientitullit, mutta nämäkin tullit puolitetaan. Syntyntä budjettivajetta Venäjä paikkaa ottamalla käyttöön korkeampia hyödykeveroja.

Venäjän valtion liikkeeseen laskemien velkapapereiden arvo selvästi alle 5 % BKT:sta. Venäjän valtion kotimaan markkinoille laskemien ruplamääräisten velkapaperien kokonaisarvo oli 96 120 miljardia ruplaa (noin 20 miljardia dollaria) maaliskuun lopussa. Näistä lyhytaikaisten sijoitustodistusten arvo oli 72 670 miljardia ruplaa, eli noin 15 miljardia dollaria. Venäjä on viime kuukausina siirtänyt budjettinsa rahoittamista varsin voimakkaasti sijoitustodistuksiin, mikä luonnollisesti tekee sen haavoittuvaksi korkotason lyhytaikaisillekin muutoksille.

Korot kääntyivät Venäjällä laskuun. Pitkään jatkuneen nousun jälkeen korot kääntyivät Venäjän sijoitustodistusmarkkinoilla laskuun. Kolmen kuukauden koroksi tuli 3.4. pidetyssä sijoitustodistushuutokaupassa 72 % (kaksi viikkoa sitten 91 %) ja kuuden kuukauden koroksi 106 % (viikko sitten 126 %). Korkojen laskun eräänä syynä pidetään sitä, että valtion ei enää tarvitse käyttää rahaa palkkarästien maksuun, eli rahamarkkinoiden likviditeetti Moskovassa on parantunut. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta keskiviikkona 8 000 miljardia ruplaa, eli noin 1.6 miljardia dollaria.

Boris Jeltsinin strategiat kesäkuun presidentinvaaleihin. Boris Jeltsin rekisteröitiin keskiviikkona 3. huhtikuuta viralliseksi presidenttiehdokkaaksi kaksi viikkoa ennen määräajan umpeutumista. Kesäkuun presidentinvaaleihin tähtäävää kampanjaansa hän on kuitenkin toteuttanut jo jonkin aikaa. Hän on viime aikoina esiintynyt televisiossa määrätietoisena ja hyvinvoivan näköisenä ja tehnyt ratkaisuja, joilla on tarkoitus miellyttää etenkin vanhaa turvallista Neuvostoliittoa kaipaavia äänestäjiä. Pyrkimyksenä on ennen muuta kommunistien ehdokkaan Gennadi Zjuganovin kannatuksen heikentäminen, sillä kannatusprosentit olivat viimeisimmässä kyselyssä edelleen Zjuganovin hyväksi 27 - 21.

Sunnuntaina 31. maaliskuuta Jeltsin julkisti uuden Tshetshenian rauhansuunnitelman. Tiistaina 2. huhtikuuta Jeltsin solmi tiiviiseen yhteistoimintaan tähtäävän liittosopimuksen Valko-Venäjän kanssa. Neljä päivää aikaisemmin Jeltsin oli solmimassa tähän asti hatariksi jääneiden IVY-suhteiden tiivistämiseen tähtäävää sopimusta Valko-Venäjän, Kazakstanin ja Kirgisian kanssa. Jo aiemmin Jeltsin pyrki osoittamaan kampanjansa

sosiaalista luonnetta määrämällä valtion palkkarästit maksettaviksi, erottamalla "liian" edistysmielisiä virkamiehiä sekä määrämällä korotukset eläkkeisiin ja opintotukeen. Jeltsinin vaalikampanjan tueksi voitaneen laskea myös Kansainvälisen valuuttarahaston äskettäin lopullisesti hyväksymä 10.1 miljardin dollarin suurlaina, Venäjän hyväksyminen Euroopan neuvoston jäseneksi sekä puheet Venäjän ottamisesta G7-maiden joukkoon.

Boris Jeltsin julkisti uuden Tshetshenian rauhanaloitteensa. Presidentti Boris Jeltsin esitti maaliskuun viimeisenä päivänä Venäjän televisiossa viimeisimmän suunnitelmansa Tshetshenian sodan lopettamiseksi. Suunnitelmaan kuuluu, taas kerran, federaation joukkojen sotatoimien lopettaminen, joukkojen asteittainen vetäminen aluksi "rauhallisilta" alueilta, vapaiden demokraattisten vaalien järjestäminen ja Tshetshenian aseman määrittäminen Venäjän federaatiossa. Venäjä perustaa toimia koordinoivan valvontakomission, jota johtaa pääministeri Viktor Tshernomyrdin. Ensimmäisen kerran Jeltsin ilmoitti olevansa valmis neuvotteluihin tshetshenijohtaja Dzhohar Dudajevin kanssa, tosin vain ulkopuolisten välityksellä. Dudajev sodanjohtajineen tyrmäsi heti Jeltsinin ehdotukset, joita he pitivät pelkkänä vaalitaktiikkana. Läntiset johtajat ja tiedotusvälineet ottivat Jeltsinin ilmoituksen vastaan tyytyväisinä, vaikka jotkut arvostelivatkin suunnitelman korostunutta vaalitaktista sävyä.

Latviassa suljettiin viisi pankkia. Latvian keskuspankki lopetti viikon alussa viiden latvialaisen pankin toiminnan. Pankit eivät pystyneet nostamaan osakepääomaansa vaadittuun yhteen miljoonaan latviin (noin 8.5 miljoonaan markkaan). Tämän jälkeen Latviaan jää vielä 34 latvialaista pankkia ja ranskalaisen Societe Generalen sivukonttori. Latvian keskuspankki tiukensi pankkien valvontaa ja nosti oman pääoman vaatimuksia viime kesän pankkikriisin jälkeen. Suurin osa latvialaisista pankeista on edelleen varsin pieniä ja niiden osakepääoma on vain hieman yli miljoona latvia.

Venäjä ja Valko-Venäjä perustivat Suvereenien tasavaltojen yhteisön. Presidentit Jeltsin ja Lukashenko allekirjoittivat asiaa koskevan sopimuksen tiistaina 2.4. Sopimuksen mukaan maat pyrkivät yhteiseen raha- ja finanssipolitiikkaan vuoden 1997 loppuun mennessä. Lisäksi pyritään mm. luomaan yhteismarkkinat sekä koordinoimaan ulko- ja puolustuspolitiikkaa. Presidentti Jeltsin on korostanut sopimuksen säilyttävän maiden suvereenisuuden ja alueelliset rajat. Presidentti Lukashenko puolestaan on avoimesti ilmaissut lopulliseksi tavoitteekseen maiden yhdistymisen.

Venäjällä yhteisön perustamista pidetään osana presidentti Jeltsinin vaalikampanjaa. Sopimuksen allekirjoittaminen miellytti etenkin nationalisteja ja kommunisteja, joiden ääniä Jeltsinin uskotaan näin tavoittelevan. Duuman verokomitean puheenjohtajan Aleksander Potshinokin mukaan sopimus merkitsee Venäjälle Valko-Venäjän huomattavaa subventoimista. Venäjä pyrkii noudattamaan tarkasti IMF:n tiukkaa talousohjelmaa, jonka toteutumista seurataan kuukausittain. Valko-Venäjän talousuudistus taas ei ole edennyt IMF:n toivomalla tavalla. Minskissä sopimuksen allekirjoittaminen johti mielenosoitukseen sekä asian puolesta että sitä vastaan.

Neljä IVY-maata sopi yhteistyön tiivistämisestä. Perjantaina 29.3. Venäjän, Valko-Venäjän, Kazakstanin ja Kirgisian presidentit allekirjoittivat taloudellisen yhteistyön tiivistämiseen tähtäävän sopimuksen. Kazakstanin presidentin Nazarbajevin mukaan uusi sopimus perustuu lähes täysin niihin näkemyksiin, jotka hän muutama vuosi sitten esitti ns. Euraasian liiton muodossa. Sopimuksessa todetaan maiden tavoitteena olevan mm. tavaroiden, palveluiden, ihmisten ja pääoman vapaa liikkuvuus. Yhteistyön esikuvana on Euroopan unioni. Nazarbajev pitää uutta liittoa IVY-yhteistyötä tehokkaampana konsensus-periaatteella toimivien hallitusten ja parlamenttien välisten elinten vuoksi. Vain kaksi viikkoa ennen sopimuksen allekirjoittamista Venäjän duuma teki päätöksen, jonka mukaan Neuvostoliiton lakkauttaminen vuoden 1991 lopussa oli laitton.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 15

Venäjän kuukausi-inflaatio 2.8 prosenttia maaliskuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat nousivat 2.8 prosenttia helmikuusta maaliskuuhun. Vuositasolla (maaliskuu 1995-maaliskuu 1996) inflaatio oli 79%, kun se vielä helmikuussa oli 89%. Kuukausittainen inflaatiovauhti on nyt laskenut lähes yhtäjaksoisesti vuoden 1995 alusta lähtien. Inflaatio on kuitenkin edelleen varsin korkea. Esimerkiksi tämän vuoden budjetin perusteena käytettiin 1.9 prosentin kuukausi-inflaatiota, ja IMF:n kanssa solmitussa lainasopimuksessa Venäjä lupasi alentaa inflaation yhteen prosenttiin kuukaudessa. Näiden tavoitteiden saavuttaminen ainakin vuoden ensimmäisellä puoliskolla vaikuttaa epätodennäköiseltä, varsinkin kun ottaa huomioon rahamäärän nopean kasvun viime vuoden kahden viimeisen kuukauden aikana.

Jeltsin antoi asetukset inflaation syömien säästöjen korvaamisesta ja eläkerästien maksamisesta. Presidentti Jeltsin on antanut asetuksen, jonka mukaan vuodesta 1997 lähtien ryhdytään maksamaan korvauksia ihmisille, joiden säästöjen reaaliarvon vuosien 1992 ja 1993 korkea inflaatio tuhosi. Lisäksi Jeltsin antoi asetuksen, jonka mukaan hallituksen on lainattava 4000 miljardia ruplaa (noin 820 miljoonaa dollaria) Venäjän Eläkerahastolle, jotta se voi maksaa kaikki eläkerästit huhtikuun loppuun mennessä. Jeltsinin edustajat kieltävät sen, että näillä toimenpiteillä olisi jotain tekemistä kesäkuun presidentinvaalien kanssa.

Ruplan vaihdettavuutta koskevat määräykset väljenevät. Venäjän keskuspankin pääjohtajan Sergei Dubinin mukaan Venäjä muuttaa seuraavien kuukausien aikana lainsäädäntöään siten, että ruplan käyttöä ulkomaankaupassa ei rajoiteta mitenkään. Viejien ei esimerkiksi tarvitsisi enää vaihtaa puolia valuuttatuloistaan rupliksi. Pääomaliikkeitä Venäjä ei kuitenkaan ole vielä vapauttamassa.

Venäjän parlamentin tilintarkastuskomitea kritisoi Venäjän yksityistämistä. Komitean mukaan osassa valtionyhtiöiden myynnistä on rikottu lakeja. Erityisesti komitea kritisoi viime vuoden lopulla pidettyjä huutokauppoja, joissa valtio antoi omistamiensa yhtiöiden osakkeita sijoittajien hallintaan lainoja vastaan. Yksityistämismministeri Aleksander Kazakovin mukaan toimenpiteiden laillisuuden päättävät tuomioistuimet, eikä tulevia yksityistämishuutokauppoja aiota hänen mukaansa peruuttaa. Useiden tarkkailijoiden mukaan komitean päätös liittyy kommunistien vaalikampanjaan presidentti Jeltsiniä vastaan.

Korot nousivat Venäjällä taas hieman. Keskiviikkona 10.4. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden korko nousi 112 prosenttiin. Viikkoa aiemmin se oli 106%. Lisäksi valtio laski liikkeeseen puolentoista kuukauden sijoitustodistuksia, joiden koroksi tuli 62%. Yhteensä valtio otti keskiviikkona lainaa 6500 miljardia ruplaa, eli noin 1.3 miljardia dollaria.

Minimipalkkaa korotettiin. Venäjän parlamentin ylähuone, federaationeuvosto, päätti keskiviikkona 10.4. korottaa minimipalkkaa takautuvasti alkaen 1.4.96. Minimipalkka on nyt 75900 ruplaa (noin 15.5 dollaria), kun se aiemmin oli 63250 ruplaa. Minimipalkkaan on sidottu useita julkisen sektorin palkkoja ja muita maksuja kuten eläkkeitä.

Venäjän hallitus tukee finanssi-teollisten ryhmittymien perustamista. Ensimmäisen varapääministeri Oleg Soskovetsin mukaan näiden ryhmittymien nopea lisääntyminen on talouden tärkein muutossuuntaus. Ryhmittymien perustaminen on ollut mahdollista vuoden 1993 lopusta alkaen, jolloin presidentti **Jeltsin** hyväksyi asiaa koskevan asetuksen. Nyt Venäjällä toimii jo 31 finanssi-teollista ryhmittymää, jotka työllistävät 2.5 miljoonaa ihmistä. Viime vuonna ryhmittymien teollisuustuotanto nousi 17%, kun taas Venäjän teollisuustuotanto kokonaisuudessaan laski 3%.

Finanssi-teolliset ryhmittymät ovat suurten pankkien ja teollisuusyritysten yhdessä perustamia konglomeraatteja, jotka pyrkivät elvyttämään Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena katkenneita yritysten välisiä yhteyksiä. Ryhmittymät toimivat useimmiten telekommunikaatioalalla, laivanrakennuksessa sekä auto- ja metalliteollisuudessa.

Latviassa Baltian maiden alhaisin vuosi-inflaatio maalikuussa. Hinnat nousivat maaliskuussa vuositasolla Latviassa 21% (helmikuussa 22.5%). Virossa inflaatio oli 28% (29%) ja Liettuassa 31.5% (30.5%). Kuukausi-inflaatio oli Virossa 1.6%, Latviassa 1.5% ja Liettuassa 2.3%. Latviassa ja Liettuassa vuosi-inflaatio on laskenut selvästi viime vuoden tasosta, mutta Virossa inflaatio on pysynyt vakaana jo vuoden.

IMF jäädytti lainansa Ukrainalle. Kansainvälinen valuuttarahasto päätti jäädyttää viimeisen osan 1.6 miljardin dollarin lainastaan, kun Ukraina oli reilusti ylittänyt ensimmäistä vuosineljännestä koskevan menotavoitteensa. Ukraina oli toivonut saavansa 700 miljoonan dollarin lainaeräänsä vielä 200 miljoonan lisän. IMF:n hätäkomissio neuvottelee kuitenkin täysin uudesta 900 miljoonan dollarin stand-by -lainasta lähipäivinä.

Ukrainan hallitus onnistui viime vuonna taltuttamaan inflaation 140 prosenttiin vuodessa sekä supistamaan budjettivajetta. BKT laski kuitenkin 12 %. Hallituksen neuvonantajana toimiva ruotsalainen ekonomisti Anders Åslund piti menotavoitteen ylittämistä pelkkänä vahinkona eikä uskonut linjan jatkuvan enää samanlaisena. IMF:n äkillistä perääntymistä lainan myöntämisestä pidetään takaiskuna presidentti **Kutshman** vuonna 1994 aloittamalle talousuudistukselle. Kutshmaa painostavat myös teollisuusyritysten edustajat, joita miellyttääkseen presidentti vast'ikään myönsi yrityksille lainanlyhennysten lykkäyksiä epämääräiseksi ajaksi.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 16

IMF seuraa tarkasti Venäjän talousohjelman toteutumista. IMF on edustajansa mukaan huolestunut Venäjän toteuttamatta jättämisestä, aiemmin jo sovitusta toimenpiteistä. Moskovassa parhaillaan oleva IMF-missio on kiinnittänyt huomiota erityisesti siihen, ettei Venäjä vielä ole puolittanut öljyn vientiveroja. Lisäksi IMF tutkii mm. presidentti **Jeltsinin** osana vaalikampanjaansa antamien lupauksen budjettivaikutuksia. Jeltsin on luvannut apua mm. maanviljelijöille antamalla asetuksen velkojen kuittaamisesta, halpakkorkoisista uusista lainoista ja maataloutta suojaavista tuontitulleista. Eläkekorotuksilla ja maksetuilla palkkarästeillä on myös budjettivaikutuksensa. Venäjän duuma hyväksyi vastikään lakiehdotuksen, joka toteutuessaan lisäisi budjetin loppusummaa 15 500 miljardilla ruplalla (noin 3.2 miljardia dollaria). IMF on ilmoittanut olevansa valmis lykkäämään huhtikuun lopulla maksuun tulevaa 340 miljoonan dollarin lainaerää, mikäli Venäjä ei pysy sovitulla linjalla.

Venäjän presidenttiehdokkaaksi rekisteröityminen päättyi. Tiistaina 16.4. päättyneeseen määräaikaan mennessä 17 ehdokasta jätti keskusvaalilautakunnalle henkilökohtaisten tulotietojensa lisäksi listan, jossa on vähintään miljoonan tukijan nimet. Vasta neljä ehdokkaista on tarkistusten jälkeen hyväksytty virallisiksi ehdokkaiksi. Nämä ovat presidentti Boris **Jeltsin**, kommunistijohtaja Gennadi **Zjuganov**, Liberaalidemokraattien Vladimir **Zhirinovski** ja Neuvostoliiton viimeinen presidentti Mihail **Gorbatshov**. Jabloko-puolueen Grigori **Javlinskiin**, kenraali Aleksandr **Lebedin**, silmäkirurgi Svjatoslav **Fjodorovin**, liikemies Artjom **Tarasovin** sekä federaationeuvoston entisen jäsenen Vladimir **Podoprigan** tukijalistoja tarkastetaan vielä. Ehdokkaaksi hyväksymistään odottavat myös MMM-sijoitusrahaston johtaja Sergei **Mavrodi**, kirjailija Juri **Vlasov**, konservatiivipuolueen Lev **Ubozhko**, liikemies Vjatsheslav **Ushakov** sekä vaalikampanjan ainoa nainen, demokraatti Galina **Starovoitova**. Kommunisti Aman **Tulejev** on ilmoittanut osallistuvansa vaaleihin vain tukeakseen Zjuganovia. Liikemies Vladimir **Bryntsalov** ja sijoitusrahaston johtaja Martin **Shakkum** ovat nostaneet oikeusjutun keskusvaalilautakunnan hylättyä heidän tukijalistansa "teknisistä syistä". Kesäkuun 16. pidettävien vaalien ennakkosuosikkeja ovat Jeltsin ja Zjuganov, joiden uskotaan joutuvan tavoittelemaan presidentin paikkaa toisella äänestyskierröksellä. Uusintäänestys järjestetään kuukauden kuluessa varsinaisesta äänestyksestä, mikäli yksikään ehdokkaista ei saa yli puolta annetuista äänistä.

Venäjän duuma hyväksyi maalakikokoelman toisessa käsittelyssä. Duuma hyväksyi jo kolme vuotta valmisteilla olleen maalakikokoelman toisessa käsittelyssä keskiviikkona 17.4. äänin 270 - 24. Presidentti Boris **Jeltsinin** edustaja duumassa totesi tuoreeltaan, ettei presidentti tule allekirjoittamaan lakia kommunistien ja agraarien nyt laatimassa muodossa. Laki ei presidentin mukaan takaa perustuslakiin kirjattua yksityistä maanomistusoikeutta. Jeltsinin tärkein vastustaja kesäkuun presidentinvaaleissa, kommunistien Gennadi **Zjuganov**, vastustaa kategorisesti viljelysmaan yksityisomistusta.

Maalain puuttuessa Venäjän maanomistusasiat ovat olleet paljolti alueellisten virkamiesten ja entisten sovhoosi- ja kolhoosijohtajien käsissä ja tulkittavissa. Presidentti on pyrkinyt hallitsemaan asioita asetuksillaan, joista viimeisimmän "Kansalaisten perustuslaillisten maanomistusoikeuksien toteuttamisesta" hän antoi viime kuussa. Vuonna 1991 alkaneen maaudistuksen myötä Venäjälle on syntynyt n. 40 miljoonaa yksityistä maanomistajaa, joiden oikeudella maahansa on kuitenkin jatkuvasti ollut vakavia juridisia ja hallinnollisia esteitä. Yksityisviljelijöiden lisäksi n. 12 miljoonaa venäläistä omistaa maaosuuden viljely-yhteisössä.

Eläkkeitä korotetaan Venäjällä. Venäjän duuma päätti keskiviikkona 17.4. presidentti Jeltsinin toivomuksen mukaisesti korottaa eläkkeitä toukokuun alusta. Korotusta ei vastustanut yksikään kansanedustaja. Päätöksen mukaan minimieläke on 10 %:n korotuksen jälkeen 69 575 ruplaa kuukaudessa (noin 14 dollaria). Alkuvuodesta Jeltsin itse antoi asetuksen minimieläkkeisiin maksettavan lisän kaksinkertaistamisesta 150 000 ruplaan toukokuun alusta. Minimieläkettä korkeampaa eläkettä saavien lisäosaa nostetaan vähemmän. Jeltsin pitää tärkeänä myös koko eläkejärjestelmän uudistamista.

Korot nousivat rajusti Venäjällä. Kolmen ja kuuden kuukauden korot nousivat jyrkästi keskiviikkona 17.4. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa. Kolmen kuukauden korko nousi 121 prosenttiin (kaksi viikkoa sitten 72 %) ja kuuden kuukauden korko 166 prosenttiin (viikko sitten 112 %). Yhteensä valtio otti keskiviikkona lainaa markkinoilta noin 8 800 miljardia ruplaa, eli 1.8 miljardia dollaria. Venäjä on viime aikoina yhä enenevässä määrin joutunut turvautumaan lainanottoon budjetin rahoittamisessa, koska veronkanto ei ole toteutunut suunnitellulla tavalla eikä yksityistämistäkään ole saatu niin paljon rahaa kuin oli tarkoitus. Lisäksi korkoja saattaa tällä hetkellä nostaa epävarmuus tulevan presidentinvaalin tuloksesta. Myös rupla on jatkanut heikentymistään, ja torstaina 18.4. sen dollarikurssi oli 4 915. Rupla on heikentynyt dollaria vastaan noin 6 % vuoden alusta.

Nousu Viron osakemarkkinoilla jatkuu. Viron osakekurssit ovat nousseet selvästi vuoden alusta. Tiistaina 16.4. Viron Arvopaperikeskuksen hintaindeksi nousi kaikkien aikojen huippuunsa. Virolaisten osakkeiden hinnat ovat nousseet vuoden alusta keskimäärin 78 %. Vaihto Viron osakemarkkinoilla on kuitenkin edelleen varsin vähäistä, 1 - 2 miljoonaa markkaa päivässä.

Latviassa Baltian suurin harmaa talous. Latvian tilastokomitean tutkimuksen mukaan harmaa talous muodostaa Latviassa suuremman osan taloudesta kuin Virossa ja Liettuassa. Tutkimuksen mukaan Latviassa harmaan talouden osuus BKT:sta olisi 14 %, Virossa 12 % ja Liettuassa 7 %. Erityisesti palvelusektorista osa jää virallisten tilastojen ulkopuolelle. Lisäksi ulkomaankaupassa tilastot eivät ilmeisesti rekisteröi kaikkia kauppia.

Lähes puolet latvialaisista pankeista tappiollisia 1995. Latvian 34 pankista 20 oli voitolla viime vuonna, ja kaikkien pankkien yhteenlaskettu tulos oli 3.77 miljoonaa latia (noin 6.8 miljoonaa dollaria) voitollinen. Kaikkein suurimman voiton - 7 miljoonaa latia - teki Parex Bank. Suurimman tappion teki puolestaan Latvijan Krajbanka, jonka tappio oli 5.1 miljoonaa latia.

Itsenäisten valtioiden yhteisön pääministerikokous pidettiin Moskovassa 12.4. Käsiteltävien asioiden perusteella kokous oli ennätyksellisen tehokas: 33 asiakohtaa neljässä tunnissa. Tähän päästiin sillä, että asiat oli ensi kertaa annettu keskitetysti IVYn talustalouden valmisteltaviksi. Pääministerit allekirjoittivat mm. sopimukset rautatiekuljetusten valtiontuesta ja yhteistyöstä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa sekä ilmapuolustusjärjestelmiä ja alueen ulkorajojen valvontaa koskevat sopimukset. Kuitenkin täysin yksimielisiä pääministerit olivat vain hyväksyessään IVYn yhdyntymisen periaateohjelman vuosiksi 1996 - 97. Näennäisen yksimielisesti tuli hyväksytyksi öljyn transiitokuljetuksia koskeva sopimus. Öljyä tuottavat IVY-maahan kilpailevat keskenään öljyn maailmanmarkkinoilla, mikä aiheuttaa kitkaa lähinnä Venäjän ja Kazakstanin välillä putkivuorojen jaossa ja Venäjän ja Ukrainan kesken transiitopalveluiden hinnoittelussa.

Venäjä, Valko-Venäjä ja Kazakstan muodostivat tammikuussa 1995 IVYn sisään oman tulliliiton. Liiton käytännön toteuttamisessa on ollut jatkuvasti vaikeuksia. Maiden edut ovat olleet monissa kysymyksissä vastakkaiset. Viimeisin kiista syntyi Venäjän ja Kazakstanin välillä Kazakstanin yksipuolisesta päätöksestä alentaa rutkasti muiden kuin venäläisvalmisteisten autojen ja eräiden koneiden tuontitulleja. Venäläisautojen osuus Kazakstanin autotuonnista vuonna 1995 oli 70 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 17

Venäjän budjettivaikeudet jatkuvat. Venäjä pystyi ensimmäisellä vuosineljänneksellä keräämään verotuloja n. 25 000 mrd. ruplaa eli vain 56 % suunnitellusta. Hallitus on tehnyt useita budjetin menoja kasvattavia ja tuloja pienentäviä päätöksiä. Duumassa odottavat käsittelyä yli 100 000 miljardin ruplan (USD n. 20 mrd.) lisämenoarvioesitykset. Hallituksen asiantuntijat pitävät todennäköisenä, että kuluvan vuoden budjettiin kirjattuja 12 000 miljardia ruplaa valtionomaisuuden yksityistämisestä ei saada, vaan arviota joudutaan supistamaan 4 000 - 5 000 miljardilla. Budjettivaje on ensimmäisellä vuosineljänneksellä revennyt suunnitelluista 21 %:sta 44 %:iin budjettimenoista. Vajeen kattamiseksi hallitus on joutunut turvautumaan lisälainanottoon niin kotimaasta, kuin kansainvälisiltäkin markkinoilta.

Valtion kassan tyhjiys on saanut hallituksen ja duuman tarttumaan kaikkiin mahdollisiin lisätulolähteisiin. Keskuspankki tilitti vuonna 1994 kertyneestä 11 500 mrd. ruplan voitostaan valtion budjettiin vain 2 900 miljardia, vaikka vuoden 1995 budjettilaissa keskuspankilta odotettiin voittotilityksinä 7 200 miljardia. Hallitus ehdottaa nyt erotuksen perimistä keskuspankin vuoden 1995 voitosta. Hallitus on myös tehnyt odottamattoman esityksen keskuspankkilain muuttamiseksi niin, että keskuspankin voitosta tilitettäisiin valtion budjettiin pysyvästi 70 %. Esityksen kannattajia löytyy hallituksen lisäksi myös duumasta ja finanssiministeriöstä.

Venäjä pyrkii sopimukseen Pariisin klubin kanssa tällä viikolla. Venäjä ja Pariisin klubi pyrkivät sopimukseen Venäjän ulkomaanvelkojen lopullisesta uudelleenjärjestelystä. Saksalaisten lehtitietojen mukaan Venäjä ja Pariisin klubi olisivat pääsemässä sopimukseen yhteensä 40 miljardin dollarin lainojen uudelleenjärjestelystä. Venäjä on velkaa Pariisin klubin 18 jäsenmaalle yhteensä 45 miljardia dollaria. Venäjä tavoittelee velkojensa takaisinmaksun jaksottamista 25 vuodelle, kun taas Pariisin klubin odotetaan pitävän kiinni 20 vuodesta. Lainojen uudelleenmaksu alkaisi kuuden vuoden kuluttua. Lainasopimuksen etenemistä auttaneet IMF:n ja Venäjän lainasopimus, jossa Venäjän tulevalle talouspolitiikalle asetetaan varsin tiukat rajat. Venäjä pyrkii nyt lainojen lopulliseen uudelleenjärjestelyyn, koska se haluaa liittyä Pariisin klubiin velkojana ja päästä neuvottelemaan omien saataviensa uudelleenjärjestelystä. Venäjällä on Neuvostoliiton perintönä mittavat saatavat usealta kehitysmaalta.

Venäjä siirtää lainanottoaan 3 kuukauden sijoitustodistuksiin. Venäjän valtiovarainministeriö on ilmoittanut, että se siirtää lainanottonsa painopisteen 3 kuukauden sijoitustodistuksiin ainakin presidentinvaaleihin asti. Syynä tähän on pidempien sijoitustodistusten voimakkaasti nousseet korot. Keskiviikkona 24.4. pidetyssä huutokaupassa kuuden kuukauden sijoitustodistusten koroksi tuli 131 %, eli korko kuitenkin laski viikon takaisesta 166 prosentista. Korkoja on viime viikkojen aikana nostanut epävarmuus presidentinvaalin tuloksesta ja se, että Venäjä on lainannut markkinoilta erittäin paljon rahaa, noin 1.5 miljardia dollaria viikossa. Tällä viikolla Venäjä lainasi markkinoilta vain noin 0.5 miljardia dollaria.

Keskipalkka nousi Venäjällä. Venäjän tilastokomitean mukaan keskipalkka Venäjällä oli maaliskuussa 740 000 ruplaa, eli noin 155 dollaria. Vuodessa keskipalkka on noussut noin 110 prosenttia, kun samaan aikaan inflaatio oli 79 %. Reaalinen keskipalkka on siis noussut varsin paljon, mutta on myös muistettava, että tulojakauma on varsin epätasainen.

Työttömyys kasvaa Venäjällä. Venäjän tilastokomitean mukaan työttömyysaste oli maaliskuussa 8.6 %. Työttömiä oli 6.3 miljoonaa. Maaliskuussa 1995 työttömyysaste oli 7.5 %.

Venäjän kokonaistuotanto supistuu edelleen. Venäjän tilastokomitean mukaan BKT laski vuoden 1996 ensimmäisellä neljänneksellä kolme prosenttia vuoden 1995 vastaavasta ajankohdasta. Vuoden 1995 viimeisellä neljänneksellä lasku oli neljä prosenttia.

Tshetshenian presidentti Dzhohar Dudajev sai surmansa. Tshetsheenilähteet vahvistivat 24.4., että Venäjältä eroon pyrkivää Tshetsheniää vuodesta 1991 johtanut entinen neuvostoilmavoimien kenraali Dzhohar Dudajev, 52, sai surmansa sunnuntaina 21.4. venäläisjoukkojen iskussa. Venäjän turvallisuusviranomaiset eivät ole pystyneet vahvistamaan asiaa. Moskova on aiemmin selvästi välttänyt uhkaamasta Dudajevin henkeä, vaikka presidentti Boris **Jeltsin** vaalikampanjansa avauspuheessa helmikuussa nimittikin Dudajevia terroristiksi, joka pitäisi ampua. Tapahtuma on aiheuttanut spekulatioita surman suunnittelijoista ja heidän motiiveistaan. Kremlin "haukkojen" ja Venäjän armeijan epäillään jopa toimineen ilman korkeimman johdon suostumusta. Toiset uskovat Dudajevin olevan elossa ja paenneen kiusallisia rauhanneuvotteluja ulkomaille.

Kesäkuun presidentinvaaleihin valmistautuva Boris Jeltsin julisti maaliskuun lopun rauhansuunnitelmassaan Venäjän pidättyvän laajoista sotatoimista Tshetsheniassa ja vetävän pois osan joukoistaan. Samalla presidentti tarjosi Dudajeville epäsuoria rauhanneuvotteluja. Dudajev ilmoitti neuvottelut mahdottomiksi niin kauan, kun venäläisjoukkoja on Tshetshenian alueella. Dudajevin kuolema tuskin tuo ratkaisua pian 1,5 vuotta jatkuneeseen, yli 30 000 kuollutta vaatineeseen ja presidentti Jeltsinin kansansuosiota kovasti murentaneeseen sotaan. Tshetsheenijohtajat ainakin ovat ilmoittaneet jatkavansa taistelua.

Tsekin tasavalta luottokelpoisin Itä-Euroopan maa. Institutional Investor -lehden vertailussa Tsekin tasavalta katsottiin kaikkein luottokelpoisimmaksi Itä-Euroopan maaksi. Tsekkiä seurasivat Slovenia, Unkari, Puola ja Slovakia. Vuodessa eniten luottokelpoisuuttaan olivat kasvattaneet Slovenia, Puola, Slovakia, Tsekki ja Kroatia. Itä-Euroopan maista ainoastaan Unkarin ja Valko-Venäjän luottokelpoisuus oli huonontunut vuoden aikana.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) mukaan vuonna 1995 BKT kasvoi itäisessä Keski-Euroopassa 5 % ja laski IVY-maissa 5 %. Pankin arvion mukaan Itä-Euroopan maista nopeimmin kasvoivat Puola, Slovakia ja Romania, joissa kaikissa BKT:n kasvu oli 7 %. Nopean kasvun maita olivat myös Albania (6 %), Tsekki (5 %) ja Slovenia (5 %). Entisen Neuvostoliiton alueella nopeimmin kasvoivat Armenia (7 %) ja Viro (4 %). BKT supistui edelleen Azerbaidzhanissa (-17 %), Valkovenäjällä (-12 %), Tadžikistanissa (-12 %), Ukrainassa (-12 %), Kazakstanissa (-9 %), Kirgisiassa (-6 %), Georgiassa (-5 %), Turkmenistanissa (-5 %), Makedoniassa (-4 %), Venäjällä (-4 %), ja Uzbekistanissa (-2 %).

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 18

Venäjä ja Pariisin klubi sopivat yli 40 miljardin dollarin lainojen uudelleenjärjestelystä. Venäjä ja Pariisin klubi sopivat Venäjän Neuvostoliitolta perimien velkojen uudelleenjärjestelystä. Hieman yli 40 miljardin dollarin velat jaksotetaan uudelleen 25 vuodelle, joista kuuden ensimmäisen vuoden aikana Venäjän ei tarvitse lyhentää niitä. Pariisin klubi edustaa 18 valtiota, joilla on saatavia Venäjältä.

Venäjän veloilleen saama maksuaika oli pitempi kuin useimmat asiantuntijat etukäteen odottivat, mutta suurin osa veloista maksetaan takaisin 20 vuoden kuluessa. Velkojen uudelleenjärjestely oli tärkeää Venäjälle useastakin syystä. Velkajärjestely mahdollistaa Venäjän paluun kansainvälisille pääomamarkkinoille. Venäjä on budjetoinut tälle vuodelle 2 miljardin dollarin lainan liikkeellelaskun. Velkojen uudelleenjärjestely helpotti Venäjän valtion budjettitilannetta tänä vuonna. Ilman uudelleenjärjestelyä Venäjä olisi joutunut tänä vuonna maksamaan velkojilleen kahdeksan miljardia dollaria, mutta nyt se joutuu maksamaan vain kaksi miljardia dollaria. Lisäksi Venäjä voi sopimuksen jälkeen liittyä Pariisin klubiin velkojana. Sillä on Neuvostoliiton perintönä suuria saatavia useista kehitysmaista, mutta vielä tällä hetkellä on epävarmaa, kuinka paljon Venäjä voi toivoo saavansa näistä lainoista takaisin.

Venäjä on neuvotellut tällä viikolla myös Lontoon klubin pankkien kanssa viime marraskuussa alustavasti sovitun 33 miljardin dollarin velkojen uudelleenjärjestelyn teknisistä yksityiskohdista. Mikäli pankit hyväksyvät neuvottelujen tuloksen, lopullinen Lontoon klubin velkojen uudelleenjärjestely voitaisiin allekirjoittaa syksyllä.

Venäjän keskuspankki tiukentaa pankkien pääomavaatimuksia. Varapääjohtaja Aleksandr Turbanovin mukaan uusilta pankeilta vaaditaan 8.5. alkaen 12 miljardin ruplan (2.4 miljoonaa dollaria) peruspääoma aiemman 6 miljardin ruplan sijaan. Pankit saavat luvan hankkia talletuksia kansalaisilta, vain mikäli ne eivät ole velkaa hallitukselle. Samalla keskuspankki kuitenkin helpottaa pankkien valuuttalisenssikäytäntöä. Uudet pankit saavat laajimmat valuuttaoikeudet kattavan lisenssin nyt välittömästi, kun se aiemmin myönnettiin vasta useiden välivaiheiden jälkeen. Keskuspankki on pyrkinyt kiristämään pankkeihin kohdistuvia määräyksiään välttääkseen turhat konkurssit. Kuluvan vuoden tammi-maaliskuussa keskuspankki perui 28 valuuttalisenssiä ja myönsi vain kuusi.

Epäselvyyksiä Venäjän vientitulleissa. Kansainvälisen valuuttarahaston ja Venäjän välillä sovitun lainasopimuksen mukaisesti Venäjän oli määrä huhtikuun alusta puolittaa öljyn vientitulli 20 ECUsta 10:een ECU:un tonnilta. Samanaikaisesti korotettiin öljyn valmisteveroa. Valtion tullikomitean edustajan mukaan hallituksen asiasta tekemän päätöksen toimeenpano kuitenkin lykkäytyi ja öljynviejiltä perittiin korkeampaa vientitullia aina 21.4. saakka. Väärin perustein perityt tullimaksut on tarkoitus palauttaa. Venäjän ja IMF:n sopimuksen mukaisesti öljyn vientitullit poistetaan kokonaan 1.7.96 ja samanaikaisesti nostetaan jälleen öljyn valmisteveroa. Jatkossa valmisteveroa tarkistetaan kuukausittain ruplan ja dollarin välisten kurssimuutosten mukaisiksi.

Venäjän hallitus haluaisi kiristää tuontivalvontaa. Talusministeri Jasinin mukaan laaduntarkkailijat hylkäsivät 58 % viime vuonna tutkituista tuontitavaroista. Viallisia, viimeisen myyntipäivän ylittäneitä tai pilaantuneita tuotteita tuotiin Venäjälle eniten Kiinasta, Vietnamista, Belgiasta, Saksasta, Unkarista ja IVY-maista. Jasin mainitsi syynä olevan Venäjän ja IVY:n välisten rajojen suhteellisen suuren avoimuuden, laatusertifikaattien puuttumisen sekä huonon laatukontrollin ulkomailla ja Venäjällä. Lisäksi "yksityiset tuonninharjoittajat" - halpaa tuontitavaraa Venäjälle tuovat ns. tselnokit - eivät joudu esittämään laatusertifikaatteja tullissa. Kuitenkin tällaisen tuonnin osuus on noin 27 % Venäjän kaikesta tuonnista. Jasin ehdotti hallitukselle huonolaatuisten tuotteiden

hylkäämisprosessin yksinkertaistamista. IVY-maiden kanssa tulisi solmia sopimus laadun-
tarkkailusta ja laatusertifikaateista. Venäjän maatalousministeri Aleksandr Zaverjuha
ilmoitti vastikään 1.7.96 voimaanastuvasta elintarvikkeiden tuontikiintiöstä. Varsinaista
pääöstä ei kuitenkaan ilmeisesti ole vielä tehty.

Korot nousivat huippukorkealle Venäjällä. Venäjän hallitus laski liikkeeseen tiistaina
30.4. kolmen ja kuuden kuukauden sijoitustodistuksia. Huutokaupassa kolmen kuukauden
koroksi tuli 155 % (korko kaksi viikkoa sitten 121 %) ja kuuden kuukauden koroksi 171 %
(korko viikko sitten 131 %). Yhteensä Venäjän valtio otti lainaa markkinoilta noin
4 700 miljardia ruplaa eli hieman alle miljardi dollaria. Venäjä on viime kuukausien aikana
joutunut ottamaan markkinoilta lainaa selvästi suunniteltua enemmän, koska verojen keräys
ei ole onnistunut lainkaan suunnitellulla tavalla.

Venäjän valtion liikkeeseen laskemien velkainstrumenttien määrä oli ennen tiistain
huutokauppaa 122 850 miljardia ruplaa eli hieman yli 25 miljardia dollaria.

Yksityistäminen puhuttaa Venäjällä. Venäjällä on puitu yksityistämisen tähänastisia
tuloksia. Vanhoilliset arvostelevat hallituksen ja valtionomaisuuskomitean toimia. Monet
pitävät loppuvuodesta 1995 toteutettua lainaa osakkeita vastaan -järjestelyä laittomana ja
eräät ovat jopa vaatineet pantattujen osakkeiden ennen aikaista lunastamista. Hallitus sai
järjestelyllä 12 yrityksen osakkeita vastaan lainaa yhteensä 4 700 mrd. ruplaa. Kokonaistu-
lot yksityistämisestä vuonna 1995 olivat suunniteltujen 8 700 mrd. ruplan sijasta 7 500
mrd. ruplaa. Arvostelijat epäilevät, voidaanko osakkeita vastaan saatuja lainarahoja laskea
yksityistämistuloksi. Yksityistäjiä on moitittu liian halvalla myymisestä, suljetun osakeyhtiö-
muodon suosimisesta, sisäpiirikaupoista ja siitä, että valtiolla ei ole keinoja osallistua
omistamiensa yritysten johtamiseen. Tuloksena liian moniin yrityksiin on syntynyt huonosti
toimiva yksityis-valtiollis-kollektiivinen sekaomistus. Investointitutkimuslaitoksen johtajan
Jevgeni Saburovin mukaan Venäjän yksityistäminen on ollut lähinnä yhtiöittämistä ja vain
10 % yrityksistä on hänen mukaansa yksityisessä omistuksessa. Pääministerin ja valtion-
omaisuuskomitean mukaan yksityistämisen päätavoitteet on kuitenkin saavutettu: valtion-
omistusmonopoli on murrettu ja maahan on luotu osakemarkkinat sekä omistava luokka.

Hallitus ei suostunut pienentämään n. 12 400 mrd. ruplan yksityistämistulotavoitettaan
vuodeksi 1996, vaikka investoijat ovat ilmoittaneet tekevänsä mahdollisia investointipää-
töksiään vasta kesäkuun presidentinvaalien jälkeen ja vaikka presidentti Jeltsin päätti
jäädyttää kolmeksi vuodeksi kaasuyhtiö Gazpromin 40 % osakepaketin myynnin. Valtion-
omaisuuskomitean mukaan vuonna 1996 yksityistämisestä on mahdollista saada enintään 8
500 mrd. ruplaa.

**Venäjä ja Kazakstan sopimukseen öljyputken rakentamisesta Tengizin öljykentältä
Mustalle merelle.** Venäjän ja Kazakstanin presidentit Boris Jeltsin ja Nursultan Nazarba-
jev päättivät 27.4. allekirjoittaa Omanin ja kahdeksan öljy-yhtiön kanssa pöytäkirjan lähes
2 mrd. dollaria maksavan putken rakentamisesta Tengizistä Novorossijskiin. Putken
maksimikapasiteetti tulee olemaan 200 milj. tynnyriä vuodessa. Leijonanosa omistuksesta
tulee Venäjälle: 24 % Venäjän valtiolle, 20 % valtiollisille öljy-yhtiöille Lukoilille ja
Rosneftille sekä kuljetustariffitulot Venäjän putkiyhtiölle Transneftille. Kazakstanin osuus
on 20 %. Neuvotteluja Kaspian alueen öljykuljetusten järjestämisestä on käyty kolme
vuotta, jona aikana Kazakstan ja Azerbaidzhan tutkivat myös Venäjän kiertävää linjausta
Turkin kautta. Nyt tehty sopimus ratkaisee myös sen, että Azerbaidzhanin öljy tulee
kulkemaan maailmanmarkkinoille Venäjän ja Georgian kautta.

**Viron kauppataseen alijäämä 2.8 miljardia kruunua vuoden 1996 ensimmäisellä
neljänneksellä.** Viron vienti ulkomaille oli 5.5. miljardia kruunua (noin 2.2 miljardia
markkaa) ja tuonti ulkomailta 8.3 miljardia kruunua (noin 3.3 miljardia markkaa). Viime
vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kauppataseen alijäämä oli noin 1.5 miljardia kruunua.
Suomi oli Viron suurin kauppakumppani sekä viennissä että tuonnissa. Viennistä Suomen
osuus oli 20.5 %, Venäjän 16 % ja Ruotsin 11.4 %. Tuonnissa Suomen osuus oli jopa
niinkin korkea kuin 37.2 %, Venäjän 10.3 % ja Ruotsin 9.2 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 19

Pääministeri Tshernomyrdin vieraili Suomessa. Lauantaina 4.5. alkaneen vuorokauden pituisen työvierailun yhteydessä allekirjoitettiin useita lähinnä teknisluonteisia sopimuksia, jotka käsittelevät mm. investointi- ja hankeyhteistyötä, suoria sijoituksia, puolustusvoimien hankintoja ja verotusta. Tshernomyrdin saapui Suomeen suoraan 11 Itämeren maan ensimmäisestä pääministerikokouksesta. Keskusteluissa pääministeri Paavo **Lipposen** kanssa Tshernomyrdin ilmaisi tyytyväisyytensä siihen, että Suomi on ollut pidättyväinen Venäjän ja Baltian maiden NATO-kiistassa. Sunnuntaina Tshernomyrdin keskusteli presidentti Martti **Ahtisaaren** kanssa lähialueyhteistyöstä ja turvallisuuspolitiikasta.

Huhuja vaalien siirtämisestä Venäjällä. Venäjällä liikkuu ristiriitaisia huhuja presidentinvaalien järjestämisestä. Presidentin turvallisuuspäällikkö Aleksander **Korzhakov** ehdotti sunnuntaina vaalien siirtämistä rauhan säilymiseksi Venäjällä. Tiistaina Moskovan sotilaspiirin komentaja kenraali Leonti **Kuznetsov** totesi, että vaalien järjestämisestä kesällä (16.6) seuraa kansan jakautuminen kahteen vastakkaiseen leiriin. Huhtikuun lopulla 13 tunnettua liikemiestä julkisti presidentinvaalien pääehdokkaille suunnatun vetoituksen maan taloudellisen ja poliittisen vakauden säilyttämiseksi. Presidentti **Jeltsin** puolestaan on sekä julkisuudessa että presidentti **Clintonin** kanssa käydyissä keskusteluissa vakuutellut, että vaalit pidetään ajallaan. Kommunistit epäilevät Jeltsinin haluavan siirtää vaalit, koska hänen kannatuksensa on useiden gallupien mukaan **Zjuganovia** alhaisempi.

Kuukausi-inflaatio laski Venäjällä ennätyskellisen alas. Kuluttajahinnat nousivat huhtikuussa 2.2 %. Tämä on alhaisin inflaatiolukema Venäjällä talousuudistusten alkamisen jälkeen. Vuositasolla inflaatio oli 68.4 %. Maaliskuussa kuukausi-inflaatio oli 2.8 % ja vuoden 1995 huhtikuussa 8.5 %.

Korot nousevat Venäjällä edelleen. Keskiviikkona 8.5. järjestetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden koroksi tuli 175 % (viikko sitten 171 %) ja kolmen kuukauden koroksi 154 % (155 %). Valtio laski keskiviikkona liikkeeseen yhteensä 11 800 miljardin ruplan (n. 2.4 miljardia dollaria) arvosta sijoitustodistuksia. Venäjä on joutunut turvautumaan yhä enemmän lainanottoon, koska veroja on pystytty keräämään selvästi budjetoitua vähemmän.

Ennen keskiviikon huutokauppaa liikkeeseen laskettujen valtion velkاپapereiden nimellinen arvo oli 127 170 miljardia ruplaa, eli noin 26 miljardia dollaria.

Punaisella torilla ensimmäinen sotilasparaati Neuvostoliiton lakkauttamisen jälkeen. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** puhui Punaisen torin mausoleumilta ja otti vastaan asevoimien voiton päivän paraatin ensimmäisen kerran sitten Neuvostoliiton lakkauttamisen vuonna 1991. Jälleen tuli esiin viime aikoina usein toistettu aihe kesäkuun presidentinvaalien mahdollisesta peruuttamisesta.

Tshetshenian taistelut jatkuvat. Kaksi kuukautta Venäjän Euroopan neuvoston jäseneksi hyväksymisen jälkeen, kuusi viikkoa presidentti **Jeltsinin** uuden rauhanaloitteen julkistamisen jälkeen, kolme viikkoa presidentti **Dudajevin** kuoleman jälkeen ja viisi viikkoa Venäjän presidentinvaaleja ennen taistelut Tshetsheniassa jatkuvat entisellään. Rauhanneuvotteluja ei ole päästy aloittamaan, vaikka Venäjän ulkoministeri **Jevgeni Primakov** sanoi Venäjän olevan valmis neuvotteluihin uuden tshetsheenijohdon kanssa heti, kun tshetsheenit ovat sopineet edustajistaan. Tshetsheenit ovat asettaneet neuvottelujen ehdoksi venäläisjoukkojen täydellisen vetäytymisen. Presidentti **Jeltsin** on turvallisuussyistä lykännyt toistaiseksi toukokuun puoliväliin suunnittelemaansa Tshetshenian-vierailua.

Venäjän ja Valko-Venäjän valtioliittosopimus ratifioitu kummassakin maassa. Valko-Venäjän korkein neuvosto ratifioi sopimuksen 4. toukokuuta kommunistien ja näiden liittolaisten äänin 166 puolesta ja kolme vastaan. Venäjän duuma oli tehnyt oman päätöksensä jo 19. huhtikuuta. Maiden presidentit allekirjoittivat sopimuksen 2. huhtikuuta.

Baltian maat kiistelevät edelleen rajakysymyksistä. Latvian ja Liettuan rajakiista koskee merialueita, joiden jaosta ei lukuisten neuvottelujen jälkeenkään olla vielä päästy molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun. Merirajoja koskevat neuvottelut alkoivat jo vuonna 1993 sen jälkeen, kun maat pääsivät sopimukseen maarajoista. Merirajakiista nousi esille erityisesti viime vuoden syksyllä. Tällöin Latvia myönsi amerikkalaiselle ja ruotsalaiselle öljy-yhtiöille öljynporauslisenssit kiistanalaisilla merialueilla, mikä Liettuan mielestä oli vastoin maiden välisiä naapurussuhteita koskevia periaatteita. Latvian parlamentti ei toistaiseksi ole ratifioinut lisensejä. Latvia ja Liettua neuvottelivat rajakysymyksistä viimeksi toukokuun alussa. Rajaneuvotteluja on tarkoitus jatkaa seuraavan kerran 19. päivänä toukokuuta.

Myös Viro ja Latvia kiistelevät merialueista. Rajakiista koskee maiden välistä Riian lahden rannikkoaluetta ja siihen liittyviä kalastusoikeuksia. Latvia ei hyväksy Viron lain mukaista aluevesirajaa ja on vaatinut kalastusoikeutta lahden Viron-puoleisella osalla. Lisäksi Latvian mielestä rajakysymyksistä ja kalastusoikeuksista tulisi neuvotella erillään. Viro ja Latvia tosin pääsivät sopimukseen väliaikaisista kalastussäännöistä huhtikuun puolella välissä, mutta sopimus on toistaiseksi jäädytetty tulkintaerimielisyyksien vuoksi.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 20

Venäjän keskuspankki ilmoitti crawling peg -järjestelmän käyttöönotosta. Venäjä ottaa heinäkuun alusta käyttöön valuuttakurssijärjestelmän, jossa ruplan sallittu vaihteluväli dollaria vastaan muuttuu päivittäin ennakkoon ilmoitetun aikataulun mukaisesti. Nykyinen vaihteluväli 4550-5150 RUR/USD on voimassa kesäkuun loppuun saakka. Heinäkuun ensimmäisenä päivänä sallittu vaihteluväli on 5000-5600, ja vaihteluväli muuttuu loppuvuoden aikana tasaisesti siten, että vuoden viimeisenä päivänä se on 5500-6100. Keskuspankki pyrkii hillitsemään inflaatio-odotuksia ilmoittamalla jo ennakkoon millaista valuuttakurssipolitiikkaa se aikoo harjoittaa. Lisäksi Venäjä aikoo muuttaa ruplan vaihdettavaksi valuutaksi myös Venäjän ulkopuolella, eli täyttää IMF:n artikla kahdeksan määräykset.

Venäjän kauppataseen ylijäämä kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä. Venäjän tilastokomitean mukaan Venäjän kauppataseen ylijäämä muiden kuin IVY-maiden kanssa vuoden ensimmäisellä neljänneksellä oli 7 miljardia dollaria. Vuonna 1995 ensimmäisen neljänneksen kauppataseen ylijäämä oli 5.2 miljardia. Kauppataseen ylijäämä on siis jatkanut kasvuaan ruplan reaalisesta vahvistumisesta huolimatta.

Venäjän teollisuustuotanto nousi huhtikuussa, mutta kokonaistuotanto supistui edelleen. Venäjän tilastokomitean mukaan kokonaistuotannon vuosimuutos oli huhtikuussa -1%. Maaliskuusta kokonaistuotanto nousi kaksi prosenttia. Sen sijaan teollisuustuotannon vuosimuutos oli positiivinen, tosin vain 0.4%. On kuitenkin muistettava, että edelleen varsin suuri osa taloudellisesta toiminnasta Venäjällä jää tilastoinnin ulkopuolelle, ja tämä vaikuttaa varsinkin kokonaistuotannon indikaattoreihin.

Työttömyys kasvaa Venäjällä. Venäjän tilastokomitean mukaan työttömyysaste oli huhtikuussa 8.8 %. Työttömien määrä kasvoi 6.4 miljoonaan. Huhtikuussa 1995 työttömyysaste oli 7.7 %.

Venäjän tilastokomitean mukaan keskipalkka oli huhtikuussa 775 000 ruplaa, eli noin 155 dollaria. Keskipalkka nousi ruplissa mitattuna vuoden aikana noin 100%, kun taas inflaatio vastaavana aikana oli vain noin 68%. Keskipalkka on siis vuoden aikana noussut reaalisesti erittäin paljon.

Venäjän presidenttiehdokkaat aloittivat kampanjoinnin TV:ssä ja radiossa. Tiistaina virallisesti alkaneeseen kampanjointiin kuuluu ilmaista mainosaikaa valtiollisissa TV- ja radiolähetyksissä. Lisäksi ehdokkaat saavat ostaa rajallisesti lisää aikaa. Ehdokkaiden esiintymisjärjestys on arvottu. Ensimmäisenä esiintyi radiossa ex-kenraali **Lebed**, joka valituksi tultuaan lupasi "poistaa sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden ja parantaa talouden tilaa". Tunnin hänen jälkeensä esiintyi kommunistijohtaja Gennadi **Zjuganov**, joka rauhoitteli äänestäjiä kehoittaen heitä olemaan pelkäämättä vankileirejä tai muita laittomuuksia, mikäli hänet valitaan. Presidentti **Jeltsin**, jonka tiedotusvälineet nostavat päivittäin esille jo muutenkin, aloittaa varsinaisen TV-kampanjointinsa perjantaina 17.5. Sunnuntaina 12.5. julkaistuissa mielipidemittauksissa Jeltsinille ennustettiin hieman Zjuganovia suurempaa kannatusta. Vaalien mahdollista toista kierrosta koskevissa

kyselyissä Jeltsinin voittoa pidettiin huomattavasti Zjuganovin voittoa todennäköisempänä. Venäjällä julkaistut mielipidetiedustelut eivät kuitenkaan ole osoittautuneet kovin luotettaviksi.

Viro ja Venäjä aloittamassa suosituimmuuskohtelua koskevat neuvottelut. Mikäli sopimukseen suosituimmuuskohtelusta päästään, Venäjän kaksinkertaiset tuontitullit poistuvat. Neuvottelujen oletetaan alkavan aikaisintaan syksyllä Venäjän presidentinvaalien jälkeen.

Vuonna 1995 Viron vienti Venäjälle laski noin 5 % korkeiden tullien seurauksena. Tullit ovat haitanneet erityisesti Viron maanviljelijöitä, joille Venäjä on pitkään ollut merkittävä vientimarkkina-alue. Maataloussektorin osuus Viron viennistä Venäjälle oli viime vuonna noin 34 %.

Viro on Baltian maista ainoa, jolla ei vielä ole suosituimmuuskohtelua koskevaa kauppasopimusta Venäjän kanssa. Latvian ja Venäjän välinen sopimus astui voimaan vuoden 1994 kesäkuussa ja Liettuan ja Venäjän sopimus tammikuussa 1995.

Viro ja Latvia pääsivät sopimukseen merirajakiistassa. Viron ja Latvian pääministerit allekirjoittivat 12. toukokuuta Riianlahden aluevesirajaa koskevan sopimuksen. Sopimuksen mukaan aluevesiraja kulkee Riianlahden keskeltä. Aluevesirajasopimuksesta huolimatta kysymys Riianlahden kalastusoikeuksista on edelleen avoin. Viron ja Latvian mukaan kalastusoikeuksista on tarkoitus päästä sopimukseen syyskuun alkuun mennessä.

Liikepankkien minimivaranovaatimukset ovat alentuneet Liettuaissa. Liettuan keskuspankki on toistaiseksi alentanut maan liikepankkien minimivaranovaatimuksia parantaakseen pankkien likviditeettiä. Monet liikepankit ovat vasta toipumassa kriisistä, joka koetteli maan pankkijärjestelmää vuoden 1995 lopulla. Minimivaranto aleni toukokuussa 10 prosentista 5 prosenttiin ja tulee nousemaan kesäkuussa 6 prosenttiin.

Baltian maissa inflaatio laski huhtikuussa edelleen. Inflaatio jatkoi laskuaan Virossa, Latviassa ja Liettuaissa myös huhtikuussa. Kuluttajahinnat nousivat kuukausitasolla hitaimmin Latviassa, jossa inflaatio oli 0.5 %. Virossa kuukausinflaatio oli 1.8 % ja Liettuaissa 1.3 %. Myös viimeisen 12 kuukauden aikana on inflaatio ollut maltillisinta Latviassa, jossa se oli 18.5 %. Vastaavasti Virossa ja Liettuaissa kuluttajahinnat nousivat 29.3 % ja 31.4 % vuoden aikana.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 21

Venäjä haki OECD-jäsenyyttä. Asia varmistui OECD:n vuosittaisen hallitustenvälisen kokouksen yhteydessä Pariisissa 21. toukokuuta. OECD ja Venäjä ovat alustavasti tutkineet Venäjän mahdollisuuksia liittyä jäseneksi, mutta tarkemmasta ajankohdasta ei ole sovittu. Hakemuksen jättäminen on johdonmukainen jatko Venäjän harjoittamalle avautumispolitiikalle. Osaltaan se heijastaa Venäjän halua jatkaa ja edistää markkinataloutteen ja demokratiaan tähtäviä uudistuksia. Tämä kehitys on haluttu ankkuroida myös kansainvälisin sopimuksin, joista voisi mainita esimerkiksi Venäjän liittymisen kansainvälisten rahoituslaitosten kuten Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin (IBRD) jäseneksi vuonna 1992, Venäjän GATT-jäsenhakemuksen jättämisen vuonna 1993, Venäjän liittymisen NATO:n rauhankumppanuussopimukseen kesäkuussa 1994, OECD:n ja Venäjän välisen yhteistyösopimuksen allekirjoittamisen vuonna 1994, Venäjän täysivaltaisen osallistumisen läntisten teollisuusmaiden (G7-maat) maailmanpolitiikkaa käsittelevään istuntoon heinäkuussa 1994 ja Venäjän ja EU:n välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen allekirjoittamisen vuonna 1994. Jäsenyyshakemuksen arvioidaan olevan osa presidentti Jeltsinin vaalikampanjaa.

OECD:n jäseniksi haluavien määrä on viime aikoina kasvanut. Jäsenyysehdot edellyttävät, että maalla on liberaali investointeja ja vapaakauppaa tukeva järjestelmä. Lisäksi jäsenyyttä hakeva maa on sitoutunut luomaan kestävän markkinatalouden, jossa ylläpidetään järjestelmän vakautta ja uudistusten pysyvyyttä. Tällä hetkellä Venäjä ei täytä OECD:n jäsenyysehtoja.

Tsekin tasavallasta tuli ensimmäisenä entisistä sosialistimaista OECD:n jäsen joulukuussa 1995 ja Unkari hyväksyttiin jäseneksi tämän vuoden toukokuussa. Puolasta tulee jäsen vielä tänä vuonna ja Slovakiasta mahdollisesti ensi vuonna.

Venäjän duuma hyväksyi kiistellyn maalain. Venäjän duuma hyväksyi keskiviikkona 22.5. kiistellyn maalakikokoelman, joka rajoittaa tiukasti maaviljelijöiden oikeuksia ostaa ja myydä maata. Laki sallii maanviljelysmaan vuokraamisen ja elinikäisen omistuksen, mutta ei sen myymistä tai panttaamista. Maalain käsittely keskeytyi useita kertoja viime vuonna, koska kommunistit ja kollektiivituloja edustava agraaripuolue vastustivat sitä voimakkaasti. Valtion ennen vuotta 1991 takavarikoiman maan palauttaminen omistajilleen ei sisälly lakiin. Sen sijaan laki takaa täyden omistusoikeuden huvila- ja puutarhapalstoihin. Maalaki astuu voimaan kun parlamentin ylähuone ja presidentti Jeltsin ovat sen hyväksyneet. Jo maaliskuussa Jeltsin antoi asetuksen, joka sallii maanviljelijöiden ostaa ja myydä maata. Asetus korvataan myöhemmin maalailta. Presidentin ei kuitenkaan uskota hyväksyvän maalakia sen nykyisessä muodossa.

Jeltsin ja Zjuganov käyvät kiivasta vaalitaistelua. Viimeaikaisissa vaaligallupeissa presidentti Jeltsin on pysynyt kommunistijohtaja Gennadi Zjuganovin edellä huolimatta siitä, ettei hän vielä ole pystynyt sopimaan yhteistyöstä demokraattien - lähinnä Jabloko-puolueen johtaja Grigori Javlinskin - kanssa. Javlinski on vaatinut mm. pääministeri Tshernomyrdinin ja puolustusministeri Gratshovin eroa 25.5 mennessä ehtona liittoutumiselleen. Venäjän duuma hyväksyi keskiviikkona 22.5. lakiluonnoksen vallansiirrosta uuden presidentin astuessa virkaan. Luonnoksen mukaan hallituksen on erottava, mikäli maalle valitaan uusi presidentti. Jeltsinin edustajana duumassa toimiva Aleksandr Kotenkov kertoi Tshernomyrdinin pyytävän eroa, vaikkei Jeltsiniä valittaisikaan uudelleen. Myös Jeltsin itse on vihjaillut hallitusmuutosten olevan mahdollisia.

Kumpikaan pääehdokkaista ei ole julkistanut omaa talousohjelmaansa. Zjuganovin ohjelman laatimisessa mukana olevat kommunistipuolueen edustajat ovat julkisuudessa esittäneet näkemyksiä liian alhaisista inflaatiolukemista, jotka heidän mukaansa ovat aiheuttaneet teollisuustuotannon ja kansalaisten reaalityulojen laskun. Kommunistipuolueen sisällä käydään yhä kiistaa mm. omistussuhteisiin liittyvistä kysymyksistä. Anatoli Lukjanovin mukaan kommunisteista muodostettu hallitus haluaisi edelleen säilyttää suhteensa Kansainväliseen valuuttarahastoon, mutta ei suostuisi alistumaan rahaston

tiukkoihin lainaehtoihin.

Vaalitaistelu on selvästi muuttumassa kiivaammaksi. Parlamentin turvakomissiota johtava kommunisti Viktor **Iljuhin** totesi keskiviikkona 22.5., että suurin osa vaaligallupeista on väärennetyjä ja myös tulevan vaalin tulos on saneltu. Zjuganovin mukaan hänen puolueellaan on vaaleissa 200 000 tarkkailijaa varmistamassa, ettei vilppiä tapahdu. Presidentti Jeltsin puolestaan ilmoitti torstaina 23.5. tapaavansa tshetsheenijohtaja Zelimhan **Jandarbijevin** lähiaikoina.

Jeltsin antoi asetuksen arvonsa menettäneiden säästöjen korvaamisesta. Asetuksen mukaan vuonna 1916 syntyneille tai sitä vanhemmille korvataan korkeintaan 1000 ruplaa siitä säästötilin saldosta, joka heillä oli 20.6.1991 tai sitä ennen. Kompensaatiokertoimet vaihtelevat 600:sta 1000:een. Enintään on siis mahdollista saada miljoonan ruplan suuruinen korvaus. Asetuksella on tarkoitus tukea vanhuksia ennen kuin varsinainen asiaa koskeva laki astuu voimaan. Laki koskee kaikkia Venäjän kansalaisia, joilla on/oli säästötili vuoden 1992 hintojen vapautuksen aikaan.

Korot pysyvät korkealla ja rupla heikkeni Venäjällä. Neljän kuukauden korko nousi hyvin korkealle keskiviikkona 22.5. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa. Sijoittajille oli tarjolla 4.9. ja 18.9. erääntyviä sijoitustodistuksia, ja jostain syystä näiden kahden maturiteetin korot muodostuivat hyvin erilaisiksi. Lyhyemmän sijoitustodistuksen koroksi tuli 148% ja pitemmän 175%. Toukokuun 8. päivänä pidetyssä huutokaupassa kuuden kuukauden korko oli 175%. Venäjän valtiovarainministeriön mukaan valtio tuli sijoitustodistusmarkkinoille, koska se tarvitsi varoja maksaakseen velkoja puolustusteollisuudelle. Yhteensä Venäjä keräsi markkinoilta noin 1400 miljardia ruplaa eli noin 300 miljoonaa dollaria. Tämä on selvästi vähemmän kuin edellisinä viikkoina.

Valuuttamarkkinoilla rupla heikkeni alle 5000 RUR/USD ensimmäisen kerran yli vuoteen.

Pietarin kaupunginjohtajan vaalien ratkaisu siirtyi toiselle kierrokselle. Vaalien lopputulos selviää vasta toisen kierroksen jälkeen, sillä 19. toukokuuta pidetyissä vaaleissa kukaan ehdokkaista ei saanut äänistä yli 50 prosenttia. Toiselle kierrokselle selviytyivät Pietarin nykyinen kaupunginjohtaja Anatoli **Sobtshak** 29 prosentin ääniosuudella (524526 äänellä) ja nykyinen Pietarin varakaupunginjohtaja Vladimir **Jakovlev** 21.6 prosentin ääniosuudella (390139 äänellä). Arvioiden mukaan äänestysaktiivisuus oli 49 prosenttia. Toinen kierros järjestetään 2. kesäkuuta.

Liettuassa Baltian maiden korkein työttömyys. Huhtikuussa työttömyysaste oli Liettuassa 8 % (maaliskuussa 8.3 %), Latviassa 7.1 % (7 %) ja Virossa 2.3 % (2.3 %).

Latvia valmistautuu kesäkuun presidentinvaaleihin. Latvian parlamentti Saeima valitsee uuden presidentin 18. päivänä kesäkuuta. Latvian nykyisen presidentin Guntis **Ulmanisin** virkakausi alkoi vuonna 1993 ja päättyy virallisesti 7. päivänä heinäkuuta.

Maataloussektorin tilanne puhuttaa Baltian maissa. Maataloussektorin suurimpia ongelmia ovat olleet tuotannon lasku, tehottomuus, pääoman ja tietotaidon puute sekä hidas yksityistäminen. Maatalouden osuus BKT:sta on pienentynyt huomattavasti kaikissa Baltian maissa. Vuonna 1995 maatalouden osuus BKT:sta oli Virossa noin 8 %, Latviassa 8.5 % ja Liettuassa 7.8 %. Vuonna 1991 vastaavat osuudet olivat 17 %, 12.4 % ja 19 %. Ongelmallinen tilanne on kasvattanut kiinnostusta erityisesti tullien ja hintatukiaisten korotuksiin kotimaisen tuotannon suojaamiseksi.

Baltian maiden vuonna 1994 solmima vapaakauppasopimus ei kata maataloustuotteiden kauppaa. Maataloustuotteiden vapaakaupasta on kuitenkin tehty periaatteellinen sopimus, mutta toistaiseksi Latvia ja Liettua eivät ole poistaneet tullejaan. Myös perinteisesti täysin liberaalia kauppapolitiikkaa harjoittavassa Virossa Maatalousväestön puolue on tehnyt äskettäin ehdotuksen tuontitullien käyttöön otosta. Viro, Latvia ja Liettua kokoontuvat neuvottelemaan maataloustuotteiden vapaakaupasta seuraavan kerran toukokuun lopussa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 22

Gennadi Zjuganov julkisti talousohjelmansa. Ennen varsinaista talousohjelmaa julkistettiin ilmeisesti laajemmalle yleisölle tarkoitettu ohjelman suppeampi versio. Varsinaisesta talousohjelmasta saatujen hajanaisten ennakkotietojen mukaan ohjelma ("Tuhosta jälleenrakentamiseen") hahmottelee talouden kehityssuuntia, mikäli kommunistijohtaja **Zjuganov** valitaan presidentiksi tulevissa vaaleissa. Ohjelman päätavoitteena on korjata viime vuosien talousuudistuksen katastrofaalisiksi luonnehditut seuraukset eli lisätä kotimaista teollisuustuotantoa ja palauttaa sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Ohjelman mukaan vuosina 1996 - 97 Venäjän BKT kasvaa 5 - 6 % vuodessa. Vuosina 1998 - 2003 BKT:n kasvu kiihtyy 8 - 9 %:iin ja tasoittuu vuosina 2004 - 2010 4 - 5 %:iin vuodessa. Energiasektori on ohjelmassa erityisasemassa - siitä toivotaan teollisuuden kasvun katalysaattoria. Valtion kontrolli energiasektorilla lisääntyy ja energian ja liikenteen hintoja säädellään ainakin muutaman ensimmäisen vuoden ajan. Zjuganov panostaisi energiasektorin lisäksi myös kevyen teollisuuden ja maatalouden tukemiseen. Yksityistämistä rajoitetaan. Budjettivajeen paikkaamiseen käytettäisiin keskuspankin lainoja. Ohjelmassa korostetaan Venäjän riippumattomuutta lännestä ja vaaditaan protektionistisia toimenpiteitä kotimaisen tuotannon suojelemiseksi.

Zjuganov on lähettänyt ohjelmansa kommentoitavaksi ryhmälle liikemiehiä (ns. ryhmä-13), joka toukokuun alkupuolella vetosi presidenttivaalien pääehdokkaksiin taloudellisen ja poliittisen vakauden säilyttämiseksi maassa. Länsimaiset asiantuntijat ovat arvostelleet ohjelmaa utopistiseksi ja ristiriitaiseksi sekä pitäneet inflaation kiihtymistä väistämättömänä seurauksena ohjelman toimenpiteistä.

Zjuganovin lisäksi talousohjelmansa ovat julkaisseet ainakin Jabloko-puolueen johtaja **Grigori Javlinski**, silmäkirurgi **Svjatoslav Fjodorov** ja sijoitusrahaston johtaja **Martin Shakkum**. Presidentti **Jeltsin** on luvannut julkaista talousohjelmansa lähiaikoina. Tshetsheenijohtaja **Jandarbije**vin tapaamisen lisäksi Jeltsin on jatkanut vaalikiertuettaan Venäjällä. Kiertueensa aikana hän on luvannut eri tahoille varoja arviolta useiden tuhansien miljardien ruplien arvosta. Lupauksista maltillisimmat ovat yksittäisiä autoja tai koneita, suurimmat taas liittyvät eläkkeiden korotuksiin, palkkarästien maksuun ja palkka-armeijan perustamiseen. Osa lupauksista on jo täytetty, osa odottaa vielä toteutumistaan. Toistaiseksi on epäselvää, miten Jeltsinin vaalilupauksen toteuttaminen rahoitetaan.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuvat. Venäjä aloitti neuvottelut Maailman kauppajärjestön WTO:n jäsenyydestä heinäkuussa 1995. Toinen neuvottelukierros käytiin viime syksynä ja kolmas neuvottelukierros alkoi tällä viikolla Genevessä. Liittyminen edellyttää kuitenkin vielä keskusteluja Venäjän ulkomaankaupan tilanteesta, investointipolitiikkaan liittyvistä kaupallisista näkökohdista ja kotimaisen tutkimuksen turvaamisesta. Tähän mennessä Venäjä on vastannut jo 1600 WTO-jäsenyyteen liittyvään kysymykseen. Venäjän federaation hallituksen varapääministeri **Oleg Davydov** arvioi, että Venäjä voidaan hyväksyä järjestöön vuonna 1997.

Venäjä ja tshetsheniseparatistit sopivat tulitauosta. Presidentti **Jeltsin** ja tshetshenijohtaja **Jandarbije**v sopivat tulitauosta maanantaina 27.5. Moskovassa. Tulitauko astuu voimaan 1. kesäkuuta. Sopimukseen sisältyy myös sotavankien molemminpuolinen vapauttaminen kahden viikon kuluessa. Neuvotteluissa ei käsitelty Tshetshenian mahdollista itsenäisyyttä. Sota Tshetsheniassa on kestänyt jo yli 17 kuukautta ja vaatinut runsaat 30 000 kuolonuhria.

Tshetshenian tulitaukosopimus syntyi presidentti **Jeltsinin** kannalta varsin otolliseen aikaan. Parin viikon kuluttua pidettävissä presidentinvaaleissa **Jeltsinin** odotetaan saavan lisää ääniä liberaaleilta, jos tulitauko pitää. Tshetshenien neuvotteluhaluukkuuteen vaikutti erityisesti Bamutin kylän menettäminen venäläisille joukoille yli vuoden kestäneen vastarinnan jälkeen. Pörssissä tulitaukoutisen seurauksena merkittävimmät osakkeet nousivat viidenneksellä, mutta valuuttamarkkinoilla vaikutukset jäivät vähäisiksi.

Moskovan lääninhallinnosta on tulossa Unikombankin suurin osakkeenomistaja. Monien vaiheiden jälkeen Venäjän suurimpiin lukeutuva liikepankki Unikombank on siirtymässä Moskovan lääninhallinnon omistukseen. Toukokuun puolivälissä Venäjän keskuspankki otti väliaikaisesti pankin haltuunsa estääkseen pankkia ajautumasta likviditeettikriisiin.

Unikombank aloitti toimintansa vuonna 1990. Tämän vuoden alussa pankki oli Venäjän 12. suurin yksityinen liikepankki. Pankin yhteiskunnallista merkittävyyttä lisää se, että sillä on 250.000 yksityistä tallettajaa. Suurta yksityisten tallettajien määrää Venäjän keskuspankki pitikin tärkeimpänä syynä puuttumiselleen Unikombankin toimintaan. Pankin varat ovat noin 1.8 miljardia dollaria. Kotitalouksien talletuksia on 147 miljoonaa dollaria. Pääasiassa Moskovan alueella toimivan pankin kautta kanavoituu alueen budjettivaroja vuosittain lähes 3 miljardia dollaria.

Venäjän nopeasti kasvanut pankkijärjestelmä on joutunut suuriin vaikeuksiin kuluvan vuoden aikana. Venäjän keskuspankki pelkääkin, että Venäjällä ajaututaan vuoden 1995 elokuun kaltaiseen pankkien likviditeetti- ja luottamuskriisiin.

Korot edelleen nousussa Venäjällä. Venäjän valtion sijoitustodistusten korot nousivat edelleen keskiviikkona 29.5. pidetyssä huutokaupassa. Neljän kuukauden sijoitustodistusten koroksi tuli 185% (viikko sitten 175%) ja kuuden kuukauden koroksi 188.5% (kolme viikkoa sitten 175%). Yhteensä valtio lainasi keskiviikkona markkinoilta 5400 miljardia ruplaa, eli noin 1.1 miljardia dollaria. Venäjä on joutunut turvautumaan enenevässä määrin lainarahoitukseen, koska verotuloja on saatu kerättyä selvästi vähemmän kuin tälle vuodelle oli budjetoitu. Tämän takia korot ovat pysytelleet korkeina, vaikka inflaatio onkin laskenut jo varsin alhaiselle tasolle. Lisäksi kommunistien parlamenttiryhmästä on kuulunut vaatimuksia, että Venäjän olisi lopetettava sijoitustodistusten takaisinmaksu.

Viron kauppataseen vaje noin 1 miljardia kruunua huhtikuussa. Viron vienti oli noin 2.1 miljardia kruunua ja tuonti noin 3.1 miljardia kruunua. Suomen osuus Viron ulkomaankaupassa oli suurin sekä viennissä että tuonnissa. Viennissä Suomen osuus oli 19.6 % ja tuonnissa peräti 37.1 %. Viennissä Suomen jälkeen suurimmat osuudet olivat Venäjällä 17.8 %, Ruotsilla 11.8 % sekä Saksalla 7.9 %. Tuonnissa Venäjän osuus oli toiseksi suurin, 11.1 %. Ruotsin osuus oli 9.5 % ja Saksan 9.1 %. Vuoden 1996 ensimmäisellä kolmanneksella Viron vienti kasvoi 1.5 -kertaiseksi ja tuonti 1.7 -kertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna.

Tallinnassa avataan arvopaperipörssi. Pörssi aloittaa toimintansa 31. toukokuuta. Ensimmäisinä pörssin listalle hyväksyttiin viisi liikepankkia; Hansapank, Foreksbank, Tallinna Pank, Savings Bank sekä Union Bank. Tallinnan arvopaperipörssillä on aloittaessaan 22 osakkeenomistajaa ja sen osakepääoma on noin 2.3 miljoonaa kruunua. Virossa on käyty osakekauppaa jo ennen pörssin avaamista, ja nimenomaan pankkiosakkeiden kauppa on ollut vilkasta.

Viron Säästöpankki ja Viron Teollisuuspankki yhdistyvät. Osakkeiden vaihto alkaa maanantaina 3. kesäkuuta. Pankkien fuusion seurauksena Viron Säästöpankista tulee Viron toiseksi suurin liikepankki Hansapankin jälkeen ja sen taseen loppusumma nousee 3.3 miljardiin kruunuun. Pankkifuusioon on vaikuttanut mm. Viron keskuspankin määräys oman pääoman nostamisesta vuoden loppuun mennessä 60 miljoonaan kruunuun. Säästöpankki yksinään ylittäisi kyseisen rajan, mutta Teollisuuspankki ei.

Viron yksityistäminen etenee. Viron yksityistämisvirasto on päättänyt myydä 66 prosenttia Estonian Airin osakkeista tanskalaiselle lentoyhtiölle Maersk Airille. Maersk Air on luvannut sijoittaa Estonian Airiin noin 20 miljoonaa dollaria. Viron yksityistämisvirasto sai yhteensä neljä tarjousta, joista tanskalaisten lisäksi merkittävin oli SAS:n tekemä tarjous. Maersk Airin valintaan vaikutti mm. se, että sillä on myös aiempaa kokemusta huonosti tuottavien yritysten uudelleenorganisoimisesta. Estonian Airin liikevaihto oli viime vuonna 26 miljoonaa dollaria ja tappiot yhteensä 2 miljoonaa dollaria. Virossa suurin osa valtion omistamista yrityksistä on jo yksityistetty, mutta mm. energia-alalla on vielä valtion omistamia yrityksiä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 23

Presidentti Jeltsin julkaisi laajan talousohjelmansa. Lähes 130-sivuinen ohjelma "*Venäjä: Ihminen, perhe, yhteiskunta, valtio*" koostuu kolmesta osasta, joissa käsitellään sekä viiden viime vuoden uudistusprosessin tuloksia että suunnitelmia vuosille 1996 - 2000. Presidentti **Jeltsin** myöntää ohjelmassaan tehneensä virheitä, mutta toteaa samalla olevansa itse paras henkilö korjaamaan ne. Ohjelma koostuu kolmesta osasta. Näistä ensimmäinen, "*Linjan valinta*", korostaa jo aloitetun talousuudistuslinjan jatkamisen tärkeyttä. "*Uuden politiikan prioriteetit*" -osan tärkein anti liittyy talouskysymyksiin. Jeltsin lupaa vuosittaisen talouskasvun kiihtyvän yli neljään prosenttiin ja vuosi-inflaation laskevan viiteen prosenttiin vuoteen 2000 mennessä. Rahapolitiikka säilyy tiukkana. Budjetti kääntyy ylijäämäiseksi ja rupla on täysin vaihdettava valuutta viimeistään vuonna 2000. Budjettivajeita rahoitetaan etupäässä ulkomaisin lainoin ja valtion lainoja kotimaisilta markkinoilta supistetaan investointien lisäämiseksi. Osakemarkkinoita kehitetään. Verouudistukseen kuuluu Jeltsinin mukaan verojenkeruun tehostaminen ja verotuksen yleisen tason laskeminen. Sähkön ja kaasun hintoja sekä telekommunikaatio- ja rautatietariffeja säädellään. Venäjä keskittyy korkean teknologian tuotantoon ja osaa kotimaisesta tuotannosta suojellaan esim. kiintiöiden avulla. Sosiaalisektorilla Jeltsin lupaa vähitellen nostaa minimipalkat ja -eläkkeet ns. elintasominimin suuruisiksi. Eläkkeitä korotetaan ajoittain hinta- ja palkkakehityksen mukaisesti. Yksityisten eläkerahastojen yleistymistä tuetaan. IVY-yhteistyötä painotetaan. Jeltsin pitää tärkeänä myös Tshetshenian sodan lopettamista ja palkka-armeijan perustamista. Ohjelman viimeisessä osassa, "*Presidentin vastuu*", Jeltsin tiivistää päämääränsä presidenttinä kymmeneen tavoitteeseen ja muistuttaa ettei häntä perustuslain mukaan voida valita uudelleen neljän vuoden kuluttua.

Useimmissa vaaligallupeissa presidentti Jeltsin on selvästi kommunistijohtaja Gennadi **Zjughanovia** edellä. Zjughanov on yrittänyt saada lisätukea mm. tarjoamalla hallituspaikkoja ns. kolmannen voiman presidenttiehdokkaille (**Javlinski, Lebed ja Fjodorov**). Zjughanovin kanssa yhteisellä vaalikiertueella ollut Aman **Tulejev** on luopunut omasta presidenttiehdokkuudestaan Zjughanovin hyväksi. Liberaalidemokraattien johtaja Vladimir **Zhirinovski** puolestaan on ehdottanut seitsemästä presidenttiehdokkaasta koostuvan koalitiollahituksen nimittämistä, mikäli presidentti Jeltsin valitaan uudelleen.

Jeltsin allekirjoitti lain keskuspankin lainasta hallitukselle. Laki velvoittaa keskuspankin myöntämään hallitukselle 10.6.1996 mennessä 5000 miljardin ruplan (1 miljardin dollarin) lainan. Keskuspankin varapääjohtaja Sergei **Alekshashenko** kritisoi lakia ja totesi sen olevan voimassaolevan keskuspankkilain vastainen. Hänen mukaansa keskuspankki saattaa nostaa asiasta oikeusjutun. Finanssiministeri Vladimir **Panskov** oli niinkään tyytymätön lakiin, mutta piti sen taloudellisia vaikutuksia vähäisinä. Varat kohdistetaan mm. puolustusteollisuudelle, tutkimukseen ja opettajien palkkoihin.

Huolimatta vakavista ongelmista verojenkeruussa Kansainvälinen valuuttarahasto IMF päätti keskiviikkona 5.6. maksaa 330 miljoonan dollarin suuruisen lainaerän Venäjälle osana maaliskuussa myönnettyä yli 10 miljardin dollarin lainapakettia. Toukokuussa inflaatio oli talousuudistusajan alhaisin eli 1.6 % (vuositasolla 59 %).

Venäjä vähensi ruplan vaihdettavuuden rajoituksia. Venäjä allekirjoitti Kansainvälisen valuuttarahaston kahdeksannen artiklan 1.6. Käytännössä tämä tarkoittaa rajoitusten poistamista ulkomaankaupan maksuilta ja operoinnin lopettamista eri hintaisilla valuuttakursseilla. Rajoitusten poistuminen pienentää investointi- ja luottoriskejä Venäjällä. Loput voimassa olevat pääomanliikkeitä ja ulkomaisia pankkeja koskevat rajoitukset on määrä poistaa heinäkuun alkuun mennessä.

- *****
Pietariin uusi kaupunginjohtaja. Pietarin uudeksi kaupunginjohtajaksi valittiin 2. kesäkuuta nykyinen varakaupunginjohtaja Vladimir **Jakovlev**. Kaupunginjohtajan toimikausi kestää viisi vuotta. Jakovlev voitti niukasti vaalien toisella kierroksella nykyisen kaupunginjohtajan Anatoli **Sobtshakin**. Jakovlev sai 47.5 prosenttia äänistä ja Sobtshak 45.8 prosenttia. Äänestysaktiivisuus oli 44.2 prosenttia. Yhtenä tärkeimmistä tehtävistään kaupunginjohtajana Jakovlev pitää investointien houkuttelemista Pietariin.
- *****
Asiantuntijoiden mukaan Venäjän suhtautuminen Naton itälaajenemiseen on muuttunut. Jotkut läntiset asiantuntijat kiirehtivät tulkitsemaan Venäjän ulkoministerin Jevgeni **Primakovin** tiistaisen (4.6.) lausunnon Venäjän kannan pehmentämiseksi. Primakovin kerrottiin todenneen, että Venäjä ei sinänsä vastusta entisten Varsovan-liiton maiden ja Baltian tasavaltojen liittymistä Natoon, mutta ei suvaitse Naton joukkojen tai aseistuksen sijoittamista uusiin jäsenmaihiin. Venäjä on aiemmin vastustanut kategorisesti Naton laajenemista itään. Viralliset Nato-lähteet olivat varovaisempia arvioissaan Venäjän kannan muuttumisesta ja muistuttivat, että asia on Moskovalle tärkeä ja että myönnytysten antaminen Natolle tässä vaiheessa voisi vahingoittaa Boris Jeltsinin mahdollisuuksia Venäjän presidentinvaaleissa.
- *****
Korot laskivat hieman Venäjällä. Kuuden kuukauden korko laski hieman keskiviikkona 5.6. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa. Kuuden kuukauden koroksi tuli 177% (viikko sitten 189%). Samaan aikaan huutokaupattiin myös neljän kuukauden sijoitustodistuksia, joiden koroksi tuli myös 177%. Yhteensä Venäjä laski liikkeeseen sijoitustodistuksia 8000 miljardin ruplan (noin 1.6 mrd. USD) arvosta. Tässä huutokaupassa sijoitustodistusten korot tulivat varsin lähelle jälkimarkkinoilla vallitsevia tasoja, mikä on jo jonkin aikaa ollut Venäjän keskuspankin tavoite.
Keskuspankki nimitti keskiviikkona seitsemän Moskovassa toimivaa pankkia markkinataakaajiksi sijoitustodistus- ja joukkovelkakirjalainamarkkinoille. Tämän järjestelmän toivotaan vähentävän jyrkkiä hintavaihtelua näillä markkinoilla.
- *****
Baltian maille tärkeintä keskinäisen yhteistyön parantaminen, NATO-jäsenyys sekä integroituminen Euroopan Unioniin. Baltian maiden presidentit tapasivat toukokuun lopulla Vilnassa ja keskustelivat mm. siitä, miten maat voisivat parantaa keskinäistä yhteistyötä. Presidenttien mielestä erityisesti tullien ja raja-asemien toiminnan yhteistyötä tulisi tehostaa. Myös rajakiistoista tulisi sopia. Hyvän yhteistyön arvioidaan helpottavan Baltian maiden mahdollisuuksia päästä sekä EU:n että NATO:n jäseniksi. Myös EU on viimeaikaissa kannanotoissaan toivonut parempaa yhteistyötä Baltian maiden välillä. Presidentit korostivat myös, että sekä EU- että NATO-jäsenyyden kohdalla tärkeintä on itse jäsenyyden varmistuminen ei niinkään jäsenyyden ajankohta. Merkittävin viimeaikainen yhteistyötä edistävä askel otettiin toukokuun lopulla, jolloin Baltian maat pääsivät sopimukseen pitkään odotetusta maataloustuotteiden vapaakaupasta. Sopimus on tarkoitus allekirjoittaa kesäkuussa ja sen on määrä astua voimaan ensi vuoden alusta lähtien.
Baltian maat ovat myös aloittelemassa paikallishallintojen yhteistyötä. Viron, Latvian ja Liettuan paikallishallintojen ministerit kokoontuivat toukokuussa ensimmäisen kerran kautta historian ja allekirjoittivat yhteistyötä koskevan sopimusluonnoksen.
- *****
Virolainen Hansapank osti latvialaisen Deutsche-Lettische Bankin. Kauppahinta oli noin 134 miljoonaa Viron kruunua, josta 21 miljoonaa maksetaan rahana ja 113 miljoonaa kruunua Hansapankin B-sarjan osakkeina. Sopimus astuu voimaan kun Latvian keskuspankki on sen hyväksynyt.
- *****
Liettuan parlamentti hyväksyi lain perustuslakituomioistuimen perustamisesta. Perustuslakituomioistuimen tehtävänä on valvoa etteivät lait ja hallituksen säännökset ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Lisäksi se valvoo, että kansalliset lait ovat sopusoinnussa kansainvälisten sopimusten kanssa. Perustuslakituomioistuin voi myös päättää presidentin, parlamentin jäsenen, pääministerin sekä parlamentin nimittämien virkamiesten toimien lainmukaisuudesta. Idea perustuslakituomioistuimen perustamisesta pohjautuu vuoden 1990 itsenäisyysjulistukseen. Laki astuu voimaan presidentin hyväksytyä sen.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 24

Venäjän presidentinvaalien alla terroristi-iskuja, nimettömiä lehtikirjoituksia ja vetoomuksia rauhan säilymiseksi. Sunnuntaina 16.6.1996 järjestettävissä Venäjän presidentinvaaleissa on 105 miljoonaa äänioikeutettua. Useimpien viimeaikaisten vaaligalluppien mukaan presidentti **Jeltsin** kannatus on selvästi Gennadi **Zjuganov**in kannatusta suurempi. Jeltsin sai tällä viikolla lisävauhtia kampanjaansa Tshetshenian rauhansopimuksen muodossa. Mikäli kukaan presidenttiehdokkaista ei saa yli puolta annetuista äänistä ensimmäisellä kierroksella tai vaalien erikoisuus - mahdollisuus äänestää kaikkia ehdokkaita vastaan - saa yli 50 % kannatuksen, järjestetään uudet vaalit ilmeisesti joko 7. tai 14.7.1996. Moskovassa käydään presidentinvaalien yhteydessä kaupungin pormestarinvaalit, joissa on neljä ehdokasta varapormestariehdokkaaineen.

Kuluneella viikolla presidentti Jeltsin on jatkanut vaalikiertuettaan Siperiassa ja Pietarissa. Keskiviikkona 12.6. hän osallistui Venäjän viidennen itsenäisyyspäivän juhlallisuuksiin Moskovassa, jossa hänen vaaliryhmänsä yhdessä pormestarinvaaleihin osallistuvan Moskovan nykyisen pormestarin Juri **Luzhkov**in kanssa järjesti rock-konsertin. Gennadi Zjuganovia tukeva 2000 ihmisen joukko puolestaan marssi Neuvostoliiton lipun alla KGB:n entiselle päämajalle. Juhlallisuuksia häiritsi tiistaina 11.6. Moskovan metrossa tehty pommi-isku, jossa kuoli ainakin neljä henkilöä. Luzhkovin varapormestariksi vaaleissa pyrkivä Valeri **Shantsev** loukkaantui vakavasti pommi-iskussa perjantaina 7.6. Terrori-iskujen uskotaan liittyvän sunnuntain vaaleihin.

Torstaiksi 13.6. suunniteltu presidenttiehdokkaiden ensimmäinen yhteinen vaalikeskustelu ei toteutunut. Suoraan lähetykseen saapui vain neljä ehdokasta (**Zhirinovski**, **Bryntsalov**, **Vlasov** ja **Shakkum**) ja ohjelman vetäjä päätti peruuttaa keskustelun. Osallistumisensa peruuttivat ennakoita Jeltsin ja **Gorbatshev**. Zjuganov ei halunnut osallistua keskusteluun, jossa Jeltsin ei ole paikalla.

Vaalien alla lehdistössä on esiintynyt sekä Jeltsiniä että Zjuganovia vastaan kohdistettuja nimettömien kirjoittajien esityksiä siitä, mitä kumpikin pääehdokkaista tekisi hävittyään vaalit. Kommunistivastainen kirjoitus perustuu sen kirjoittajan mukaan kommunistien omiin salaisiin dokumentteihin ja maalaa uhkakuvia eritasoisesta sabotaasista ja vaalituloksen väärentämissyötkistä aina sisällissotaan saakka. Jeltsinin taktiikkana olisi häviön sattuessa lehtikirjoituksen mukaan vaalien julistaminen mitättömäksi. Zjuganov on todennut ko. kirjoituksen sabotaasiksi, Jeltsin ei toistaiseksi ole kommentoinut asiaa.

Ennen vaaleja pelot levottomuuksien yleistymisestä sekä vaalivilpin ja jopa kansalaissodan mahdollisuudesta ovat kasvaneet. Presidenttiehdokas **Lebed** on julkistanut kaikille ehdokkaille kohdistetun vetoomuksen avointen ja lainmukaisten vaalien järjestämisestä. Toistaiseksi vain hän itse on allekirjoittanut sen. Federaationeuvosto on vedonnut kansalaisiin rauhan säilymiseksi maassa vaalien aikana. Duuman työ- ja sosiaalikomitean johtaja Sergei **Kalashnikov** on pyytänyt presidenttiehdokkaita allekirjoittamaan seitsemän kohtaa sisältävän ns. sosiaalisopimuksen, jossa sosiaalipolitiikan tehostaminen todetaan maan tärkeimmäksi tehtäväksi.

Venäjän duuma ja presidentti keskuspankin kukkarolla. Venäjän duuma hyväksyi keskiviikkona 5. kesäkuuta lain, jolla Venäjän keskuspankki velvoitettiin tilittämään vuoden 1994 voitostaan 5 000 mrd ruplaa (lähes 1 mrd USD) valtion budjettiin. Presidentinvaalikampanjansa aikana budjettirahoja avokätisesti lupailut Boris **Jeltsin** allekirjoitti lain vielä samana päivänä. Keskuspankki protestoi voimakkaasti ja katsoi, että määräys on vastoin keskuspankkilakia ja loukkaa keskuspankin riippumattomuutta ja että näin suuren summan pumppaaminen talouteen kiihdyttää inflaatiota. Keskuspankki suostui tilittämään rahat budjettiin, mutta vei asian sekä korkeimpaan oikeuteen että perustuslakituomioistuimeen.

Keskuspankki ryhtyi samalla välittömiin inflaationtorjuntatoimiin korottamalla liikepankkien reservitalletusvelvoitteita ja rajoittamalla pankkien avoimia valuuttapositioneja. Keskuspankki keskeytti myös liikepankeille tarkoitettujen lombardi-luottojensa huutokaupat.

Venäjän keskuspankin voiton jakamisperiaatteet ja keskuspankkilain muuttaminen niiden osalta olivat kuluneella viikolla esillä duuman rahapolitiikan alakomiteassa. Myös Venäjän hallitus on ollut kiinnostunut keskuspankin voitoista. Hallituksessa syntyi alkukeväästä ehdotus, jonka mukaan keskuspankin vuotuisesta voitosta tilittettäisiin valtion budjettiin peräti 70 prosenttia.

Baltian maissa inflaatio jatkaa laskuaan. Toukokuussa inflaatio oli alhaisin Liettuassa, missä kuluttajahintojen nousu oli vain 0.3 %. Latviassa inflaatio oli 0.4 % ja Virossa 0.6 %. Kaikissa Baltian maissa toukokuun inflaatio oli vuoden alhaisin.

Liettuan keskuspankkia organisoidaan uudelleen. Muutostoimet ovat osa pankkikriisin jälkihoitoa. Toiminnan tehostamiseksi keskuspankkiin on perustettu mm. pankin politiikkaa ja strategiaa koordinoiva yksikkö. Politiikasta vastaavan yksikön tehtävänä on lisäksi valvoa sekä liikepankkien että muiden luottolaitosten toimintaa. Myös keskuspankin sisäisiä rakenteita on muutettu valvonnan, ohjauksen ja metodien kannalta tehokkaammaksi. Lisäksi pankki suunnittelee kansainvälisen kirjanpitojärjestelmän käyttöönottoa ja panostaa erityisesti markkinaoperaatio-osaston toiminnan kehittämiseen sekä lainsäädännön harmonisointiin EU-standardien mukaisiksi.

Ukrainan presidentti vaihtoi pääministeriä. Runsaan vuoden Ukrainan pääministerinä toiminut, maan turvallisuuspalvelun entinen päällikkö Jevgeni **Martshuk**, 55, sai väistyä ja pääministeriksi nimitettiin presidentti Leonid **Kutshman** pitkäaikainen liittolainen, ensimmäinen varapääministeri Pavel **Lazarenko**, 43. Martshukin eron muodolliseksi syyksi ilmoitettiin hänen toimintansa pääministerinviran ohella kokopäiväisenä kansanedustajana. Asiantuntijoiden mukaan presidentin ja pääministerin suhteita olivat jo pitkään hiertäneet erimielisyydet maan tulevasta perustuslaista, harjoitetusta tiukasta rahapolitiikasta ja suhteiden hoidosta Venäjään. Kutshman sanotaan moittineen Martshukia myös liiallisesta paneutumisesta vuoden 1999 presidentinvaaleihin tähtäävän imagon rakentamiseen.

Agronomin koulutuksen saanut Pavel Lazarenko on toista kautta Ukrainan parlamentissa. Aiemmin hän on toiminut mm. maaherrana ja presidentin edustajana Dnepropetrovskissa, neuvostojohtaja Leonid Brezhnevin syntymäkaupungissa ja presidentti Kutshman entisessä kotikaupungissa.

IVY-maiden talouskehitys on hieman kohentunut. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä IVY-maiden bruttokansantuote oli 3.7 % pienempi kuin vuoden 1995 ensimmäisellä neljänneksellä. Vastaavasti vuonna 1995 BKT supistui 7.7 % vuodesta 1994. Teollisuustuotannon määrä laski IVY-maissa vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3 %. Vuotta aiemmin vastaava luku oli 8.3 %.

BKT kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Armeniassa, Gruusiassa ja Kirgistanissa. Eniten BKT nousi Gruusiassa, jossa kasvua oli 14 %. Muissa IVY-maissa BKT supistui. Suurin BKT:n lasku (20.5 %) oli Tadžikistanissa. Vuoden 1995 ensimmäisellä neljänneksellä teollisuustuotanto väheni jokaisessa IVY-maassa Armeniaa lukuun ottamatta. Tänä vuonna laskua oli Valko-Venäjällä (2.9 %), Ukrainassa (3.6 %), Venäjällä (4 %) , Azerbaidzanissa (11.5 %) ja eniten Tadžikistanissa (24.3 %) . Teollisuustuotanto lisääntyi eniten vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Turkmenistanissa, jossa kasvua oli 18.1 %.

Venäjän toukokuun inflaatio oli 1.6 %. Huhtikuussa kuukausi- inflaatio oli 2.2 %. Toukokuussa 1995 inflaatio oli 7.9 %. Venäjän talousministeri Jevgeni **Jasin** arvioi Venäjän tämän vuoden keskimääräisen kuukausi-inflaation olevan alle 2 %, mutta BKT tulee laskemaan. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Venäjän BKT oli 3 % alhaisempi kuin vuonna 1995.

Tsekin hallitus menetti enemmistöaseman parlamentissa. Tsekissä 31.5. - 1.6. järjestetyissä vaaleissa **Vaclav Klausin** johtama hallitus menetti enemmistöasemansa parlamentissa. Kolmen liberaalipuolueen muodostama hallituskoalitio sai 99 edustajaa 200-paikkaiseen parlamentin alahuoneeseen. Vaalien suurimpia voittajia olivat sosiaalidemokraatit, jotka miltei nelinkertaistivat edustajamääränsä. Parlamenttivaalien 5 prosentin äänikynnyksen ylittivät myös kommunistit ja äärioikeistolainen republikaanipuolue, joista kummastakaan ei ole hallitusvastuuseen. Äänestysprosentti vaaleissa oli 75 %. Liberaalipuolueet jatkanevat hallituksessa, mutta sosiaalidemokraatit ovat esittäneet tukensa ehdoiksi muutoksia talous- ja sosiaalipolitiikassa.

Tsekki on talousuudistuksissaan edennyt pitkälle: talouskasvu oli 4.8 % vuonna 1995, työttömyys 2.9 % ja inflaatio painui 9.1 %:in.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 25

Venäjän uusi presidentti ratkaistaan toisella äänestyskierroksella. Sunnuntaina 16.6. käytyjen Venäjän presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen tulokset lupaavat erittäin tiukkaa toista äänestyskierrosta. Sunnuntain äänestyksessä presidentti **Jeltsin** sai 35 % äänistä kommunistijohtaja Gennadi **Zjuganov**in ääniosuuden jäätyä 32 %:in. Äänestykseen otti osaa noin 70 % äänioikeutetuista. Ratkaiseva toinen kierros on lain mukaan pidettävä sunnuntaina 15 päivän sisällä ensimmäisen kierroksen tulosten julkistamisesta. Venäjän hallitus on kuitenkin Jeltsinin pyynnöstä julistanut keskiviikon 3.7. vapaapäiväksi ja vaalien toisen kierroksen äänestyspäiväksi. Jeltsinille vaalipäivän siirto oli tärkeää, koska suuri osa hänen kannattajistaan on kaupunkilaisia, jotka viikonloppuna saattaisivat lähteä mökille.

Äänestysprosentti ja pudonneiden ehdokkaiden äänten jakautuminen Jeltsinin ja Zjuganovin kesken vaikuttavat ratkaisevasti toisen kierroksen vaalitulokseen. Vaalien yllättäjäksi noussut kenraali Aleksandr **Lebed** (15 % äänistä) on ilmoittanut, ettei hän kehota kannattajiaan äänestämään kumpaakaan ehdokasta, mutta on käytännössä itse asettunut Jeltsinin taakse. Tiistaina 18.6. Jeltsin nimitti Lebedin Turvallisuusneuvoston sihteeriksi ja turvallisuusasioiden neuvonantajakseen erottaen samalla Lebedin esityksestä suosiossaan olleen puolustusministeri Pavel **Gratshov**in. Lebedin vaalikampanja painottui rikollisuuden ja korruption vastustamiseen. Presidentti Jeltsin on todennut pitävänsä Lebediä todennäköisenä seuraajanaan v.2000 vaaleissa. Lebedin nimittämisen jälkeen johtavien osakkeiden hinnat nousivat jopa 20 %. Rupla vahvistui vaalien seurauksena hieman.

Jabloko-puolueen johtaja, uudistusmielinen Grigori **Javlinski** sai yli 7 % äänistä, Liberaalidemokraattisen puolueen johtaja Vladimir **Zhirinovski** vajaat 6 % ja muut ehdokkaat alle 1 %. Kaikkia ehdokkaita vastaan äänesti 1.5 %. Javlinski on kritisoinut voimakkaasti Jeltsinin talouspolitiikkaa, mutta on todennut jokaisen äänestämättä jättävän tukevan Zjuganovia. Zhirinovski lupaa äänestäjensä seuraavan hänen äänestyskäyttäytymistään. Toistaiseksi hän ei selkeästi ole asettunut kummankaan ehdokkaan puolelle. Silmäkirurgi Svjatoslav **Fjodorov** on ilmoittanut asettuvansa tukemaan Jeltsiniä.

Vaalien jälkeen Venäjä on säilynyt pääosin rauhallisena. Kenraali Lebedin mukaan ex-puolustusministeri Gratshovia tukemaan asettuneet upseerit yrittivät estää Gratshovin erottamisen, mutta Lebed onnistui torjumaan yrityksen. Keskiviikkona 19.6. Jeltsinin henkilökohtainen turvapäällikkö Aleksandr **Korzhakov** ja Turvallisuuspalvelun johtaja Mihail **Barsukov** kaappasivat kaksi Jeltsinin vaalikoneistoon kuuluvaa avustajaa, jotka he vapauttivat useiden tuntien kuulustelujen jälkeen. Kaapatuilta kysyttiin vaalien kulkuun liittyviä yksityiskohtia. Lebedin mukaan kaappauksen tarkoituksena oli sabotoida vaalien toisen kierroksen järjestäminen. Tapauksen selvittäminen jatkuu.

Presidentinvaalien yhteydessä käydyissä Moskovan pormestarinvaaleissa voittajaksi selviytyi nykyinen pormestari Juri **Luzhkov**, jonka saama ääniosuus on noin 90 %. Luzhkov on erittäin suosittu Moskovassa, koska hän on panostanut kaupungin infrastruktuurin kehittämiseen ja rikollisuuden kitkemiseen.

Venäjän finanssiministeriö jäädytti eräiden valtionobligaatioiden lunastamisen. Ministeriön ilmoituksen mukaan perjantaina 21.6. maksettaviksi erääntyviä ns. MinFin-obligaatioita ei toistaiseksi voida lunastaa, koska niitä on varastettu. MinFin-obligaatiot laskettiin liikkelle vuonna 1993 korvauksena entisen NL:n Ulkomaantalouspankkiin jäädytetyistä valuuttatileistä. Ministeriö väittää, että 30 miljoonan dollarin nimellisarvoiset obligaatiot varastettiin Grozhnyssa tehdyssä pankkiryöstössä vuoden 1995 alussa. Asiasta on muitakin käsityksiä. Suuri osa jäädytetyistä obligaatioista kuuluu ulkomaalaisille sijoittajille, mm. Salomon Brothersille ja CS First Bostonille. MinFin-obligaatiot ovat tänä vuonna nousseet ulkomaalaisten suosimaksi sijoituskohteeksi niiden korkeiden tuottojen ja yksinkertaisuuden vuoksi. Länsimaisten pankkien edustajat ovat todenneet ko. skandaalin

heikentävän luottamusta Venäjän valtion velkapapereihin yleensä sekä vesittävän Lontoon klubin kanssa käytäviä neuvotteluja ja Venäjän suunnittelemaa Eurobondin liikkeellelaskua syksyllä.

Tshetsheniassa järjestettiin kiistelty aluevaalit. Huolimatta Venäjän ja separatistien rauhansopimuksesta järjestettiin Tshetsheniassa aluevaalit samanaikaisesti presidentinvaalien kanssa. Solmitun sopimuksen mukaan vaalit piti järjestää vasta venäläisten joukkojen vetäytyttyä Tshetsheniasta. Ajankohdan siirto aiheutti separatistien vaaliboikotin, mutta virallisten arvioiden mukaan äänestysvilkkkaus oli kuitenkin miltei 60 %. ETYJ-tarkkailijoiden mukaan vaaleja ei voinut kutsua vapaiksi eikä väärinkäytöksiltä välttytty: virkailijoita uhkailtiin, vaalilippuja kaapattiin ja äänestyspaikkoja suljettiin liian aikaisin. Epäilyksiä herätti myös yllättävän korkea äänestysprosentti.

Kesäkuun 11. Venäjä ja tshetsheeniseparatistit pääsivät sopimukseen joukkojen vetäytymisestä ja alueen demilitarisoinnista. Venäläisten joukkojen on määrä vetäytyä Tshetsheniasta elokuun loppuun mennessä. Alueen demilitarisointi tarkoittaa tshetsheenienseidenlaskua. Vaalien aikaistaminen ei venäläisen rauhanneuvottelijan mukaan vaikeuttanut tulitaukotilannetta ja samalla istuva presidentti **Jeltsin** keräsi 40 % äänisaaliin tshetsheeneiltä omissa vaaleissaan. Myös Aleksander **Lebedin** nimittäminen turvallisuusneuvoston johtoon vaikuttanee myönteisesti Tshetshenian rauhanprosessiin.

Baltian maiden venäläiset kannattavat Gennadi Zjuganovia. Venäjän presidentinvaalien ensimmäisellä kierroksella kommunisteja edustavaa **Zjuganovia** kannatettiin eniten Latviassa, missä hän sai lähes 65 % äänistä. Toiseksi suosituin oli Boris **Jeltsin**, jota kannatti noin 15 % Latviassa asuvista venäläisistä. Myös Virossa Zjuganovin kannatus oli korkea, noin 63 %. Alexander **Lebed** sai puolestaan 15 % ja Jeltsin vain 11 % äänistä. Liettuassa Zjuganov sai niin ikään reilut 50 % äänistä, mutta Jeltsin vain 17 %. Kommunistivoittoisesta vaalituloksesta huolimatta Baltian maiden presidentit tukevat yksimielisesti Jeltsiniä ja toivovat hänen jatkavan Venäjän presidenttinä.

Venäläisvähemmistöjen asema on puhuttanut Baltian maissa koko niiden itsenäisyyden ajan ja ollut useasti väittelyn kohteena niin Virossa, Latviassa kuin Liettuassakin. Yleisesti ottaen Baltian maissa asuvat venäläiset ovat olleet tyytymättömiä oloihinsa ja haikailevat entisiä aikoja takaisin, mitä pidetään myös yhtenä selittäjänä Zjuganovin korkealle kannatukselle.

Guntis Ulmanis valittiin uudelleen Latvian presidentiksi. Kesäkuun 18. järjestetyissä presidentinvaaleissa oli ehdolla neljä kandidaattia. Latvian parlamentin (Saeima) sadasta kansanedustajasta 53 kannatti **Ulmanisia**. Presidenttikilvan muista ehdokkaista Ilga **Kreituse** sai 25, Imants **Liepa** 14 ja Alfreds **Rubiks** 5 ääntä.

Tulevalla presidenttikaudella Ulmanis aikoo panostaa erityisesti Latvian lainsäädäntö- ja koulutusjärjestelmän kehittämiseen sekä vähemmistöjen oikeuksien parantamiseen. Ulkopolitiikassa etusijalla ovat suhteiden kehittäminen Euroopan Unioniin ja Natoon sekä Venäjään. Ulmanis valittiin ensimmäisen kerran Latvian presidentiksi heinäkuussa 1993 ja hänen uusi virkakautensa alkaa 7. heinäkuuta.

Latvian korkein oikeus julisti Banka Baltijan konkurssiin. Latvian suurimman liikepankin ja viime kevään pankkikriisin päätekijän konkurssiin olivat syynä pankin johdon ja omistajien väärinkäytökset, ammattitaidottomuus sekä rikollinen toiminta. Banka Baltijan vaikeudet saivat alkunsa viime vuoden toukokuussa, jolloin maksuvaikkeudet johtivat talletuspakoon ja sen seurauksena Latvian hallitus ja keskuspankki ottivat pankin omistukseensa. Banka Baltijaan oli tehty talletuksia noin 120 miljoonan latin arvosta. Toistaiseksi talletuksia on korvattu reilun kahden miljoonan latin arvosta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 26

Presidentti Jeltsin erotti lähipiiriään. Viime viikolla **Jeltsinin** avustajien pidätykseen osallistuneet turvapääällikkö Aleksandr **Korzhakov** ja Turvallisuuspalvelun johtaja Mihail **Barsukov** sekä pidätyksen suunnittelussa mukana ollut teollisuudesta vastaava 1. varapääministeri Oleg **Soskovets** erotettiin tehtävistään torstaina 20.6. Kolmikko pyrki pitämään Jeltsinin vallassa voimakeinoin ilman vaaleja. Korzhakov totesi jo toukokuun alussa kannattavansa vaalien siirtämistä venäläisten kahtiajakautumisen estämiseksi. Tiistaina 25.6. Jeltsin jatkoi lähipiirinsä puhdistamista erottamalla seitsemän korkea-arvoista kenraalia ja kaksi turvallisuusneuvoston jäsentä. Kaikki erotetut kuuluivat ex-puolustusministeri Pavel **Gratshovin** lähipiiriin. Erottamisten syynä pidetään vaalien yllättäjäksi nousseen ja Jeltsinin taakse asettuneen kenraali **Lebedin** huonoja suhteita erotettuihin henkilöihin. Turvaneuvoston sihteerinä ja Jeltsinin neuvonantajana toimiva Lebed on ilmoittanut pyytävänsä Jeltsiniltä lisävaltuuksia puolustuskysymyksissä. Jeltsinin mukaan henkilövaihdokset jatkuvat edelleen.

Julkistettujen vaaligalluppien tulokset lupaavat Jeltsinille voittoa, mutta vaalien äänestysaktiivisuus ja kaikkia ehdokkaita vastaan äänestäneiden osuus vaikuttavat merkittävästi 3.7. pidettävien vaalien lopputulokseen. Korkea äänestysprosentti tukee Jeltsiniä, joka vastaehdokkaansa Gennadi **Zjuganovin** mukaan on antanut aluejohtajien ymmärtää, ettei työpaikka säily ilman korkeaa äänestysprosenttia tai Jeltsinin voittoa. Zjuganov on lisäksi syyttänyt Jeltsiniä äänten ostamisesta vaalikiertueensa aikana. Lupausten toteuttamiseen käytetyt varat oli hänen mukaansa tarkoitettu mm. eläkkeiden ja palkkojen maksuun. Zjuganovin oma vaalikoneisto on pysynyt suhteellisen hiljaisena mm. varojen puutteen vuoksi. Maanantaina 24.6. Zjuganov ehdotti *Kansallisen sovinnon neuvoston* perustamista. Neuvosto käsittelee tärkeimpiä sisä- ja ulkopoliittikan kysymyksiä ja koostuisi mm. hallituksen ja tärkeimpien puolueiden edustajista. Neuvoston ehdotuksen pohjalta perustettaisiin koalitionhallitus, jonka paikoista kolmannelta Zjuganov itse on kaavailut kommunisteille, kolmannelta nykyhallituksen edustajille ja kolmannelta muiden puolueiden edustajille.

Saatuaan Lebedin taakseen presidentti Jeltsin on pyrkinyt selkeämpään yhteistyöhön myös Jabloko-puolueen johtaja Grigori **Javlinskin** kanssa. Javlinski tukee epäsuorasti Jeltsiniä, mutta on kritisoinut voimakkaasti tämän talouspolitiikkaa ja vaatinut Tshetshenian sodan lopettamista. Javlinskin tukijoiden saamiseksi puolelleen Jeltsin antoi tiistaina 25.6. asetuksen venäläisjoukkojen osittaisesta vetäytymisestä Tshetsheniasta syyskuun alkuun mennessä.

Venäjällä korot laskevat ja osakkeiden hinnat nousevat. Kuuden kuukauden korko laski 93 prosenttiin keskiviikkona 26.6. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa. Viikkoa aiemmin korko oli 131 %. Huutokaupassa Venäjä lainasi markkinoilta 2950 miljardia ruplaa eli noin 600 miljoonaa dollaria. Perjantaina 21.6. liikkeeseen laskettujen sijoitustodistusten kanta oli 156700 miljardia ruplaa eli noin 30.8 miljardia dollaria. Sijoitustodistusten markkina-arvo oli 127200 miljardia ruplaa eli noin 25 miljardia dollaria. Venäjän hallitus on joutunut laskemaan liikkeeseen paljon sijoitustodistuksia, koska verojenkeruu ei ole onnistunut suunnitellulla tavalla. Tämä on myös nostanut korkoja kevään ja kesän aikana, mutta tällä hetkellä todennäköiseltä vaikuttava **Jeltsinin** voitto on laskenut korkoja selvästi.

Sijoittajien odottama Jeltsinin voitto on lisäksi nostanut osakkeiden hintoja. Venäläisten osakkeiden hinnat nousivat keskiviikkona kaikkien aikojen korkeimpaan arvoonsa Russian Trading Systemin osakeindeksillä mitattuna; indeksi on noussut 50 % kymmenessä päivässä. Moskovan markkinalähteiden mukaan osakkeiden nousu johtuu lähes pelkästään uuden ulkomaisen pääoman siirtymisestä maahan. Jos Jeltsin todella voittaa,

Venäjälle odotetaan virtaavan vielä huomattavasti enemmän ulkomaista pääomaa osakkeisiin ja velkainstrumentteihin.

Venäjä on valmis lisäämään yhteistyötä Naton kanssa. Pohjois-Atlantin puolustusliiton Naton puolustusministereiden tapaamisen yhteydessä Brysselissä 14.6 Venäjän ex-puolustusministeri Pavel **Gratshov** ilmoitti Venäjän olevan halukas vahvistamaan sekä poliittista että sotilaallista yhteistyötä Naton kanssa. Yhteistyötä tulisi laajentaa mm. aseistariisunnassa sekä terrorismin ja huumeiden vastaisessa toiminnassa. Gratshovin mielestä Naton laajeneminen ei ole tällä hetkellä välttämätöntä, vaan hän pitää Venäjän toukokuussa 1995 hyväksymää Naton rauhankumppanuus-ohjelmaa (Partnership for Peace programme) riittävänä pohjana yhteistyölle ja kansainvälisille rauhanturvaoperaatioille. Huolimatta Gratshovin erottamisesta presidentinvaalien jälkeen on Venäjän ulkoministeri Jevgeni **Primakov** todennut Venäjän Nato-suhteiden pysyvän näillä linjoilla. Nato aloittaa mahdollisesti vuoden 1997 alussa jäsenyysneuvottelut Tsekin, Unkarin ja Puolan kanssa.

Venäjän federaationeuvosto hylkäsi maalain. Venäjän parlamentin ylähuone eli federaationeuvosto hylkäsi äänestyksessä keskiviikkona 26.6. kiistellyn maalakikokoelman, jonka parlamentin alahuone hyväksyi kuukausi sitten. Kommunistien alahuoneessa muovaama maalaki rajoittaisi tiukasti maan ostoa, myyntiä ja panttausta. Ylähuoneen hylättyä lakiesityksen se palaa takaisin alahuoneen käsiteltäväksi. Ennen maalain lopullista hyväksymistä noudatetaan presidentti **Jeltsinin** antamaa asetusta, joka sallii maanviljelysmaan yksityisen omistuksen.

Baltian maiden kauppataaseet alijäämäisiä vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. *Viron* keskuspankin mukaan kauppataaseen vaje oli yli 2.4 miljardia kruunua. Viennin arvo oli noin 5.3 ja tuonnin 7.7 miljardia kruunua. *Latvian* tilastoviranomaisten mukaan kauppataaseen alijäämä oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 150 miljoonaa latia. Viennin arvo oli noin 238 ja tuonnin 388 miljoonaa latia. Vuoden 1995 ensimmäiseen neljännekseen verrattuna vienti kasvoi noin 11 % ja tuonti lähes 36 %. *Liettuassa* vuoden ensimmäisen neljänneksen vaihtotaseen vaje oli 874 miljoonaa litiä. Viennin arvo oli yli 3 ja tuonnin lähes 4 miljardia litiä. Edelliseen vuoteen verrattuna vienti kasvoi noin 27 % ja tuonti 30 %.

Viron Yhdyspankki hyväksyttiin Helsingin pörssin meklarilistalle. Pankin osakkeiden noteeraus alkoi tiistaina 25. kesäkuuta. Osakkeita myytiin ensimmäisenä päivänä 48 500 kappaletta ja niiden hinta nousi päivän aikana 8.50 markasta 10.60 markkaan. Viron Yhdyspankki on jo toinen virolainen pankki, joka on hyväksytty suomalaiselle meklarilistalle. Viron suurimman liikepankin Hansapankin osakkeiden noteeraus Helsingin pörssissä alkoi viime vuoden marraskuussa.

Liettualla Baltian maiden suurin ulkomainen velka vuonna 1995. Latvian keskuspankin mukaan Liettuan ulkomaanvelka oli viime vuonna noin 827 miljoonaa dollaria. Latvian velan suuruus oli puolestaan 430 ja Viron 260 miljoonaa dollaria. Ulkomaanvelka asukasta kohden oli Liettuassa 224, Latviassa 172 ja Virossa 125 dollaria.

Liettuan parlamentti hyväksyi ulkomaalaisten maanomistusoikeutta koskevat lisäykset perustuslakiin. Uuden perustuslain mukaan Liettuan kansalaiset sekä liiketoimintaa harjoittavat ulkomaalaiset ovat oikeutettuja omistamaan muuhun kuin maanviljelyyn tarkoitettua maata. Aikaisempi perustuslaki esti ulkomaalaisten oikeuden omistaa maata, mikä on ollut ristiriidassa Euroopan Unionin lainsäädännön kanssa ja siten hidastanut Liettuan integraatiota Euroopan Unioniin. Uusi laki astuu voimaan EU:n ja Liettuan välisen assosiaatiosopimuksen voimaantuluspäivää seuraavana päivänä. Liettuan sekä muiden Baltian maiden EU:n kanssa solmimat assosiaatiosopimukset astuvat puolestaan voimaan sen jälkeen, kun EU:n parlamentti ja kaikkien jäsenmaiden parlamentit ovat ne ratifioineet.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 27

Boris Jeltsin jatkaa Venäjän presidenttinä. Kun yli 99 % äänistä oli laskettu, Jeltsin oli saanut 55 % ääniosuuden kommunistijohtaja Zjuganovin osuuden jäätyä 40 %:iin. Keskiviikkona 3.7. järjestetyssä vaalien toisen kierroksen äänestyksessä kumpaakin ehdokasta vastaan äänesti viisi prosenttia äänestysprosentista. Äänestysprosentti nousi laimeahkon alkuinnostuksen jälkeen noin 67 %:in. Huhut presidentti Jeltsinin terveydentilasta eivät tuntuneet vaikuttavan venäläiseen äänestäjäkuntaan, vaan aiheuttivat spekulointia enemmänkin ulkomaisissa medioissa. Zjuganov vaati turhaan täydellistä selvitystä Jeltsinin terveydentilasta. Presidentti äänesti odotusten vastaisesti Barvihan kylässä lähellä kesäasuntoaan ja hallituksen sanatoriota.

Kommunistijohtaja Zjuganov pysyi vaalituloksen julkistamisen jälkeen vaiteliana ja vältti kommentoimasta tulosta. Myöhemmin hän ilmoitti hyväksyvänsä Venäjän kansan tahdon, mutta kritisoi Jeltsinin lähes täydellisesti hallitsemia Venäjän tiedotusvälineitä. Zjuganovin avustajat väittivät yleisvenäläisen ORT-kanavan sensuroineen kommunistien maksetun vaalimainoksen, jossa ilmeisesti olisi puututtu Jeltsinin terveydentilaan.

Vaalit jakoivat Venäjän selvästi kahteen leiriin - Jeltsiniä ja uudistuksia tukevaan teolliseen pohjoiseen ja Zjuganovia tukevaan maaseutupainotteiseen etelään. Jeltsinin kannatus oli erityisen suuri Moskovassa ja Pietarissa, joissa yli 70 % äänestäjistä kannatti häntä. Kenraali Lebedin kannattajien äänten uskotaan auttaneen Jeltsiniä, mutta Jeltsin onnistui saamaan taakseen äänestäjiä myös Zjuganovin vahvoilta alueilta.

Venäjän vuonna 1993 hyväksytyn perustuslain mukaan hallituksen on erottava presidentinvaalien jälkeen. Presidentti ehdottaa uutta pääministeriä, jonka tällä hetkellä kommunisti- ja nationalistijohtoinen parlamentti hyväksyy tai hylkää. Jeltsin on jo ilmoittanut haluavansa pääministeri Viktor Tshernomyrdinin jatkavan tehtävässään. Jeltsin ei kannata Zjuganovin ennen vaaleja ehdottamaa koalitionhallitusta, mutta on antanut ymmärtää hallituksessa olevan tilaa kaikille "joihin Venäjän kansa on luottanut". Kenraali Lebed vaati juuri vaalien alla itselleen varapresidentin paikkaa voidakseen saada Venäjän järjestykseen. Samalla hän vaati ulkomaalaisten viisumikäytännön kiristämistä, kovempia rangaistuksia järjestäytyneille rikollisille ja korruption nujertamista. Pääministeri Tshernomyrdin on suhtautunut Lebedin vaatimukseen varapresidentin paikasta nihkeästi.

Vaalien jälkeen Jeltsinin suurimpana huolenaiheena tulee olemaan talous. Hänen runsaat vaalilupauksensa saattavat pahimmassa tapauksessa nostaa inflaatiota ja johtaa jopa talouskriisiin. Keräämättömiä veroja arvioidaan Venäjällä olevan noin 40 % budjetoiduista verotuloista. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä budjettitulot olivat vajaat 12 % BKT:sta ja -menot 14.5 % BKT:sta.

Inflaatio laskee edelleen Venäjällä. Kuukausi-inflaatio oli kesäkuussa vain 1.2 %. Tämä on alin kuukausi-inflaatio talousuudistusten alkamisen jälkeen. Vuoden 1995 kesäkuusta kuluttajahinnat nousivat 50.4 %.

Osakkeet nousivat ja korot laskivat Jeltsinin voiton jälkeen. Osakkeiden hinnat nousivat Venäjän markkinoilla noin 10 % Jeltsinin voiton varmistuttua torstaiaamuna. Osakkeiden vaihto jäi kuitenkin pieneksi, koska amerikkalaiset sijoittajat olivat kansallispäivänsä takia poissa markkinoilta.

Kuuden kuukauden korko laski sijoitustodistushuutokaupassa 87 %:in viikon takaisesta 93 %:sta. Viiden kuukauden korko puolestaan oli 89 %. Yhteensä Venäjän hallitus lainasi

markkinoilta 6 200 miljardia ruplaa, eli noin 1.2 miljardia dollaria. Kesäkuun 28. päivänä valtion sijoitustodistusten liikkeessä oleva kanta oli 133 950 miljardia ruplaa (noin 26.2 miljardia dollaria) ja niiden markkina-arvo oli noin 110 280 miljardia ruplaa (noin 21.5 miljardia dollaria). Myös Venäjän valtion liikkeeseen laskemat pitkäaikaisten joukkovelkakirjalainojen korot laskivat hieman. Rupla pysyi vaalituloksen jälkeen vakaana.

Baltian maissa enemmistö kannatti Gennadi Zjuganovia. Venäjän presidentinvaalien toisella kierroksella noin kaksi kolmasosaa Baltian maissa asuvista venäläisistä äänesti kommunisteja edustavaa Zjuganovia. Virossa Zjuganov sai 77 % äänistä, kun taas Boris Jeltsin vain 20 %. Latviassa 75 % kannatti Zjuganovia ja 22 % Jeltsiniä. Liettuassa vastaavat kannattajaluvut olivat 75 % ja 25 %.

Latviassa alkoi sosiaaliverouudistus. Uutta sosiaaliverolakia alettiin soveltaa heinäkuun alusta lähtien. Uudistuksen mukaan työnantaja joutuu maksamaan veroa Valtion sosiaalivakuutusrahastolle 33 % aiemman 37 % sijaan. Työntekijöiden sosiaaliveromaksu nousi puolestaan aiemmasta yhdestä prosentista viiteen prosenttiin. Verouudistuksen on määrä jatkua vuoteen 2001 saakka. Tällöin työnantajan veron tulisi olla 18 % ja työntekijän 15 %.

Liettua ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF pääsivät sopimukseen 30 miljoonan dollarin lainasta. Neuvotteluja ovat hidastaneet mm. erimielisyydet energiahintojen korotuksista ja maatalouden tuontitulleista. IMF vaati Liettuaa korottamaan energiahintoja 40 prosentilla ja hintojen korotuksen oli määrä astua voimaan jo kesäkuussa. Liettuan hallitus puolestaan suunnitteli aloittavansa neuvottelut asiasta vasta kesän lopulla. Osapuolet pääsivät kuitenkin sopimukseen ja hintoja nostettiin, tosin vain 25 prosentilla. Uudet energiahinnat astuivat voimaan heinäkuun alusta.

Energiahintojen korotusten lisäksi IMF on vaatinut Liettuaa alentamaan maatalouden tuontitulleja. Liettua on vastustanut tuontitullien alentamista ja näin pyrkinyt suojelemaan kotimaisia maataloustuottajia ulkomaiselta kilpailulta. Asiassa päädyttiin kuitenkin kompromissiin, jonka mukaan nyt vallitseva tullitaso pysyy ennallaan vuoden 1997 maaliskuuhun saakka. Tämän jälkeen tullien on määrä laskea 27.5 prosentista 20 prosenttiin. Tulleja on määrä laskea edelleen 10 prosentilla vuoden 1997 syyskuuhun mennessä.

Lainaneuvottelujen etenemistä on hidastanut myös se, että IMF:n mukaan Liettuan toimet pankkisektorin tervehdyttämiseksi ovat olleet liian passiivisia. Liettuan tulisi tehdä mm. lainsäädännöllisiä parannuksia ja luoda säännöstö koskien erityisesti hoitamattomien lainojen järjestämistä sekä valtion osallistumista vaikeuksissa olevien pankkien tervehdyttämiseksi.

Liettuan saama 30 miljoonan dollarin laina on osa 200 miljoonan dollarin lainaa, jonka IMF on myöntänyt vuosille 1995-1997. Tähän mennessä Liettua on vastaanottanut lainasta noin 80 miljoonaa dollaria.

Liettuan parlamentti päätti strategisesti tärkeiden yritysten osittaisesta yksityistämisestä. Aikaisempien säännösten mukaan Liettualle strategisesti merkittävien yritysten kuten energia-, vedenjakelu-, rautatie- ja laivayhtiöiden yksityistäminen olisi mahdollista aikaisintaan vuonna 2000. Uudet säännöt sallivat kuitenkin kyseisten yritysten osittaisen yksityistämisen siten, että yksityinen omistusosuus saa olla korkeintaan 30 prosenttia. Toimenpiteellään Liettuan parlamentti pyrkii investointien lisäämiseen mm. energiasektorilla, jonka uudelleenorganisoimiseen ei ole riittänyt varoja valtion budjetista.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 28

Venäjän presidentinvaalikampanjan kustannukset kansantaloudelle korkeat. Izvestijan (6.7.96) mukaan presidentinvaalit tulivat Venäjän kansantaloudelle kalliiksi useillakin eri indikaattoreilla mitattuna. Artikkelissa tarkastellaan lähinnä Jeltsinin vaalilupausten taloudelle aiheuttamia kustannuksia ja kommunistien valtaannousun uhan aiheuttamia reaktioita sekä yksityishenkilöiden että yritysten käyttäytymisessä.

Helmikuussa varsinaisesti alkanee vaalikampanjat näkyivät esim. teollisuuden tilauskannassa, joka huhti-toukokuussa laski merkittävästi edellisvuoteen verrattuna. Toukokuussa teollisuustuotannon lasku kiihtyi. Budjetin menot ja budjettivaje kasvoivat tammi- toukokuussa jatkuvasti. Huhtikuussa menot olivat noin 31 % ja vaje 9 % BKT:sta. Tahmeasti alkanut **Jeltsinin** vaalikampanja pakotti hallituksen lisäämään alueille suunnattuja tukia ja maksamaan palkkarästejä. Tämän seurauksena rahaemissio kasvoi selvästi helmi-huhtikuussa. Samaan aikaan venäläiset lykkäsivät kestokulutushyödykkeiden ostamista. Virallinen säästämisaste laski tammikuun 7 %:sta 3 prosenttiin toukokuussa, kun rahaa käytettiin yhä enemmän ulkomaisen valuutan ostoon ja valuuttavarat säilöttiin mieluummin "sukan varteen" kuin pankkitileille. Viiden ensimmäisen kuukauden aikana venäläiset käyttivät lähes 16 % tuloistaan (83 000 mrd ruplaa eli noin 16 mrd dollaria) valuutan ostoon.

Venäjän keskuspankki otti väliaikaisesti hoidettavakseen suuren venäläisen pankin. Venäjän keskuspankki nimitti väliaikaisen johdon Tveruniversalbankille maanantaina 8. heinäkuuta. Väliaikaisen johdon on määrä tarkastaa pankin varat ja vastuut ja sen työn on määrä olla valmis syyskuun alussa. Keskuspankin tai Tveruniversalbankin edustajat eivät ole tarkalleen paljastaneet, minkä takia keskuspankin edustajien läsnäolo pankissa on katsottu tarpeelliseksi, mutta eräiden lähteiden mukaan Tveruniversalbankilla on ollut vaikeuksia suoritua joistakin velvoitteistaan. Väliaikaisen johdon työskentelyn ajaksi Tveruniversalbankin toimitusjohtaja ja pääkirjanpitäjä on vapautettu tehtävistään. Keskuspankin puuttumisen pankin toimintaan tekee merkitykselliseksi se, että Tveruniversalbank on Venäjän 17. suurin pankki ja sen taseen loppusumma on 6110 miljardia ruplaa (eli noin 1.2 miljardia dollaria). Tämän takia useiden muiden pankkien edustajat ovat pelänneet, että sen vaikeudet saattaisivat levitä laajemmallekin venäläiseen pankkijärjestelmään.

Toukokuussa Venäjän keskuspankki nimitti samanlaisen väliaikaisen johdon Venäjän 12. suurimpaan pankkiin, Unikombankiin. Keskuspankki pyrkii tällaisilla toimilla välttämään viime elokuun kaltaisen likviditeetti- ja luottamuskriisin, joka lamaannutti pankkien välisen rahakaupan pitkäksi aikaa ja aiheutti useiden pankkien sulkemisen. Joidenkin tarkkailijoiden mielestä valtionsijoitustodistusten laskeneet korot saattavat aiheuttaa vaikeuksia pankeille, jotka ovat jo noin vuoden ajan nauttineet niiden erittäin korkeista tuotoista.

Korot nousivat hieman Venäjällä. Korot nousivat hieman valtion kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa. Koroksi tuli 92 %, kun se viikko sitten oli 87 %. Neljän kuukauden sijoitustodistusten korko oli huutokaupassa 87 %. Yhteensä Venäjän valtio sai markkinoilta lainaksi 5800 miljardia ruplaa eli noin 1.1 miljardia dollaria.

Korot nousivat selvästi pankkien välisillä yliyönmarkkinoilla. Keskiviikkona yliyönkorko oli hieman yli 100 %. Osa noususta johtui todennäköisesti siitä, että pankit tarvitsivat paljon rahaa sijoitustodistushuutokauppaan, mutta myös Tveruniversalbankin epäselvä tilanne ja huhut sen likviditeettivaikeuksista ovat ilmeisesti nostaneet korkoja.

Jeltsin ehdottaa muutoksia talouslinjaan, Lebed vastaamaan rikollisuuden vastaisesta taistelusta. Presidentti Jeltsin sanoi keskiviikkona pitämässään televisiopuheessa, että talouspolitiikkaa täytyy muuttaa siten, että tuotantoa saadaan kasvatettua. Lisäksi sosiaaliturvaa pitäisi parantaa ja rikollisuutta vähentää. Hän ei maininnut puheessaan, miten nämä tavoitteet konkreettisesti saavutettaisiin.

Kenraali Lebed on nimitetty vastaamaan järjestäytyneen rikollisuuden vastaisesta taistelusta Moskovassa ja sen ympäristössä. Tämän uskotaan olevan yhteydessä viime aikojen terroristi-iskuihin Moskovassa. Viimeisin pommi-isku tapahtui kaksi päivää Tshetshenian tulitauon murenemisen jälkeen.

Venäjä poisti rautateiden suosituimmustullit Viron ja Latvian kautta kulkevilta hyödykkeiltä. Viron ja Latvian asiantuntijoiden mielestä Venäjän valuutta- ja tullikomitean tekemä päätös on poliittinen ja vailla taloudellisia perusteita. Toimenpiteen uskotaan vaikuttavan negatiivisesti Venäjän kauppaan Viron ja Latvian kanssa. Sekä Virossa että Latviassa suurin osa tavarakuljetuksista tapahtuu rautateitse. Suosituimmuuskohtelun poistamisen seurauksena osa kuljetuksista saattaa siirtyä hoidettavaksi Suomen satamien, Liettuaissa sijaitsevan Klaipedan sataman ja Kalingradin sekä Pietarin satamien kautta. Päätös astuu voimaan syyskuun alusta.

Baltian maiden inflaatio kiihtyi kesäkuussa. Kuluttajahinnat nousivat eniten Latviassa, missä inflaatio oli 1.7 %. Viron kesäkuun inflaatio oli 0.7 % ja Liettuan 0.4 %. Kuuden ensimmäisen kuukauden aikana hinnat nousivat eniten Virossa, missä inflaatio oli 11.9 %. Latviassa ja Liettuaissa inflaatio ensimmäisen puolen vuoden aikana oli 9.6 % ja 10.2 %.

Liettuaissa Baltian maiden alhaisimmat palkat ja eläkkeet. Toukokuun minimipalkka oli Liettuaissa reilut 52 dollaria, kun se Virossa oli noin 56 ja Latviassa 69 dollaria. Myös keskipalkka oli alhaisin Liettuaissa, noin 162 dollaria. Latviassa keskimääräinen kuukausipalkka oli lähes 198 ja Virossa reilut 220 dollaria. Myös eläkkeet olivat alhaisimmat Liettuaissa, missä keskimääräinen eläke oli noin 45 dollaria. Vastaavat arvot Latviassa ja Virossa olivat puolestaan 66 ja 71 dollaria.

Puolan talouskehitys edelleen suotuisaa. Puolan talouskasvu hiipuu kuitenkin vuoden 1995 ennätysellisestä 7 %:n tasosta. Puolan teollisen tuotannon kasvu oli 9 % tammi-toukokuussa, kun vastaava luku vuotta aiemmin oli vielä 13 %. BKT:n kasvun ennustetaan tänä vuonna olevan noin 6 %. Pitkästä aikaa ovat Puolan työllisyysnäkökymät parantuneet - toukokuussa työttömyysaste painui 14.7 %:in, joka on alhaisin taso sitten joulukuun 1992. Talouskasvun moottorina toiminut vienti hidastui alkuvuodesta Puolan tärkeimmän kauppakumppanin Saksan heikomman talouskehityksen seurauksena. Kauppatase oli tammi-huhtikuussa virallisesti noin 3 miljardia dollaria alijäämäinen, mutta epävirallinen rajakauppa tasapainottaa tasetta tuntuvasti. Epävirallinen rajakauppa käänsi vaihtotaseen ylijäämäiseksi vuonna 1995.

Puolan talouden keskeinen ongelma on ollut korkealla pysytellyt inflaatio. Kuluttajahintojen nousu oli 28 % viime vuonna. Hallituksen kunnianhimoinen 17 % inflaatiotavoite tälle vuodelle ei näytä toteutuvan, vaan alkuvuosi enteilisi kuluttajahintojen 20 % nousua.

Tällä hetkellä Puolan talouden suuria haasteita ovat joka neljättä puolalaista koskeva eläkeuudistus, ylisuuren maataloussektorin karsiminen ja yksityistämisen jatkaminen. Yksityisen sektorin osuus BKT:sta on 65 % ja Puolan arvioidaan saavuttaneen talousuudistusta edeltäneen tuotantotason viime vuoden lopussa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 29

Alkuvuonna tuotanto Venäjällä laski edelleen huomattavasti. Venäjän BKT supistui 5 % vuoden ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden vastaavasta ajasta. Lisäksi supistuminen oli nopeampaa vuoden toisella neljänneksellä kuin ensimmäisellä. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä BKT supistui 3 % viime vuoden vastaavasta ajasta, mutta toisella neljänneksellä muutos oli -6 %. Viralliset tilastot eivät ilmeisesti rekisteröi kovinkaan hyvin uuden palvelusektorin tuotantoa, eli todellisuudessa BKT lienee ilmoitettua korkeampi. Useimpien ennusteiden mukaan Venäjän talous kääntyy kasvuun vasta vuonna 1997. Talouskasvun esteinä ovat loppuvuoden aikana mm. korkeat reaalikorot. Lisäksi hallituksen on leikattava budjettialijäämäänsä tuntuvasti, koska korkea korkotaso johtuu ainakin osaksi valtion suuresta lainanotosta.

Venäjän valtion menot olivat tämän vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana 196 000 miljardia ruplaa (noin 38 miljardia dollaria) ja tulot 136 000 miljardia ruplaa (noin 26 miljardia dollaria). Venäjä pystyi alkuvuonna keräämään 88 % kaikista budjetoiduista tuloista. Erityisesti verojen kerääminen on tuottanut ongelmia, ainoastaan 60 % budjetoiduista veroista on saatu kerättyä.

Tuotannon supistuminen on näkynyt myös työttömyyden kasvussa. Kesäkuussa työttömyysaste oli 8.9 %. Työttömänä oli 6.5 miljoonaa henkilöä, joista tosin vain 2.6 miljoonaa oli virallisesti rekisteröitynyt työttömäksi. Kesäkuussa 1995 työttömyysaste oli 7.7 %. Kesäkuussa keskipalkka oli 835 000 ruplaa (noin 165 dollaria), kun vuotta aiemmin keskipalkka oli 480 600 ruplaa. Keskipalkka on vuodessa noussut siis noin 75 %. Inflaatio oli samaan aikaan noin 50 %, eli tilastoitu keskipalkka on noussut reaalisesti selvästi.

Venäjän kauppataseen ylijäämä 9.4 miljardia dollaria tammi-toukokuussa. Ylijäämä supistui hieman vuoden 1995 vastaavasta ajasta, jolloin se oli 9.6 miljardia dollaria. Venäjän tilastokomitean laskemaan kauppataaseeseen otetaan mukaan kauppa muiden kuin IVY-maiden kanssa. Jos IVY-maiden kanssa käyty kauppa otettaisiin tilastoihin mukaan, kauppataseen ylijäämä supistuisi hieman, 8.9 miljardiin dollariin. On huomionarvoista, että Venäjä on pystynyt pitämään kauppataseen ylijäämän näin korkealla tasolla huolimatta replan reaalisesesta vahvistumisesta viimeisen vuoden aikana.

Korot laskivat hieman Venäjällä. Kuuden kuukauden koroksi tuli keskiviikkona 17.7. pidetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa 86 %; viikko sitten vastaava korko oli 92 %. Samana päivänä pidettiin myös kahden vuoden joukkovelkakirjalainojen huutokauppa, jossa koroksi tuli 95 %. Venäjän valtio lainasi näissä huutokaupoissa markkinoilta yhteensä 5 500 miljardia ruplaa (noin 1.1 miljardia dollaria). Venäjän valtiovarainministeriö on ilmoittanut, että se ottaa nykyään uutta lainaa ainoastaan vanhojen lainojen takaisinmaksua varten, eli budjetin muita menokohteita ei enää rahoiteta kotimaisella lainanotolla. Lisäksi lainanottoa siirretään pitempiin maturiteetteihin. Keskiviikkona Venäjä käytti lainaamansa 5 500 miljardia ruplaa kolmen kuukauden sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Pankkifuusiot jatkuvat Baltiassa. Latviassa LHZB-pankki (Kiinnitysluotto- ja Maapankki) ottaa haltuunsa tappiollisen Sakaru Bankan tämän kuun aikana. Pienen valtionomistaman LHZB:n tarkoituksena on lisätä pitkäaikaisten kiinnitysluottojensa määrää järjestelyn avulla. Latvian keskuspankki kielsi kesäkuun alussa Sakaru Bankalta

talletusten vastaanottamisen, koska se ei pystynyt vastaamaan velvoitteistaan. Sakaru Banka on yksi maan kymmenestä suurimmasta pankista.

Virossa Teollisuuspankin ja Säästöpankin yhdistyminen viivästyy. Teollisuuspankin kaikki osakkeenomistajat eivät vielä ole hyväksyneet osakkeiden vaihtoa koskevaa sopimusta. Lomalta palaavat osakkeenomistajat allekirjoittanevat sopimuksen ensi viikolla. Pankkifuusion jälkeen Viron Säästöpankista tulee maan toiseksi suurin liikepankki.

Liettuan keskuspankki on antanut luvan myydä 29 % Vakaru Bankan osakkeista paikalliselle holding-yhtiölle. Jo aiemmin saman niminen holding-yhtiö Vakaru kontrolloi epäsuorasti 37 % pankin osakkeista.

Viron suurin öljy-yhtiö Esoil myytiin amerikkalaisille öljy-yhtiölle. Jo yli vuoden kestäneen yksityistämisen jälkeen Esoil myytiin Cayman-saarille rekisteröidylle yhtiölle, jonka omistus on jaettu tasan amerikkalaisen energiayhtiö Coastal-Corporationin ja ruotsalais-hollantilaisen Baltica Finance-yhtiön kesken. Amerikkalaisyhtiöllä on nyt 30 päivää aikaa laatia Esoilin osakkeiden lunastussopimus Viron yksityistämisen virastolle.

Esoil omistaa Viron suurimman huoltoasemaketjun EK:n, Termoilin öljyterminaalin Tallinnan lähellä Maardussa sekä polttoaineterminaalit Tartossa ja Pärnussa. Virolaiset ovat suhtautuneet kriittisesti Esoilin myyntiin ulkomaiselle yhtiölle ja arvostelleet yksityistämisen virastoa erityisesti liian kovista yksityistämishdoista, joiden seurauksena vain ulkomaalaisilla oli mahdollisuus osallistua yksityistämiskilpaan. Yksityistämisehtoihin kuuluivat mm. parin sadan miljoonan kruunun investoinnit kolmen vuoden ajalle pankkitakauksineen. Coastal-Corporationin lisäksi tarjouskilpailuun osallistui viisi virolaista yhtiötä.

Viro ja Latvia allekirjoittivat sopimuksen merirajasta. Viron ja Latvian pääministerit allekirjoittivat sopimuksen perjantaina 12.7. Raja kulkee Riianlahdessa Viron aiemmin asettaman rajan ja Latvian kalastusalueen välissä. Ruotsi toimi kiistassa välittäjänä. Molempien maiden parlamenttien on vielä ratifioitava sopimus, ennen kuin se tulee voimaan. Pääministerien mukaan seuraava askel Baltian maiden yhteistyössä on tulliliiton perustaminen.

Ukraina rajoitti ulkomaisten pankkien pääsyä markkinoilleen. Ukrainan keskuspankki on rajoittanut ulkomaisten pankkien toimintaa vahvistaakseen valuuttansa arvoa. Entisten neuvostotasavaltojen pankit, lukuun ottamatta Viron pankkeja, voivat toimia Ukrainan markkinoilla vain, jos niiden tavaroita ja palveluita koskevat kauppasopimukset määrittävät karbovanetseissa, Ukrainan väliaikaisessa valuutassa. Venäjän keskuspankki on varoittanut Ukrainan interbank-markkinoilla toimivia venäläisiä liikepankkeja ja Ukrainan kanssa ulkomaankauppaa käyviä yrityksiä käyttämästä karbovanetsia ja onkin suositellut käytettäväksi ruplaa tai muuta vaihdettavaa valuuttaa. Venäjän keskuspankin mukaan Ukrainan keskuspankin asettamat uudet rajoitteet rikkovat vuonna 1992 maiden keskuspankkien välillä solmitun sopimuksen, jonka mukaan liikepankit pystyvät myöntämään vapaasti lainoja ja tekemään rupla- ja karbovanetstalletuksia.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 30

Venäjän keskuspankki peruutti Tveruniversalkan toimiluvan. Venäjän keskuspankki peruutti maan 17. suurimman pankin, Tveruniversalkan, toimiluvan maanantaina 22.7. Keskuspankki oli jo kahta viikkoa aiemmin ottanut Tveruniversalkan johtoonsa, ja nyt pankin toimilupa siis peruutettiin lopullisesti. Keskuspankin lausunnon mukaan Tversuniversalkan joutui vaikeuksiin kiinteistökauppojensa takia: Pankki oli sijoittanut merkittävän osan varallisuudestaan Moskovan kiinteistömarkkinoille, mutta hinnat eivät nousseetkaan pankin odotusten mukaisesti.

Yksityishenkilöiden Tveruniversalkanissa olleet tilit siirretään valtion omistamaan Sberbankiin, mutta yritykset eivät ilmeisesti saa rahojaan ennen kuin on päätetty Tveruniversalkan lopullisesta kohtalosta.

Tveruniversalkan toimiluvan menetys ei sinänsä ole aiheuttanut suurempaa levottomuutta Venäjän pankkimarkkinoilla. Useiden tarkkailijoiden mukaan toimiluvan menetys oli odotettua keskuspankin otettua pankin johtoonsa. Sen sijaan jonkin verran huolestuneisuutta on herättänyt Venäjän viidenneksi suurin pankki, Inkobank. Keskuspankki on tutkinut pankin tilaa jo jonkin aika, ja alustava raportti vuosi lehdistöön. Tämän raportin mukaan Inkobankilla olisi vakavia likviditeetti-ongelmia. Pian vuodon jälkeen keskuspankin edustajat kiistivät, että Inkobank olisi vaikeuksissa, mutta tämä ei enää estänyt talletuspakoa Inkobankista: Heinäkuun aikana talletuksia nostettiin 160 miljardin ruplan (32 miljoonaa dollaria) arvosta. Inkobankin johdon mielestä kyseessä on poliittinen ajojahti, joka johtuu siitä, että pankki kritisoi voimakkaasti viime vuonna järjestettyjä huutokauppoja, joissa Venäjän valtio luovutti omistamia osakkeita sijoittajille lainojen takuudeksi.

Venäjä helpottaa ulkomaalaisten sijoittajien pääsyä sijoitustodistusmarkkinoille. Venäjän keskuspankin päätöksen mukaan ulkomaalaisten sijoittajien pääsy Venäjän sijoitustodistusmarkkinoille helpotetaan hieman elokuun puolivälistä lähtien. Ulkomaalaiset saavat avata ruplatilejä venäläisissä pankeissa ja käyttää näitä ruplia valtion sijoitustodistusten ja joukkovelkakirjalainojen oston sekä huutokaupoista että jälkimarkkinoilta; ennen ulkomaalaiset eivät saaneet toimia jälkimarkkinoilla. Velkainstrumenttien myynnistä ja lunastamisesta saadut ruplat voidaan vaihtaa muiksi valuutoiksi ja viedä maasta. Näiden toimenpiteiden toivotaan laskevan sijoitustodistusten - ja siten valtion lainanoton - korkoja.

On kuitenkin epäselvää, kuinka paljon nämä uudistukset todellisuudessa houkuttelevat uusia ulkomaisia sijoittajia Venäjän sijoitustodistusmarkkinoille. Ulkomaiset sijoittajat joutuvat edelleen myymään sijoituksestaan saamat ruplat keskuspankin määrittämällä termiini- ja kurssilla. Keskuspankin mukaan termiini- ja kurssi määritetään siten, että ulkomaalaiset sijoittajat saavat Venäjän valtion sijoitustodistuksista 19 % vuotuisen tuoton dollareissa. Keskuspankin edustajien mukaan myös tämä rajoitus tullaan poistamaan aikanaan.

Useat ulkomaalaiset pankit ja sijoitusyhtiöt kiertävät keskuspankin määräyksiä esimerkiksi siten, että ne antavat venäläiselle tytäryhtiölleen alle kuuden kuukauden lainan (joka ei tarvitse keskuspankin lupaa), ja tytäryhtiö ostaa tällä rahalla sijoitustodistuksia. Lainan korko sovitaan samaksi kuin sijoitustodistusten korko, ja sijoitustodistuksen eräännyttyä tytäryhtiö maksaa lainan korkoineen takaisin.

IMF viivyyttää lainaerän myöntämistä Venäjälle. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF viivyyttää 330 miljoonan dollarin kuukausierän myöntämistä Venäjälle. Kuukausierä on osa keväällä sovitua 10.2 miljardin dollarin lainaa Venäjälle. New York Timesin mukaan viivytyksellä johtuu siitä, että veronkanto Venäjällä ei ole sujunut lainaehtojen edellyttämällä tavalla. Lehden mukaan sekä IMF:n että Venäjän edustajat odottavat, että ongelmiin löydetään ratkaisu suhteellisen pian ja lainaerien maksu voi jatkua.

Kuuden kuukauden korko nousi hieman Venäjällä. Keskiwiikkona 24.7. pidetyssä valtion kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 94 % (viikko sitten korko oli 86 %). Myös kolmen kuukauden sijoitustodistusten huutokauppa järjestettiin yli kahden kuukauden tauon jälkeen, ja siinä koroksi tuli 77 %. Yhteensä Venäjän valtio lainasi näissä huutokaupoissa markkinoilta 7500 miljardia ruplaa (noin 1.5 miljardia dollaria). Koko tämä summa käytettiin valtion joukkovelkakirjalainojen takaisinmaksuun.

Seuraavien viikkojen aikana sijoitustodistusten korkojen odotetaan laskevan hieman, koska Venäjän keskuspankki alensi keskiwiikkona pankkien reservivaatimuksia sekä jälleenerahoituskorko-
aan. Pankkien reservivaatimuksia nostettiin kesäkuussa, ja nyt tämä päätös purettiin. Jälleenerahoitus-
korko laskettiin 120 prosentista 110 prosenttiin.

Uusia nimityksiä Venäjän johdossa. Presidentti Boris **Jeltsin** nimitti 15.7 uudistusmielisen Anatoli **Tshubaisin** hallintokoneistonsa päälliköksi ja lähimmäksi avustajakseen. Tshubais on toiminut muun muassa yksityistämismministerinä vuosina 1992 - 94 ja varapääministerinä vielä tämän vuoden tammikuuhun asti, jolloin Jeltsin erotti hänet tehtävästään. Viime viikolla Igor **Rodionov** nimitettiin puolustusministeriksi kesäkuussa erotetun Pavel **Gratshovin** tilalle. Rodionov on arvostettu armeijan piirissä, mutta hänen taustansa varjostaa rauhanomaisen mielenosoituksen päättyminen väkivaltaisesti vuonna 1989 Georgian pääkaupungissa Tbilisissä. Samalla viikolla yksityistämismini-
steri Aleksandr **Kazakov** siirrettiin presidentin hallintokoneiston ensimmäiseksi varapäälliköksi. Uudesta yksityistämisministeristä tullaan päättämään myöhemmin.

Heinäkuun 3. päivänä uudelleen toiselle nelivuotiskaudelle valittu presidentti Jeltsin astuu virallisesti virkaansa elokuun 9. päivänä. Vasta tämän jälkeen selviää hallituksen lopullinen kokoonpano. Venäjän perustuslain mukaan presidentti nimittää hallituksen ja pääministerin parlamentin suostumuksella.

Torstaina 25.7 Jeltsin ilmoitti perustaneensa puolustusneuvoston lähinnä auttamaan sotilaallisten uudistusten suunnittelussa sekä toimimaan puolustusasioiden neuvonantajana. Neuvostoon kuuluu mm. pääministeri Viktor **Tshernomyrdin**, uusi puolustusministeri Igor Rodionov, ulkoministeri Jevgeni **Primakov**, Turvallisuusneuvoston sihteeri Aleksander **Lebed** ja myös Anatoli Tshubais.

Kahdeksan venäläistä pankkia maailman tuhannen suurimman joukossa. The Banker-lehden julkaisemassa jokavuotisessa liikepankkeja koskevassa vertailussa sijoittui kahdeksan venäläistä pankkia. Lukuun ottamatta Vneshtorgbankia (Ulkomaankauppapankki) sijaluvut olivat parantuneet viime vuodesta. Osa venäläisistä pankeista sijoittui myös maailman 25 parhaan pankin joukkoon eri mittareilla mitattuna. Tokobank ja Stolitszny bank olivat pääoma/tase -vertailussa sijoilla 5 ja 13. Suurimpia voittoja pääomalle keräsivät Sberbank (69 %), Inkombank (53 %) ja Agroprombank (50 %). Voitto/tase -mittarilla mitattuna sijoittuivat Inkombank ja Bank Imperial maailman listassa sijoille 14 sekä 24. Vertailu perustui BISin (Bank for International Settlements) tiukkaan pääomamääritelmään.

Vertailussa sijoittuneet venäläiset pankit	Sija 1995 (1994)	Pääoma mil. \$	Tase mil. \$	Pääoma/tase (%)
Sberbank	221 (335)	1 350	25 432	5
Vneshtorgbank	390 (352)	715	4 900	15
Onexsimbank	674 (860)	337	3 052	11
Inkombank	723 (802)	302	3 183	9
Bank Imperial	812 (919)	240	2 090	11
Tokobank	880 (729)	209	679	31
Stolitszny bank sbrezheni	919 (826)	193	937	21
Agroprombank	963 (-)	175	3 514	5

Virossa Baltian maiden alhaisin virallinen työttömyysaste. Kesäkuussa Viron työministeriön rekisteröimä työttömyysaste oli 4.1 %. Latviassa vastaava työttömyysaste oli 7 % ja Liettussa 8 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 31

Hiilikaivoslakot jatkuvat Venäjän Kaukoidässä. Valtion maksamattomista palkoista johtuvat lakot ovat jatkuneet jo kolmatta viikkoa. Kaivosmiehille ei ole lähes kuuteen kuukauteen maksettu palkkoja ja maksurästejä arvioidaan olevan 130 miljardia ruplaa (25 miljoonaa dollaria). Lakkoihin on osallistunut jo yli 10 000 Primorskin läänin 27 000 kaivosmiehestä. Tällä hetkellä kaikki alueen 14 hiilikaivosta on suljettu. Tiistaina Venäjän hallitus lupasi maksaa 45 miljardia ruplaa (8.7 miljoonaa dollaria), mutta rahat eivät olleet paikallisten lähteiden mukaan vielä keskiviikkona saapuneet perille.

Tällä hetkellä lakot ovat keskittyneet Kaakkois-Venäjälle, mutta niiden pelätään laajenevan maan muihinkin osiin. Maksamattomat palkat ovat seurausta valtion rahoituskriisistä, joka heijastuu taloudessa niin yksityiselle kuin julkiselle sektorillekin.

Venäjän pankkisektorille povataan vaikeuksia. Talousanalyttisen tutkimuslaitoksen johtajan Andrei Illarionovin mukaan Venäjän pankkisektori on kriisissä. Illarionov ei kuitenkaan yhdy yleiseen käsitykseen, että kriisin syynä olisi valtion velkapapereiden tuoton jyrkkä supistuminen. Illarionovin mukaan näiden papereiden osuus pankkien taseissa on vain 15 - 18 prosenttia. Pankkikriisin perussyynä Illarionov pitää kuudetta vuotta jatkuvaa taloudellista lamaa ja pankeille sen myötä kasaantuneita ongelmaluottoja.

Venäjän keskuspankkia kahdeksan kuukautta johtaneen Sergei Dubininin mielestä Venäjän pankkisektori kaipaa puhdistusta ja karsintaa. Liikepankkeja on yksinkertaisesti liikaa. Keskuspankin mukaan Venäjän pankit eivät ole liikepankkeja sanan täydessä merkityksessä. Ne ovat tähän päivään asti pääasiassa jakaneet valtion rahoja: ensin edesmenneitten neuvostopankkien perintöä, sitten keskuspankilta saatuja luottoja ja nyt viime aikoina ylisuuria tuottoja tuoneita valtion velkapapereita.

Heinäkuun alussa Venäjällä toimi 2 150 liikepankkia. Kuluvana vuonna keskuspankki on peruuttanut 155 pankkitoimilupaa. Lupakäytännön alusta alkaen on peruutettu yhteensä 456 toimilupaa, mutta Venäjän puutteellinen lainsäädäntö on tehnyt mahdolliseksi sen, että vain kahdeksan toimilupansa menettänyttä pankkia on lopettanut toimintansa.

Inflaatio laskee Venäjällä edelleen. Inflaatio laski heinäkuussa Venäjällä alimpaan arvoonsa talousuudistusten alkamisen jälkeen. Kuluttajahinnat nousivat kesäkuusta vain 0.7 % ja viime vuoden heinäkuusta 44 %. Inflaatiovauhti on laskenut tasaisesti tämän vuoden alusta lähtien. Venäjän ja IMF:n lainaneuvotteluissa keväällä inflaatiotavoitteeksi sovittiin 1 % kuukausitasolla.

On kuitenkin epävarmaa, pysyväkö inflaatio nykyisellä alhaisella tasollaan. Vuoden alkukuukausina M2-raha-aggregaatti kasvoi vielä 5 - 8 % kuukausivauhtia; aiemmin M2:n kasvuvauhti on ennakoanut inflaatiota 3 - 6 kuukauden tähtämellä varsin hyvin. M2:n kasvuvauhti hidastui toukokuussa hieman yli yhteen prosenttiin, mutta vielä on epäselvää, mikä vaikutus presidentinvaalien aikana tehdyillä lupauksilla on rahamäärän kasvuun kesäheinäkuussa.

Korot pysyneet lähes muuttumattomina Venäjällä. Venäjän valtiovarainministeriön keskiviikkona 31.7. pitämässä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 96 % (viikkoa aiemmin 94 %). Valtiovarainministeriö lainasi huutokaupassa markkinoilta 5 000 miljardia ruplaa (noin miljardi dollaria). Lisäksi Venäjän valtiovarainministeriö laski liikkeeseen 533 miljardin ruflan (noin 100 miljoonaa dollaria) arvosta kahden vuoden joukkovelkakirjalainoja, joiden korko oli 89 %. Huutokauppojen tuotosta käytettiin heti 4 900 miljardia ruplaa eräänntyvien kolmen kuukauden sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Pankkien uudelleenjärjestelyt puhuttavat Baltiassa. Latvian Säästöpankki (Latvijas Krajbanka) yksityistetään fuusioimalla Riikan Yhdyspankkiin, joka omistaa yhdistymisen jälkeen 25 % Säästöpankin osakkeista. Valtio säilyttää enemmistön osakkeista itsellään ja 24 % osakkeista myydään sijoittajille. Maailmanpankki vastustaa kaavailtua yksityistämistä, koska se pitää Riikan Yhdyspankkia kooltaan liian pienenä. Yksityistämisen sijasta Maailmanpankki tarjosi Säästöpankille 50 miljoonaa dollarin luottoa. Latvian Säästöpankki on yksi maan suurimmista ja keräsi tammi-kesäkuussa noin 246 000 latin (492 000 dollarin) tappiot.

Liettuan hallitus päätti pelastaa vaikeuksissa olevan Liettuan Valtion Liikepankin. Pankin vanhalla pääomalla katetaan tappioita ja uutta pääomaa kerätään valtion obligaatioiden myynnillä ja budjettivaroista. Lisäksi hallitus siirtää kaikkien budjettirahoitusta saavien virastojen ja laitosten tilit Valtion liikepankkiin parantaakseen sen likviditeettitilannetta. Valtio omistaa 51 % pankin osakkeista. Muut liikepankit ovat arvostelleet kärkevästi hallituksen päätöstä ja todenneet sen rikkovan kilpailulainsäädäntöä sekä perustuslakia.

Virossa Baltian maiden suurin pörssi. Vaikka Tallinnan arvopaperipörssi on Baltian maiden nuorin, on se jo suurempi sekä osakevaihdolla että listautuneiden yhtiöiden markkina-arvolla mitattuna kuin Riian tai Vilnan pörssit. Lisäksi Tallinnan pörssissä on selvästi enemmän yrityksiä kuin kahdessa muussa baltialaisessa pörssissä.

Tallinnan pörssin päivävaihto vaihtelee kolmen ja seitsemän miljoonan kruunun välillä (0.25 - 0.5 miljoonaa dollaria) ja sen markkina-arvo on tällä hetkellä noin 3.85 miljardia kruunua (noin 330 miljoonaa dollaria). Latvian pörssin markkina-arvo on noin 80 miljoonaa dollaria, ja siellä päivävaihto on yleensä vain noin 10 000 latia (noin 20 000 dollaria). Liettussa päivittäinen osakevaihto on yleensä hieman vilkkaampaa kuin Latviassa, noin 60 000 litia (noin 150 000 dollaria).

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 32

Tshetshenian rauhanprosessi keskeytyi. Tshetshenian sodasta on tulossa Venäjälle uusi Afganistan. Viime päivien taistelut pääkaupungissa Groznyssa ovat olleet kiivaimmat sitten sodan alkamisen talvella 1994 - 95. Taistelujen kiihtyminen kertoo toisaalta tshetsheenien iskukyvyyn säilymisestä yllättävän suurena ja toisaalta Moskovan päättäjien yhtenäisen poliittisen linjan puuttumisesta. Uuden virkakautensa tänään 9.8. aloittava presidentti Boris **Jeltsin** lupasi vaalikampanjassaan pyrkivänsä pysyvään rauhaan Tshetsheniassa. Nämä lupaukset ja toukokuussa tehty tulitaukosopimus näyttävät nyt voitokkaan vaalitaistelun jälkeen unohtuneen. Jeltsinin huono terveys on koko kesän vaikeuttanut presidentintehtävien hoitamista. Pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** ja turvallisuusneuvoston uusi sihteeri Aleksander **Lebed** ovat Tshetshenian kysymyksessä tiettävästi eri linjoilla. Uusi puolustusministeri Igor **Rodionov** ei ole esittänyt näkemystään Tshetshenian tilanteesta. Jo 20 kuukautta jatkunut sota näyttää edenneen ilman Moskovan poliittisen johdon ohjausta. Kremlin nykyisillä vallanpitäjillä ei ole mitään uutta tarjottavana Tshetshenialle, eikä sen asemasta Venäjän yhteydessä ole viime aikoina keskusteltu.

Presidentti Boris Jeltsin juhlallisesti toiselle virkakaudelleen. Presidentin lyhyet, mutta juhlalliset virkaanastujaiset pidettiin Moskovan Kremlissä perjantaina 9. elokuuta. Venäjällä presidentin virkakausi kestää neljä vuotta.

Venäjän keskuspankki ei enää johda Unikombankia. Venäjän keskuspankin edustajat ovat vetäytyneet Unikombankin johdosta. Keskuspankin edustajat ottivat taseeltaan Venäjän 12. suurimman pankin väliaikaisesti johtoonsa toukokuussa, koska pankkia uhkasi likviditeettikriisi. Keskuspankin edustajien mukaan enää ei ole vaaraa, että pankin tallettajat voisivat menettää rahansa ja näin ollen väliaikainen johto voitiin vetää pois. Unikombank määrättiin kuitenkin laatimaan pankin tervehdyttämissuunnitelma syyskuun alkuun mennessä.

Korot nousivat hieman Venäjällä. Elokuun 8. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kolmen kuukauden koroksi tuli 80 % (kaksi viikkoa sitten 77 %) ja kuuden kuukauden koroksi 106 % (viikko sitten 96 %). Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta yhteensä 8 200 miljardia ruplaa eli noin 1.6 miljardia dollaria. Samana päivänä valtiovarainministeriö käytti 9 200 miljardia ruplaa (noin 1.8 miljardia dollaria) joukkovelkakirjalainojen korkojen ja erääntyvien sijoitustodistusten maksuun.

Elokuun alussa Venäjän valtion sijoitustodistusten kannan markkina-arvo oli 131 450 miljardia ruplaa (noin 25.3 miljardia dollaria). Lisäksi Venäjä on laskenut kotimaan pääomamarkkinoilla liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja,

joiden markkina-arvo elokuun alussa oli 21 860 miljardia ruplaa (noin 4.2 miljardia dollaria). Valtion velkapaperien nimellisarvo oli yhteensä 174 210 miljardia ruplaa (noin 33.5 miljardia dollaria) eli hieman yli 20 % nimellisestä bruttokansantuotteesta, joiden markkina-arvo elokuun alussa oli 21 860 miljardia ruplaa (noin 4.2 miljardia dollaria). Valtion velkapaperien nimellisarvo oli yhteensä 174 210 miljardia ruplaa (noin 33.5 miljardia dollaria) eli hieman yli 20 % nimellisestä bruttokansantuotteesta.

Lakkotilanne Venäjän Kaukoidässä helpottunut toistaiseksi. Alkuvuokosta osa lakossa olleista hiilikaivosmiehistä palasi töihin. Lakoissa tapahtui käänne työntekijöiden saatua osan palkkarahoista, joita heille ei oltu maksettu lähes puoleen vuoteen. Primorskin läänissä on ollut lakossa jo neljättä viikkoa yli 10 000 kaivosmiestä. Viikko sitten lakot laajenivat myös Rostovin lääniin Etelä-Venäjälle, missä noin 30 000 hiilikaivostyöläistä aloitti lakon. Venäjän hiilikaivostyöläisten liitto uhkaa lakkojen laajenevan koko Venäjän alueelle 25. elokuuta, ns. hiilikaivosmiesten päivänä, ellei loppuja palkkarojoja makseta.

Vilnius Bankasta Liettuan suurin yksityinen pankki. Vilnius Banka on järjestänyt 60 miljoonan litin (15 miljoonan dollarin) arvoisen osakeannin. Osakeannin avulla pankki nostaa pääomansa 102 miljoonaan litriin (25 miljoonaan dollariin), minkä jälkeen siitä tulee Liettuan suurin yksityinen pankki. Anti rahoitetaan myymällä osakkeiden sijoitustodistuksia kansainvälisillä markkinoilla kahden osakkeita hallussaan pitävän pankin kautta (nk. Global Depository Receipts -järjestelmä). Vilnius Bankan käyttämä järjestely osakepääoman hankkimiseksi on ensimmäinen laatuaan Baltiassa.

Inflaatio hidastuu Baltian maissa. Heinäkuussa vuosi-inflaatio oli 23 % Virossa ja 25 % Liettuaassa. Kesäkuusta heinäkuuhun kuluttajahinnat nousivat 0.4 % Virossa ja 0.1 % Liettuaassa. Kummassakin maassa vuosi-inflaatio on tällä hetkellä alimmalla tasollaan itsenäistymisen jälkeen.

Korjaus edellisessä Idäntalouksien viikossa olleeseen uutiseen. Edellisessä Idäntalouksien viikossa oli uutinen, jossa käsiteltiin Baltian maiden pörssijä. Uutisessa sanottiin, että päivittäinen osakevaihto Vilnan pörssissä on noin 60 000 litia. Osakevaihto on kuitenkin noin 600 000 litia. Osakevaihto dollareissa (150 000) oli uutisessa oikein.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 33

Viktor Tshernomyrdin jatkaa Venäjän pääministerinä. Kommunistien hallitsema Venäjän duuma hyväksyi 9. elokuuta Viktor Tshernomyrdinin, 58, uudelleen Venäjän pääministeriksi. Presidentti Boris Jeltsinin ehdokas tuli hyväksytyksi 450-paikkaisen duuman salaisessa äänestyksessä selvin luvuin 314 - 85.

Presidentti Jeltsin vahvisti 15. elokuuta uuden hallituksen ensimmäisiksi varapääministereiksi edellisen hallituksen varapääministerinä toimineen pietarilaislähtöisen Aleksei Bolshakovin, 56, (teollisuus ja kuljetukset), presidentin pitkäaikaisen avustajan jo Sverdlovskin ajoilta Viktor Iljushinin, 49, (sosiaalikäsymykset) ja Venäjän neljänneksi suurimman pankin Uneximbankin pääjohtajan Vladimir Potaninin, 35, joka tulee vastaamaan talousuudistuksesta. Uuden hallituksen varapääministereinä jatkavat ulkomaankauppaministerinä toimiva Oleg Davydov, maataloudesta vastaava Aleksander Zaverjuha ja tiedotusvälineistä vastaava Vitali Ignatenko. Uusia varapääministereitä ovat hallituksen virastopäällikkö Vladimir Babitshev, entinen IVY-ministeri Valeri Serov, ensimmäisen varapääministerin paikalta alennettu Oleg Lobov ja presidentin taloudellinen avustaja Aleksander Livshits, joka perii finanssiministerin salkun Vladimir Pankovilta. Talousministerinä jatkaa Jevgeni Jasin ja ulkoministerinä Jevgeni Primakov.

Ministerinimitykset ja pääministerin lausunnot näyttävät vievän uutta hallitusta uudistusmyönteisempään suuntaan. Pääministeri totesi, että uusi hallitus siirtää talousohjelmassaan painopisteen inflaation vastaisesta taistelusta tuotannon ja sosiaalisen rakenteelliseen uudistamiseen, maaseudun infrastruktuurin kehittämiseen ja sosiaalipainotteisempaan budjettipolitiikkaan. Tehtävää hallituksella riittääkin, sillä Venäjän tilastoitu bruttokansantuote on tällä hetkellä vain noin puolet vuoden 1992 tasosta.

Kenraali Lebed presidentin Tshetshenia-valtuutetuksi. Presidentti Boris Jeltsin määräsi turvallisuusneuvonantajansa ja Venäjän turvallisuusneuvoston sihteerin Aleksander Lebedin johtamaan Tshetshenian kriisin selvittelyä ja antoi hänelle erittäin laajat valtuudet. Presidentti halusi siirtää kriisin selvittämisen entistä tiukemmin turvallisuusneuvostolle ja lakkautti samalla pääministeri Viktor Tshernomyrdinin johtaman Tshetshenia-komitean. Vaikeaan tehtävään asetettu Lebed korosti pyrkivänsä ratkaisuun, jossa kumpikin osapuoli voisi säilyttää kasvonsa. Hän pitää myös oleellisena vapaiden vaalien järjestämistä Tshetsheniassa. Groznyn-matkansa jälkeen Lebed kertoi kapinallisten olevan valmiita jatkamaan neuvotteluja toukokuussa Moskovassa ja kesäkuussa Nazranissa tehtyjen, taistelutoimien lopettamiseen tähtäävien sopimusten pohjalta. Tshetshenian asemaa koskevat neuvottelut on tarkoitus aloittaa vasta, kun taistelut ovat ohi. Lebed vihjasi kuitenkin, että Tshetshenian sodan jatkuminen näyttää olevan mieleen eräille piireille Moskovassa.

Korot laskivat selvästi Venäjällä. Elokuun 14. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kolmen kuukauden korko laski 64 %:iin (viikko sitten 80 %) ja kuuden kuukauden korko 80 %:iin (viikko sitten 106 %). Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta yhteensä 6820 miljardia ruplaa, eli noin 1.3 miljardia dollaria. Lainatuista varoista lähes kaikki, 6770 miljardia ruplaa, käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun. Rupla on heinäkuun alun jälkeen heikentynyt tasaisesti dollaria vastaan, ja keskiviikkona 14.8. sen kurssi oli 5290 RUR/USD.

Tuotanto, palkat, työllisyys ja kauppa Venäjällä heinäkuussa. Venäjän valtion tilastokomitean mukaan Venäjän BKT supistui heinäkuussa 9 % edellisen vuoden heinäkuusta. Teollisuustuotanto puolestaan supistui 7 %. Vuoden ensimmäisten seitsemän kuukauden aikana sekä BKT että teollisuustuotanto ovat supistuneet 5 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta.

Venäjän valtion tilastokomitean mukaan venäläisten keskipalkka oli heinäkuussa 865 000 ruplaa, eli noin 165 dollaria. Viime vuoden heinäkuusta keskipalkka on noussut nimellisesti hieman yli 70 %, kun samaan aikaan inflaatio on ollut alle 50 %. Työttömyysaste oli heinäkuussa Venäjällä 9.2 %. Tämä merkitsee, että noin 6.7 miljoonaa ihmistä oli vailla työtä. Työttömien määrä pysyi käytännössä muuttumattomana kesäkuusta. Vuoden 1995 heinäkuussa työttömiä oli noin 6 miljoonaa.

Venäjän kauppataseen ylijäämä muiden kuin IVY-maiden kanssa oli 12.3 miljardia dollaria vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Vuonna 1995 koko vuoden kauppataseen ylijäämä oli 22.7 miljardia dollaria.

Venäjän viljasato arvioidaan edellisvuotta suuremmaksi, mutta heikkolaatuisemmaksi. Varapääministeri Aleksandr Zaverjuha ja maatalousministeri Viktor Hlystun arvioivat Venäjän viljasadon nousevan tänä vuonna 75 - 77 miljoonaan tonniin. Useiden muiden asiantuntijoiden mukaan sato jää 70 - 75 miljoonaan tonniin, mikä kuitenkin on edellisvuotta huomattavasti suurempi, mutta 1990-luvun keskiarvoa (88 mln tonnia) selvästi alhaisempi sato. Viimevuotinen 63 miljoonan tonnin viljasato oli heikoin 30 vuoteen. Tänä vuonna kylmä kevät viivytti sadonkorjuuta Etelä-Venäjällä ja kesän kuivuus ja kuumuus heikensi sadon laatua. Zaverjuhan mukaan Venäjä saattaa kuitenkin viedä 4 - 5 miljoonaa tonnia viljaa ulkomaille. Viljelyalaa perustuvassa vertailussa satoa on elokuuhun mennessä korjattu 14 % enemmän kuin viime vuonna. Kokonaisviljelyala on laskenut etenkin ohran viljelyn vähentymisen seurauksena. Vehnän ja rukiin viljelyala on puolestaan kasvanut. Maatalousministeri Hlystunin mukaan hallitus aikoo lopettaa maataloussektorille myönnetyt pehmeät valtionlainat ja siirtää lainoituksen pankkien hoidettavaksi. Hän toteaa myös maataloussektorin talousuudistuksia kohtaan osoittaman vastustuksen lieventyneen huomattavasti.

Baltian maiden inflaatio hidastui heinäkuussa. Kuluttajahintojen nousu oli hitainta Liettuassa, missä inflaatio oli 0.1 % (kesäkuussa 0.4 %). Heinäkuun inflaatio oli Latviassa 0.3 % (1.7 %) ja Virossa 0.4 % (0.7 %). Kuluttajahintojen nousu kesäkuusta heinäkuuhun oli Liettuan alhaisin useaan vuoteen.

Latvian yksityistäminen etenee. Suuren latvialaisen kaasuyhtiön Latvian Gazen yksityistämistä koskeva tarjouskilpailu päättyi elokuun alussa ja sen voittivat venäläinen Gazprom ja saksalainen Ruhrgas. Vähemmistöosuus, 32.5 prosenttia, on jaettu tasan kummankin yhtiön kesken. Nyt tehty sopimus on merkittävä askel Latvian energiasektorin yksityistämisessä. Myös toisen latvialaisen energiayhtiön, Latvenergon, yksityistämisen prosessi on määrä aloittaa seuraavassa huutokaupassa, marras-joulukuussa. Tällöin on listalla myös muita, strategisesti merkittäviä yhtiöitä kuten Ventspils Nafta -öljyterminaali sekä laivakuljetusyhtiö Latvian Shipping Company. Latvian yksityistämisen viraston mukaan suurin osa valtion omistamista yhtiöistä on jo yksityistetty. Jäljellä ovat vielä mm. strategisesti tärkeiden rauta- ja satamayhtiöiden sekä alueellisten tieverkostojen kunnossapitoyhtiöiden sekä maatalouden tutkimuslaitosten ja laboratoriorien yksityistäminen. Kaiken kaikkiaan yksityistämisen prosessi on tarkoitus saada päätökseen vuoden 1997 loppuun mennessä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 34

IMF maksaa viivästetyn kuukausilainan Venäjälle. IMF on päättänyt maksaa Venäjälle viivästetyn heinäkuun kuukausierän 10.2 miljardin dollarin lainasta, joka on tarkoitus myöntää vuosien 1996 - 98 aikana. Kuukausierän arvo on 330 miljoonaa dollaria. IMF viivästytti sen maksua heinäkuussa, koska Venäjä ei täyttänyt lainasopimuksen ehtoja verojenkeruun osalta. Lausunnossaan IMF ilmoittaa, että se on tyytyväinen veronkannon kehitykseen. Tähän mennessä IMF on antanut lainasta Venäjälle 1.3 miljardia dollaria.

Venäjän hallitus hyväksyi vuoden 1997 budjettiluonnoksen. Uuden finanssiministeri Aleksandr Livshitsin mukaan budjetti on verotulojen pienuuden vuoksi erittäin tiukka, mutta toteuttamiskelpoinen. Livshits vakuuttaa kuitenkin, ettei verotusta kiristetä. Luonnoksessa vuoden 1997 verotulojen arvioidaan olevan 15.9 % BKT:sta (429 300 mrd ruplaa), kun vuoden 1996 budjetoidut verotulot ovat 12.2 % BKT:sta (282 478 mrd ruplaa). Ensi vuoden budjettivajeeksi arvioidaan 3.3 % BKT:sta (budjetin mukaan 3.85 % tänä vuonna). Vuoden 1997 budjettiluonnoksen mukainen inflaatio olisi vuositasolla 9.5 % ja korot 20 - 25 %. Budjettiluonnos siirtyy duuman käsiteltäväksi elokuun lopulla.

Aleksander Lebed ja Aslan Mashadov sopimukseen Tshetshenian tulitauosta. Sopimuksen mukaan tulitauko alkaa Tshetsheniassa perjantaina 23. elokuuta ja pääkaupunkiin Groznyyn perustetaan federaation ja tshetsheenien yhteinen sotilaallinen valvontaelin. Sopimukseen kuuluu myös vankien vaihto, tshetsheenien riisuminen aseista ja federaation joukkojen vetäminen ensin Groznysta ja myöhemmin koko Tshetsheniasta. **Lebed** lupasi esittää mm. Tshetshenian aseman Venäjän federaatiossa määrittävän poliittisen sopimusluonnoksen parin päivän kuluessa neuvoteltuaan ensin presidentti Jeltsinin kanssa.

Tulitaukosopimus syntyi varsin sekasortoisen viikon jälkeen. Alkuvuokosta federaation sodanjohto Tshetsheniassa uhkasi pommittaa pääkaupungin Groznyyn maan tasalle. Puolustusministeri ja turvallisuusneuvoston sihteeri kuitenkin peruivat uhkauksen, tosin varsin pitkän viivyttelyn jälkeen. Tilannetta sekoitti lisäksi presidentin toimeksiantojen ristiriitaisuus. Venäjän presidenttikeskeisen järjestelmän ongelmat tulivat korostuneina esiin presidentin ollessa poissa työstään hoitamassa terveyttään. Asioiden johtaminen ei tuntunut olevan kenenkään käsissä, ja turvallisuusneuvosto, puolustusministeriö, sisäministeriö ja paikallinen sodanjohto tuntuivat olevan täysin eri linjoilla.

Eräät asiantuntijat arvelevat kaiken takana olevan Lebedin aloittaman vallanperimystaistelun, eräiden mielestä kyseessä oli signaali kapinallisille: parasta totella tai käyttöön otetaan kenraali Lebedin aiemmin Moldovassa käyttämät kovemmat otteet. Varsinkin Moskovassa on myös monia, jotka pitävät tämänhetkistä tilannetta nöyryytyksenä federaation armeijalle. Aiemmat tulitaukosopimukset eivät ole johtaneet tuloksiin, ja kapinallisten lähteminen nyt lopullisen rauhan tielle riippuu siitä, mitä federaatio on valmis heille tarjoamaan.

Venäjän keskuspankki alensi jälleenrahoituskorkoaan. Korko on 80 % aiemman 110 %:in sijaan 19.8. alkaen. Varapääjohtaja Sergei Alekshashenkon mukaan koron alentaminen johtui inflaation putoamisesta nolnaan elokuun ensimmäisellä viikolla. Venäjän tilastokomitean mukaan koko elokuun inflaatio saattaa jäädä vain 0.1 - 0.2 %:iin. Keskuspankki ei varsinaisesti anna lainaa liikepankeille jälleenrahoituskorolla, mutta sitä käytetään mm. useiden sopimusten perustana.

Korot laskevat edelleen Venäjällä. Elokuun 21. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kolmen kuukauden korko laski hieman 63 prosenttiin (viikko sitten 64 %) ja kuuden kuukauden korko 74 prosenttiin (viikko sitten 80 %). Siten lyhyet korot eivät reagoineet negatiivisesti huhuihin presidentti Jeltsinin terveydentilasta. Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta yhteensä 7000 miljardia ruplaa eli noin 1.3 miljardia dollaria. Kaikki lainaamansa varat ministeriö käytti eräänäntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun, kuten on tapahtunut useana viikkona peräkkäin.

Tämä sijoitustodistusten huutokauppa oli ensimmäinen, johon ulkomaalaiset sijoittajat saivat osallistua uusien, väljempien sääntöjen mukaan. Ulkomaalaiset sijoittajat ostivat noin 7 % kaikista myydyistä sijoitustodistuksista.

Myöskään ruplan ulkoiseen arvoon huhut Jeltsinin huonosta terveydentilasta eivät ole vaikuttaneet. Torstaina 22.8. ruplan keskikurssi oli 5311 RUR/USD.

Tuotannonjakosopimuslainsäädäntöön tulossa muutoksia. Tämän vuoden tammikuussa tuli voimaan kiistelty tuotannonjakosopimuslaki, jonka mukaan investoijalle myönnetään korvausta vastaan määrääjäksi yksinoikeus tietyn alueen mineraalivarojen etsintään ja hyödyntämiseen. Vaikka laki muodollisesti tarjoaakin investoinneille laillisen viitekehysten, se ei käytännössä ole toiminut eikä houkuttellut Venäjälle suuria investointeja kuten toivottiin.

Vasta heinäkuussa duuma alkoi valmistella lakia, joka määrittelee tuotannonjaon mukaan hyödynnettävät esiintymät ml. öljykentät. Lain tarkoitus on täydentää tuotannonjakosopimuslakia. Duuma ei ole kuitenkaan sellaisenaan hyväksynyt laajaa versiota esiintymien luettelosta. Energiaministeriöstä ilmoitettiin, että ulkomaisille investoijille tarkoitettujen 200-250 öljykentän määrää haluttaisiin vähentää merkittävästi, noin 30:een. Tällä hetkellä näyttää siltä, että tämä on ainoa keino saada kommunistienemmistöinen duuma hyväksymään laki edes jossain muodossa.

Lennart Meri presidenttiehdokkaaksi Virossa. Meri on toistaiseksi ensimmäinen virallinen vaaliehdokas. Parlamentin varapuhemiehen Arnold Rüütelin odotetaan kuitenkin ilmoittavan ehdokkuudestaan tänään. Parlamentti valitsee uuden presidentin 26. elokuuta ja valituksi tulemiseen vaaditaan 100-jäsenisen parlamentin äänistä 68.

Viro aloittaa uudelleen sähkön viennin Venäjälle. Perjantaina 9. elokuuta solmitun sähkön vienti -sopimuksen odotetaan parantavan Viron ja Venäjän taloussuhteita. Eesti Energia aloittaa sähkön myynnin Venäjälle ja ostaa sieltä palavaa kiveä omaan tuotantoonsa. Viennistä syntyy virolaisille myös valuuttatuloja. Sähkön vienti keskeytyi Viron itsenäistyttyä ja palavan kiven tuonti tämän vuoden alussa. Eesti Energian, Leningradin läänin ja palavan kiven tuottajan välinen sopimus parantaa työllisyystilannetta kummassakin yrityksessä ja varmistaa Leningradin läänin sähkön saannin myös talvella. Nyt solmittu sopimus on viisivuotinen.

Viro edelleen Baltian maiden suosituin investointikohde. Maailmanpankin mukaan vuosien 1989-1995 aikana Viroon tehtiin ulkomaisia investointeja noin 646 miljoonaa dollarin arvosta. Latviassa puolestaan investointien arvo oli 323 miljoonaa dollaria ja Liettuassa vain 73 miljoonaa dollaria. Ulkomaisten sijoittajien kiinnostukseen ovat vaikuttaneet myönteisesti mm. Viron hyvä maantieteellinen sijainti, talousuudistusten sekä yksityistämisen nopea eteneminen, vapaa kauppapolitiikka, alhaiset työvoimakustannukset sekä lainsäädäntöjärjestelmän joustava sopeutuminen talouden muutoksiin. Maakohtaisesti Viroon ovat investoineet eniten Suomi ja Ruotsi, joiden osuus on ollut yli 40 %. Noin puolet kaikista ulkomaisista sijoituksista on kohdistunut teollisuussektorille ja noin 24 % kaupan alalle.

Latviassa ja Liettuassa ulkomaisten investointien määrä on jäänyt Viroa selvästi pienemmäksi. Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti kaupan rajoitukset, liiketoiminnan kannalta olennaisen lainsäädäntöjärjestelmän puutteellisuus, viimeaikaiset pankkikriisit sekä epävakaa poliittinen ilmapiiri. Latviaan ovat investoineet eniten Iso-Britannia ja Yhdysvallat. Investoinneista reilu kolmannes on suuntautunut kuljetussektorille ja noin 26 % rahoitussektorille.

Liettuan markkinat ovat puolestaan kiinnostaneet eniten Saksaa ja Yhdysvaltoja. Investoinneista suurin osa, kolmannes, on kohdistunut kaupan sektorille.

Kaiken kaikkiaan Baltian maille yhteisiä investointeja edistäviä tekijöitä ovat olleet hyvä maantieteellinen sijainti sekä alhaiset työvoimakustannukset. Suurimpia ongelma-alueita ovat puolestaan olleet maanomistuskysymys sekä epävakaa suhteet Venäjän kanssa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 35

Tshetshenian tulitauko pitää, mutta rauhanprosessi ei etene. Viikon ikäinen tulitauko Tshetsheniassa on pitänyt ja federaation joukot ovat sovitun mukaisesti vetäytymässä pääkaupungista Groznysta. Federaation pääneuvottelijan Aleksander Lebedin rauhansuunnitelma on kuitenkin ollut vastatulessa. Lebed ei ole yrityksistään huolimatta päässyt lomailevan presidentti Jeltsinin puheille, ja Moskovan poliittisen johdon mukaan Lebedin suunnitelmassa on paljon muutettavaa. Tshetshenian tulevaa asemaa koskevassa keskustelussa Jeltsin on lähtenyt tiukasti siitä, että Tshetshenia pysyy osana Venäjän federaatiota.

Poliittisella urallaan nopeasti edennyt entinen laskuvarjojoukkojen kenraali Aleksander Lebed on toistaiseksi selvinnyt hyvin vaikeassa tehtävässään. Ennen muuta hän on pystynyt luomaan luottamukselliset suhteet kapinallisjohtajiin ja saanut rauhanprosessin alkuun. Moskovassa eivät kuitenkaan kaikki katso hyvällä silmällä Lebedin menestystä ja toivovat hänen epäonnistumistaan Tshetsheniassa.

Venäjän verotuloja pyritään kasvattamaan eri keinoin. Presidentti Jeltsin on allekirjoittanut joukon verotusta käsitteleviä asetuksia, joilla verojenkeruuta yritetään tehostaa. Yhdessä asetuksista verovelkaiset yritykset määrätään siirtämään kaikki varansa yhdelle tilille. Yritys voi maksaa tältä tililtä vain palkat ja senhetkiset verot ja sosiaalimaksut. Loppusumma käytetään verovelkojen lyhentämiseen, kunnes ne on täysin maksettu. Toisen asetuksen mukaan yrityksille annetaan mahdollisuus lyhentää osa verovelvoistaan luovuttamalla finanssiministeriölle yrityksen liikkeelle laskemia obligaatiota, joiden takeena on yrityksen omaisuutta. Yksi asetuksista määrää yksityishenkilöiden tileille tulevien rahasuoritusten veronalaisuudesta.

Kyseiset asetukset ovat herättäneet suurta epätietoisuutta Venäjällä. Yritykset ovat protestoineet uutta käytäntöä verovelkojen lyhentämisestä suoraan tililtä. Yksityishenkilöiden verotusta koskevaa asetusta on arvosteltu voimassaolevan lainsäädännön ja jopa perustuslain vastaiseksi, koska se kirjaimellisesti noudatettuna tarkoittaa mm. tähän saakka verottomina säilyneiden eläkkeiden ja useiden sosiaaliturvamaksujen verottamista. Asiasta vastaavat viranomaiset ovat joissakin yhteyksissä antaneet ymmärtää, ettei tämä ollut asetuksen tarkoitus, mutta uutta selventävää asetusta ei toistaiseksi ole julkaistu.

Korot pysyivät ennallaan Venäjällä. Keskiviikkona 28.8. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden korko tuli 74 %, eli korot eivät muuttuneet viikon takaisesta huutokaupasta. Viiden kuukauden sijoitustodistusten korko oli 70 %. Venäjän keskuspankin mukaan liikkeeseen laskettujen valtion ruplamääräisten velkapapereiden markkina-arvo oli 23.8. 162 880 miljardia ruplaa (noin 30 miljardia dollaria).

Rupla on jatkanut tasaista heikentymistään keskuspankin ennalta ilmoittamassa valuuttaputkessa. Torstaina ruplan dollarikurssi oli 5348.

Barter-kauppaan on tulossa muutoksia Venäjällä. Valtion tullikomitea on ilmoittanut, että barter-sopimuksia ulkomaankaupassa tullaan vähentämään sekä niihin kohdistuvaa valvontaa lisäämään. Vaihtokauppa ei ole sujunut ongelmitta, sillä Venäjältä on viety barter-sopimukseen liittyviä tavaroita enemmän kuin niitä on tuotu maahan. Tuomatta jätettyjen tavaroiden arvo oli viime vuonna 1.5 miljardia dollaria pienempi kuin vienti. Presidentti Jeltsinin 19. elokuuta antaman asetuksen barter-sopimusten valvonnasta toivotaan tuovan parannusta tilanteeseen. Marraskuun alussa voimaan astuvan asetuksen mukaan tavaroiden ja palvelujen vienti edellyttää erityisen kauppatodistuksen tekemistä. Todistuksesta tulee käydä ilmi tavaroiden hinta

eri vaiheissa, toimitusaika sekä vienti- ja tuontiehdot, jotta tulli pystyy valvomaan kauppojen vastaavuutta. Barter-kaupan tulee valuuttatransaktioiden tapaan toteutua 180 päivässä eli vaihdon pitää tapahtua viimeistään puolen vuoden kuluttua tavarann viennistä Venäjältä. Aiemmin ei ole edellytetty tavaroiden tuontia Venäjälle, vaan yritykset ovat voineet pitää kaupasta saatavan tulon ulkomailla ja kiertää näin valuuttatuloihin liittyvän valvonnan.

Tällä hetkellä barter-kaupan osuus Venäjän viennistä on suunnilleen 7 %, mikä on noin 4 miljardia dollaria viennin kokonaisarvosta. Vielä muutama vuosi sitten osuus oli 25-30 % johtuen lähinnä puutteellisesta maksujärjestelmästä ja epäluottamuksesta venäläiseen pankkijärjestelmään.

Viron presidentinvaali lykkääntyi syyskuuksi. Parlamentti äänesti lain sallimat kolme kertaa, mutta tuloksetta. Istuva presidentti Lennart Meri sai ensimmäisellä kierroksella vain 45 ja parlamentin varapuhemies Arnold Rüütel 34 ääntä. Valituksi tulemiseen olisi vaadittu 68 ääntä. Vaalien toisella kierroksella Meri sai 49 ja Rüütel 34 ääntä. Kolmannella kierroksella Meren kannatus kasvoi 52 kun taas Rüütelin kannatus putosi 32 ääneen. Lain mukaan parlamentti voi äänestää presidentistä kolme kertaa. Tämän jälkeen valinta siirtyy valitsijakokoukselle, johon 101-paikkaisen parlamentin lisäksi kuuluu 273 edustajaa Viron kunnista. Valitsijakokous kokoontuu 20. syyskuuta ja tällöin valitsemiseksi tuleminen edellyttää enemmistön kannatusta.

Viron ja Latvian parlamentit ratifioivat sopimuksen merirajasta. Viron ja Latvian parlamentit hyväksyivät viime viikolla yksimielisesti uuden merirajasopimuksen. Sopimus astuu voimaan, kun molempien maiden presidentit ovat sen hyväksyneet. Lisäksi solmittiin erillissopimus Riianlahden kalastusoikeuksista.

Myös Liettua ja Latvia aloittavat merirajaa koskevat neuvottelut syyskuun 9. päivänä. Maiden välejä on kiristänyt erityisesti öljynporauslisenssi, jonka Latvian parlamentti myönsi kiistellylle merialueelle.

Talouskehitys epäyhtenäistä IVY-maissa. Bruttokansantuote kasvoi viidessä kahdestatoista IVY-maasta vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Nopeinta kasvu oli Georgiassa, jossa BKT nousi 18 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. On kuitenkin otettava huomioon, että Georgiassa BKT supistui hyvin voimakkaasti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, eli suuret kasvuluvut kertovat myös lähtötason mataluudesta. IVY:n suurimmissa maissa, Venäjällä ja Ukrainassa, BKT supistui edelleen. Venäjällä lasku oli 5 % ja Ukrainassa 9 %. Nopeinta BKT:n lasku oli Tadžikistanissa, 20 %. IVY-maiden yhteenlaskettu BKT supistui 5 % vuoden ensimmäisellä puoliskolla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden.

Ukraina ottaa käyttöön uuden rahayksikön - grivnan. Ukrainan keskuspankin pääjohtaja Viktor Jushtshenko ilmoitti viidettä itsenäisyyspäiväänsä viettävän 52 miljoonaisen Ukrainan ottavan käyttöönsä uuden rahan - grivnan syyskuun 2. päivänä. Vaihtokurssiksi on suunniteltu 1 USD = 1.75 grivnaa. Yleisö saa vaihtaa käteisiä karbovanetseja grivnoiksi 100 miljoonan (n. 600 dollarin) arvosta, sitä suuremmat summat voi vaihtaa vain pankkitilien kautta. Määräys, jolla ehkä pyritään konfiskoimaan ainakin osa laittomasti hankituista säästöistä, on jo aiheuttanut kuumenemistä ja dollarin vahvistumista valuuttamarkkinoilla yleisön vaihtaessa karbovanetsejaan dollareiksi. Syyskuun 16. käytöstä poistuvan karbovanetsin dollarikurssi on pysynyt suhteellisen vakaana lähes vuoden.

Rahanuudistukseen liittyy myös riski inflaation kiihtymisestä. Hintojen nousua hillitäkseen parlamentti päätti kuukauden mittaisesta hintojen jäädytyksestä. Ukrainan alkuvuoden inflaatio on ollut 30 %, mutta kuukausivauhti on jo kolme kuukautta pysynyt alle yhden prosentin. Ukrainan talousongelmien pääasiallinen lähde, suuri ja tehoton valtionsektori, on kuitenkin yhä olemassa. Myös budjettivaje sekä palkka- ja maksurästit ovat edelleen tärkeitä talouspoliittisia ongelmia.

Ukraina toteuttaa kauan suunnitellun rahanuudistuksen, vaikka Kansainvälisen valuuttarahaston mahdollinen tuki yritykselle on toistaiseksi sopimatta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 36

Venäjän uusi budjetti parlamenttikäsittelyyn. Parlamentille annettu budjettiluonnos eroaa aiemmin hallituksessa käsitellystä (kts. Idäntalouksien viikko 34) sekä menojen että tulojen osalta, mutta budjettialijäämän osuus ennustetusta BKT:sta on ennallaan. Menoja vuodelle 1997 on budjetoitu 524 340 miljardia ruplaa ja tuloja 433 640 miljardia ruplaa. Budjettivajeeksi ennustetaan siis 90 700 miljardia ruplaa. Tällöin budjettivaje olisi 3.3 % ensi vuodelle arvioidusta nimellisestä bruttokansantuotteesta. Budjetti täytyy hyväksyä parlamentin molemmissa kamareissa ja tämän jälkeen presidentti Jeltsinin täytyy vielä allekirjoittaa se.

Budjettiehdotuksessa oletetaan, että ensi vuonna ruplan keskimääräinen dollarikurssi on 5 560 (tällä hetkellä 5363). Ruplan ei siis odoteta enää heikkenevän merkittävästi. Tällä ruplakurssilla ensi vuoden budjettivaje olisi noin 16.3 miljardia dollaria. Budjettivajetta aiotaan paikata lainanotolla sekä ulkomailta että kotimaasta. Ulkomailta aiotaan ottaa lainaa hieman alle puolet alijäämästä ja tästä suurin osa kansainvälisiltä järjestöiltä. Kotimaassa aiotaan laskea nettomääräisesti liikkeeseen 15 000 miljardia ruplaa valtion sijoitustodistuksia ja 32 700 miljardia ruplaa erilaisia valtion joukkovelkakirjalainoja.

Budjetissa oletetaan, että vuonna 1997 BKT:n supistuminen pysähtyy ja kuukausi-inflaatio on keskimäärin 0.8 %.

IMF on ilmoittanut, että se hyväksyy Venäjän budjettivajeen kasvun 5.25 prosenttiin bruttokansantuotteesta tänä vuonna. IMF laskee alijäämän hieman eri tavalla kuin Venäjä itse. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla alijäämä oli Venäjän valtiovarainministeriön mukaan 4 % BKT:sta, mutta IMF:n mukaan 6.3%. Ennuste budjettivajeesta on muuttunut, koska alkuvuonna valtion lainanotto tuli huomattavasti kalliimmaksi kuin alunperin oli kaavailtu.

Hinnat laskivat Venäjällä ensimmäistä kertaa talousuudistusten alkamisen jälkeen. Venäjän tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat alenivat elokuussa 0.2 % heinäkuusta. Vuotuinen inflaatio elokuusta elokuuhun oli siten noin 37 %. Osaksi hintojen aleneminen johtui normaalista kausivaihtelusta, mutta osaksi myös Venäjän Keskuspankin suhteellisen kireästä inflaationvastaisesta politiikasta. Keskuspankki onnistui alentamaan inflaatio-odotuksia alkuvuonna jatkamalla ruplan kiinnitystä dollariin huolimatta siitä, että rahanmäärän kasvu on jatkunut varsin korkeana. Useimpien tarkkailijoiden mukaan inflaatio nopeutuu loppuvuonna hieman, mutta hintojen ei tänä vuonna odoteta nousevan enempää kuin noin 15 %.

Korot nousivat hieman Venäjällä. Keskiviikkona 5.9. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden koroksi tuli 78 % (viikko sitten 74 %), ja kolmen kuukauden koroksi 66 % (kaksi viikkoa sitten 63 %). Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 6 770 miljardia ruplaa eli noin 1.2 miljardia dollaria. Samana päivänä Venäjä myös maksoi 6 750 miljardin ruplan edestä eräänntyviä kuuden kuukauden sijoitustodistuksia eli se käytti lähes kaikki lainaamansa rahat vanhojen lainojen takaisinmaksuun, kuten on tapahtunut jo pidemmän aikaa.

Presidentti Jeltsin sydänleikkaukseen. Presidentin avustajat ilmoittivat torstaina 5. syyskuuta presidentin valinheen mieluummin leikkauksen kuin pitkällisen sydänsairauden rajoittaman elämäntyylin. Leikkaus tehtäneen moskovalaisessa sydänsairaalassa syyskuun lopulla.

Venäjän aluevaalit alkoivat. Vuodenvaihteeseen asti jatkuvien aluevaalien ketju alkoi Kalugan läänistä, jossa paikalliseen parlamenttiin valittiin 40 edustajaa. Äänestysprosentti jäi 29:ään eikä lopullisia tuloksia ole vielä julkistettu. Saratovin alueen kuvernöörinä jatkaa presidentti Jeltsinin huhtikuussa tehtävänsä nimittämä uudistusmielinen Dmitri Ajatskov. Hän sai 1.9. pidetyissä vaaleissa yli 80 % annetuista äänistä. Kommunistien vastaehdokas sai 16 % äänistä.

Aluevaaleissa valitaan kuvernööri yli 50:een Venäjän lääniin. Useissa lääneissä äänestetään myös paikallisten parlamenttien kokoonpanosta ja monissa kaupungeissa kaupunginjohtajasta. Vaaleja on eri syistä siirretty useaan kertaan. Nyt pidettävät aluevaalit ovat ensimmäiset kokonaan kattavat ja niiden merkitystä pidetään suurena. Uusista kuvernööreistä ja parlamenttien puhemiehistä tulee automaattisesti liittoparlamentin ylähuoneen - liittoneuvoston - jäseniä.

Kommunistit pystyvät vaaleissa hyvin menestyessään saamaan enemmistön nyt pääasiassa presidentti Jeltsinin tukijoista koostuvassa liittoneuvostossa ja ajamaan esityksiään paremmin läpi. Liittoparlamentin alahuone eli duuma on kommunistienemmistöinen. Venäläisten arvioidaan kuitenkin äänestävän enemmän ehdokkaiden henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella kuin puoluetustan mukaan.

Lainaa osakkeita vastaan -järjestelyn määräaika päättyi. Viime vuoden lopulla Venäjän hallitus ja erät liikepankit sopivat järjestelystä, jolla valtio sai omistamiaan suuryritysten osakkeita vastaan pankeilta lainaa budjettivajeen kattamiseen. Eri arvioiden mukaan lainojen kokonaismäärä vaihteli 3 500 mrd ruplasta 4 700 mrd ruplaan (USD 0.7 - 1.0 mrd). Järjestelyn alkuperäinen määräaika kului umpeen elokuun lopussa. Sopimuksen mukaan pankeilla on oikeus menetellä niiden kanssa parhaaksi katsomallaan tavalla, jos valtio ei ole määräajassa lunastanut osakkeita takaisin. Tällä hetkellä valtiolla ei ole halua eikä rahaa osakkeiden lunastamiseen. Toisaalta pankitkaan eivät vaikuta halukkailta panttiensa realisointiin. Arvelujen mukaan osakkeet pysyvät pankkien hallinnassa ja valtion lunastusaikaa jatketaan vuoden 1997 loppuun. Näkyvimpänä pankkina järjestelyssä on ollut Uneximbank, jonka pääjohtaja Vladimir Potanin toimii Venäjän hallituksen talousuudistuksesta vastaavana ensimmäisenä varapääministerinä.

Rauha Tshetsheniaan, valtiollista asemaa koskeva päätös lykättiin vuoteen 2001. Venäjän turvallisuuspäällikkö Aleksander Lebed ja tshetsheenien esikuntapäällikkö Aslan Mashadov allekirjoittivat Tshetshenian sodan lopettavan rauhansopimuksen lauantaina 31. elokuuta. Sopimuksen mukaan lähiajan konkreettisina tavoitteina ovat osapuolten pidättyminen voiman käytöstä ja asevoimien poistaminen. Niiden jälkeen on sovittava osapuolten välisistä taloudellisista suhteista ja Tshetshenian jälleenrakentamisesta. Lähes kaksi vuotta kestänyt sota on raunioittanut maata pahasti ja vaatinut Lebedin mukaan jopa 80 000 ihmisen hengen.

Torstaina 5. syyskuuta osapuolet pääsivät sopimukseen väliaikaisen venäläis-tshetshenialaisen kokoomushallituksen muodostamisesta. Hallituksen tärkeimmiksi tehtäviksi muodostuvat olojen vakiinnuttaminen ja vapaiden vaalien järjestäminen. Toistaiseksi hataran rauhankehityksen esteiksi saattavat nousta tshetsheeniklaanien keskinäiset erimielisyydet ja asiantuntijat ovat puhuneet jopa sisällissodan mahdollisuudesta. Myöskään Moskovassa kaikki eivät hyväksy nyt tehtyä rauhaa. Sota, joka aloitettiin joulukuussa 1994 presidentti Jeltsinin järjestyksenpalautustoimena, ei ole ollut kunniaksi Venäjän armeijalle. Jotkut puhuvat jopa katastrofista, kun sotilaallinen voitto kapinallisista jäi saavuttamatta.

Presidentinvaalin lykkääntyminen puhuttaa Virossa. Viimeviikkoinen presidentinvaali sai yllätyskäänteen, kun istuvan presidentin Lennart Meren kannatus jäi odotettua heikommaksi. Viron 101-paikkainen parlamentti äänesti lain mukaiset kolme kertaa, mutta Meri ei saanut yhdelläkään kierroksella vaadittua 68 ääntä. Meren kilpakumppani, Arnold Rüütel, sai vähemmän ääniä kuin Meri ja jäi niin ikään vaille riittävää kannatusta.

Presidentti Mereä on arvosteltu mm. siitä, että hän on useasti käyttänyt veto-oikeuttaan ja toiminut lähes yksinvaltiaan tavoin sivuuttaen sekä hallituksen että parlamentin. Lännessä määrätietoisien Meren toimintatapaa on sitä vastoin pidetty ennemminkin tehokkaana ja sen on katsottu edistävän Viron kehitystä kohti demokratiaa.

Parlamentin epäonnistuttua vaalin suorittaa 20. syyskuuta valitsijakokous, johon kuuluu parlamentin lisäksi 273 edustajaa Viron kunnista. Valituksi tuleminen edellyttää enemmistön kannatusta. Jos kukaan ei saa vaadittua enemmistöä, pidetään uusintakierros, johon osallistuvat kaksi eniten ääniä saanutta, ja enemmän ääniä saanut voittaa. Meren ja Rüütelin lisäksi ehdokkaiksi voivat asettua kaikki ne, jotka saavat vähintään 21 valitsijakokouksen jäsentä tukemaan ehdokkuutta. Viron presidentinvaalia koskevaa lakia pidetään yleisesti ottaen raskaana ja yllätysalttiina. Valitsijakokousjärjestelmän katsotaan pitkittävän vaalia. Lisäksi ehdokkaiden lopullinen kokoonpano selviää vasta vähän ennen itse vaaleja, mikä mahdollistaa yllätyksellisten ehdokkaiden mukaantulon viime hetkellä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 37

Boris Jeltsin siirsi presidentin valtuuksia pääministerille. Sydänleikkaukseen syyskuun lopulla valmistautuva Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** siirsi osan valtaoikeuksistaan tilapäisesti pääministeri Viktor **Tshernomyrdinille**. Pääministeri käyttää Jeltsinin arviolta useita viikkoja kestävänsä sairasloman aikana presidentin valtaa puolustus-, sisä- ja ulkoministeriötä sekä federaation turvallisuuselimiä koskevissa asioissa.

Tshetshenian rauhanprosessi polkee paikallaan. Tshetshenian poliittinen tilanne ei ole elokuun rauhansopimuksen jälkeen juurikaan toisenlainen kuin vuoden 1994 joulukuussa, jolloin sota alkoi. Sodan varsinaisen syyn, Tshetshenian valtiollisen aseman, käsittely on lykätty vuoteen 2001. Moskovasta ei juuri ole kuulunut rauhansopimusta tukevia tyytyväisyyden ilmaisuja. Tyytyväisimpiä lienevät Groznysta pois vedettävät sotilaat ja tietenkin tshetsheenikapinalliset. Presidentti Boris **Jeltsinin** mukaan joukkojen vetämistä ei pidä kuitenkaan kiirehtiä. Presidentti ei myöskään hyväksy suunniteltua Tshetshenian kysymyksen käsittelyä Euroopan neuvostossa, vaan pitää sitä puuttumisena Venäjän sisäisiin asioihin. Oikeusministeri Valentin **Kovaljov** ilmoitti, että kenraali **Lebedin** ja tshetsheenien esikuntapäällikön **Mashadovin** rauhansopimus ei virallisesti sido federaatiota. Pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** ja Moskovan kaupunginjohtaja Juri **Luzhkov** taas epäilevät rauhansopimuksen lopullista hintaa liian korkeaksi. Tshetsheniassa venäläis-tshetshenialaisen koalitiollahituksen muodostamisesta ei ole vielä päästy neuvottelemaan ja Moskovan Tshetsheniaan asettama pääministeri Doku **Zavgajev** on esiintynyt avoimesti sekä Lebediä että rauhansopimusta vastaan.

Venäjän keskuspankki liittyy BIS:iin. Venäjän keskuspankki on kutsuttu kahdeksan muun keskuspankin ohella Kansainvälisen järjestelypankin (Bank for International Settlements) jäseneksi. BIS on keskuspankkien yhteistyöorganisaatio, jossa on ennen nykyistä laajentumista 32 jäsentä. Uudet jäsenet liittyvät BIS:iin merkitsemällä sen osakkeita. BIS:n pääjohtajan Wim **Duisenbergin** mukaan uudet keskuspankit tulevat jäseniksi ennen maaliskuuta 1997.

Venäjän kauppataseen ylijäämä kasvaa. Venäjän kauppataseen ylijäämä muiden kuin IVY-maiden kanssa oli Venäjän tilastokomitean mukaan 12.5 miljardia dollaria tammi-kesäkuussa. Viime vuoden vastaavana aikana ylijäämä oli 11.6 miljardia dollaria. Venäjän kauppataseen ylijäämä on siten hieman kasvanut ruplan reaalisesta vahvistumisesta huolimatta. Jos kauppaluvuissa otetaan huomioon myös IVY-maat, oli ylijäämä 11.3 miljardia dollaria tammi-kesäkuussa.

Korot laskivat Venäjällä selvästi. Kuuden kuukauden koroksi tuli valtion sijoitustodistusten huutokaupassa 68 %, eli korko laski selvästi viikon takaisesta 78 prosentista. Lisäksi valtiovarainministeriö laski liikkeeseen uuden erän joukkovelkakirjalanoja, jotka erääntyvät ensi helmikuussa. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta näissä huutokaupoissa 7 500 miljardia ruplaa eli noin 1.4 miljardia dollaria. Saamistaan varoista se käytti heti 7 300 miljardia ruplaa vanhojen sijoitustodistusten ja joukkovelkakirjalainojen korkojen takaisinmaksuun.

Rupla on pysynyt viime päivinä suhteellisen vakaana. Elokuun aikana ruplaan kohdistui heikentymispaineita, joiden takia Venäjän keskuspankki tuki ruplaa pääjohtaja Sergei **Dubininin** mukaan 1.6 miljardilla dollarilla. Nämä interventiot eivät kuitenkaan Dubininin mukaan uhkaa IMF:n kanssa sovittujen valuuttavaroitavoitteiden toteutumista. Torstaina 12.9. ruplan dollarikurssi oli Moskovan valuuttapörssissä 5 376.

Kansainväliset järjestöt myönsivät teknisen avun rahoitusta noin 12 miljardia dollaria Itä-Eurooppaan ja IVY-maihin vuonna 1995. Suurin osa rahoituksesta tuli Maailmanpankilta, jonka osuus oli 4.5 miljardia dollaria kesäkuussa 1995 päättyneellä tilikaudella. Lisäksi Maailmanpankkiin kuuluva International Finance Corporation (IFC) rahoitti 0.3 miljardilla dollarilla projekti-investointeja mm. Puolassa. Euroopan jälle rakennus- ja kehityspankin (EBRD) rahoitusosuus oli viime vuonna 3.6 miljardia dollaria. Eniten EBRD:n rahoitusta saivat Venäjä ja Unkari. EU rahoitti Phare- ja Tacis-ohjelmiansa kautta Itä-Eurooppaa noin 2.1 miljardilla dollarilla. Miltei 70 % tästä summasta koostui yhdentoista Itä- ja Keski-Euroopan maan Phare-rahoituksesta. Teknisen avun Tacis-ohjelman kautta kulkeneet rahavirrat Venäjälle ja muihin IVY-maihin olivat huomattavasti pienempiä. Tsekki ja Unkari saivat miltei puolet Euroopan Investointipankin (EIB) Itä-Euroopan maille myöntämästä rahoituksesta eli 1.2 miljardista dollarista. EIB ei toistaiseksi ole rahoittanut IVY-maita.

Baltian maiden inflaatio pysähtyi elokuussa. Sekä Virossa että Latviassa kuluttajahinnat laskivat. Virossa inflaatio oli -0.3 % ja Latviassa -0.5 %. Virossa kuluttajahinnat laskivat ensimmäisen kerran maan itsenäisyyden aikana. Myös Liettuassa elokuun inflaatio oli itsenäisyyden ajan alhaisin, vain 0 %. Latviassa kuluttajahinnat laskivat viimeksi vuosi sitten elokuussa (-0.3 %). Elokuusta 1995 tämän vuoden elokuuhun mitattuna hintojen nousu oli Virossa 22.1 %, Latviassa 18.3 % ja Liettuassa 24.5 %.

Venäjä ja Ukraina erimielisiä tuontirajoituksista. Venäjän päätöstä asettaa Ukrainasta tuodulle sokerille 10 % arvonlisävero pidetään Ukrainassa enemmän poliittisena kuin taloudellisena toimenpiteenä. Kysymys ukrainalaisten tuontitavaroitten verottamisesta ja kiintiöinnistä oli esillä jo aiemmin syksyllä ja elokuussa Venäjä ja Ukraina sopivat toimenpiteiden lykkäämisestä lokakuun alkuun. Venäjän IVY-suhteista vastaavan ministerin Aman **Tulejevin** mukaan Venäjä menettää huomattavia budjettituloja ukrainalaisten dumpatessa etenkin sokerin ja alkoholin hintoja Venäjällä. Ukrainan presidentin Leonid **Kutsman** mukaan Venäjän toimenpiteet ovat ristiriidassa kolmisen vuotta sitten solmitun vapaakauppasopimuksen kanssa ja saattavat johtaa maiden väliseen kauppasotaan. Ukrainan kannalta tilannetta hankaloittaa myös Venäjän solmima tulliliitto Kazakstanin, Kirgisian ja Valko-Venäjän kanssa, joka ilmeisesti johtaisi samoihin kaupan rajoituksiin myös viennissä näihin maihin. Venäjä on Ukrainan suurin kauppakumppani, jonka osuus Ukrainan viennistä oli vuoden 1996 ensimmäisellä puoliskolla vajaat 40 % (2.2 miljardia dollaria).

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 38

Tuotanto supistuu Venäjällä edelleen. Venäjän tilastokomitean mukaan BKT oli elokuussa 8 % pienempi kuin vuoden 1995 elokuussa. Myös teollisuustuotanto supistui saman verran. Elokuussa työttömyys oli 9.2 %, kun se vuosi sitten oli 7.8 %. Työttömänä oli 6.7 miljoonaa venäläistä. Keskipalkka on puolestaan noussut vuodessa 63 %, ja se oli elokuussa 850 000 ruplaa eli noin 160 dollaria. Samaan aikaan inflaatio on ollut vain 37 %, eli rekisteröity keskipalkka on noussut reaalisesti varsin paljon.

Venäjällä ristiriitaisia tietoja rahauudistuksesta. Talousministeri Jevgeni Jasinin mukaan Venäjän hallitus suunnittelee teknistä rahauudistusta, jonka jälkeen yksi uusi rupla vastaisi 10 000 nykyruplaa. Keskuspankin pääjohtaja Sergei Dubinin torjui ruplan denominaatiohuhut viimeksi syyskuun alussa, jolloin hän totesi denominaation olevan ajankohtainen vasta, kun inflaatio on pysynyt hitaana kokonaisen vuoden.

Venäjän kaukoidän voimalatyöntekijät aloittivat lakon. Yli 10 000 voimalatyöntekijää Venäjän kaukoidässä aloitti maanantaina 16. syyskuuta lakon vauhdittaakseen palkkarästiensä maksua. Monet lakkolaiset ovat olleet ilman palkkaa huhtikuusta lähtien, ja alueen voimaloiden yhteenlasketut palkkarästit ovat nousseet jo satoihin miljardeihin rupliin. Pääsyyllisenä tilanteeseen voimalat pitävät Primorskin läänin kuvernööriä Jevgeni Nazdratenkoa, joka suosiota saadakseen on pitänyt energian hinnat keinotekoisien alhaalla.
Todellisempi syy lienee Venäjällä yhä yleisemmäksi käynyt laskujen maksamatta jättäminen. Siitä on tullut kannattamattomien tuotantolaitosten tapa pysyä joten kuten hengissä ja pitää työntekijänsä muodollisesti työllisinä. Kuluvan vuoden heinäkuussa yritysten keskinäiset maksurästit kohosivat uuteen ennätykseensä eli runsaaseen 5 prosenttiin BKT:sta. Maksamattomia palkkoja oli Venäjällä kesäkuussa yhteensä 30 000 mrd. ruplaa, josta valtion osuus oli yli 4 000 miljardia.

Venäjän maksurästiongelmia käsittelevää hallituskomissiota johtaa talousasioista vastaavaksi 1. varapääministeriksi elokuussa nimitetty Vladimir Potanin.

Korot laskevat edelleen Venäjällä. Keskiviikkona 18.9. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden koroksi tuli 61 %. Viikko sitten vastaava korko oli 68 %. Keskiviikkona Venäjä laski liikkeeseen myös kahden vuoden joukkovelkakirjalainan, jonka koroksi tuli 107 %. Reaalikorko on Venäjällä edelleen varsin korkea. Sijoittajat katsovat Venäjän edelleen niin riskialttiiksi sijoituskohteeksi, että vaativat suuren korvauksen tämän riskin ottamisesta. Lisäksi ulkomaalaisia sijoittajia ei ole vielä kukaan päästetty täysin ilman rajoituksia Venäjän sijoitustodistusmarkkinoille, ja tämä pitää osaltaan korkoja korkealla. Viimeksi IMF on vaatinut markkinoiden avaamista myös ulkomaalaisille sijoittajille.

Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta keskiviikon huutokaupoissa 6 040 miljardia ruplaa eli noin 1.1 miljardia dollaria. Kaikki lainatut varat käytettiin eräänntyvien sijoitustodistusten lunastamiseen.

Venäjän lainojen uudelleenjärjestely etenee. Venäjän ilmoituksen mukaan Lontoon klubiin kuuluvista pankeista suurin osa on hyväksynyt aiemmin neuvotellun lainojen uudelleenjärjestelyn. Järjestelyn jo hyväksyneiden pankkien osuus koko 35 miljardin dollarin lainapotista on yli 20 miljardia. Venäjän mukaan uudelleenjärjestely voitaisiin toteuttaa jo ennen vuoden loppua. Pääomamarkkinoilla lainojen uudelleenjärjestelyä on pidetty välttämättömänä ehtona sille, että Venäjä voi taas laskea liikkeeseen dollarimääräisiä joukkovelkakirjalainoja. Venäjän ilmoituksen jälkeen sen velkapapereiden hinta nousi kansainvälisillä markkinoilla selvästi.

Viron tämänpäiväisissä presidentinvaaleissa ehdolla viisi kandidaattia. Istuvan presidentin Lennart Meren (67) ja parlamentin varapuhemiehen Arnold Rüütelin (68) lisäksi ehdolla ovat naiskansanedustaja Siiri Oviir (48), parlamentin varapuhemies Tunne Kelam (60) sekä akateemikko Enn Tougu (61). Presidentin valitsee 374-henkinen valitsijakokous ja valitsemiseksi tuleminen edellyttää enemmistön kannatusta. Viron 101-jäseninen parlamentti äänesti presidentistä kolmesti elokuun lopulla, mutta sekä Meri että Rüütel eivät saaneet valituksi tulemiseen vaadittua 68 ääntä.

Viro jatkaa WTO-jäsenyysneuvotteluja. Maailman kauppajärjestön ja Viron edustajat kokoontuivat keskiviikkona Genevessä, missä keskusteltiin mm. Viron taloudesta ja poliittisesta ilmapiiristä. Viro aloitti WTO-neuvottelut viime vuoden toukokuussa. Viron päämääränä on WTO-jäsenyys tämän vuoden loppuun mennessä. Myös Latvia ja Liettua ovat aloittaneet jäsenyysneuvottelut.

Liettuan pankkikriisin jälkihoito jatkuu. Tähän mennessä suljettujen pankkien tallettajille on maksettu korvauksia kolmessa vaiheessa, kesäkuussa, elokuussa ja syyskuussa. Liettuan valtiovarainministeriön mukaan yhdeksän konkurssiin menneen pankin talletuksia on korvattu toistaiseksi noin 17 miljoonan litin arvosta. Koko vuodelle on korvauksia budjetoitu maksettavaksi 20 miljoonan litin arvosta. Summa kasvaa todennäköisesti reilusti budjetoitua korkeammaksi erityisesti nyt, kun kaksi pankkia, Vakaru Pankki ja Ekspers, on juuri äskettäin haettu konkurssiin. Lisäksi hallitus on päättänyt Lithuanian Joint-Stock Innovation -pankin sekä Lithuanian State Commercial -pankin uudelleenjärjestelyistä. Pankkien toimintaa tuetaan mm. valtion sijoitustodistusmyynneillä sekä suoralla lainoituksella.

Pankkiluottojen korot laskevat Baltiassa. Pankkiluottojen korot laskivat kaikissa Baltian maissa tämän vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Suurelta osin tämä johtuu inflaation vaimenemisesta, mutta myös maiden pankkisektoreiden kasvaneesta kokemuksesta ja sen mukanaan tuomasta valmiudesta myöntää enemmän luottoja. Inflaation ja inflaatio-odotusten laskun vaikutus näkyy kaikkein selvimmin Baltian sijoitustodistusmarkkinoilla. Sekä Latviassa että Liettuassa valtion kolmen kuukauden sijoitustodistusten korko on tällä hetkellä noin 10%. Virossa kolmen kuukauden talibor-korko on noin 8 %.

Virossa kaikkein lyhyimpien, alle kuukauden, pankkiluottojen keskimääräinen korko laski kesäkuussa jo alle kymmenen prosentin, 9,4 %:iin. Vuoden alussa näiden luottojen korot olivat noin 20 %. Muissa maturiteeteissa lasku ei ole ollut yhtä suurta, mutta kaikkien myönnettyjen luottojen keskikorko oli kesäkuussa 14,9 %, kun se vuoden alussa oli noin 17 %.

Latviassa lyhytaikaisten luottojen keskikorko oli heinäkuussa noin 17 % ja pitkäaikaisten luottojen (maturiteetti yli vuosi) noin 21 %. Vielä vuoden alussa lyhytaikaisten luottojen keskikorko oli noin 30 %. Pitkäaikaisten luottojen korko on pysynyt lähes samalla tasolla koko vuoden.

Liettuassa lainakorkojen lasku ei ole ollut yhtä nopeaa kuin Latviassa. Lyhyimpien lainojen korko oli toukokuussa noin 25 %, mutta yli vuoden lainoissa korko oli vain 14 %. Lyhyimpien lainojen korko on laskenut hieman vuoden alusta, mutta pitkien lainojen korko on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla jo viime syksystä.

Ukrainan karbovanets-kupongit pois käytöstä, grivnan kurssi pysynyt vakaana. Ukrainan karbovanets-kuponkien viimeinen käyttöpäivä oli presidentin asetuksen mukaisesti 16. syyskuuta. Liikkeellä olleista 366 000 mrd. karbovanetsista (n. 2 mrd. dollaria) oli 9. syyskuuta mennessä palautunut keskuspankkiin lähes 80 % eli 286 000 miljardia.

Kohta kolme viikkoa käytössä olleen uuden rahayksikön grivnan kurssi on pysynyt toistaiseksi vakaana eli 1.76 grivnana dollarilta. Kansainvälinen valuuttarahasto ei ole vielä vastannut Ukrainan pyyntöön perustaa grivnan tueksi 1.5 mrd. dollarin vakautusrahasto. Valuuttarahaston toukokuussa myöntämästä 860 milj. dollarin valmiusluotosta Ukraina on tähän mennessä nostanut 480 milj. dollaria. Ukraina neuvottelee valuuttarahaston kanssa myös 2.5 - 3 mrd. dollarin kolmivuotisesta ns. laajennetusta rahoitusjärjestelystä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 39

Venäjän Agroprombank kansallistetaan. Finanssiministeri Aleksander Livshitsin mukaan Venäjän hallitus puntaroi parhaillaan vaihtoehtoja Agroprombankin saattamiseksi uudestaan valtion omistukseen. Kansallistamishankkeet perustuvat Venäjän presidentin 19. heinäkuuta antamaan Agroprombankin tulevaa asemaa koskevaan asetukseen. Pankin talous on heikentynyt viime aikoina huonosti menneiden lainoitushankkeiden myötä ja pankki on jo jonkin aikaa ollut keskuspankin erityisvalvonnassa. Entisestä Neuvostoliiton erityispankista yksityistetyllä Agroprombankilla on yli 1 200 haarakonttoria eri puolilla maata. Pankin kansallistaminen on asiantuntijoiden mukaan luonnollista, sillä pankin toiminta on keskittynyt lähes täysin valtion varojen välittämiseen maataloudelle.

Presidentti Jeltsinin sydänleikkaus lykkääntyy. Presidentti Boris Jeltsiniä hoitavan lääkiriryhmän mukaan presidentin sydämenohitusleikkaukseen voidaan ryhtyä vasta 6 - 10 viikon kuluttua. Lykkäys on tarpeen riskien minimoimiseksi. Lääkärit lupaavat presidentin palaavan leikkauksen jälkeen täyteen työkuuntoon. Oppositio syytti presidenttiä todellisen terveydentilansa salaamisesta viime kesän presidentinvaalien aikana ja vaati tätä eroamaan välittömästi terveydellisistä syistä. Presidentti antoi 19. syyskuuta asetuksen presidentin toimivaltuuksien siirtämisestä pääministerille erillisellä asetuksella määrättäväksi ajaksi.

Venäjällä odotukset talouskasvusta ovat varovaisia. Helsingissä 23.-24.9 pidetyssä Venäjän talouden transitiota käsitelleessä seminaarissa varatalousministeri Andrei Svinarenko totesi talousministeriön arvioivan Venäjälle talouden nollakasvua vuonna 1997. Talouden odotetaan kääntyvän kasvuun vuonna 1998.

Jeltsinin terveyshuolet nostivat korkoja selvästi. Epävarmuus presidentti Jeltsinin terveydentilasta nosti korkoja selvästi keskiviikkona 26.9. järjestetyssä valtion sijoitustodistusten huutokaupassa. Kuuden kuukauden korko nousi 83 prosenttiin (viikko sitten 61 %) ja kolmen kuukauden korko 69 prosenttiin (kolme viikkoa sitten 66 %). Korot nousivat jo alkuvuokosta, kun keskuspankki myi jälkimarkkinoilla sijoitustodistuksia. Yhteensä Venäjän valtiovarainministeriö lainasi keskiviikkona markkinoilta 7 300 miljardia ruplaa eli noin 1.35 miljardia dollaria. Tästä summasta 7 000 miljardia ruplaa käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Keskuspankin ilmoituksen mukaan Venäjän valtion liikkeeseen laskemien ruplamääräisten velkapapereiden markkina-arvo oli 20.9. 196 060 miljardia ruplaa eli 36.4 miljardia dollaria. Sijoitustodistusten dollariarvo on noussut neljässä viikossa noin neljä miljardia dollaria.

Osakkeiden hinnat laskivat Venäjällä. Kun tieto presidentti Jeltsinin sydänleikkauksen mahdollisesta lykkäämisestä tai peruuttamisesta annettiin julkisuuteen, osakkeiden hinnat Venäjällä putosivat rajusti. Alkuviikosta esimerkiksi AK&M-osakeindeksi putosi yhteensä 7 prosenttia. Ilmoitus siitä, että Jeltsin leikataan marraskuussa nosti kuitenkin kurssuja torstaina 1.5 prosenttia. Venäjän dollarimääräisten velkapapereiden hinnat reagoivat vastaavalla tavalla.

Huolet presidentin terveydentilasta ovat olleet huonoja uutisia esimerkiksi Gazpromille, joka valmistelee parhaillaan osakeantia ulkomaalaisille sijoittajille. Myös monet muut venäläiset yhtiöt, mm. öljy-yhtiö Slavneft ja tavaratalo Gum suunnittelevat parhaillaan osakeanteja ulkomaalaisille.

Lennart Meri valittiin uudelleen Viron presidentiksi. 374-jäseninen valitsijakokous äänesti 20. syyskuuta ja Meri sai kaikkiaan 196 ääntä. Valituksi tuleminen edellytti yksinkertaisen enemmistön kannatusta eli 188 ääntä. Meren vahvin kilpakumppani, Arnold Rüütel, sai 126 ääntä. Seuraavan viisivuotiskauden aikana Meri ilmoitti keskittyvänsä mm. kansalaisten yhtäläisten oikeuksien sekä luotettavan oikeusjärjestelmän kehittämiseen. Meri korosti myös sitä, että Viron ulkopoliittikan painopistealueet, entistä tiiviimpi integroituminen Euroopan Unioniin ja Nato-suhteiden kehittäminen ovat edelleen merkittävässä asemassa.

Baltian maat valmistelevat ensi vuoden budjetiteja. Viron hallitus hyväksyi ensi vuoden budjettiluonnoksen syyskuun puolessa välissä. Budjetin loppusummaksi on arvioitu 15.1. miljardia kruunua (noin 2 mrd. DEM), mikä on 11 % enemmän kuin tämän vuoden budjetti. Perusbudjetin lisäksi hallitus hyväksyi sosiaaliturvabudjetin, jonka jälkeen budjetin kokonaissumma nousee noin 23 miljardiin kruunuun. Budjettiluonnos on tällä hetkellä parlamentin käsittelyssä.

Myös Latviassa hallitus on hyväksynyt ensi vuoden budjettiluonnoksen. Budjetti on tarkoitus pitää tasapainossa ja sen yhteissumma on 544 miljoonaa latia. Tasapainoisen budjetin toteuttaminen osoittautunee suureksi haasteeksi Latvialle ottaen huomioon sen, että esim. tälle vuodelle on budjetoitu noin 60 miljoonan latin alijäämä. Budjetti siirtyi parlamentin käsittelyyn tällä viikolla. Liettuassa budjetin käsittely on vielä kesken.

Suomen Pankki avasi Internet-kotisivun. Suomen Pankki avasi oman kotisivun Internetissä. Tämän uuden tietokanavan tarkoituksena on antaa ajankohtaista tietoa pankin päätöksistä ja kannanotoista sekä jakaa pankin kannalta tärkeitä tilasto- ja muita tietoja nykyistä laajemmin.

Idäntalouksien yksikön lohkossa on aineistoa siirtymätalouksien seurannasta ja tutkimuksesta, mm. tämä **Idäntalouksien viikko** -julkaisu sekä lyhyt yhteenveto **Idäntalouksien katsauksia** -sarjassa julkaistuista artikkeleista.

Suomen Pankin kotisivun osoite on <http://www.bof.fi>

Idäntalouksien yksikön lohkon osoite on <http://www.bof.fi/env/fin/it/itfi.stm>

Idäntalouksien viikko -julkaisun osoite on <http://www.bof.fi/env/fin/it/itavko/itavko.stm>

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 40

Venäjän hintojen nousu syyskuussa hyvin maltillista. Venäjän tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat nousivat syyskuussa 0.3 % elokuusta. Viime vuoden syyskuusta hinnat nousivat noin 32 %. Vuotuinen inflaatio jatkoi siis hidastumistaan. Elokuussa 12 kuukauden inflaatio oli 37 % ja vuoden alussa 105 %. Tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat noussevat tänä vuonna noin 18 %.

Korot laskivat viime viikon nousupiikin jälkeen. Korot laskivat selvästi keskiviikkona 2.10. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa. Kolmen kuukauden korko laski 55 prosenttiin viikon takaisesta 69 prosentista ja kuuden kuukauden korko 66 prosenttiin 83 prosentista. Näin ollen korot ovat laskeneet takaisin sille tasolle, jolla ne olivat ennen presidentti **Jeltsin**in terveyteen liittyviä spekulatioita. Venäjän valtiovarainministeriö lainasi keskiviikkona markkinoilta 6000 miljardia ruplaa eli 1.1 miljardia dollaria. Valtiovarainministeriö käytti kaikki lainaamansa varat erääntyvien kuuden kuukauden sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Rupla heikentyi syyskuussa tasaisesti dollaria vastaan keskuspankin asettamassa valuuttaputkessa. Heikentymisvauhti oli hitaampi kuin elokuussa, jolloin keskuspankki joutui interventioillaan tukemaan ruplaa. Torstaina 3.10. ruplan dollarikurssi MICEX:ssä (Moscow Interbank Currency Exchange) oli 5413.

Palkkarästit kasvavat Venäjällä. Venäläisen Trud-sanomalehden mukaan 16 - 18 miljoonaa venäläistä palkansaajaa ei kuukausiin ole saanut palkkaansa täysimääräisenä tai ollenkaan. Lehti arvioi rästien kasvaneen syyskuussa muutaman viikon aikana jopa 4000 mrd ruplaa (740 milj.\$), kun kokonaispalkkarästien saldoksi arvioidaan yli 40 000 mrd ruplaa (7400 milj.\$). Rästien kasvaminen on johtanut lakkoihin ja lakkouhkiin eri puolilla Venäjää. Tilanteen on arvioitu edistävän kommunistien menestystä Venäjällä käynnissä olevissa aluevaaleissa. Viime viikolla kommunistien edustaja voitti Leningradin ja aiemmin Amurin alueella.

Venäjän viljasadon arvioidaan jäävän ennakoitua pienemmäksi. Riippumattoman tutkimuslaitoksen SovEconin mukaan Venäjän viljasato jää 67 - 69 miljoonaan tonniin aiempien yli 70 miljoonan tonnin arvioiden sijaan. Viimevuotinen 63 miljoonan tonnin viljasato oli heikoin 30 vuoteen. Tänä vuonna lähinnä kesän kuivuus on tuhonnut vajaat 6 % viljellystä vilja-alasta. Sadonkorjuu on muutaman viikon normaaliaikataulusta jäljessä. Joillakin alueilla sadonkorjuuta ovat hidastaneet syyskuun sateet. Venäjän uskotaan tuovan viljaa USA:sta ja Euroopasta. Kotimaisen viljan korkea hinta ja huono sato Venäjän pääasiallisissa viljantuojamaissa - Kazakstanissa ja Ukrainassa - lisännevät viljan tuontia.

Venäjän presidentti peruutti veroasetuksensa. Presidentti Boris **Jeltsin** peruutti 6. syyskuuta elokuun lopulla antamansa veroasetuksen. Asetuksella oli tarkoitus tehostaa tuloverojen keruuta tukkimalla palkanmaksun yhteydessä tapahtuvan veronkierron porsaanreikiä. Asetuksen mukaan veronalaisiksi olisivat tulleet mm. yksityisille talletustileille maksettavat rahasuoritukset sekä tileiltä saadut korot. Asetus aiheutti välittömän talletusten nostovyöryn ja liike-elämän ankaran protestin tiedotusvälineissä. Asetus synnytti erimielisyyttä myös Viktor **Tshernomyrdin**in hallituksessa: finanssiministeri Aleksander

Livshits ja talousministeri **Jevgeni Jasin** olivat puolesta, kun taas liike-elämän piiristä tullut ensimmäinen varapääministeri **Vladimir Potanin** oli vastaan.

Venäjän tehoton veronkeruu on ollut Kansainvälisen valuuttarahaston silmätikkuna jo pitkään. Rahasto suostui maksamaan elokuun luottoeränsä vasta, kun Venäjän hallitus oli lupautunut tehostamaan verojen keruutaan.

Viron ammattiliitot aloittivat neuvottelut minimipalkkojen korotuksista. Tavoitteena on nostaa minimikuukausipalkka aikaisemmasta 680 kruunusta (56 dollaria) 1200 kruunuun (98 dollaria). Lisäksi neuvotteluissa on tarkoitus keskustella mm. työntekijöiden oikeusturvasta konkurssitilanteessa sekä sosiaali- ja muista eduista yleensä. Toukokuun minimipalkka oli Latviassa 69 ja Liettuassa 52 dollaria.

Latvian valtiovarainministeri Aivar Kreituss eroaa. Kreituss kuuluu Latvian parlamentin suurimman puolueen, Latvian demokraattisen puolueen (Saimnieksin) johtohahmoihin. Puolueen mukaan Kreituss ei ole noudattanut puolueohjelmaa vaaditulla tavalla, minkä seurauksena hän joutuu siirtymään muihin tehtäviin. Lain mukaan ministeri, joka ei kuulu puolueeseen eikä nauti eduskunnan ja edustamansa puolueen luottamusta, ei myöskään voi toimia ministerinä. Kreituss haki eroa ministerinvirastaan 2. lokakuuta. Uusi valtiovarainministeri on tarkoitus nimittää viikolla 41.

Liettua sai apua energiakriisiin Maailmanpankilta. Liettuan energiasektori on kuluvan vuoden aikana ajautunut kriisiin kasaantuvien velkojen vuoksi. Mm. suuri kaasuyhtiö Lietuvos Dujos ei tähän mennessä ole kyennyt maksamaan 32 miljoonan dollarin velkojaan venäläiselle Gazpromille Liettuan paikallishallintojen sekä budjettiorganisaatioiden maksamattomien energialaskujen vuoksi. Maailmanpankin ja Liettuan heinäkuussa allekirjoitetun sopimuksen mukaan Liettuan olisi pitänyt pienentää 35 miljoonan dollarin energiavelka 5.5 miljoonaan dollariin syyskuun 19. päivään mennessä. Liettua ei kuitenkaan ole onnistunut maksamaan velkarästejä sopimuksen mukaisesti. Maailmanpankki on ilmoittanut hyväksyvänsä myös hitaamman velkojen maksun. Ehtona järjestelylle on kuitenkin se, että parlamentti laatii lakiluonnoksen, jonka mukaan valtiovarainministeriö pidättää paikallishallintojen ja budjettiorganisaatioiden energiamaksut suoraan valtion budjetista. Lakiesityksen tulisi valmistua ennen Liettuan ja Maailmanpankin seuraavaa tapaamista, joka on suunniteltu pidettäväksi 10. lokakuuta.

Kiihkoislamilaisen Taleban-liikkeen hyökkäykset Afganistanissa huolestuttavat Venäjää ja Keski-Aasian tasavaltoja. Kazakstanin, Uzbekistanin, Kirgisian, Turkmenistanin ja Tadžikistanin presidenttien sekä Venäjän pääministeri **Viktor Tsernomyrdinin** on määrä kokoontua hätäkokoukseen Alma-Ataan 4. lokakuuta. Kokouksen tarkoituksena on keskustella Afganistanissa jatkuvien taisteluiden aiheuttamasta uhasta Keski-Aasian tasavaltojen rajoille ja tätä kautta Venäjälle. Venäläisen rajavartioston vartioimalla Tadžikistanin ja Afganistanin välisellä rajalla on jo pitkään käyty taisteluja Dushanben Moskovaa tukevan hallituksen ja Afganistanissa oleskelevien tadzhikistanilaisten islamisistien välillä. Venäjän kannalta merkityksellisiä olisivat myös mahdolliset hankkeet kuljettaa Kaspianmeren öljyä vaikkapa Turkin kautta länteen ilman Venäjän myötävaikutusta.

Taleban-liikkeen edustajat valtasivat viikko sitten Kabulin ja ovat edenneet pohjoiseen. Kabulista karkoitetun Afganistanin hallituksen suhteet Moskovaan olivat kohtalaisen hyvät. Presidentin turvallisuusneuvonantaja **Lebedin** mukaan Venäjän tulisi voimallisesti tukea Talebanin syrjäyttämää Afganistanin hallitusta, mutta ehdotus ei toistaiseksi ole saanut laajempaa kannatusta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 41

Venäjä sai luokituksen lainoilleen. Venäjä sai maanantaina 7.10. luokituksen valuuttalainoilleen kolmelta eri luokituslaitokselta. Standard & Poor's antoi Venäjän pitkäaikaisille valuuttalainoille luokituksen BB-, Moody's Ba2 ja eurooppalainen IBCA BB+. Nämä luokitukset merkitsevät sitä, että esimerkiksi useimmat eläkerahastot eivät saa sijoittaa Venäjän velkapapereihin, mutta toisaalta markkinat olivat odottaneet hieman alempia luokituksia. Tämän takia Venäjän sekä dollari- että ruplamääräisten velkapapereiden hinnat nousivat maanantaina selvästi. Venäjän luokitukset ovat suurinpiirtein samaa tasoa kuin Unkarin, Meksikon, Intian ja Slovakian. Luokitusten saaminen merkitsee myös sitä, että Venäjä voi laskea kansainvälisille markkinoille joukkovelkakirjalainan kenties jo tänä vuonna.

Pankkiirien kasvanut luottamus Venäjään näkyy myös Institutional Investor -lehden syyskuun kyselyssä, jossa Venäjän luottokelpoisuuden katsottiin parantuneen selvästi viimeisen vuoden aikana. Venäjän sijoitus 135 maan joukossa oli 99. Myös Euromoneyn vastaavassa kyselyssä Venäjän luottokelpoisuuden katsottiin kasvaneen.

Venäjän valtion sijoitustodistusten korot laskivat selvästi. Keskiviikkona 9.10. järjestetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden papereiden vuosikorko laski ensimmäisen kerran hieman alle 50 %:n (viime viikolla 66 %). Ennen kesäkuisia presidentinvaaleja kuuden kuukauden korko oli lähes 190 %. Huutokaupassa Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta yhteensä 7170 mrd ruplaa (1.3 mrd dollaria). Joidenkin asiantuntijoiden mukaan sijoittajat alkavat nyt siirtyä sijoitustodistusten sijaan osakkeisiin. Sijoitustodistusten hintojen nousun ja korkojen laskun arvioitiin olevan usean osatekijän vaikutusta. Näihin kuuluvat mm. Venäjän ennakoitua korkeampi lainaluokitus, presidentti Jeltsinin siirtyminen sairaalasta sanatorioon sekä kaasumonopoli Gazpromin ilmoitus kansainvälisestä osakeannista. Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n päätös maksaa Venäjälle seuraava erä (350 milj. dollaria) maan yli 10 mrd:n dollarin lainasta saattaa laskea korkoja edelleen.

Venäjä alentaa ulkomaisten sijoittajien tuottorajaa. Venäjän keskuspankin ilmoituksen mukaan ulkomaisten sijoittajien valtion sijoitustodistuksista saama tuotto rajataan 16.10.1996 alkaen enintään 16 %:iin aiemman 19 %:in sijaan. Nykyisten säädösten mukaan sijoitustodistusten myynnistä ja lunastamisesta saadut ruplat voidaan vaihtaa muiksi valuutoiksi ja viedä maasta. Ulkomaisten sijoittajien myydessä ruplia käytetään keskuspankin termiinkurssia, joka määritetään siten, ettei ulkomaisten sijoittajien tuotto nouse yli em. sallitun rajan.

Venäjän kaasuyhtiön Gazpromin osakkeita ulkomaalaisille korotettuun hintaan. Maailman suurin maakaasuyhtiö, venäläinen Gazprom, aikoo toteuttaa ensimmäisen ulkomaille suunnatun osakeantinsa. Lontoon pörssissä myytäväksi tarjottavista n. 240 miljoonasta osakkeesta (vähän yli 1 % yhtiön osakkeista) arvioidaan saatavan n. 400 milj. dollaria. Yhden osakkeen hinnaksi länsimarkkinoilla tulee näin ollen n. 1.6 dollaria, kun yhtiön osakkeesta Venäjän sisäisillä markkinoilla on pyydetty vain 0.4 dollaria. Gazprom on valinnut kaksien markkinoiden periaatteen eikä tule ilmoituksensa mukaan sallimaan arbitraasia kotimaisten ja läntisten markkinoiden välillä. Lähivuosien aikana ulkomainen omistusosuus Gazpromissa on tarkoitus nostaa yhdeksään prosenttiin.

Gazprom on suurien verorästänsä vuoksi ollut esillä myös Venäjän vuoden 1997 budjettikeskusteluissa. Yhtiön pääjohtajan Rem Vjahirevin mukaan Gazprom on velkaa

valtion budjettiin 15 000 mrd ruplaa, kun taas Gazpromin asiakkaat ovat velkaa yhtiölle yli 48 000 mrd. ruplaa. Venäjän 89 hallintoalueesta Gazpromin velallisten joukossa on 61, suurimpina velallisina Moskovan ja Pietarin kaupungit, Tjumenin ja Nizhni Novgorodin läänit sekä Tatarstanin tasavalta.

Ulkomaiset investoinnit Venäjälle kasvussa. Venäjän tilastokomitean mukaan ulkomaiset investoinnit Venäjälle olivat 2 miljardia dollaria vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Vuodesta 1995 investoinnit ovat kasvaneet selvästi. Vuoden 1995 kuuden ensimmäisen kuukauden aikana ulkomaisia investointeja tuli Venäjälle 0.7 miljardia dollaria. Suorat sijoitukset muodostivat noin neljänneksen kaikista Venäjälle tulleista investoinneista.

Kasvusta huolimatta ulkomaiset investoinnit Venäjälle ovat varsin pieniä ottaen huomioon maan koon ja varsinkin Venäjän suuret raaka-aineverat. Esimerkiksi Unkari sai vuonna 1995 noin 4.5 miljardin dollarin arvosta ulkomaisia sijoituksia.

Lähes neljäsosa Viron pankeista ulkomaalaisten omistuksessa. Viron keskuspankin mukaan ulkomaalaisten osuus virolaisten liikepankkien osakepääomasta oli elokuun lopussa 258 miljoonaa kruunua eli 23 %. Enemmistön osuudesta muodostavat suomalaisen Meritapankin asiakkaat. Keskuspankin mukaan ulkomaalaisomistus saisi edelleen nousta. Tulevaisuudessa tähän vaikuttanevat erityisesti pankkien yleinen kehitys, mahdollisuudet vapaaseen kaupankäyntiin osakkeilla sekä Tallinnan ja Helsingin pörssiissä listattujen pankkiosakkeiden määrä. Elokuun lopussa Virossa toimi kaiken kaikkiaan 14 liikepankkia ja yksi ulkomaalaisen pankin tytäryhtiö, joiden kokonaisvarat olivat yhteensä 1123 miljoonaa kruunua.

Latvia ratifioi viimeisenä Baltian maiden maataloustuotteiden vapaakauppasopimuksen. Sopimus allekirjoitettiin jo 16. kesäkuuta, jonka jälkeen sekä Viron että Liettuan parlamentit ovat ratifioineet sen. Latviassa vapaakauppasopimuksen ratifiointia on viivytännyt parlamenttiryhmittymien erimielisyydet sekä maataloustuottajien vastustus. Vapaakauppasopimus astuu voimaan ensi vuoden alussa. Sen myötä maataloustuotteiden tuonti- ja vientitullit, tuonti- ja vientiverot, sekä maatalous- ja kalataloustuotteiden kiintiöt poistuvat. Sopimuksen mukaan suojoitoimenpiteiden käyttöönotto on mahdollista erityistilanteessa eli silloin, jos tuonnista näyttää aiheutuvan kohtuutonta haittaa paikallisille tuottajille. Baltian maiden välinen teollisuustuotteiden vapaakauppasopimus on ollut voimassa jo vuodesta 1994 lähtien.

IMF ennustaa kasvua Baltiaan. Virossa IMF uskoo kasvun olevan tänä vuonna 3.1 %, joka on selvästi enemmän kuin Viron omien viranomaisten arviot. Latviaan ennakoidaan kahden ja Liettuaan 1.6 prosentin kasvua. Alhaisinta inflaatiota IMF ennustaa tälle vuodelle Latviaan (18 %). Liettuan inflaation ennustetaan olevan tänä vuonna 25 % ja Viron 24 %. Baltian maiden tilastoviranomaisten mukaan kuluttajahintaindeksi nousi syyskuussa Virossa 0.6 %, Latviassa 0.7 % ja Liettuassa 0.3 %.

IMF ennustaa talouskasvua erälle IVY-maille. IMF:n juuri julkaiseman ennusteen mukaan BKT kasvaa tänä vuonna vain osassa IVY-maita. BKT:n supistumista IMF ennustaa tälle vuodelle Venäjälle, Ukraina, Valko-Venäjälle, Azerbaidzaniin ja Tadzikistaniin. Venäjän BKT:n IMF ennustaa supistuvan 1.3 % ja Ukrainan 8 prosenttia. Muissa IVY-maissa BKT:n ennustetaan kasvavan. Nopeinta talouskasvu on Georgiassa, jonka BKT:n IMF ennustaa kasvavan 10.5 %. Myös Armeniassa (6.9 %), Turkmenistanissa (6.2 %) ja Moldovassa (4.0 %) kasvun uskotaan olevan nopeaa.

Inflaatio on tänä vuonna kaikissa maissa alempi kuin kertaakaan talousuudistusten alkamisen jälkeen. Vuosi-inflaatio painuu alle 20 prosentin Armeniassa, Georgiassa ja Moldovassa. Vuotuisen inflaation ennustetaan olevan yli 100 % vain Turkmenistanissa (193 %) ja Tadzikistanissa (183 %).

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 42

Presidentti Jeltsin erotti turvallisuusneuvonantaja Aleksandr Lebedin. Jeltsin ilmoitti erottamisesta torstai-iltana pitämässään lyhyessä TV-puheessa. Hänen mukaansa Lebed ei pystynyt yhteistyöhön, vaan keskittyi ennenaikaisen vaalikampanjan vetämiseen.

Lebedin ja sisäministeri Anatoli Kulikovin väliset suhteet kärjistyivät, kun Lebed viime kesänä nimitettiin turvallisuusneuvoston sihteeriksi. Jo elokuussa Lebed vaati Jeltsiniä valitsemaan joko hänen tai Kulikovin välillä. Keskiviikkona 16. lokakuuta Kulikov syytti Lebediä vallankaappauksen valmistelusta, jolloin Lebed vetosi jälleen presidenttiin asian ratkaisemiseksi. Lebed itse kommentoi erottamistaan odotetuksi ja pyysi kannattajiaan pysymään rauhallisina. Hän kielsi aloittavansa presidentinvaalikampanjaa Jeltsinin vallassaoloaikana, mutta totesi jatkavansa politiikassa.

Lebedin ja Kulikovin väliset syytökset ovat julkisuudessa useimmiten liittyneet Tshetshenian sotatapahtumiin ja Lebedin neuvottelemaan aseleposopimukseen sekä sen mahdollisiin seurauksiin. Tshetshenia on elokuun lopun sopimuksen ja federaation joukkojen vetäytymisen jälkeen siirtynyt kokonaan tshetsheenien valvontaan. Entistä Moskovan alaista paikallishallintoa ollaan korvaamassa tshetsheenien omalla hallinnolla. Tshetsheenit ovat korostaneet toistuvasti, että he eivät ole luopuneet itsenäisyystavoitteestaan, kun taas Venäjän johto on tiukasti sitä mieltä, että Tshetshenia pysyy osana Venäjää. Tshetsheeniedustajan mukaan Lebedin erottamisella on traagisia seurauksia Venäjälle.

Venäjän duuma hylkäsi 1997 budjettiesityksen. Venäjän duuma hylkäsi ensimmäisessä käsittelyssään Viktor Tshernomyrdinin hallituksen budjettiesityksen. Äänestystulos oli odotetun selvä 280 - 33. Valtuutetut arvostelivat esitystä siitä, että sen pohjaksi oli otettu valtion odotettavissa olevat menot ja tulopuoli jäi aivan epärealistiseksi. Duumalla on mahdollisuus joko hylätä esitys kokonaan, jolloin hallituksen on tehtävä uusi esitys 20 päivän kuluessa, tai ottaa esitys pohjaksi duuman ja hallituksen väliseen sovittelukomissioon. Tällä kerralla duuma päättynee kompromissiin, jonka mukaan hallitus tekee 10 päivän kuluessa parannellun ehdotuksen suoraan sovittelukomissioon.

Hallituksella on budjettiesityksessään kohtia, joista se ei missään tapauksessa luovu: BKT:n kasvuennuste vuodeksi 1997 voi olla enintään 1 %, veroja pystytään keräämään vain tietty määrä, valtion sisäistä velkaa on vähennettävä tietty minimimäärä ja budjettivaje saa olla enintään 3.3 % BKT:sta.

Presidentti Boris Jeltsin perusti perjantaina 11. lokakuuta erityiskomission tehostamaan vero- ja budjettikuria. Komissiota johtaa pääministeri Tshernomyrdin. Komissio on uhanut lakkauttaa kuusi suuryritystä, mikäli ne eivät viikon kuluessa maksa verovelkojaan.

Tshernomyrdin lupasi jäädyttää energian hinnan Venäjällä. Venäjän pääministeri Viktor Tshernomyrdin totesi Federaationeuvoston kokouksessa viime viikolla, että sähkön tukkuhintaa alennetaan 10 - 15 % elokuun alun tasosta ja kaasun tukkuhinta jäädytetään lokakuun alun tasolle. Hän ei maininnut alennusten ajankohtaa, mutta joidenkin lehtitietojen perusteella presidentti Jeltsin saattaa lähipäivinä allekirjoittaa asiaa koskevan asetuksen. Väestölle myytävän energian hintoihin asetuksessa ei puututa huolimatta siitä, että sähkön vähittäishintojen arvioidaan olevan kaksi-kolme kertaa tukkuhintoja alaisempia.

Tshernomyrdinin kanssa samoilla linjoilla oleva energiaministeri Pjotr Rodionov luovutti torstaina 17.10. hallitukselle luonnoksen kaasun, sähkön ja rautatietariffien alentamisesta 15 - 20 %:lla. Hänen mukaansa perusraaka-aineiden (energia, metallit, mineraalit jne.) hintojen tulisi Venäjällä olla alaisemmat kuin USAssa, Euroopassa tai Japanissa, koska Venäjä pohjoisemman sijaintinsa vuoksi tarvitsee enemmän energiaa. Lisäksi energianhintojen tulee turvata maan kilpailukyky maailmanmarkkinoilla. Rodionov painottaa, etteivät

alhaiset energianhinnat romuta Venäjän budjettituloja, vaan elvyttävät jalostavan teollisuuden tuotantoa, joka sitä kautta muodostuu budjetin pääasialliseksi tulolähteeksi öljyn ja kaasun viennin sijaan. Ulkomaisten asiantuntijoiden mukaan alhaiset energianhinnat johtavat kuitenkin energiasektorin yhä supistuviin investointeihin.

Venäjä on maailman toiseksi suurin energiantuottaja, joka omistaa merkittävän osan todennetuista öljy- ja kaasureserveistä maailmassa. Maan taloudessa energialla on merkittävä osa, sillä vuonna 1995 energiatulot muodostivat yli 15 % Venäjän BKT:sta ja 40 % vientituloista. Venäjän sisäiset energianhinnat ovat edelleen maailmanmarkkinatasoa merkittävästi alhaisempia. Öljyn hinta on tällä hetkellä noin 75 % maailmanmarkkinahinnoista. Kaasun hintaa säädellään eikä se kata edes kaikkia tuotantokustannuksiaan. Hiilen hinta on periaatteessa vapautettu, mutta voidakseen kilpailla kaasuntuottajien kanssa hiilen tuottajat joutuvat käytännössä myymään hiiltä tuotantokustannuksia alhaisemmillä hinnoilla. Erotus katetaan valtion tukiaisista.

Venäjän BKT ja teollisuustuotanto laskevat. Venäjän tilastokomitean mukaan Venäjän tammi-syyskuun reaalin BKT oli 6 % pienempi kuin vuosi sitten. Teollisuustuotannon määrä oli tammi-syyskuussa 5.5 % pienempi kuin vastaavana aikana vuotta aikaisemmin. Syyskuussa Venäjällä oli 6.7 miljoonaa työtöntä (9.2 % työvoimasta), josta 2.5 miljoonaa oli virallisesti rekisteröitynyt työttömiksi.

Liettua valmistautuu 20. lokakuuta pidettäviin parlamenttivaaleihin. Vaaleihin osallistuu yhteensä yli tuhat ehdokasta 28 puolueesta. Parlamenttiin valitaan kaikkiaan 141 kansanedustajaa. Yksi merkittävimmistä keskusteluaiheista vaalien alla on ollut Liettuan currency board -järjestelmä ja sen kohtalo tulevaisuudessa. Järjestelmä otettiin käyttöön huhtikuussa 1994, jolloin liettuan valuutta liti sidottiin dollariin suhteessa 1 USD = 4 LTL. Nykyinen hallituspuolue, Liettuan demokraattinen työväenpuolue, kannattaa currency board -järjestelmää ja pitää sitä merkittävänä ehtona vakaalle talouskehitykselle. Toinen vahva parlamenttipuolue, Liettuan konservatiivinen puolue, puolestaan vastustaa nykyistä järjestelmää, joka sen mielestä suosii tuontia viennin kustannuksella. Virallinen kiinnityskurssi on viejille epäedullinen ja sitä tulisi muuttaa, koska todellisuudessa inflaatio on syönyt ostovoiman. Myös Liettuan keskuspankin johtaja Reinoldijus **Sarkinasin** mukaan Liettua saattaa irrottautua currency board -järjestelmästä jo ennen vuoden 1997 loppua eli aikaisemmin kuin Liettuan ja Kansainvälisen valuuttarahaston välisen sopimuksen mukaan on päätetty.

Liettuassa suunnitellaan jo kolmannen vapaakauppa-alueen perustamista. Toistaiseksi Liettuan parlamentti on hyväksynyt Siauliai ja Klaipedan alueiden muuttamisen vapaakauppa-alueiksi. Kolmannen alueen, Kaunasin, vapaakauppahankkeesta on tehty lakiluonnos. Siauliailla on tavaroiden kauttakulun kannalta merkittävä sijainti, sillä se sijoittuu Pietari, Kaliningrad, Tallinna, Riika- reitin varrelle. Klaipedan satama on merkittävä laivaliikennekeskus ja Kaunas puolestaan maa-, rautatie-, sekä lentoliikenteen kauttakulukeskus. Vapaakauppa-alueiden tarkoituksena on erityisesti ulkomaisten investointien edistäminen, sillä Liettuun on toistaiseksi tehty vähemmän ulkomaisia investointeja kuin Viroon ja Latviaan.

Ukraina päästi grivnan kellumaan. Maan keskuspankin pääjohtaja Viktor **Jushenkon** mukaan keskuspankki luopui viime viikolla grivnan kurssin (1.76 grivnaa = 1 dollari) puolustamisesta käytettyään siihen 200 milj. dollaria syyskuun alusta lähtien. Maanantaina grivnan dollarikurssiksi pankkien välisillä valuuttamarkkinoilla muodostui 1.77 eikä suuria kurssimuutoksia ole asiantuntijoiden mukaan odotettavissa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 43

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ei tehnyt päätöstä lainaerän maksamisesta Venäjälle. IMF:n ryhmä neuvotteli tämän viikon ajan Moskovassa Venäjän valtiovarainministeriön ja keskuspankin edustajien kanssa lainaehtojen täyttymisestä, mutta lähti Moskovasta tekemättä päätöstä seuraavan kuukausierän maksamisesta. IMF on myöntänyt Venäjällä 10.2 miljardin dollarin luoton, mutta seuraa Venäjän kehitystä kuukausittain ja päättää tämän perusteella lainan kuukausierien maksusta. Venäjän keskuspankin lausunnon mukaan IMF on huolissaan erityisesti veronkannon heikoudesta, Venäjän alkoholin tuontiin kohdistuvista protektionistisista toimista ja ulkomaisten sijoittajien kohtelusta valtion sijoitustodistusmarkkinoilla. IMF ei ole antanut asiasta lausuntoa. Venäjän keskuspankin lausunnon tultua julkisuuteen osakkeiden hinnat laskivat Venäjällä selvästi.

Ivan Rybkin Venäjän turvallisuusneuvoston johtoon. Sydänleikkaukseen valmistautuva presidentti Boris Jeltsin nimitti vanhan tukijansa Ivan Rybkinin viime viikolla erottamansa Aleksandr Lebedin tilalle Venäjän turvallisuusneuvoston sihteeriksi ja presidentin Tshetshenia-valtuutetuksi. Rybkin, 50, toimi neuvostoaikana puoluethtävissä Volgogradissa ja Moskovassa. Venäjän ensimmäisessä duumassa Rybkin toimi puheenjohtajana koko sen kaksivuotiskauden 1994 - 1995. Hänet valittiin duunaan vanhoillisesta Agraaripuolueesta, mutta hän hylkäsi myöhemmin puolueensa ja liittoutui presidentin kanssa.

Natsionalnyj rezervnyj bank sai valtuudet hoitaa entisen Neuvostoliiton velkoja ulkomaisille yrityksille. Arviolta 4 miljardin dollarin suuriset velat on tarkoitus muuttaa Venäjän finanssiministeriön velkakirjoiksi. Pankki hoitaa parhaillaan myös entisen NL:n ja Venäjän velkojen kuolettamiseen liittyviä vientioperaatioita, jotka on sovittu hallitusten välisillä sopimuksilla mm. Suomen, Unkarin ja Slovakian kanssa.

Natsionalnyj rezervnyj bank (NRB) on yksi Venäjän nopeimmin kasvaneista pankeista. Vielä vuosi sitten se ei sijoittunut Venäjän 100 suurimman pankin joukkoon, mutta on tänä vuonna noussut sijalle 13. Venäjän öljymonopoli Gazprom omistaa 60 % pankin osakepääomasta. Lokakuussa osakepääomaa päätettiin korottaa 1000 miljardiin ruplaan (noin 185 miljoonaa dollaria) ja pankin uudeksi osakkeenomistajaksi tuli ulkomaankauppayhtymä Tehnosnabeksport. Samalla osakkeenomistajat päättivät pankin muuttamisesta suljetuksi osakeyhtiöksi. Lokakuussa NRB:n hallituksen ensimmäinen varapuheenjohtaja Andrei Kostin nimitettiin Venäjän ulkomaantalouspankin (Vneshekonombank) pääjohtajaksi.

Venäjän keskuspankki laski jälleerahoituskorkoa. Keskuspankki laski jälleerahoituskorkoa 21.10. lähtien 60 prosenttiin. Jälleerahoituskorko oli ollut 80 % elokuusta lähtien. Keskuspankki ei antanut koronlaskulle mitään syytä, mutta selvästi hidastunut inflaatio lienee pääsyy. Myös markkinakorot ovat laskeneet syksyn aikana. Jälleerahoituskorko on nyt alhaisimmalla tasollaan toukokuun 1992 jälkeen. Venäjän keskuspankki ei lainaa pankeille rahaa jälleerahoituskorolla, mutta monet muut sen instrumentit on sidottu jälleerahoituskorkoon.

Korot Venäjällä lähes muuttumattomina. Keski viikkona 23.10. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden koroksi tuli 57 % (viikko sitten 56 %). Samalla laskettiin liikkeeseen kahden vuoden joukkovelkakirjalainoja, joiden koroksi tuli 90 %. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 6730 miljardia ruplaa eli noin 1.2 miljardia ruplaa. Koko tämä summa käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun. Rupla on jatkanut tasaista heikentymistään dollaria vastaan. Torstaina 24.10. sen keskikurssi oli 5444 RUR/USD.

Gazpromin osakkeiden myynti ulkomaisille onnistui hyvin. Poliittinen epävarmuus Venäjällä ei estänyt ulkomaisia sijoittajia ostamasta Gazpromin osakkeen arvoon sidottuja American Depository Share -todistuksia. Kansainväliset sijoittajat ostivat näitä todistuksia noin 430 miljoonan dollarin

edestä. Sijoittajat maksoivat Gazpromin osakkeista kolme kertaa enemmän ADS-todistuksina kuin suoraan Venäjältä ostettuina osakkeina, mikä kertoo kuinka paljon sijoittajat arvostavat arvopapereiden turvallista säilytystä sekä kauppojen nopeaa ja luotettavaa selvitystä. Jos Gazpromin arvo laskettaisiin ADS-todistusten hinnan mukaan, sen markkina-arvo olisi tällä hetkellä noin 37 miljardia dollaria.

Sähkön ja kaasun hintoja alennetaan ja rautatietariffeja rajoitetaan Venäjällä. Presidentti Jeltsinin 17.10. allekirjoittaman asetuksen mukaan kaasun tukkuhinta jäädytetään lokakuun 1996 tasolle vuoden 1997 alkuun saakka. Tällöin kaasun tukkuhinnat porrastetaan kuljetuskustannusten mukaan. Tällä hetkellä kaasun tukkuhinta on teollisuusyrityksille ollut kaikkialla sama. Sähkön tukku- ja vähittäishintoja lasketaan keskimäärin 10 %:lla verrattuna elokuun 1996 hintoihin. Sähkön hinnankorotukset vuoden 1997 ensimmäisellä puoliskolla eivät saa ylittää teollisuustuotannon tukkuhintaindeksin nousua. Asetuksessa suositetaan asettamaan sähkötariffit taloudellisin perustein tuotanto- ja kuljetuskustannukset huomioonottaen. Hallitukselle annetaan tehtäväksi päättää toimenpiteistä sähköenergian käyttöön perustuvien rautatietariffien korotusten rajoittamisesta. Vuoden 1997 huhtikuuhun mennessä hallituksen on määriteltävä uusi rautatietariffien määräytymis- ja säännöstelymenettely.

Reformipuolue voitti Viron kunnallisvaalit. Toiseksi eniten kannatusta saivat toinen päähallituspuolue, Kokoomus, sekä Keskustapuolue. Kokoomusta edustava Viron pääministeri **Tiit Vähi** arvioi, että Reformipuolueen voitto ei aiheuta merkittäviä muutoksia hallituksessa. Reformipuolueen puheenjohtajan, ulkoministeri **Siim Kallasin** mukaan muutoksia olisi kuitenkin odotettavissa. Vaalien jälkeen Reformipuolueessa on keskusteltu mm. siitä, pitäisikö puolueen jättää hallitus. Kallasin mielestä myös Tallinnan hallinto tullaan organisoimaan uudelleen. Tallinnassa asuu kolmasosa Viron väestöstä, ja tähän saakka kaupunki on ollut kokoomuksen hallinnassa. Lokakuun 20. päivänä pidettyjen kunnallisvaalien äänestysprosentti oli 52. Erityisesti venäläiset äänestivät aktiivisesti ja korkein äänestysprosentti, 81,9, olikin venäläisten asuttamassa Paldiskissa.

Oikeistolaiset voittivat Liettuan parlamenttivaalit. Liettuan entisen presidentin **Vytautas Landsbergisin** oikeistolainen Kotimaaliitto-puolue on alustavien vaalitulosten mukaan saamassa yli kolmanneksen äänistä. Puolue on ollut oppositiossa vuodesta 1992 lähtien, jolloin entisten kommunistien Demokraattinen työväenpuolue astui hallitusvaltaan. Myös toinen oikeistopuolue Kristillisdemokraatit menestyi parlamenttivaaleissa ja näyttää saavan noin 10 prosenttia äänistä. Demokraattisen työväenpuolueen kannatus näyttää jäävän alle kymmenen prosentin. Kaiken kaikkiaan parlamenttivaalien äänestysvilkkaus oli alhainen, vain 55 prosenttia.

Kotimaaliiton ehdokas uuden hallituksen muodostajaksi ja pääministeriksi on taloustutkija **Gediminas Vagnorius** (39), joka toimi pääministerinä Landsbergisin presidenttikaudella 1991-1992. Oikeistolaiset ovat ilmoittaneet jatkavansa talouden uudistuspolitiikka sekä säilyttävänsä nykyisen linjan ulkopolitiikassa. Merkittävimmäksi kysymykseksi nousee kuitenkin Liettuan currency board -järjestelmän kohtalo. Oikeistolaisten mielestä valta pitäisi siirtää takaisin keskuspankille ja Liettuan valuutan litin dollarikiinnitys tulisi lopettaa. Tämän ei kuitenkaan välttämättä tarvitsisi johtaa litin devalvoitumiseen. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ei kuitenkaan kannata currency boardin hylkäämistä. IMF on kuitenkin ilmoittanut, että yhteistyö Liettuan kanssa jatkuu vaikka se luopuisikin currency board -järjestelmästä.

IVY-pääministerit kotiin tyhjin käsin. IVY-maiden pääministerit eivät päässeet kokouksessaan 18. lokakuuta sopimukseen mistään oleellisesta. Maat eivät edelleenkään ole valmiita ylikansallisiin järjestelyihin, vaan pitävät mieluummin kiinni kansallisesta itsemääräämisoikeudestaan. Ukrainan pääministeri **Pavel Lazarenko** moitti IVYä saamattomuudesta. Hänen mukaansa IVYllä on yli 80 erilaista toimielintä ja satoja asiakirjoja on allekirjoitettu, mutta minkäänlaista integroitumista ei tapahdu. Lazarenkollakaan ei ollut muuta parannusehdotusta kuin, että eri elinten toiminnan tehokkuutta ryhdyttäisiin analysoimaan. Edes tulliliitossa olevien IVY-maiden Venäjän, Valko-Venäjän, Kazakstanin ja Kirgisian integraatio ei etene. Keskenään kovin erilaisella taloudellisella kehitystasolla olevilla mailla on jatkuvia erimielisyyksiä, tehtyjä sopimuksia ei pidetä ja maiden välinen maksuliikenne on edelleen suurissa vaikeuksissa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 44

Verovelallisten yritysten kohtelua kiristetään Venäjällä. Epävirallisten tietojen mukaan yli 70 yrityksellä oli 1.9.96 verovelkoja yhteensä 26300 mrd ruplaa (4.9 mrd dollaria). Presidentti Boris **Jeltsin** perusti muutama viikko sitten erityiskomission tehostamaan vero- ja budjettikuria. Komissiota johtaa pääministeri **Tshernomyrdin**. Komissio on uhannut verovelallisia yrityksiä konkurssilla, mikäli ne eivät maksa velkojaan. Tällä hetkellä konkurssiin haettaviksi on ilmoitettu neljä yritystä ja usean muun yrityksen tapauksia tutkitaan. Näiden neljän yrityksen (autotehdas Moskvitsh, kuorma-autotehdas Kamaz, krasnodarilainen öljynjalostamo sekä Atshinskin alumiinitehdas) verovelat ovat yhteensä 537 miljardia ruplaa (99.4 milj. dollaria).

Verovelallisten yritysten kohtelun kiristyminen on ollut seurausta Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n viime viikolla tekemälle päätökselle jättää maksamatta Venäjälle myönnetyn 10.2 miljardin dollarin luoton kuukausierä. Menettely on kohdannut suurta vastustusta joissakin Venäjän tasavalloissa. Tatarstanin presidentin Mintimer **Shaimijevin** mukaan keskusvallan päätös konkurssimenettelyn aloittamisesta on Tatarstanin ja keskusvallan välistä vallanjakoa koskevan sopimuksen vastainen.

Veroviraston varajohtaja Vladimir **Jevstignejev** pitää verotulojen alhaisuuden syynä talouden kriisiä eikä niinkään verojenkeruun tehottomuutta. Hänen mukaansa tappiota tuottavien yritysten lukumäärä on tänä vuonna kasvanut 18 % vuoteen 1995 verrattuna. Kaikista yrityksistä tappiota tuottaa 42 %. Tällaisilta yrityksiltä on mahdotonta kerätä veroja.

Lokakuun verotulot olivat 13600 mrd. ruplaa, mikä on 3600 mrd. ruplaa enemmän kuin syyskuussa. Budjetoiduista verotuloista oli syyskuun loppuun mennessä saatu kerättyä 74 %. Tuoreimpien ehdotusten mukaan verotuloja pyrittäisiin lisäämään verottamalla valtion velkapapereilla käytävää kauppaa.

Venäjän inflaatio nousi 1.2 %:iin lokakuussa. Valtion tilastokomitea arvioi koko vuoden inflaation olevan noin 21 %, mikäli hintojen kehitys jatkuu samansuuntaisena. Inflaation nousun lokakuussa arvioidaan johtuvan kausiluonteisista tekijöistä.

Korot ennallaan Venäjällä. Keskiviikkona 30.10. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa kuuden kuukauden koroksi tuli 58.5 % (viikko sitten 57 %). Neljän kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 53 %. Yhteensä Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta 7810 miljardia ruplaa eli noin 1.4 miljardia dollaria. Kaikki lainatut rahat käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun, kuten on tapahtunut jo usean kuukauden ajan. Näyttää siltä, että huhut presidentti **Jeltsinin** lähestyvistä sydänleikkauksesta eivät ole hermostuttaneet ainakaan rahamarkkinoita.

Rupla on jatkanut tasaista heikentymistään dollaria vastaan. Torstaina 31.10. ruplan kurssi oli 5451 RUR/USD.

Venäjän keskuspankki tiukentaa otettaan pankkisektorista. Venäjän keskuspankki on ottanut väliaikaisesti valvontaansa Kredobankin, joka on taseeltaan Venäjän 32. suurin liikepankki. Keskuspankin mukaan pankki ei kykene vastaamaan pitkäaikaisista sitoumuksistaan. Kredobank on seitsemäs pankki, jonka Venäjän keskuspankki on ottanut väliaikaisesti valvontaansa.

Keskuspankin mukaan se harkitsee parhaillaan 130 pankin toimiluvan peruuttamista. Näiden lisäksi Venäjällä on 200 pankkia, joiden oma pääoma on nolla tai negatiivinen. Keskuspankki on tämän vuoden aikana peruuttanut 200 pankkilupaa ja rekisteröinyt ainoastaan 16 uutta pankkia. Venäjällä on tällä hetkellä noin 2100 pankkia.

Presidentti Jeltsin saatetaan leikata viikolla 45. Sydänleikkauksen päivämäärästä päätettäneen viikon 45 alussa. Onnistuneen leikkauksen seurauksena Jeltsinin pitäisi olla työkykyisessä viimeistään kahden kuukauden kuluttua.

Jeltsinin jo neljä kuukautta kestäneen osittaisen työtehtävistä vetäytymisen aikana Kremlissä on

käyty kovaa valtataistelua. Valtataistelun lopettamiseksi Jeltsin määräsi vastikään perustettavaksi uuden neuvoa-antavan elimen, johon kuuluvat parlamentin ylä- ja alakamarien (duuma) puheenjohtajat sekä pääministeri Viktor Tshernomyrdin ja presidentin virastopäällikkö Anatoli Tshubais. Nyt myös tämän elimen toimintaa varjostavat erimielisyydet. Monimiljonääri Boris Berezovskin nimittäminen tiistaina 29.10. turvallisuusneuvoston apulaissihteeriksi on saanut duuman puheenjohtajan Gennadi Seleznjovin vaatimaan Tshubaisin eroa. Seleznjov väittää Tshubaisin olevan nimityksen takana. Hänen mukaansa turvaneuvosto ei ole tarkoitettu liiketoiminnassa työskenteleville.

Hansapank myymässä osuuttaan Hoiupankista? Viron suurin pankki, Hansapank, on aikeissa myydä osuuttaan Viron toiseksi suurimmasta pankista, Hoiupankista (Säästöpankki). Hansapank omistaa 21 % Hoiupankista, ja virolaisten lehtitietojen mukaan ruotsalainen Sparbanken olisi ostamassa tämän osuuden. Näin purkautuisi omistusjärjestely, jonka on epäilty vähentäneen kilpailua Viron pankkimarkkinoilla. Hansapank joutuu hankkimaan luvan osakkeiden myynnille Viron keskuspankilta sekä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankilta, jotka ovat Hoiupankin muut suuret omistajat.

Vaikka Hansapank on Viron suurin pankki, on Ühispank myöntänyt eniten luottoja yksityisellä sektorille. Syyskuun lopussa sen lainat yksityiselle sektorille olivat 1.4 miljardia kruunua.

Latvian parlamentti ratifioi kiistellyn öljynporaussopimuksen amerikkalaisen AMOCO- ja ruotsalaisen OPAP -yhtiöiden kanssa. Kyseinen sopimus allekirjoitettiin jo viime vuoden toukokuussa. Sen mukaan Latvia saa 10 prosenttia öljynporaustuloista. Lisäksi öljynporaussopimuksen ratifioinnin oli määrä tapahtua ennen lokakuun loppua, muutoin sopimus raukeaa. Tähän mennessä lisenssien ratifiointia on kuitenkin estänyt Latvian ja Liettuan välinen merirajakiista. Liettuan mielestä lisenssien myöntäminen kiistanalaisilla merialueilla oli vastoin maiden välisiä naapuruussuhteita koskevia periaatteita. Sopimus astuu voimaan vasta kun Latvia ja Liettua pääsevät sopimukseen merirajoista.

Liettuassa valmistellaan ensi vuoden budjettia. Uuden budjettiluonnoksen mukaan budjetin alijäämä olisi 1.7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tälle vuodelle suunniteltu budjetin alijäämä on 2.4 prosenttia BKT:sta. Suurimman osan budjettituloista muodostavat arvonlisäverosta saadut tulot. Merkittävimpiä kulueriä ovat mm. sosiaalimaksut sekä pankkisektorin uudelleenorganisoinnista aiheutuvat kustannukset. Liettuan ja Kansainvälisen valuttarahaston välisen sopimuksen mukaan budjetin alijäämä saa olla korkeintaan 2 prosenttia BKT:sta. Budjettiluonnos on tällä hetkellä parlamentin käsittelyssä. Myös Viron ja Latvian syyskuun lopussa valmistuneet budjettiluonnokset ovat parhaillaan parlamentin käsittelyssä. Viron ja Latvian ensi vuoden budjetit ovat tasapainossa.

Suomi myönsi 1.2 miljardin markan arvosta vientitakuuta Baltian maiden, Venäjän ja muiden IVY-maiden kauppaa varten. Baltian maiden takuulimiitti on yhteensä 250 miljoonaa markkaa. Venäjän ja Kazakstanin takuulimiitti on suurin, 800 miljoonaa markkaa. Muiden IVY-maiden osuus kiintiöstä on 150 miljoonaa markkaa.

Baltian maat hakivat OECD -jäsenyyttä. Viro, Latvia ja Liettua jättivät yhteisen jäsenysshakemuksen maanantaina 28. lokakuuta OECD:n delegaation vuosittaisen Baltia-vierailun yhteydessä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 45

***** **Venäjän hallitus ja duuma pääsemässä sopuun vuoden 1997 budjetista.** Hallituksen ja duuman yhteinen komitea on päässyt sopuun suuresta osasta tulevan vuoden budjettia koskevista kiistakohdista. Budjetoitu valtiontalouden alijäämä on nyt 95 400 miljardia ruplaa. Budjetissa oletetaan, että vuonna 1997 ruplan dollarikurssi on keskimäärin 5750. Tällä kurssilla alijäämä olisi 16.6 miljardia dollaria. Budjetissa oletetaan myös, että kuukausi-inflaatio on keskimäärin 0.9% ja että reaalin BKT kasvaa vuonna 1997 kaksi prosenttia. Nimelliseksi bruttokansantuotteeksi ennustetaan 2 727 000 miljardia ruplaa eli noin 474 miljardia dollaria. Tällöin budjettivaje olisi 3.5% bruttokansantuotteesta. Voidaan kysyä, kuinka realistinen on budjettiin sisältyvä oletus vuonna 1997 kerättävistä tuloista. Tulojen oletetaan olevan noin 16 % BKT:sta, kun tämän vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana federaatio on kyennyt keräämään tuloja ainoastaan 11 % BKT:sta.

Venäjä suunnittelee kattavansa hieman alle puolet budjettivajeesta ulkomaisilla lainoilla. Kotimaisilla markkinoilla lainanoton painopistettä pyritään siirtämään pidempiaikaisiin velkapapereihin.

***** **Presidentti Jeltsin toipuu sydänleikkauksesta.** Venäjän presidentille Boris Jeltsinille tehtiin sydämen ohitusleikkaus Moskovan kardiologisessa keskuksessa tiistaina 5. marraskuuta. Leikkauksen tehnyttä venäläistä lääkiriryhmää johti kirurgi Renat Aktshurin. Presidentti on toipunut hyvin seitsemän tuntia kestäneen leikkauksen jälkeen ja uskoo olevansa pian täydessä työkunnossa. Häntä odottavatkin mm. valtion maksamattomat palkat ja niitä seuranneet satojen tuhansien työntekijöiden mielenosoituslakot, Tshetshenian kriisi, Kansainvälisen valuuttarahaston tyytymättömyys Venäjän budjetin toteutumiseen ja opposition yllättävä menestyminen paikallisvaaleissa.

***** **Korot laskivat Jeltsinin sydänleikkauksen jälkeen.** Keskiviikkona 6.11. pidetyssä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 54 % (viikko sitten 58.5 %). Venäjän valtiovarainministeriö laski myös liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja, jotka eräänntyvät maaliskuussa 1998. Niiden koroksi tuli 119 %. Kuuden kuukauden korko laski siis hieman Jeltsinin sydänleikkauksen onnistumisen jälkeen. Venäjän valtiovarainministeriö lainasi markkinoilta keskiviikkona yhteensä 7400 miljardia ruplaa eli noin 1.35 miljardia dollaria.

Jeltsinin sydänleikkauksen onnistuminen otettiin vastaan positiivisesti myös Venäjän muilla finanssimarkkinoilla. Venäjän dollarimääräisten velkakirjojen hinta nousi lähelle kaikkien aikojen korkeinta arvoaan (82 senttiä dollarilta), ja venäläisten osakkeiden hinnat nousivat hieman. Rupla pysyi vakaana ja sen dollarikurssi oli keskiviikkona 5461 MICEX:ssä (Moscow Interbank Currency Exchange).

***** **Venäjän kauppataseen ylijäämä pieneni hieman ja ulkomaalaisten sijoitukset kasvoivat.** Venäjän tilastokomitean ja tullin tietojen mukaan Venäjän kauppataase oli vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana 79 200 miljardia ruplaa (15.8 miljardia dollaria) ylijäämäinen. Kauppataseen ylijäämä pieneni viime vuoden vastaavasta ajanjaksosta 0.4 miljardia dollaria.

Venäjän tilastokomitean mukaan ulkomaalaiset investoivat Venäjälle 2.5 miljardia dollaria vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Vuoden 1995 vastaavana ajanjaksona sijoitukset olivat vain 0.7 miljardia dollaria. Suorat sijoitukset Venäjälle olivat 0.6 miljardia dollaria, mutta suurin osa ulkomaisista sijoituksista oli lainanantoa.

***** **Venäjän viljasato viimevuotista suurempi, mutta edelleen alhainen.** Lähes täysin korjatun viljasadon suuruudeksi arvioidaan 74.6 miljoonaa tonnia, josta asiantuntijoiden mukaan menetetään puhdistuksessa 8 - 9 %. Tämän arvion perusteella Venäjän nettoviljasato olisi tänä vuonna 68 - 69 milj. tonnia, mikä olisi hieman vuoden 1995 satoa parempi. Viime vuonna korjattu sato oli pienin yli 30 vuoteen (63.4 milj. tonnia).

Viljan maailmanmarkkinahinnat ovat tänä vuonna vaihdelleet huomattavasti. Maaliskuussa saavutetuista huippuhinnoista on tultu alas 50 %. Korkeampia hintoja odottelevat venäläiset viljantuottajat ovat tämän vuoksi kieltäytyneet myymästä viljaa valtiolle, mikä saattaa aiheuttaa ongelmia armeijan piirissä ja alueilla, joissa oma viljantuotanto on vähäistä. Viime vuonna viljaa tuotiin Venäjälle lähinnä Itä-Euroopan maista ja IVY-maista.

Tshetsheniasta erityistalousalue. Tshetshenian aseleposopimus on pitänyt, federaation joukot on vedetty pois ja tasavaltaa johtaa Aslan **Mashadov**in koalitionhallitus. Venäjän hallitus on tehnyt duumalle ehdotuksen Tshetshenian tasavallan julistamisesta erityistalousalueeksi. Järjestelyn sisältöä ei ole vielä julkistettu, mutta sen on tarkoitus olla osa sodan runteleman tasavallan jälleenrakentamista. Jälleenrakentamisen rahoituskysymysten selvittelyä johtaa viime viikolla Venäjän turvaneuvoston apulaissihteeriksi nimitetty Boris **Berezovski**. Tshetshenit eivät ole pyytäneet Venäjältä taloudellista apua, vaan vaativat sitä korvaamaan aiheuttamansa vahingot. Siitä Moskova ei selviä taloudellisen erityisaseman myöntämisellä.

Venäjä on suostunut Tshetshenian presidentin ja paikallishallintoelinten vaalien järjestämiseen 27. tammikuuta. Ehtona on, että myös yli 300 000 tasavallan ulkopuolella asuvaa Tshetshenian kansalaista voivat osallistua vaaleihin.

Baltian maiden kauppatasept alijäämisiä. Viron kauppatasept oli tämän vuoden tammi-syyskuussa 8.9 miljardia kruunua (735 miljoonaa dollaria) alijäämäinen. Viennin arvo oli 17.6 ja tuonnin 26.5 miljardia kruunua. Viron merkittävimpiä kauppakumppaneita ovat edelleen Suomi, Ruotsi ja Saksa. Eniten Virosta vietiin maataloustuotteita, puutavaraa sekä tekstiilejä. Tuonnista suurimman osuuden muodostivat maataloustuotteet, koneet ja elektroniikka.

Latviassa kauppatasept oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla 213 miljoonaa latia (385 miljoonaa dollaria) alijäämäinen. Vienti oli arvoltaan 369 ja tuonti 583 miljoonaa latia. Euroopan Unionin osuus Latvian ulkomaankaupasta oli noin 50 %. Merkittävimpiä yksittäisiä kauppakumppaneita olivat Saksa, Venäjä ja Englanti. Suurimman osuuden viennistä muodostivat puu- ja sahatavara, tekstiilit ja elintarvikkeet. Latviaan tuotiin eniten mineraaleja, koneita ja elektroniikkaa.

Liettuaassa kauppatasept oli seitsemän ensimmäisen kuukauden aikana noin 2.1 miljardia litiä (noin 525 miljoonaa dollaria) alijäämäinen. Viennin arvo oli 7.3 ja tuonnin 9.4 miljardia litiä. Venäjä, Saksa ja Valko-Venäjä olivat Liettuan tärkeimpiä kauppakumppaneita. Viennistä valtaosan muodostivat tekstiilit, mineraalit sekä kemian teollisuuden tuotteet. Merkittävimpiä tuontiartikkeleja olivat mineraalit, koneet ja laitteet. Viime vuoteen verrattuna Liettuan kauppa entisen Neuvostoliiton maiden kanssa on kasvanut kun taas kauppa EU-maiden kanssa on pienentynyt.

Baltian maiden yhteistyö tiivistyy. Baltian maiden talousaluetta käsittelevä konferenssi järjestettiin lokakuun lopussa Tallinnassa. Sen keskeisimpiä puheenaiheita olivat yhteisen tulliliiton perustaminen sekä taloudellisen yhteistyön tehostaminen. Viro, Latvia ja Liettua ovat yksimielisiä siitä, että sekä yhteistyön koordinointia että maiden välistä informaationkulkua tulisi tehostaa. Toistaiseksi Baltian maat ovat sopineet mm. teollisuustuotteiden ja maataloustuotteiden vapaakaupasta. Teollisuustuotteiden vapaakauppasopimus on ollut voimassa vuoden 1994 huhtikuusta lähtien. Maataloustuotteiden vapaakauppasopimus allekirjoitettiin tänä keväänä ja se astunee voimaan ensi vuoden alusta. Niin tulliliittohanketta kuin muutakin yhteistyötä ovat kuitenkin vaikeuttaneet mm. keskinäiset rajakiistat sekä poliittiset erimielisyydet. Latvian talousministerin Guntars **Krastsin** mukaan tilanne on kuitenkin vähitellen muuttumassa ja kiinnostus tulliliittohankkeen toteuttamiseen kasvaa. Viron, Latvian ja Liettuan välisen tulliliiton on suunniteltu astuvan voimaan vuoden 1998 alusta, mutta monien asiantuntijoiden mukaan tavoite on liian optimistinen. Ennen tulliliiton toteuttamista Baltian maiden tulisi mm. harmonisoida lainsäädäntöä, luoda yhteiset tulli- ja tilastojärjestelmät sekä sopia kauttakululiikennettä koskevista säännöistä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 46

Venäjän lainojen lopullinen uudelleenjärjestely Lontoon klubissa lykkääntyy. Jo alustavasti sovittu Venäjän länsimaisilta liikepankeilta ottamien lainojen lopullinen uudelleenjärjestely lykkääntyy. 32 miljardin dollarin lainojen uudelleenjärjestelystä neuvoteltiin alustava sopu Venäjän ja velkojia edustavan Lontoon klubin välillä jo vuosi sitten, mutta lopullinen sopimus on viivästynyt, koska velkojapankkeja on tuhansia. Venäjän valtiovarainministeriön lausunnon mukaan lopullinen sopimus syntyy todennäköisesti ensi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä.

Uusia ehdotuksia Venäjän verotulojen lisäämiseksi ja verokurin tehostamiseksi. Venäjän vuoden 1997 budjettiluonnosta käsittelevä sovittelukomissio on tehnyt useita ehdotuksia budjetti- ja verokurin tehostamiseksi ja verotulojen lisäämiseksi. Komission tekemän päätöksen mukaan vuoden 1997 alusta alettaisiin kerätä uutta 1.5 % suuruista veroa valuutan ostosta. Keskuspankki ilmoitti jo pitävänsä ehdotettua veroa liian suurena. Lisäksi komissio on ehdottanut ruplatalletusten koroille 15 % veroa siltä osin kuin ne ylittävät keskuspankin jälleenaikaturon. Valuuttatilien koroista perittäisiin veroa, mikäli niiden vuotuinen tuotto ylittää 12 %. Komissio ehdottaa myös, että henkilöverotuksessa huomioitaisiin vakuutusmaksuista saatu aineellinen hyöty, mikäli se on arvoltaan suurempi kuin maksetut vakuutusmaksut. Kyseisten ehdotusten on tultava duuman hyväksymiksi, että ne astuisivat voimaan. Niiden vaikutus jäänee enemmänkin kurinpidolliseksi kuin fiskaalisesti merkittäväksi.

Kansainvälisen valuuttarahaston tarkkailijaryhmä on parhaillaan Moskovassa selvittämässä lähinnä Venäjän veronkanton liittyviä kysymyksiä. Veronkantotilanteen parantuminen on edellytys rahaston lykkäämän kuukausittaisen lainaerän maksamiselle. Yhdysvaltain Moskovan- suurlähettilään Thomas Pickeringin mukaan tilanne olisi jopa niin kärjistynyt, että IMF harkitsisi jo seuraavankin lainaerän lykkäämistä.

BKT:n supistuminen jatkuu Venäjällä. Venäjän tilastokomitean mukaan BKT supistui lokakuussa 6 % viime vuoden lokakuusta. Vuoden kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana BKT:n muutos oli myös -6 % vuoden 1995 vastaavasta ajanjaksosta.

Venäjän keskipalkka 848 100 ruplaa (n. 160 dollaria) syyskuussa 1996. Elokuuhun verrattuna keskipalkka nousi reaalisesti 2 % ja vuoden 1995 syyskuuhun verrattuna 8 %. Aloittaiset erot ovat kuitenkin edelleen suuret. Alhaisimmat keskipalkat ovat kevyessä teollisuudessa (425 000 rpl/kk) ja korkeimmat energiasektorilla (1 645 000 rpl/kk).

Korot jatkoivat laskuaan Venäjällä. Keskiviikkona 13.11. pidetyssä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 53 % (viikko sitten 54 %). Venäjän valtiovarainministeriö laski liikkeeseen myös kahden kuukauden sijoitustodistuksia, joiden koroksi tuli 38 %. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 6 500 miljardia ruplaa eli noin 1.2 miljardia dollaria. Koko tämä summa käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Venäjän valtion liikkeeseen laskemien ruplamääräisten velkapaperien markkina-arvo oli 8. marraskuuta 195 760 miljardia ruplaa eli 35.85 miljardia dollaria. Velkapapereiden

nimellisarvo oli 220 260 miljardia ruplaa. Velkapaperien markkina-arvo dollareina on pudonnut hieman syyskuun lopun huippuluvusta, 36.4 miljardista dollarista.

Venäjän asevoimien uudistaminen on vaikeuksissa. Asevoimien supistaminen ja uudistaminen ei ole sujunut odotetusti, koska siihen ei ole ollut varoja. Myös uudistuksen perusta, uusi sotilasoppi on vasta tekeillä. Armeijalla ei ole riittänyt rahaa edes juokseviin menoihin, vaan palkat ja päivärahat ovat jatkuvasti olleet kuukausia myöhässä. Puolustusministeri Igor **Rodionov**in mukaan armeija on kriisissä. Suurin osa joukoista ei ole taistelukykyisiä, mistä on osoituksena mm. huono sotamenestys Tshetsjeniassa. Myös Venäjän puolustusteollisuuden uudistaminen ja osittainen siirtäminen siviilituotantoon on kangerrellut. Uudistamiseen liittyy myös suuria sosiaalisia ja aluepoliittisia ongelmia.

Vuoden 1997 budjettiesityksessä maanpuolustuksen menoihin on ehdotettu 100 000 mrd. ruplaa, mikä on lähes viidennes federaation budjetin menoista. Puolustusministeriön alkuperäinen esitys oli 260 000 mrd. ruplaa. Vuodesta 1992 Venäjän reaaliset puolustusmenot ovat supistuneet 45 prosenttia. Ensimmäinen varatalousministeri Jakov **Urinson** katsoo, että puolustusmenoja voisi kasvattaa nykyisestä 3.5 prosentista 5.5 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2000 mennessä, mutta puolustusministeriön tavoite 8 - 10 % BKT:sta on hänen mukaansa toiveajattelua. Toiveajattelua on myös presidentti Boris **Jeltsin**in lupaus siirtyä palkka-armeijaan vuoteen 2000 mennessä. Vuonna 1993 aloitettu kokeilu kaatui lähinnä tarvittavan lainsäädännön, varojen ja sopivien palvelukseen hakeutuvien puutteeseen.

Kansanedustaja, kenraali Boris **Gromov**in mielestä Venäjän puolustusvoimat ovat täysin sekaisin. Aseellisia joukkoja on 15 eri viraston alaisuudessa, eikä kukaan tiedä joukkojen todellista määrää. Myös komentosuhteet ovat hänen mukaansa epäselvät. Gromovin mukaan presidentti Jeltsinillä ei ole täyttä käsitystä ongelmien laajuudesta.

Lokakuun inflaatio maltillinen Baltian maissa. Liettuassa kuluttajahintaindeksi nousi vain 0.1 %. Virossa lokakuun inflaatio oli 0.6 % ja Latviassa 1.2 %.

Latvian satamat muuttumassa vapaakauppa-alueiksi. Riian satama hyväksyttiin vapaakauppa-alueeksi marraskuun alussa. Myös Ventspilsin ja Liepajan satamien vapaakauppahanketta koskevat lakiluonnokset odottavat parlamentin hyväksyntää. Riian satama sijoittuu maantieteellisesti keskelle Baltian aluetta ja on sen vuoksi merkittävä tavaroiden kauttakulkusatama. Sataman kautta kuljetetaan paljon mm. metalleja sekä puu- ja sahatavaraa. Ventspils on puolestaan Itämeren ja Baltian alueen suurin läpi vuoden toimiva satama. Lisäksi sen sijainti tekee siitä ns. gate way -alueen idän ja lännen välille. Suurin osa sataman kautta kulkevista tavaroista muodostuu öljystä ja öljytuotteista. Ventspilsin uskotaan aloittavan toimintansa vapaasatamana ensi vuoden alusta lähtien. Myös Liepajan merkitys tavaroiden kauttakulkupaikkana on suuri ja se on erityisesti venäläisten suosima kauttakulkusatama. Sen kautta kuljetetaan paljon erityisesti puu- ja sahatavaraa.

Vapaakauppa-alueen kautta kulkevista tavaroista ei tarvitse maksaa veroja eikä tullimaksuja. Vapaasatamien luonnilla Latvia pyrkii mm. lisäämään kauttakulkuliikennettä, houkuttelemaan investointeja, kehittämään palveluja sekä luomaan uusia työpaikkoja.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 47

Venäjä palasi lainanottajaksi kansainvälisille pääomamarkkinoille 80 vuoden tauon jälkeen. Venäjä ilmoitti torstaina 21.11. että se laskee liikkeeseen dollarimääräisen joukkovelkakirjalainan, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Lainan määrä on miljardi dollaria, ja Venäjä joutuu maksamaan siitä korkoa 9.25%, joka on 3.45 prosenttiyksikköä enemmän kuin Yhdysvaltain hallitus maksaa saman pituisesta lainasta. Laina otettiin hyvin vastaan kansainvälisten sijoittajien keskuudessa, vaikka tällä hetkellä on epävarmaa, maksaako IMF Venäjälle marraskuun erää 10.2 miljardin dollarin kolmivuotisesta valmiusluotosta. IMF lykkäsi jo lokakuun erän maksua Venäjän takkuilevan veronkannon takia.

Venäjä hallituksen eurobondin onnistuneen liikkeellelaskun uskotaan rohkaisevan muitakin venäläisiä lainaamaan näiltä markkinoilta. Ainakin Moskovan kaupungin uskotaan laskevan oman joukkovelkakirjalainansa liikkeeseen varsin pian.

Venäjä duuma lykkäsi budjetin käsittelyä. Venäjän duuma lykkäsi ensi vuoden budjetin uusintakäsittelyn marraskuun 22. päivästä joulukuun 4. päivään. Lykkäys on tarpeen hallituksen varsin myöhään tekemien uusien esitysten tutkimiseksi. Duuman veroalakomitean puheenjohtajan Aleksandr Potshinokin mukaan lykkäys tarkoittaa, että budjettia ei ehditä hyväksyä ennen vuodenvaihdetta.

Duuma hylkäsi hallituksen alkuperäisen budjettiesityksen viime kuussa, minkä jälkeen esitystä on hiottu parlamentin ja hallituksen yhteisessä sovittelukomissiossa.

Korot jatkoivat laskuaan Venäjällä. Keskiviikkona 20.11. pidetyssä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 45 % (viikko sitten 53 %). Neljän kuukauden sijoitustodistusten koroksi tuli 40 %. Sijoitustodistusten korot ovat laskeneet Venäjällä merkittävästi presidentti Jeltsinin onnistuneen sydänleikkauksen jälkeen. Vielä syyskuun lopussa kuuden kuukauden korko oli yli 80 %. Edes vaikeudet lainaneuvotteluissa IMF:n kanssa eivät ole nostaneet korkoja.

Venäjä lainasi keskiviikkona markkinoilta 7630 miljardia ruplaa eli noin 1.4 miljardia dollaria. Tällä viikolla Venäjä poikkeuksellisesti lainasi markkinoilta enemmän kuin se käytti vanhojen sijoitustodistusten takaisinmaksuun.

Rupla on jatkanut tasaista heikentymistään dollaria vastaan keskuspankin asettamassa valuuttaputkessa. Torstaina 21.11. dollarin ruplakurssi oli 5489. Venäjän keskuspankki on ilmoittanut, että se kertoo ensi viikolla vuonna 1997 harjoitettavasta valuuttakurssipolitiikasta. Useimmat tarkkailijat arvelevat, että Venäjä jatkaa nykyisenlaista politiikkaa, jossa rupla heikkenee tasaisesti ennalta määrättyssä vaihteluvälissä.

Viron hallituksen kokoonpano muuttuu puolueiden välisten kiistojen takia. Reformipuolue erosi hallituksesta, koska pääministeri Tiit Vähi kokoomuspuolue solmi viime viikolla yhteistyösopimuksen oppositiossa olevan keskustapuolueen kanssa. Siim Kallasin johtama reformipuolue kannattaa nopeita ja rajuja markkinatalousuudistuksia kun taas muut puolueet kannattavat maltillisempaa uudistuslinjaa. Kokoomuksen, reformipuolueen ja maakansan liiton yhteistyö alkoi noin vuosi sitten, kun silloinen hallitus hajosi. Tällöin keskustapuolueen johtaja ja silloinen sisäministeri Edgar Savisaar joutui eroamaan, koska häntä syytettiin salakuuntelusta kevään 1995 hallitusneuvotteluissa. Tällä hetkellä odotetaan, että hallitusta täydennetään keskustapuolueen edustajilla.

Valta vaihtui oikeistolaisille Liettuassa. Liettuan entisen presidentin Vytautas Landsbergisin oikeistolainen kotimaaliitto-puolue voitti parlamenttivaalit ja sai 70 paikkaa 137-jäsenisessä parlamentissa. Vaalien ensimmäinen kierros käytiin 20. lokakuuta ja toinen 10. marraskuuta. Kotimaaliitto-puolue on jo sopinut hallitusyhteistyöstä toisen oikeistopuolueen, kristillidemokraattien kanssa. Kahdella oikeistopuolueella on siten yhteensä 86 edustajaa uudessa parlamentissa. Aikaisemmin vallassa ollut demokraattinen työväenpuolue sekä sosiaalidemokraatit saivat kumpikin

12 ja keskustapuolue 13 parlamenttipaikkaa. Loput 14 paikkaa jakautuivat yhdeksän muun puolueen kesken. Uusi parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran 25. marraskuuta.

Baltian maat solmivat yhteistyösopimuksen rahanpesun ehkäisemiseksi. Asiasta sovittiin marraskuun puolivälissä Riiassa pidetyssä kansainvälisessä konferenssissa. Sopimuksen mukaan osapuolet tehostavat keskinäistä tiedonvaihtoa ja harmonisoivat mm. rahanpesuun, väärän rahan levittämiseen sekä raha- ja pankkitoimintaan liittyviä lakeja. Konferenssin järjestämiseen osallistuvat Baltian maiden lisäksi YK ja EU-komissio, jotka tulevat myös avustamaan kyseisessä hankkeessa.

Valta vaihtui Kaliningradissa. Lokakuisten paikallisvaalien tuloksena entinen maaherra ja taloustieteilijä **Yuri Matutchkin** joutui väistymään ja valtaan astui **Leonid Gorbienko**, joka on toiminut valtion omistaman kaliningradilaisen kalasataman johtajana. Joidenkin arvioiden mukaan Gorbienkoa kannattavat erityisesti kansallismieliset kun taas Matutchkinin kannattajat muodostuvat liike-elämän edustajista ja uudistusmielisistä.

Puolan ja Liettuan välissä Itämeren rannalla sijaitseva Kaliningradin alue on Venäjälle strategisesti merkittävä maantieteellisen sijaintinsa vuoksi. Alueella sijaitsee yksi Venäjän merkittävimmistä sotilastukikohdista sekä Venäjän ainoa ympäri vuoden toimiva Itämeren satama. Kaliningrad on myös merkittävä tavaroiden kauttakulkualue. Kaliningradin alueen suurimmat työllistäjät ovat armeija sekä kala- ja selluteollisuus. Alue on paljolti riippuvainen tuonnista, mihin ovat vaikuttaneet mm. valtion tukitoimien vähentyminen, teknologian alhainen taso ja luonnonvarojen puute. Investointien edistämiseksi Kaliningrad muutettiin vapaakauppa-alueeksi vuonna 1993, ja vapaakauppa-alueutta koskeva laki uusittiin tämän vuoden alussa.

Valko-Venäjän valtakiistassa päästiin ratkaisuun. Valko-Venäjän presidentti **Aleksandr Lukashenko** ja oppositiojohtaja, parlamentin puhemies **Semjon Sharetski** pääsivät torstaina 21. marraskuuta sopimukseen pitkään jatkuneessa valtakiistassaan. Sopimus syntyi Venäjän pääministerin **Viktor Tshernomyrdinin** avustuksella. Sopimuksen mukaan ensi sunnuntainen presidentin virkakauden jatkamista ja presidentin laajennettuja valtaoikeuksia koskeva kansanäänestys on, niin kuin laki sanoo, vain neuvoa-antava. Vastaavasti parlamentti peruu aloitteensa presidentin asettamiseksi syytteeeseen tämän monien laittomaksi väitettyjen toimien vuoksi. Osapuolet perustavat kolmen viikon kuluessa 50-jäsenisen perustuslakia valmistelevan komitean, johon kumpikin osapuoli nimittää puolet jäsenistä. Presidentin johtaman komitean on määrä sopia uudesta perustuslaista kolmen kuukauden kuluessa.

Aiemmin presidentin miehenä tunnettu Valko-Venäjän pääministeri **Mihail Tshigir** ehti jo erota maanantaina 18. marraskuuta vastalauseena sille, että presidentti kieltäytyi peruuttamasta kansanäänestystä.

Taloukasvu epäyhtenäistä IVY-maissa. Bruttokansantuotteen ja teollisuustuotannon kehitys oli epäyhtenäistä vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä IVY-maissa. Kahdeksassa kahdestatoista maasta BKT kasvoi edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Nopeinta BKT:n kasvu oli Georgiassa (12 %) ja Armeniassa (4.5 %). BKT kasvoi myös Kirgisiassa (3 %), Uzbekistanissa (1.5 %), Valko-Venäjällä (1 %), Azerbaidzanissa (1 %) ja Kazakstanissa (1 %). Turkmenistanin BKT-luvut puuttuvat, mutta koska teollisuustuotanto kasvoi siellä 26 % kolmena ensimmäisenä neljänneksenä, on varsin todennäköistä, että myös BKT:n kasvu on ollut nopeaa. Eniten BKT supistui Tadzikistanissa (18 %) ja Ukrainassa (10 %). BKT supistui myös Venäjällä (-6 %) ja Moldovassa (-4.5% kahden ensimmäisen neljänneksen aikana). Suurimpien kasvulukujen syynä on kuitenkin useimmiten erittäin alhainen lähtötaso, jonka takia pienetkin muutokset tuottavat suuria kasvuprosentteja.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 48

Venäjä jatkaa nykyistä valuuttakurssipolitiikkaansa. Venäjän keskuspankki ja valtiovarainministeriö ilmoittivat tällä viikolla, että Venäjä jatkaa vuonna 1997 nykyistä valuuttakurssipolitiikkaansa, jonka mukaan rupla heikentyy dollaria vastaan ennalta ilmoitetussa putkessa. Ensi vuoden alussa dollarin ruplakurssi on uuden ilmoitetun politiikan mukaan välillä 5500 - 6100. Tällä hetkellä kurssi on noin 5500. Vuonna 1997 ruplan sallittu vaihteluväli muuttuu tasaisesti siten, että vuoden lopussa kurssin vaihteluväli on 5750 - 6350. Käytännössä Venäjän keskuspankki on määrännyt ruplan päivittäisen vaihteluvälin hyvin tiukasti, ja tämän politiikan odotetaan jatkuvan.

Jos rupla heikkenee ensi vuonna samaa tahtia kuin laajan vaihteluvälin rajat ja hallituksen ennuste 12 prosentin inflaatiosta toteutuu, rupla vahvistuu dollariin nähden reaalisesti. On kuitenkin huomattava, että Venäjän keskuspankille jää varsin suuri vapaus päättää ruplan reaalisesta kurssikehityksestä, koska rupla on tällä hetkellä aivan vaihteluvälinsä alareunassa.

Valuuttakurssin ohjaamista varten Venäjällä on tällä hetkellä noin 16 miljardin dollarin valuuttavaranto.

IMF ei tehnyt vielääkään päätöstä kuukausilainaerän myöntämisestä Venäjälle. IMF:n edustajat lähtivät Moskovasta tiistaina 26. marraskuuta tekemättä päätöstä 10.2 miljardin dollarin valmiusluoton viimeisimmän 340 miljoonan dollarin kuukausierän maksamisesta. Suurimman ongelman muodostaa edelleen Venäjän verojenkeruun heikkous. IMF palaa asiaan joulukuun alussa, jolloin marraskuun tiedot veroista ovat käytettävissä. Mikäli lokakuussa alkanut verotulojen kasvu on tuolloin jatkunut, Venäjä saattaa saada lainaeränsä. Venäjän keskuspankin pääjohtaja Sergei Dubinin uskoo edelleen, että Venäjä saa kaikki tämän vuoden kuukausierät ennen vuodenvaihdetta.

Korkojen lasku jatkuu Venäjällä. Keskiviikkona 27.11. pidetyssä yhdeksän kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa korkoksi tuli 38 % (viikko sitten kuuden kuukauden sijoitustodistusten korko oli 45 %). Sijoitustodistusten korot ovat laskeneet Venäjällä lähes keskeytyksettä Jeltsinin uudelleenvalinnasta lähtien, ja erityisesti uutiset Venäjän eurobondin onnistuneesta liikkeeseen laskusta ovat laskeneet korkoja. Venäjä laski keskiviikkona liikkeeseen myös kolmen kuukauden velkapapereita, joiden korko oli myös 38 %. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 6000 miljardia ruplaa eli noin 1.1 miljardia dollaria. Koko lainattu summa käytettiin erääntyvien sijoitustodistusten takaisinmaksuun sekä joukkovelkakirjalainojen korkojen maksamiseen.

Venäjän keskuspankki ilmoitti tiistaina, että tästä lähtien ulkomaalaisten sijoittajien sijoitustodistuksista saama dollarituotto lasketaan 16:sta 13:een prosenttiin. Ulkomaalaiset sijoittajat joutuvat venäläisiä sijoitustodistuksia ostaessaan tekemään samalla termiinisopimuksen ruplien myymisestä, ja keskuspankki asettaa terminikurssin siten, että dollarimääräinen tuotto on 13 %.

Venäjä maksaa Ranskalle tsaarinaikaisia velkojaan. Venäjän ja Ranskan tällä viikolla tekemän sopimuksen mukaan Venäjä maksaa usean vuoden aikana yhteensä 400 miljoonaa dollaria ranskalaisille sijoittajille, joiden hallussa on ennen vuotta 1917 liikkeelle laskettuja Venäjän valtion velkapapereita yhteensä 27 - 31 miljardin dollarin arvosta. Venäjä on tehnyt vastaavia sopimuksia myös Englannin, USA:n, Kanadan ja Sveitsin kanssa. Arviolta 400 000 ranskalaista sijoittajaa edustavan yhdistyksen mukaan Venäjän kanssa tehty sopimus on lähinnä symbolinen ja täysin riittämätön. Venäjän kannalta sopimuksesta arvioidaan olevan hyötyä sen pyrkiessä valtioiden välisiä velkoja selvittelevään Pariisin klubiin, jonka kautta Venäjä toivoo saavansa takaisin osan Neuvostoliiton eri kehitysmaille myöntämistä lainoista.

Pääkaupungin säästöpankki voitti kilvan Agroprombankista. Venäjän vanhimpiin liikepankkeihin kuuluvan Agroprombankin osake-enemmistö myydään Pääkaupungin säästöpankille (Stolitsnyi bank sberezhenij). Ostajapankin valitsi varapääministeri, pankkiiri Vladimir **Potaninin** johtama kilpailulautakunta kahden jätetyn tarjouksen perusteella. Tappiokierteeseen ajautunut Agroprombank on viime kesästä lähtien ollut keskuspankin erityisvalvonnassa. Pankin kuluvan vuoden tammi-syyskuun tappio oli 140 mrd. ruplaa (25.5 milj. USD), vuosi 1995 oli 407 mrd. ruplaa voitollinen.

Pankin myyntihanke yksityiselle on edennyt hallituksessa yllättävänkin sujuvasti, sillä presidentti **Jeltsinin** viime heinäkuussa antaman asetuksen mukaan Agroprombankin osake-enemmistö piti ostaa valtiolle. Valtiolla ei kuitenkaan ole tarvittavia rahoja ja asiantuntijoiden mukaan tiukalla ne tulevat olemaan Pääkaupungin säästöpankillakin. Sen on maksettava osake-enemmistöstä 130 mrd. ruplaa, investoitava puolen vuoden kuluessa 300 mrd. ruplaa Agroprombankin pääoman vahvistamiseen sekä myönnettävä pankin vastuiden hoitoon 1000 mrd. ruplan 5-vuotinen laina, jonka korko on enintään 50 prosenttiyksikköä yli keskuspankin jälleenrahoituskoron (21.10. lähtien 60 %).

Neuvostoliiton entisen erikoispankin jälkeläinen, maatalouden rahoittajana toimiva Agroprombank on Venäjän suurimpia pankkeja: konttoreita sillä on 1 216, työntekijöitä noin 30 000, osakkaita lähes 90 000 ja asiakkaita 1.3 miljoonaa. Monin paikoin Agroprombankin konttori on paikkakunnan ainoa pankki.

Viroon muodostumassa vähemmistöhallitus. Kokoomuspuoluetta edustavan pääministeri **Tiit Vähin** tavoitteena on muodostaa 41 edustajan vähemmistöhallitus 101-paikkaisessa parlamentissa. Kokoomuspuolueen edellinen hallituskumppani reformipuolue erosi viime viikolla hallituksesta, koska kokoomuspuolue solmi yhteistyösopimuksen oppositiossa olevan keskustapuolueen kanssa. Vähin päätökseen vaikutti mm. se, että keskustapuolueen kanssa äskettäin yhdistynyt edistyspuolue ilmoitti kieltäytyvänsä yhteistyöstä, mikäli kokoomus ja keskusta muodostavat enemmistöhallituksen.

Oikeiston Gediminas Vagnorius nimitettiin Liettuan pääministeriksi. Taloustieteilijä **Vagnorius**, 39, on oikeistolaisen kotimaaliitto-puolueen johtohahmoja ja toiminut aikaisemmin mm. pääministerinä **Vytautas Landsbergisin** presidenttikaudella 1991-1992. Vagnoriusella on nyt lainmukaiset 15 päivää aikaa muodostaa hallitus sekä julkistaa hallitusohjelma. Kotimaaliitto-puolue voitti loka-marraskuussa pidetyt parlamenttivaalit ja sai 70 paikkaa 137-jäsenisessä parlamentissa.

Liettuan arvopaperipörssi aloittaa päivittäisen toiminnan. Toistaiseksi pörssissä on käyty kauppaa vain tiistaisin ja torstaisin. Tarkoituksena on, että ns. A-listan osakkeilla käydään kauppaa maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. Entisen tavan mukaisesti tiistaisin ja torstaisin käytäisiin puolestaan kauppaa kaikilla osakkeilla. A-listalle kuuluu tällä hetkellä 22 yritystä. Uuteen järjestelmään on määrä siirtyä joulukuun alusta lähtien.

Presidentti Lukashenko voittajaksi Valko-Venäjän kansanäänestyksessä. Valko-Venäjän 24. marraskuuta pidetyn kansanäänestyksen äänestysprosentti oli 84. Yli 70 % osallistuneista eli yli 5 miljoonaa kansalaista antoi äänensä presidentti **Aleksandr Lukashekon** perustuslakiesityksen puolesta. Uuden esityksen mukaan presidentin virkakautta jatketaan vuoteen 2001, presidentti saa oikeuden nimittää puolet perustuslakioikeuden ja keskusvaalilautakunnan jäsenistä sekä suuren osan uuden kaksikamarisen parlamentin jäsenistä. Maan kansallispäivä siirretään heinäkuun 3:nneksi, jolloin neuvostoarmeija vapautti Valko-Venäjän vuonna 1944. Kansanäänestyksen tulos merkitsi myös sitä, että maaomaisuuden vapaa osto ja myynti pysyy kiellettyinä.

Presidentti Lukashenko päätti pitää kansanäänestyksen tulosta sitovana, vaikka hän ja oppositiojohtaja, parlamentin puhemies **Semjon Sharetski** olivat kolme päivää ennen äänestystä Venäjän pääministerin välittämässä neuvotteluissa sopineet toisin.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 49

Venäjän duuma äänestää osabudjetista vuodelle 1997. Perjantaina 6.12. pidettäväksi aiotussa äänestyksessä pyritään pääsemään yksimielisyyteen vuoden 1997 ensimmäisen neljänneksen budjetista ja helpottamaan näin hallituksen työskentelyä.

Budjetista on käyty kiistaa jo usean kuukauden ajan. Lokakuussa duuma hylkäsi hallituksen alkuperäisen budjettiesityksen ja kompromissiesitystä valmistelemaan perustettiin erityinen sovittelukomissio. Kansanedustajien mukaan hallituksen budjettiesitys ei mm. ole suunnannut riittävästi varoja sosiaalisektorille. Duumassa kommunistipuolueella ja sen liittolaisilla on yhteensä 221 paikkaa 450:sta.

Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n mukaan lykkääntyneiden lainerien maksamisesta Venäjälle päätetään ensi viikolla marraskuun tietojen pohjalta. Keskiviikkona 5.12. duuma keskusteli verolakeihin tehtävistä muutoksista verotulojen lisäämiseksi. Toteutuessaan ehdotukset merkitsisivät arviolta 30 - 35 biljoonan ruplan (5.4 - 6.3 mrd dollaria) lisäverotuloja. Istunnossaan duuma hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä lakimuutoksen, joka läpäistessään vielä kaksi lisäkäsittelyä poistaa valtion velkapaperituottojen verottomuuden. Ensimmäisessä käsittelyssä näitä tuottoja päätettiin verottaa 15 %:in verolla. Duuma äänesti myös ulkomaanvaluuttaostojen verottamisesta, mutta siirsi yksityiskoh- tien käsittelyä myöhempään ajankohtaan.

Kuukausi -inflaatio kiihtyi Venäjällä marraskuussa. Venäjän tilastokomitean mukaan kuluttajahintaindeksi nousi marraskuussa 1.9 % lokakuusta. Lokakuussa kuukausi-inflaatio oli 1.2 %. Hinnat nousivat viime vuoden marraskuusta 24 %. Lokakuussa vastaava inflaatioprosentti oli 27.2 % ja tammikuussa 105 %. Inflaatio on siis hidastunut erittäin merkittävästi tämän vuoden aikana.

Korkojen lasku Venäjällä jatkuu. Keskiviikkona 4.12. pidetyssä sijoitustodistusten huutokaupassa 8 kuukauden korkoksi tuli 32 % (viikko sitten yhdeksän kuukauden korko oli 38 %). Venäjä laski keskiviikkona liikkeeseen myös 16 kuukauden joukkovelkakirjalainan, jonka korko oli 70 %. Venäjä on presidentti Jeltsinin sydänleikkauksen onnistumisen jälkeen selvästi siirtänyt kotimaisen lainanottonsa painopistettä maturiteetiltaan pidempiin papereihin.

Rupla on viimeisen viikon aikana heikentynyt hieman nopeammin kuin loka-marraskuussa. Keskiviikkona dollarin ruplakurssi oli 5516.

Venäjän keskuspankki laski taas jälleenaikakorkoan. Venäjän keskuspankki laski jälleenaikakorkonsa 48 prosenttiin 2.12. lähtien. Korko oli ollut 60 % lokakuun 21. päivästä lähtien. Jälleenaikakorko on tällä hetkellä alhaisimmalla tasolla huhtikuun 1992 jälkeen. Keskuspankki ei kertonut mitään syytä koronlaskuun, mutta yleisesti pidetään selvänä, että alentunut inflaatio ja inflaatio-odotukset sallivat keskuspankin alentaa korkoan.

Venäjän keskuspankki ei sinänsä lainaa pankeille rahaa jälleenaikakorkorolla, mutta monet sen sakkokorot on sidottu jälleenaikakorkoon. Lisäksi jälleenaikakorkoa käytetään yleisesti liikepankkien välisissä sopimuksissa viitekorkona.

Venäjän joukot pois Tshetsheniasta, vaalit 27. tammikuuta. Presidentti Boris Jeltsin antoi 23. marraskuuta asetuksen viimeisten noin 18 000 federaation sotilaan vetämiseksi Tshetsheniasta. Presidentin vastainen oppositio duumassa ei hyväksy joukkojen vetämistä. Oppositio ei hyväksy myöskään Viktor Tshernomyrdinin ja koalitionhallituksen pääministerin Aslan Mashadovin välistä sopimusta Tshetshenian olojen normalisoimisesta. Duuman nationalistien ja kommunistien mukaan sopimus antaa kuvan, että Moskova olisi hyväksynyt Tshetshenian itsenäisyyden. Sopimuksessa käsitellään taloudellisten suhteiden järjestämistä federaation ja Tshetshenian välillä, matkustaja- ja tavaraliikenteen järjestelyjä, Tshetshenian öljynjalostusta sekä alueen halki kulkevien öljy- ja

kaasuputkistojen käyttöä. Ensisijaisena sopimuksessa pidetään väestön elinolosuhteiden järjestämistä, palkkojen ja eläkkeiden maksamista sekä humanitaarista avun antamista sodasta kärsineille. Sopimus on voimassa 27. tammikuuta pidettäviin Tshetshenian presidentin ja parlamentin vaaleihin asti.

Tshetsheenit eivät ole olleet sisäisesti tarpeeksi yksimielisiä asettuakseen yhteisen presidenttiehdokkaan taakse. Niinpä ehdokkaita on tällä hetkellä ainakin kolme: sotapäällikkö Shamil **Basajev**, Tshetshenian nykyinen johtaja Zelimhan **Jandarbijev** ja Aslan Mashadov. Kaikki kolme ehdokasta pitävät Tshetsheniaa itsenäisenä tasavaltona.

Venäjän hiilikaivosmiehet jälleen lakossa. Yli 400 000 hiilikaivosmiestä aloitti tiistaina 3. joulukuuta Venäjällä lakon määrittelemättömäksi ajaksi. Lakossa on 80 % valtionyhtiö Rosugolin omistamista yhteensä 189 kaivoksesta. Lakon syynä on Venäjää laajemminkin vaivaava ongelma - maksamattomat palkat. Kaivosmiehet eivät ole saaneet palkkojaan moneen kuukauteen ja ammattiliiton edustajan mukaan palkkasaatavat ovat kohonneet vähintään 1 500 mrd. ruplaan (270 milj. USD). Edellisen kerran kaivosmiehet järjestivät laajan lakon viime helmikuussa, jolloin lakko kesti kaksi päivää.

Viron uusi hallitus muodostettu. Edellinen hallitus hajosi 21. marraskuuta, kun kokoomuspuolueen kanssa hallitusyhteistyössä ollut reformipuolue erosi vastalauseena kokoomuksen ja oppositiossa olleen keskustapuolueen yhteistyösopimukselle. Oikeistolaisella uudistuspuolella oli kaikkiaan kuusi ministeripaikkaa, jotka täytettiin puolueisiin sitoutumattomilla ministereillä. Uutta hallitusta johtaa pääministeri **Tiit Vähi**. Ulkoministeriksi aikaisemman **Siim Kallasin** tilalle nimitettiin **Toomas Hendrik Ilves**. Sisäministeriksi nimitettiin puolestaan **Riivo Sinijärv** ja talousministeriksi **Jaak Leiman**. Muut nimitykset koskivat liikenne-, sosiaali-, sekä kulttuuriministerin virkoja.

Pääministeri Vähiin mukaan uusi hallitus jatkaa oikeistolaista talouspolitiikkaa ja aikoo keskittyä erityisesti budjetin hoitoon sekä sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmän kehittämiseen. Tällä hetkellä hallitusta työllistää erityisesti kysymys maatalouden tuontitulleista, joiden käyttöönotto olisi ristiriidassa Viron liberaalin kauppapolitiikan kanssa. Viron maataloustuottajat ovat jo pitkään puhuneet tuontitullien tarpeellisuudesta kotimaisten tuottajien suojelemiseksi. Kokoomuspuolue ja maatalouspuolue tekivät kuluvalle viikolla jo alustavan sopimuksen, jonka mukaan Viroon tuoduista maataloustuotteista perittäisiin tulli ensi vuoden heinäkuusta lähtien.

Pankkisektorin kunnostaminen jatkuu Liettuassa. Vuosi sitten puhjennut pankkikriisin seurauksena liettualaisia pankkeja on suljettu ja organisoitu uudelleen pitkin vuotta. Merkittävä viimeisin kunnostusprosessiin liittyvä päätös tehtiin marraskuun lopulla, jolloin valtion toimesta päätettiin ns. huonojen lainojen hoitoon erikoistuneen pankin, Turtos Bankasin, toiminnan aloittamisesta. Pankin on tarkoitus ostaa 200 miljoonan dollarin nimellisarvosta huonoja lainoja, joiden markkina-arvo tällä hetkellä on noin 35 miljoonaa dollaria. Lainojen hoidon keskittämisellä pyritään mm. tehostamaan lainoista vapautuneiden pankkien muuta toimintaa.

Liettuan presidentti nimitti uuden hallituksen. Liettuan presidentti Algirdas **Brazauskas** nimitti keskiviikkona uuden hallituksen. Hallitusta johtaa konservatiivisen kotimaaliitto-puolueen Gediminas **Vagnorius**. Hallituksen 17 ministeristä 11 edustaa Vagnoriusen puoluetta, 3 kristillisdemokraatteja ja 2 keskustaunioita. Lisäksi hallituksessa on yksi sitoutumaton ministeri.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 50

Venäjän duuma siirsi budjettiluonnoksen käsittelyä. Aiemmin ilmoitetusta tavoitteesta päästä yksimielisyyteen edes kolmen kuukauden budjetista on ilmeisesti luovuttu. Sunnuntaina 15.12. käsittelyyn tulevan budjetin sekä tulo- että menupuolta on korotettu, mutta vajeeksi kaavaillaan edelleen 3.5 % BKT:sta ja vuosi-inflaatioksi 11 - 12 %.

Budjettikäsittelyn lykkääntyminen on viivästyttänyt mm. vuodelle 1997 suunnatun yksityiskohtaisemman talousohjelman laadintaa Venäjän ja IMF:n välisen lainajärjestelyn (EFF) puitteissa. IMF:n johtokunta kokoontunee 13.12.96 päättämään Venäjälle maksamatta jääneiden lainaerien kohtalosta.

Venäjä maksaa valtion palkka- ja eläkerästit. Venäjän pääministeri Viktor Tshernomyrdin oli tiistaina 10. joulukuuta parlamentin ylähuoneen liittoneuvoston kuultavana ns. budjettisektorin palkka- ja eläkerästeistä. Liittoneuvosto on kuukauden päivät vaatinut hallitusta hoitamaan rästit, joita on kertynyt palkkoihin 7 900 mrd. ruplaa ja eläkkeisiin yli 17 000 mrd. ruplaa. Tshernomyrdin lupasi, että armeijaa lukuun ottamatta budjettisektorin palkkasaatavat maksetaan joulukuun aikana ja eläkesaatavat tammi-helmikuussa, mutta ei kertonut, mistä hallitus aikoo rahat ottaa.

EU närkästyi Venäjän rajanylitysmaksuista. Euroopan neuvoston Venäjän-suhteita hoitavan komissaarin edustaja kertoi EU:n olevan kovasti huolissaan Venäjän käyttöön ottamista rajanylitysmaksuista ja esittävän maksuista diplomaattisen vastalauseen. EU katsoo, että rajanylitysmaksut ovat syrjiviä ja vastoin EU:n ja Venäjän väliaikaissopimusta. Venäjän presidentti Boris Jeltsin hyväksyi muutokset Venäjän rajalakiin 29. marraskuuta ja ne tulivat voimaan 10. joulukuuta. Uusien pykälien mukaan Venäjä alkaa periä maksua kaikilta rajan suuntaan tai toiseen ylittäviltä matkustajilta, ajoneuvoilta ja kuormilta. Maksut vaihtelevat 0.8 - 30 minimipalkkaan (n. 11 - 410 dollaria). Kertyvät tulot ohjataan Venäjän rajavartioston kehittämisrahastoon. Myös Venäjältä on kuulunut huolestuneita mielipiteitä, joiden mukaan lasku rajavartioston kehittämisestä lankeaa tavallisille venäläisille kohonneina tuontihintoina.

Korot nousivat hieman Venäjällä. Keskiviikkona 11.12. pidetyssä kuuden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa koroksi tuli 41 % (viikko sitten 8 kuukauden korko oli 32 %). Venäjä laski liikkeeseen myös kahden vuoden joukkovelkakirjalainoja, joiden koroksi tuli huutokaupassa 95 %. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 7370 miljardia ruplaa eli noin 1.3 miljardia dollaria.

Rupla on heikentynyt tasaisesti syyskuun alusta lähtien, ja dollarin ruplaurssi oli keskiviikkona 5527 MICEX:ssä (Moscow Interbank Currency Exchange).

Venäjän vuoden 1996 viljasato 68.4 milj. tonnia. Nettosato on edellisvuotta vajaan 8 % suurempi, mutta vuoden 1995 sato oli alhaisin 30 vuoteen. Tänä vuonna sääolot vaikeuttivat viljankorjuuta erityisesti Siperiassa, jossa sadonkorjuuaikana satoi lähes joka päivä. Maatalousministeri Viktor Hlystunin mukaan Venäjän arvioitu tuontitarve on noin 2.5 - 3 milj. tonnia korkealaatuista viljaa ja 2 milj. tonnia mm. maissia. Länsimaiset viljakauppiat eivät kuitenkaan usko ilmoitetun tuontitarpeen toteutumiseen. He uskovat maanviljelijöiden jättävän ilmoittamatta osan sadostaan, etteivät he joutuisi myymään sitä valtiolle alhaisilla valtionhinnoilla.

Hlystun on ilmoittanut Venäjän myös vievän viljaa 6 - 7 milj. tonnia. Asiantuntijoiden mukaan Venäjän on halvempaa viedä viljaa maan länsiosista ja tuoda sitä maan itäosiin kuin kuljettaa vilja Venäjän halki lännestä itään.

Baltian maiden inflaatio marraskuussa. Virossa hintojen nousu oli 0.6 % ja Latviassa 0.8 %. Liettuaassa kuluttajahintojen nousu oli selvästi lokakuuta (0.1 %) korkeampi, 1.1 %. Marraskuusta

1995 tämän vuoden marraskuuhun mitattuna hintojen nousu oli Virossa 16.4 %, Latviassa 14.4 % ja Liettuassa 15 %.

Osakkeiden hinnat nousseet nopeasti kaikissa Baltian pörsseissä. Lisäksi osakevaihto kaikissa Baltian pörsseissä on vilkastunut tämän syksyn aikana. Tallinnan pörssin virallisella listalla on ainoastaan viisi pankkia, ja näiden osakkeiden päivävaihto on esimerkiksi tällä viikolla ollut keskimäärin 40 milj. kruunua eli hieman yli 3 milj. dollaria. Tallinnan pörssissä on lisäksi ns. vapaa lista, jolla on tällä hetkellä 10 yritystä. Vapaan listan vaihto on normaalisti vain murto-osa virallisen listan vaihdosta. Ensi vuonna yksityistettävien infrastruktuuriyrityksien odotetaan lisäävän sijoittajien kiinnostusta Tallinnan pörssiin entisestään. Tallinnassa osakkeiden hinnat ovat nousseet nopeasti tämän syksyn aikana. Tallinnan pörssi avattiin kesäkuun alussa ja sen hintakehitystä kuvaava TALSE-indeksi on noussut tänä aikana noin 45 %.

Riian pörssissä vaihto on tähän asti ollut varsin vaatimatonta, koska kauppaa on voitu käydä vain kolmena päivänä viikossa. Kaupankäyntipäivien lukumäärä nostetaan kuitenkin neljään 20.12. lähtien. Lisäksi Riian pörssi on ilmoittanut, että jossain vaiheessa ensi vuotta kauppaa tullaan käymään viikon jokaisena arkipäivänä. Riian pörssin virallisella listalla on tällä hetkellä kolme yhtiötä. Lisäksi Riian pörssissä on ns. toinen lista, jolla on tällä hetkellä 16 yritystä. Toisen listan vaatimukset yhtiön antaman informaation suhteen eivät ole niin tiukkoja kuin virallisella listalla. Pörssin keskimääräinen päivävaihto on tällä viikolla ollut 65 000 latia eli noin 115 000 dollaria. Riian pörssi ei laske koko pörssin hintakehitystä kuvaavaa indeksiä, mutta esimerkiksi vaihdetuimman osakkeen, Unibankin, hinta on noussut vuoden alusta noin 150 %.

Myös Vilnan pörssin toimintaa on haitannut se, että osakkeilla on voinut käydä kauppaa ainoastaan kahtena päivänä viikossa. Joulukuun alusta Vilnan pörssissä on voinut käydä kauppaa viikon jokaisena arkipäivänä 23 A-listalla olevalla osakkeella. Muilla osakkeilla, joita on yli 300, kauppaa käydään edelleen vain tiistaisin ja torstaisin. Vilnan pörssissä pääosa kaupankäynnistä tapahtuu valtion sijoitustodistuksilla. Osakkeiden kaupankäynti on varsin hiljaista, esimerkiksi viime viikolla keskimääräinen päivävaihto oli 200 000 litia eli 50 000 dollaria. Vilnan pörssin A-listan hintakehitystä kuvaavaa LITIN-A-indeksi on noussut vuoden alusta hieman yli 40 %. Osakkeiden hinnat olivat kuitenkin selvästi korkeammalla vielä syksyn alussa.

Liettuan keskuspankki suunnittelee currency board -järjestelmän hylkäämistä. Keskuspankin suunnitelman mukaan Liettuan liti kiinnitettäisiin valuuttakoriin, joka koostuisi sekä USA:n dollareista että Saksan markoista. Currency board -järjestelmästä luopuminen toteutettaisiin kolmessa vaiheessa. Ensimmäisen vaiheen aikana, vuoden 1997 ensimmäisellä puoliskolla, luovuttaisiin nykyisestä järjestelmästä, mutta litin valuuttakurssi (1 USD = 4 LTL) pidettäisiin ennallaan. Toisessa vaiheessa tehtäisiin uudistuksen kannalta vaadittavat lakimuutokset. Kolmanteen vaiheeseen on tarkoitus siirtyä vasta kun, inflaatio ei usean peräkkäisen kuukauden aikana ole noussut yli yhden prosentin. Viimeisessä vaiheessa valuuttakorin rakenne muuttuisi vähitellen siten, että Saksan markkojen osuus kasvaisi ja dollareiden pienenis. Liettuan keskuspankki on myös esittänyt kolme vaihtoehtoa valuuttakurssin määrittämiseksi. Keskuspankki voisi joko säilyttää nykyisen kaltaisen kiinteän valuuttakurssin, määritellä valuuttaputken tai sallia litin arvon asteittaisen vakiintumisen suhteessa valuuttakoriin.

Currency board -järjestelmä otettiin käyttöön huhtikuussa 1994, jolloin Liettuan liti sidottiin dollariin suhteessa 1 USD = 4 LTL. Järjestelmässä kaikella kotimaassa kierrossa olevalla rahalla on täysimääräinen kate keskuspankin valuuttavarannossa. Kierrossa olevan rahan määrä muuttuu vain valuuttavarannon muutosten myötä, eikä keskuspankin rahapolitiikkaa tarvita periaatteessa ollenkaan. Keskuspankki on sitoutunut vaihtamaan kiinteään kurssiin kaiken sille tarjotun kotimaisen rahan. Automaattisesti toimivalla currency board -järjestelmällä pyrittiin takaamaan kireän rahapolitiikan noudattaminen kovista poliittisista paineista huolimatta. Toisin sanoen, järjestelmä vapautti keskuspankin mm. inflatorisen rahoituksen ja devalvoinnin paineilta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 51-52

Venäjän duuma hyväksyi vuoden 1997 budjettiesityksen 1. käsittelyssä. Kommunistien siirtyminen tukemaan uutta budjettiluonnosta johti budjetin hyväksymiseen sunnuntaina 15. joulukuuta. Kommunistit asettivat tukensa ehdoksi mm. palkkarästien hoitamisen. Alunperin he vastustivat budjettiesitystä etenkin liian alhaisten sosiaaliturvamenojen vuoksi. Puoluejohtaja Gennadi Zjaganovin mukaan kommunistit tulevat vastustamaan budjettiesityksen hyväksymistä jatkokäsittelyissä, mikäli heidän vaatimuksiinsa ei vastata. Duuman on määrä kokoontua äänestämään budjetista seuraavan kerran 25. joulukuuta. Kolmessa duuman käsittelyssä hyväksytty budjetti lähetetään edelleen parlamentin ylähuoneen käsittelyyn. Nyt hyväksytyn budjettiluonnoksen menot (529.8 bilj. ruplaa, 19.4 % BKT:sta) ja tulot (434.4 bilj. ruplaa, 15.9 % BKT:sta) ovat vajaat 9 % aiempaa suuremmat. Budjettivaje on edelleen 95.4 bilj. ruplaa eli 3.5 % BKT:sta.

Tuotannon supistuminen jatkuu Venäjällä, mutta ei enää niin nopeana. Venäjän tilastokomitean ilmoittama teollisuustuotanto oli syys-marraskuussa 5.4 prosenttia alempi kuin vastaavana aikana vuonna 1995. Tuotannon supistuminen saattaa kuitenkin olla hidastumassa, sillä kausitasoitettu teollisuustuotanto aleni syys-marraskuussa vuositasolla 4.5 prosenttia edeltävään kolmen kuukauden periodiin verrattuna.

Myös bruttokansantuotteen supistuminen jatkuu. Venäjän tilastokomitean ilmoittama bruttokansantuote oli syys-marraskuussa 5.9 % alempi kuin vastaavana aikana 1995.

Kansainvälinen valuuttarahasto maksoi Venäjälle lokakuun lainaerän. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF päätti perjantaina 13.12. maksaa Venäjälle lokakuun erän (noin 340 miljoonaa dollaria) 10.2 miljardin dollarin luotosta. IMF:n lausunnon mukaan Venäjä on selvästi parantanut verojen keruuta, mikä mahdollisti lainaerän maksamisen.

Korot pysyivät Venäjällä vakaina. Keskiviikkona 18. joulukuuta pidetyssä viiden kuukauden sijoitustodistusten huutokaupassa korkoksi tuli 40 % (viikko sitten kuuden kuukauden korko 41 %). Venäjä laski liikkeeseen myös 18 kuukauden joukkovelkakirjalainoja, joiden korko oli 56 %. Yhteensä Venäjä lainasi markkinoilta 6 470 miljardia ruplaa eli noin 1.2 miljardia dollaria.

Vaikka nimelliset korot ovat laskeneet selvästi viime kesästä, jolloin esimerkiksi kuuden kuukauden korko oli ajoittain jopa yli 200 %, on reaalin korkotaso edelleen varsin korkea. Mikäli hallituksen budjettiesityksessään ennustama 12 % inflaatio toteutuu vuonna 1997, on esimerkiksi edellä mainitun jvk-lainan reaalikorko hyvin korkea. Venäjän hallituksen talouspolitiikan eräänä tavoitteena on laskea reaalista korkotasoa, jotta investoinneille luotaisiin suotuisimmat edellytykset, mutta esimerkiksi ulkomaalaisia sijoittajia ei silti haluta päästää rajoituksetta Venäjän velkapaperimarkkinoille, vaikka tämä todennäköisesti lisäisi velkapapereiden kysyntää selvästi ja laskisi siten korkoja.

Baltian maat kohti EU-jäsenyyttä. Kesäkuussa 1995 Euroopan unioni ja Baltian maat allekirjoittivat ns. assosiaatiosopimukset, jotka muodostavat perustan Baltian maiden ja EU:n väliselle yhteistyölle. Tätä ennen yhteistyö perustui vuoden 1993 kauppaja-taloustehtävien sopimukseen sekä vapaakauppasopimukseen, jonka osapuolet allekirjoittivat heinäkuussa 1994. Assosiaatiosopimusten on tarkoitus toimia ponnahduslautana tulevalle

jäsenyydelle. Niissä sovitaan yhteistyön periaatteista sekä niistä muutoksista, joita asteittainen integroituminen Euroopan unioniin edellyttää. Tavoitteiden saavuttamiseksi EU tarjoaa myös teknistä apua PHARE-ohjelman muodossa. Tämän lisäksi Komissio julkaisi ns. Valkoisen kirjan toukokuussa. Se sisältää ohjeet lakien harmonisoinnista siten, että ne vastaavat EU:ssa käytössä olevia lakeja ja takaavat sisämarkkinoiden toimivuuden. Assosiaatiosopimukset astuvat voimaan kun Euroopan parlamentti sekä kaikkien EU-maiden parlamentit ovat ne ratifioineet. Keski- ja Itä-Euroopan maista EU kanssa assosiaatiosopimuksen ovat lisäksi solmineet Unkari, Puola, Tsekin tasavalta, Slovakia, Romania, Bulgaria ja Slovenia. Sopimukset ovat voimassa Baltian maita ja Sloveniaa lukuun ottamatta.

Tämän vuoden heinäkuussa Baltian maat toimittivat KIE-maiden tavoin vastaukset Komission kyselyyn, jossa pyritään kartoittamaan jäseneksi haluavien maiden tila talouden eri sektoreilla. Kyselyn pohjalta Komissio valmistelee ns. maaraportit ja mielipiteet kunkin kandidaattimaan jäsenyysvalmiuksista sekä vaadittavista toimenpiteistä jäsenyyden saavuttamiseksi. Komission mielipiteet on tarkoitus julkaista mahdollisimman pian Hallitusten välisen Konferenssin päättymisestä eli aikaisintaan vuoden 1997 puolivälin jälkeen.

Kuluvana vuonna Baltian maat ovat keskittyneet mm. lakien harmonisointityöhön, kaupan liberalisointiin sekä keskinäisen yhteistyön parantamiseen. Erityisesti raha- ja pankkisektorilla lakien harmonisointityö on edennyt nopeasti. Kaupan osalta Baltian maat ovat toistaiseksi sopineet sekä teollisuus- että maataloustuotteiden vapaakaupasta. Teollisuustuotteiden vapaakauppasopimus on ollut voimassa jo vuodesta 1994, mutta maataloustuotteiden vapaakaupasta päästiin sopimukseen vasta tänä keväänä. Ongelmia ovat tuottaneet mm. maiden väliset hintaerot, riittämätön tuontikontrolli, rahoitusvaikeudet sekä maaomaisuuden hidas yksityistäminen. Baltian maat pyrkinevät jatkossakin entistä tiiviimpään yhteistyöhön maataloussektorilla. Tehokkaasti toimivalla maataloussektorilla on suuri merkitys myös EU:lle, jonka budjetista yli puolet muodostuu maatalouden tukimaksuista.

Ukraina saa länneltä 2.4 miljardin dollarin lainan. Läntiset hallitukset ja rahoituslaitokset päättivät 17. joulukuuta myöntää 2.4 miljardia dollaria Ukrainan ensi vuoden budjettivajeen kattamiseen. Ukrainan hallitus pyrkii elvyttämään tuotantoa antamalla budjettivajeen kasvaa ja ehdottaa esityksessään budjettivajeeksi 4 % BKT:sta, josta läntinen laina kattaisi puolet. Amerikkalaislähteen mukaan kansainvälinen yhteisö on valmis tukemaan Ukrainan uudistusohjelmaa yhteensä 5 miljardilla dollarilla seuraavien kolmen vuoden aikana.

Kansainvälisen valuuttarahaston mukaan Ukraina tarvitsee lännen apua myös ensi vuonna erääntyvien 1.4 miljardin dollarin lainojensa maksuun.

BOOKS

Russia's Financial Markets and the Banking Sector in Transition

Edited by Jouko Rautava

Bank of Finland Studies A:95, ISBN 951 - 686 - 489 - 9, ISSN 1238 - 1683

Contents

Abstract

Preface

Introduction *by Jouko Rautava*

Financial Factors and Economic Development – Russian Dilemmas *by Jouko Rautava*

Monetary Policy in Russia *by Glenn Hoggarth*

Russian Banking Legislation and Supervision *by Juhani Laurila*

Russian Commercial Banks: a Banker's View *by Ilkka Salonen*

Capital Markets in Russia: Putting the Cart Before the Horse? *by Lev M. Gelman and
Alexandra G. Morozova*

Payment Arrears and Russian Reforms *by Inkeri Hirvensalo*

Abstract

Financial markets are crucial for the development of the Russian economy as they influence two major factors underpinning economic growth, ie the accumulation and efficient use of capital. Until now, high inflation has been seen as a major threat to the development of Russia's financial markets and economy for there is hardly any institution, sector or activity that has not been afflicted by high inflation. Yet, in the face of high inflation and many other problems, Russia's financial markets and the banking sector have rapidly evolved into some of the most dynamic influences in the Russian economy.

Nevertheless, Russian financial markets are still exceptionally fragile. Their problems are compounded by extremely rapid growth, lack of experience, inadequate legislation, poor implementation of laws, an unclear regulatory framework and an unstable economic environment. In particular, there is a clear and present need for structural reform in the banking sector. Government actions will largely determine how this ongoing restructuring process will proceed and the related impact of such reform on other sectors of the economy.

Keywords: banking, economic reform, financial markets, inflation, Russia

Finnish-Soviet Clearing Trade and Payment System: History and Lessons

Juhani Laurila

Bank of Finland Studies A:94, ISBN 951 - 686 - 469 - 4, ISSN 1238 - 1683

Contents

1. Introduction and definitions
2. Clearing trade in the economic history of Finland
3. Description of Finnish-Soviet clearing
4. Sources of strength and weakness to the Finnish-Soviet clearing
5. Concluding remarks

Preface

The Finnish-Soviet clearing system is often referred to as a special case among international clearing arrangements. Having started already in 1945 on an annual basis and being renewed for five-year periods over the years 1951-1990, the regime lasted for 46 years. Until the 1960s Finnish-Soviet clearing was generally only one of many similar clearing arrangements which Finland maintained with its trade partners in the east and west. By the end of the 1960s, most western European countries had dismantled their clearing arrangements with the eastern European countries. Finland, however, continued to maintain clearing agreements with the Soviet Union and with a number of other socialist countries. The decision of the Soviet government to abolish central planning irrevocably removed the possibility of continuing the Finnish-Soviet intergovernmental clearing regime, which was subsequently terminated at the end of 1990.

Finland conducted centrally managed intergovernmental foreign trade arrangements starting with the post-war regime of almost fully controlled foreign trade and payment systems and ending with the current fully deregulated foreign trade, payment and financing regime towards the end of the 1980s. These developments constituted a unique laboratory for testing the viability of clearing in a controlled versus a liberalized environment. It also allowed for a comparison between Finnish-Soviet clearing and other similar arrangements in the past and present. It made it possible to use the Finnish experience to determine the narrow conditions under which a system of international clearings is useful.

Trade with the Soviet Union played an important role in Finnish foreign trade policy. The role of the Bank of Finland in the management of the intergovernmental clearing regimes was originally that of an account-keeper. The holder of accounts was the Finnish government. In the case of the Finnish-Soviet clearing arrangement, however, the involvement of the Bank of Finland was bound to grow beyond this narrow role, particularly in the 1970s and 1980s. Efforts to keep the clearing account operational in an environment which was otherwise increasingly deregulated called for controls that were bound to affect not only trade policies but trade itself.

The Baltic Economies in Transition.

Seija Lainela – Pekka Sutela

Bank of Finland 1994 A:91, ISSN 0355-6034

Contents

1. Production, employment and inflation
 2. The introduction of Baltic currencies
 3. Fiscal and monetary policies
 4. Banking reform in Estonia
 5. Private sector development
- Bibliography

Overview

The Baltic countries only reappeared on many maps less than three years ago. Since that, they have become to be widely regarded as the appropriate economic and also political models for the other former Soviet republics (or FSU). The Baltic countries have not only re-established internationally recognised legal independence, but they have also succeeded in recreating many of the economic and political preconditions of independence. In particular, the Baltic currency reforms have been a veritable success contributing to some of the lowest inflation rates among post-communist countries. This would not have been possible without responsible monetary and fiscal policies supported by most of the electorate. Indeed, together with the Czech Republic the Baltic countries are the prime example of how popular in the electoral sense stabilisation policies may be. The reorientation of foreign trade, economic liberalization in general as well as the growth of the private sector are among other generally acknowledged Baltic successes. The difference of Estonia and Latvia -- in particular -- from their neighbours in the East is visibly evident to any visitor, and studies seeking to explain the Baltic success story are beginning to appear.

Still, the Baltic countries share many of the well-known post-communist problems. The decline in statistically recorded production has been particularly drastic, one of the steepest in the region. As it has not been accompanied by large-scale open unemployment, recorded productivity has collapsed. Budget balance is maintained, but on a lower level of revenue than would be needed to maintain many traditional budgetary expenses. The inevitable and often simply necessary cuts in expenditure have seldom been accompanied by much-needed structural overhaul of the public sector. Policy making is not always as cool-headed and professional as one might wish. Political consensus may be fragile, especially in those countries with large minorities. Many Russians in Russia see the Baltic countries as a history-given part of their sphere of influence.

As economies in transition, the Baltic states can be compared both with the former Soviet republics (FSU countries) and with the Central and Eastern European countries (CEEC's). In comparison with the latter countries, one feature is prominently peculiar to the Baltics. The Baltic states had formed an integral part of the former Soviet economic, political and security system. Before becoming independent the Baltic states did not have any control over their national economy.

The Russian Economy in Crisis and Transition.

Edited by Pekka Sutela

Bank of Finland 1993 A:86, ISSN 0355-6034

Contents

Preface *by Pekka Sutela*

The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should be Done? *by Sergei Alexashenko*

Russia's Financial and Banking System *by Terhi Kivilahti, Jukka Kero and Merja Tekoniemi*

Russian Privatization Policies *by Seija Lainela and Pekka Sutela*

Russian Trade Policies with the West: 1992 and Beyond *by Pekka Sutela and Jukka Kero*

The External Debt of the Soviet Union and Russia *by Juhani Laurila*

Distribution of Taxes and Transfers in the Former Soviet Union *by Sergei Alexashenko*

Overview

Russia emerged as the most important successor state of the USSR in the aftermath of the abortive coup of August 1991. At the end of October, president Yeltsin announced the beginning of a radical policy of transition from a centrally managed economy to a market economy. The Yeltsin - Gaidar administration decided on its basic economic policy by December. It opted for a gradualist strategy of transition. The reform process was initiated on 2 January 1992 when nearly all prices were liberalized. At the same time the government in principle freed domestic trade and imports, while exports remained subject restrictions of various kinds. In addition to liberalization, another centrepiece of the first phase of transition policy was stabilization. The government set out to reduce the huge budget deficit it had inherited and to restrict money supply. It was decided that the second phase of reform would follow later in the year, when the rouble would be made convertible, privatization would commence and structural change would get under way.

This strategy was made explicit for the first time in a Policy Memorandum submitted to the International Monetary Fund in late February. In summer 1992 the government duly announced that the first phase of reforms had been successfully completed and declared that the country was ready to move on to the second phase, that of privatization and restructuring.

The articles in this volume highlight many of the central aspects of Russian economic policies since the Yeltsin - Gaidar administration came to power. This introductory chapter makes a tentative general appraisal of the path travelled so far. As if to underline the inevitably preliminary character of any appraisal of such recent events, it also risks some general speculation regarding the future of Russia. The approach applied therefore differs from that of the articles that follow. Even if the speculative views advanced below may seem disconnected, they are based on the analyses presented in the articles. If the relatively optimistic scenario to be outlined here turns out to be mistaken, the obvious conclusion to be drawn is that something may have been overlooked in analyzing the past.

Review of economies in transition

(from number 4 ISSN 1235-7405)

- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 6/96 Juhani Laurila **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan;**
& Inkeri Hirvensalo **Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 p.
Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 p.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 p.
Tilastotietoja. 9 p.
- 5/96 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Eastern Europe;**
& Inkeri Hirvensalo **Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
Tatiana Popova
& Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
Niina Pautola **The Baltic States and the European Union -**
on the Road to Membership. 20 p.
Elena G. Efimova **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region**
& Sergei F. Sutyrin **and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
Vesa Korhonen **The Baltic Countries' Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic**
Connection. 16 p.
Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 p.
Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 p.
Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 p.
Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 p.
Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies**
in Transition: the Case of the CIS. 23 p.
Sergei F. Sutyrin **Problems and Prospects of Economic. Reintegration within the CIS.** 17 p.
Victor V. Zakharov **Manager Training - Another Emerging**
& Sergei F. Sutyrin **Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania:
a Comparison.** 16 p.
Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
Jury V. Mishalchenko
& Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms:
Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja
Venäjän talouden tilanne.** 37 p.
Inkeri Hirvensalo **Maksurästtit Venäjän transititaloudessa.** 30 p.
Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus – pienten maiden suuri
menestys.** 14 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New
Europe.** 21 p.
Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to
meeting them.** 20 p.
Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 p.
Jouko Rautava **Talousintegraatio ja Suomen turvallisuus – Suomi
Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 p.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985–94.** 10 p.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 p.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 p.
Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 p.

- 11/94 Merja Tekoniemi Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä-syyskuussa 1994. 17 p.
Merja Tekoniemi Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena? 19 p.
- 10/94 Seija Lainela
& Pekka Sutela The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms. 22 p.
Tuula Ryttilä Monetary Policy in Russia. 22 p.
- 9/94 Jouko Rautava Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus-
ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta. 7 p.
Merja Tekoniemi Venäjän keskeiset taloustapahtumat huhti-kesäkuussa 1994. 16 p.
- 8/94 Pekka Sutela The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and
Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises. 31 p.
Juhani Laurila The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration. 37 p.
Inkeri Hirvensalo Banking Reform in Estonia. 21 p.
- 7/94 Pekka Sutela Fiscal Federalism in Russia. 23 p.
Jouko Rautava Interdependence of Politics and Economic Development:
Financial Stabilization in Russia. 12 p.
Eugene Gavrilenkov "Monetarism" and Monetary Policy in Russia. 8 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä. 31 p.
Merja Tekoniemi Venäjän keskeiset taloustapahtumat tammi-maaliskuussa 1994. 12 p.
Tuula Ryttilä Itäisen Euroopan talouskehitys 1993. 16 p.
- 5/94 Pekka Sutela Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries. 22 p.
Seija Lainela Private Sector Development and Liberalization in the Baltics. 14 p.
Seija Lainela Small Countries Establishing Their Own Independent
Monetary Systems: the Case of the Baltics. 17 p.
- 4/94 Jouko Rautava Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993. 16 p.
Seija Lainela Baltian maat vuonna 1993. 19 p.
Jouko Rautava Suomen idänkauppa 1990-93. 7 p.
Tilastotietoja. 8 p.
- 3/94 Juhani Laurila Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and
Central Eastern European Countries: Results of a Survey by
the Bank of Finland. 14 p.
Juhani Laurila Finland's Changing Economic Relations with Russia and
the Baltic States. 11 p.
Jouko Rautava EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration. 8 p.
Eugene Gavrilenkov Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia. 20 p.
Eugene Gavrilenkov Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through
a Labyrinth of Reforms. 22 p.

- 2/94 Merja Tekoniemi Venäjän keskeiset taloustapahtumat loka-joulukuussa 1993. 11 p.
Aleksi Tkatchenko Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä. 23 p.
Jarmo Eronen Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua. 10 p.
Idäntalouksien loka-joulukuu 1993. 17 p.
- 1/94 Pekka Sutela Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change. 22 p.
Inkeri Hirvensalo Banking in St. Petersburg. 18 p.
- 10/93 Seija Lainela Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen
päättöksenteko; Pietarin asema. 14 p.
Inkeri Hirvensalo Pankkitoimintaa Pietarissa. 14 p.
Juhani Laurila Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen
lähialueella. 29 p.
Juhani Laurila Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten
vaikutukset. 8 p.
- 9/93 Jouko Rautava Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä-syyskuussa 1993. 10 p.
Merja Tekoniemi Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät. 3 p.
Jarmo Eronen Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun
aluetaloudellista vertailua. 29 p.
Idäntalouksien heinä-syyskuu 1993. 18 p.
- 8/93 Seija Lainela Introducing New Currencies in the Baltic Countries. 26 p.
& Pekka Sutela The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects. 27 p.
Inna Shteinbuka Latvia in Transition: First Challenges and First Results. 33 p.
Inna Shteinbuka Industry Policy in Transition: the Case of Latvia. 30 p.
Inna Shteinbuka
- 7/93 Tuula Ryttilä Russian Monetary Policy Since January 1992. 20 p.
Inkeri Hirvensalo Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993. 22 p.
- 6/93 Jouko Rautava Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospainet Venäjällä. 7p.
Jarmo Eronen Venäjän uusi hallinnollinen aluejako. 7 p.
Aleksi Tkatchenko Pienyrittäjäyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät. 35 p.
Tuula Ryttilä Venäjän keskeiset taloustapahtumat huhti-kesäkuussa 1993. 9 p.
Idäntalouksien huhti-kesäkuu 1993. 18 p.
- 5/93 Pekka Sutela Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monen-
keskeistämiseksi. 8 p.
Juhani Laurila Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne. 10 p.
Tuula Ryttilä Venäjän keskeiset taloustapahtumat tammi-maaliskuussa 1993. 12 p.
Idäntalouksien tammi-maaliskuu 1993. 20 p.

- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 p.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 p.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 p.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčf **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transiio Venäjällä.** 11 p.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 p.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 p.
Tuula Rytälä **Venäjän keskeiset taloustapahtumat loka-joulukuussa 1992.** 9 p.
Idäntalouksien loka-joulukuu 1992. 16 p.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 p.
Seija Lainela
& Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisenkehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 p.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 p.
Idäntalouksien kesä-syyskuu 1992. 72 p.
- 6/92 Miroslav Hrnčf **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti
& Jukka Kero
& Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 p.
Merja Tekoniemi **Itsenäisten valtioiden yhteisön keskeiset taloustapahtumat heinä-syyskuussa 1992.** 12 p.
Idäntalouksien maaliskuu-toukokuu 1992. 56 p.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 p.

- 4/92 Stanislava Janáčková
& Kamil Janáček
Sergey Alexashenko
Juhani Laurila
Jukka Kero
Merja Tekoniemi
Jyri Svanborg
- Privatization in Czechoslovakia. 8 p.**
The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done? 45 p.
Neuvostoliiton ja Venäjän velka. 23 p.
Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa. 24 p.
Itsenäisten valtioiden yhteisön keskeiset taloustapahtumat huhti-kesäkuussa 1992. 11 p.
Itäisen Keski-Euroopan talouskehitys vuonna 1991. 7 p.
Idäntalouksien toukokuu 1992. 21 p.
- 3/92 Kamil Janáček
Sergey Alexashenko
Sergey Alexashenko
Jouko Rautava
- Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues. 20 p.**
General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries. 25 p.
The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future. 19 p.
Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen. 16 p.
- 2/92 Seija Lainela
& Jouko Rautava
Seija Lainela
Merja Tekoniemi
Merja Tekoniemi
- Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991. 15 p.**
Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat. 9 p.
Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa. 7 p.
Itsenäisten valtioiden yhteisön keskeiset taloustapahtumat tammi-maaliskuussa 1992. 9 p.
Idäntalouksien tammi-helmikuu 1992. 27 p.
- 1/92 Pekka Sutela
Jouko Rautava
Merja Tekoniemi
- Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit. 24 p.**
Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa. 12 p.
Neuvostoliiton keskeiset taloustapahtumat loka-joulukuussa 1991. 11 p.
Neuvostoliiton talousuutiset loka-joulukuussa 1991. 32 p.